

ASLI ÇELİK

Türk Halk Masalları
Çevirisinde
**Çeviri Eylem
Kuramı**

Andrew Chesterman'ın Çeviri Eylem Kuramı

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)

©Çizgi Kitabevi
Kasım 2023

ISBN: 978-625-396-143-5
Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
ÇELİK, Aslı

TÜRK HALK MASALLARI ÇEVİRİSİNDE
ÇEVİRİ EYLEM KURAMI
Andrew Chesterman'ın Çeviri Eylem Kuramı

Yayına Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah. | Alemdar Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1 | Çatalçeşme Sk. No:42/2
Meram/**Konya** | Cağaloğlu/**İstanbul**
(0332) 353 62 65 - 66 | (0212) 514 82 93

www.cizgikitabevi.com
📞 / cizgikitabevi

TÜRK HALK MASALLARI ÇEVİRİSİNDE ÇEVİRİ EYLEM KURAMI

Andrew Chesterman'ın Çeviri Eylem Kuramı

Aslı ÇELİK

ÖNSÖZ

Pertev Naili Boratav'ın, derlemesini gerçekleştirdiği Türk halk masalları külliyyatından seçerek Fransızcaya çevirdiği yirmi masal incelemesi bu kitabın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın konusu olarak özellikle masalların tercih edilmesinin nedeni, masal incelemesinin kültüre özgü temel farklılıklardan dile yansıyan özellikleri daha iyi ortaya koyacağı ve kültürel farklılıkların bağlam, anlam, sözcük vb. daha ayrıntılı ve fark edilebilir şekilde dilsel özelliklere yansyacağı düşünüldüğündendir. Bu nedenle halka özgü dil kullanımı ve kültürel ifadelerin aktarımı üzerinden bir çalışma yürütülmektedir. Bu anlamda yazara özgü bir üsluptan söz etmekten ziyade bir edebi tür olan masal üslubuna odaklanılmasının gerekliliğine de değinilmektedir. Halk ağızlarında yer alan farklı ifadeler için Boratav'ın, ne tür tercihler yaptığı ele alınmaktadır. Türk kültürüne ait masalların Fransızcaya aktarıldığında kültürel ve anlamsal açıdan değişimleri ve Türkçede cümlelerin sözdizimsel, anlamsal ve edimsel olarak Fransızcaya nasıl çevrildiği üzerine kapsamlı bir çalışma amaçlanmaktadır.

Bu kitapta, Andrew Chesterman'ın “Çeviri Eylem Kuramı” detaylı bir şekilde ele alınmakta; incelemeye dâhil edilen masalların Chesterman'ın çeviri stratejileri ile bir analizi yapılmaktadır. Çalışma, çeviri eyleminde temel sorunlar ve zorlukların halk masalları üzerinden incelenmesini içermektedir. İlk olarak iki dilliliğin bir edebi metindeki varlığı analiz edilmektedir. Bütünlük adına ve araştırmanın aşamalarında yapılan tüm ön çalışmaları göstermek için, analizde hazırlanan tablolar çalışmaya eklenmiştir. Her masal için üç ana başlık ile sunulan sözdizimsel, anlamsal ve edimsel sayısal girdiler ve oranları ayrı ayrı tablolanmış ve grafiksel gösterimlerine yer verilmiştir. Önemli görünen örneklere de yoğunlaşmıştır. Çeviri normları üzerinden bir değerlendirme yapılarak sayısal değerlerin bütüncül bir şekilde görülmesini mümkün kılan nicel verilerin aktarıldığı tam bir analizi içeren kapsamlı birtabloya ve bulguların nihai grafik görünümüne de yer verilmiştir. Karakterize edilen bu tablolar tüm çeviri varyantlarına genel bir bakış sağlamaktadır. Ayrıca Chesterman'ın “Çeviri Eylem Kuramı”nda yer alan çeviri normları ve çeviri etiği bağlamında bir değerlendirme de yapılmaktadır.

Bu çalışmanın halkbilimi ve çeviribilim alanı birlikteliği ile ortaya çıkan bir disiplinlerarası çalışma olduğu belirtilerek farklı bir dile aktarılan masalların ulusun kültürünün farklı dillere tanıtılması konusundaki yararının yanı sıra aktarılırken değişim ve benzerliğinin ne derecede sağlandığı ve erek dilde de aynı etkinin verilip verilmediğinin tespiti açısından önemli bir çalışma olduğunu da söylemek mümkündür.

Çalışma kapsamında yer alan masallardaki özgünlüğü; halkbilimi alanına, kültürüne ve her iki dile de hâkim iki dilli, frankofon yazar olarak bu kimliklerden hangisi ile Boratav'ın ne derece koruduğu ya da kaybettiği saptanmaktadır. Dolayısıyla masallar karşılaştırmalı olarak kayıplar ve kazanımlar açısından değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Dilsel ve kültürel öğelerin erek dilde

eşdeğerlik sağlayacak nitelikte yorumlanıp yorumlanmadığından yola çıkarak erek okur için yeterince anlaşılabilir ifadelerin tercih edilip edilmediği ya da yaratıcılık ve yeteneğinin ne derece kullanıldığı da tespit edilmektedir. Erek dilde kaynak esere sözdizimsel, anlamsal ve dilbilgisel olarak bir denklik sağlanıp sağlanmadığı tespit edilerek eşdeğerliğin kültüre özgü bir tür olan masallarda, sahip olduğu kimlik ve bakış açısıyla ne derece sağlandığı ortaya konulmaktadır. Dolayısıyla Türkçenin farklı bölgesel ve yerel ağızlarında oluşturulmuş masallarda çeviri eylemi gerçekleştirilirken nasıl bir tutum içine girildiği de cevaplandırılmaya çalışılmaktadır.

2023 yılında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinde savunulan doktora tezinden üretilen bu çalışma ile erek dile aktarılan masalların kaynak metinlerle karşılaştırılması açısından çeviri karşılaştırmalarına zenginlik katması ve dil öğretiminde önemli bir yeri olan çeviri işleminin olumlu yönde gelişmesine katkı sunması amaçlanmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLoların LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANDREW CHESTERMAN'IN ÇEVİRİ EYLEM KURAMI

1.1. Çeviride “Mem” ve “Üstmem”	4
1.2. Andrew Chesterman'ın Çeviri Normları	6
1.2.1. Beklenti Normları (Ürün Normları)	8
1.2.2. Profesyonel Normlar (Süreç Normları)	9
1.3. Andrew Chesterman'ın Çeviri Etik Anlayışı ve Çeviri Etik Modelleri	9
1.4. Andrew Chesterman'ın Çeviri Kısıtlamaları.....	12
1.5. Andrew Chesterman'ın Çeviri Stratejileri Sınıflandırması	12
1.5.1. Sözdizimsel Stratejiler.....	14
1.5.1.1. Birebir çeviri	14
1.5.1.2. Ödünçleme	14
1.5.1.3. Yer değiştirme.....	15
1.5.1.4. Birim kaydırma	15
1.5.1.5. Sıralama değişikliği.....	15
1.5.1.6. Yan cümle yapısı değişikliği.....	15
1.5.1.7. Cümle yapısı değişikliği.....	15
1.5.1.8. Tutarlılık değişikliği.....	15
1.5.1.9. Seviye kaydırma.....	15
1.5.1.10. Şema değişikliği.....	16
1.5.2. Anlamsal Stratejiler.....	16
1.5.2.1. Eş anlamlı.....	16
1.5.2.2. Zıt anlamlı	16
1.5.2.3. Alt anlamlı.....	16
1.5.2.4. Ters anlamlı.....	17
1.5.2.5. Soyutlama değişimi.....	17

1.5.2.6. Dağılım değişimi.....	17
1.5.2.7. Vurgu değişimi.....	17
1.5.2.8. Açıklama	17
1.5.2.9. Kapsam değişimi.....	17
1.5.2.10. Diğer anlamsal değişiklikler	18
1.5.3. Edimsel Stratejiler	18
1.5.3.1. Kültürel filtreleme /eleme	18
1.5.3.2. Açıklık değişikliği.....	18
1.5.3.3. Bilgi değişimi.....	19
1.5.3.4. Kişilerarası değişim.....	19
1.5.3.5. Edimsöz değişikliği.....	19
1.5.3.6. Metin düzeyiyle ilgili değişiklikler	19
1.5.3.7. Kısmi çeviri.....	19
1.5.3.8. Görünürlük değişikliği	19
1.5.3.9. Düzenleyerek yeniden yazma	19
1.5.3.10. Diğer edimsel değişiklikler	20

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ EYLEM MODELİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR

2.1. Türk Halk Masallarının Fransızca Çevirilerinin Sözdizimsel, Anlamsal ve Edimsel Analizi	21
2.1.1. <i>Tekerleme (Tékerlémé)</i> Adlı Metnin Karşılaştırmalı Analizi	21
2.1.1.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	21
2.1.1.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	29
2.1.1.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	33
2.1.2. <i>Altı Kız Babası (Le Père et Ses Filles)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	38
2.1.2.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	38
2.1.2.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	47
2.1.2.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	52
2.1.3. <i>Ayağına Diken Batan Karga (Le Corbeau Quit Fut Piqué d'une Épine À La Patte)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	58
2.1.3.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	58
2.1.3.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	65
2.1.3.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	69
2.1.4. <i>Benli Bahri (Bènlî-Bahri, Le Chat)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi ..	72
2.1.4.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	72
2.1.4.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	81

2.1.4.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	85
2.1.5. <i>Dev-Baba (Le Père-Ogre)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	91
2.1.5.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	91
2.1.5.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	100
2.1.5.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	105
2.1.6. <i>Kral Padişahının Kızı (L'Histoire du Prince Qui Alla Enlever La Fille du Roi des Infidèles)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	110
2.1.6.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	110
2.1.6.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	117
2.1.6.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	122
2.1.7. <i>Kara Tavuk (La Poule Noire)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	128
2.1.7.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	128
2.1.7.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	135
2.1.7.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	141
2.1.8. <i>Dünya Güzeli (La Reine-De-Beauté)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	146
2.1.8.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	146
2.1.8.2. Anlamsal Çeviri Stratejilerini İçeren Örnekler	153
2.1.8.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	158
2.1.9. <i>Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan (Kéloghlan Qui Alla Épouser La Femme-Des-Braves)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	162
2.1.9.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	162
2.1.9.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	169
2.1.9.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	173
2.1.10. <i>Hızır (Hizir)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	178
2.1.10.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	178
2.1.10.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	185
2.1.10.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	188
2.1.11. <i>Telli Top (Les Sœurs Jalouses, Ou Telli-Top)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	192
2.1.11.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	192
2.1.11.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	200
2.1.11.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	204
2.1.12. <i>Yarım Horoz (Moitié-de-Coq)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	208
2.1.12.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	208
2.1.12.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	215
2.1.12.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	220

2.1.13. <i>Koca Nine ile Tilki (La Vieille et Le Renard)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	225
2.1.13.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	225
2.1.13.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler	231
2.1.13.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	234
2.1.14. <i>Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan (Les Trois Frères)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	238
2.1.14.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	238
2.1.14.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	245
2.1.14.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	250
2.1.15. <i>Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu (Kéloghlan et Le Renard)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	254
2.1.15.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	254
2.1.15.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	262
2.1.15.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	267
2.1.16. <i>Bokböceği (La Cétoine et Le Rat)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi ..	271
2.1.16.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	271
2.1.16.2. Anlamsal Çeviri Stratejilerini İçeren Örnekler	279
2.1.16.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	283
2.1.17. <i>Culfa Kadınları (Les Tisserandes)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi ..	288
2.1.17.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	288
2.1.17.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	295
2.1.17.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	299
2.1.18. <i>Köse'nin Tavşanı (Le Köse ou Le Méchants Tours d'un Imberbe)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi.....	303
2.1.18.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	303
2.1.18.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	309
2.1.18.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	313
2.1.19. <i>Köse Ayak Kaç (Le Köse et Les Pieds de Mouton)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	318
2.1.19.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	318
2.1.19.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	325
2.1.19.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	329
2.1.20. <i>Yeraltı Diyarının Kartalı (l'Aigle Du Monde Souterrain)</i> Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi	334
2.1.20.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	334
2.1.20.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler.....	341
2.1.20.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler	344

2.2. Andrew Chesterman'in Çeviri Normlarına Göre Kaynak ve Erek Metinlere Karşılaştırmalı Genel Bakış.....	349
2.3. Andrew Chesterman'in Çeviri Etik Anlayışı Işığında Kaynak ve Erek Metinlere Karşılaştırmalı Genel Bakış	358
2.4. Masal Çevirileri ile İlgili Tespit ve Öneriler	359
2.5. Masal Başlıklarının Çevirisinde İzlenen Yöntemler Üzerine.....	363
SONUÇ	366
KAYNAKÇA	369

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo 1.1.	Kaynak Dilde Yer Alan Türk Halk Masalları ve Fransızca Çeviri Metinleri	2
Tablo 1.2.	Andrew Chesterman'ın Çeviri Stratejileri Sınıflandırması	14
Tablo 2.1.	Tekerleme Başlıklı Metinde Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	28
Tablo 2.2.	Tekerleme Başlıklı Metinde Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	32
Tablo 2.3.	Tekerleme Başlıklı Metinde Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	37
Tablo 2.4.	Altı Kız Babası Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	46
Tablo 2.5.	Altı Kız Babası Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	51
Tablo 2.6.	Altı Kız Babası Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	57
Tablo 2.7.	Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	64
Tablo 2.8.	Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	68
Tablo 2.9.	Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	72
Tablo 2.10.	Benli Bahri Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	80
Tablo 2.11.	Benli Bahri Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	84
Tablo 2.12.	Benli Bahri Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	90
Tablo 2.13.	Dev-Baba Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	99
Tablo 2.14.	Dev-Baba Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	104
Tablo 2.15.	Dev-Baba Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	109
Tablo 2.16.	Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	116
Tablo 2.17.	Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	121
Tablo 2.18.	Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	127

Tablo 2.19. Kara Tavuk Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	134
Tablo 2.20. Kara Tavuk Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	140
Tablo 2.21. Kara Tavuk Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	145
Tablo 2.22. Dünya Güzeli Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	152
Tablo 2.23. Dünya Güzeli Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	157
Tablo 2.24. Dünya Güzeli Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	161
Tablo 2.25. Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	168
Tablo 2.26. Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	172
Tablo 2.27. Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	177
Tablo 2.28. Hızır Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	184
Tablo 2.29. Hızır Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	187
Tablo 2.30. Hızır Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	191
Tablo 2.31. Telli Top Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	199
Tablo 2.32. Telli Top Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	203
Tablo 2.33. Telli Top Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	208
Tablo 2.34. Yarım Horoz Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	214
Tablo 2.35. Yarım Horoz Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	219
Tablo 2.36. Yarım Horoz Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	224
Tablo 2.37. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	230
Tablo 2.38. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	233
Tablo 2.39. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	237

Tablo 2.40. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	244
Tablo 2.41. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	249
Tablo 2.42. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	254
Tablo 2.43. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	261
Tablo 2.44. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	266
Tablo 2.45. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	271
Tablo 2.46. Bokböceği Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	278
Tablo 2.47. Bokböceği Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	282
Tablo 2.48. Bokböceği Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	287
Tablo 2.49. Culfa Kadınları Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	294
Tablo 2.50. Culfa Kadınları Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	298
Tablo 2.51. Culfa Kadınları Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	302
Tablo 2.52. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	308
Tablo 2.53. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	312
Tablo 2.54. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	317
Tablo 2.55. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	324
Tablo 2.56. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	328
Tablo 2.57. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	333
Tablo 2.58. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	340
Tablo 2.59. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı	343
Tablo 2.60. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı.....	348

Tablo 2.61. Analizi Yapılan Masallardan Elde Edilen Toplam Veri Sayısı ve Yüzdelik Oranı	349
Tablo 2.62. Analizi Yapılan Masalarda Elde Edilen Sözdizimsel Verilerin Tamamı	351
Tablo 2.63. Analizi Yapılan Masalarda Elde Edilen Anlamsal Verilerin Tamamı	353
Tablo 2.64. Analizi Yapılan Masalarda Elde Edilen Edimsel Verilerin Tamamı	355
Tablo 2.65. Contes Turcs Adlı Masalda Tespit Edilen Fransız Literatürüne Geçmiş Sözcükler	363

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 1.1. Andrew Chesterman’ın Normlarının Görsel Bir Tasviri.....	8
Şekil 1.2. Andrew Chesterman’ın Çeviri Etiği Modelleri ve Çeviri Etik Değerleri.....	10
Şekil 1.3. Andrew Chesterman’ın Çeviri Kısıtlamaları Sınıflandırması	12
Şekil 2.1. Tekerleme Başlıklı Metindeki Sözdizimsel Bulgular	28
Şekil 2.2. Tekerleme Başlıklı Metindeki Anlamsal Bulgular.....	32
Şekil 2.3. Tekerleme Başlıklı Metindeki Edimsel Bulgular	38
Şekil 2.4. Altı Kız Babası Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	46
Şekil 2.5. Altı Kız Babası Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular.....	52
Şekil 2.6. Altı Kız Babası Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	58
Şekil 2.7. Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	65
Şekil 2.8. Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	68
Şekil 2.9. Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	72
Şekil 2.10. Benli Bahri Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	80
Şekil 2.11. Benli Bahri Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	85
Şekil 2.12. Benli Bahri Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	91
Şekil 2.13. Dev-Baba Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	99
Şekil 2.14. Dev-Baba Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	105
Şekil 2.15. Dev-Baba Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	110
Şekil 2.16. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular.....	116
Şekil 2.17. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	121
Şekil 2.18. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	127
Şekil 2.19. Kara Tavuk Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	135
Şekil 2.20. Kara Tavuk Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular.....	140
Şekil 2.21. Kara Tavuk Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular.....	145
Şekil 2.22. Dünya Güzeli Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	152
Şekil 2.23. Dünya Güzeli Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	157
Şekil 2.24. Dünya Güzeli Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	162
Şekil 2.25. Erler-Karısı’na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	168
Şekil 2.26. Erler-Karısı’na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	173
Şekil 2.27. Erler-Karısı’na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	178
Şekil 2.28. Hızır Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	184
Şekil 2.29. Hızır Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	188
Şekil 2.30. Hızır Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	192

Şekil 2.31. Telli Top Başlıklı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	200
Şekil 2.32. Telli Top Başlıklı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	204
Şekil 2.33. Telli Top Başlıklı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	208
Şekil 2.34. Telli Top Başlıklı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	215
Şekil 2.35. Yarım Horoz Başlıklı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	219
Şekil 2.36. Yarım Horoz Başlıklı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	224
Şekil 2.37. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	230
Şekil 2.38. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	233
Şekil 2.39. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	238
Şekil 2.40. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	245
Şekil 2.41. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	249
Şekil 2.42. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	254
Şekil 2.43. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	261
Şekil 2.44. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	267
Şekil 2.45. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	271
Şekil 2.46. Bokböceği Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	278
Şekil 2.47. Bokböceği Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	282
Şekil 2.48. Bokböceği Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	287
Şekil 2.49. Culfa Kadınları Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	294
Şekil 2.50. Culfa Kadınları Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	298
Şekil 2.51. Culfa Kadınları Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	302
Şekil 2.52. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masalda Geçen Sözdizimsel Bulgular	309
Şekil 2.53. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	312
Şekil 2.54. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	317
Şekil 2.55. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	325
Şekil 2.56. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	328
Şekil 2.57. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	334
Şekil 2.58. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular	340
Şekil 2.59. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular	344
Şekil 2.60. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular	349
Şekil 2.61. Analizi Yapılan Masallardan Elde Edilen Toplam Veri Sayısının Grafikselsel Gösterimi	350
Şekil 2.62. Analizi Yapılan Masallara Bütüncül Bir Bakış Sunan Sözdizimsel Gösterim	351
Şekil 2.63. Analizi Yapılan Masallara Bütüncül Bir Bakış Sunan Anlamsal Gösterim	354
Şekil 2.64. Analizi Yapılan Masallara Bütüncül Bir Bakış Sunan Edimsel Gösterim	356

KISALTMALAR

Kısaltmalar

Açıklamalar

Çev.

Çeviri

Değ.

Değişiklik(ler)

EM

Erek Metin

KM

Kaynak Metin

M

Masal

Qqch

Quelque chose (Bir şey)

Qqn

Quelqu'un (Biri)

Değerli annem Fatma Çelik'e...

GİRİŞ

Her dil farklı yapısal, anlamsal ve edimsel özelliklere sahip olduğundan çeviri yaparken erek dildeki ifadeler iletişim ve etkileşim açısından yazarın, çevirmen kimliğiyle alacağı öznel kararlarla şekillenerek bilgi birikimi, tecrübeleri ve dile hâkimiyeti ile erek kitle için yeniden yorumlanır. Kendi bakış açısında şekillenen erek kültüre uygun bir aktarımın söz konusu olabileceğini de söylemek mümkün olur. Bu sayede erek okur için uygun görülen aktarım, daha özgür tercihlerin yer aldığı değişiklikleri içerir. Bu doğrultuda çalışma, Türk halk masallarının çeviri süreci boyunca geçirdiği değişikliklerin ve dönüşümlerin betimlenmesini amaçlar.

Toplumun kültürel unsur ve birikimlerini yoğun bir şekilde içeren metin çevirilerinin, çeviri eylemini gerçekleştiren için çeviri sürecinde erek dilde yeterli çözümler üretilebilmesi açısından zorlayıcı bir durum olduğunu belirtmek gerekir. Dolayısıyla bu çalışma, eserinin hem yazarı hem de çevirmeni olan Pertev Naili Boratav'ın çeviri eyleminde dikkate aldığı unsurlar ve yazım tercihleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, kaynak dilden erek dile aktarılırken ifadelerin kaynak metinde yer alan çağrışımları verip vermediği ve dilbilgisel denklik açısından irdelendiği bir çalışma niteliğine sahiptir. Sahip olduğu yazar ve çevirmen kimlikleriyle gerçekleştirdiği çeviri eyleminin sonucunda Boratav, kültürel anlamda özgün metne yakın, ancak öteki dilin dilsel özelliklerini taşıyan bir çeviri metni ortaya koyar. Erek dile aktarılan eserin, erek dil okuru için gerekli açıklamalar ve yorumlarla o dilde yeni bir varlık kazandığı doğrudur. Bununla birlikte tamamıyla kültüre özgü bir eserin çevirisinin ne derecede yeni bir metin ortaya çıkardığı da ele alınmaktadır. Dolayısıyla kendi eserini çeviren yazarın da sadece iki dili bilmesi değil her iki toplumun kültürünü de tam bir hâkimiyetle tanınması, erek dilin dilsel ve kültürel imkânlarını yeterli ve doğru bir şekilde kullanabiliyor olması gerekir. Dolayısıyla hayata iki farklı dilin penceresinden de bakabildiği nispette bir dilden ötekine geçişi kolayca gerçekleştirebilir. Sahip olduğu bu özgürlükle de çevireceği metni yeniden düşünerek gerekli gördüğü ifadeleri erek okurların anlayabileceği şekilde dönüştürür ya da erek kültüre uyarlar.

Bu kitapta Fransızcada *Contes Turcs* ve Türkçede *Az Gittik Uz Gittik* adıyla yayımlanan bu masallar karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Boratav, *Az Gittik Uz Gittik* adlı eserde yer alan yirmi yedi masala *Contes Turcs* adlı eserde yer vermemiştir.

İnceleme için *Contes Turcs* adlı eserde yer alan *Tékerlémé* başlığıyla masal türünde oluşturulmuş bir metin de çalışmaya dâhil edilmiştir. *Contes Turc* adlı eserde yer alıp da *Az Gittik Uz Gittik* adlı eserde yer almayan *Kedi ile Kaplan* ve *Saksağanın Elçiliği* adlı iki masalı da Yusuf Ziya Demircioğlu'nun *Yörükler ve Köylülerde Hikâyeler, Masallar* (1934) adlı eserinden alarak Fransızcada hazırladığı eserine dâhil etmesi ve bu çalışmanın da Boratav'ın derlediği masallar üzerinden yapılacak olması kendi eseri içerisinde yer almayan bu iki masalın çalışmanın dışında tutulmasını gerekli kılmıştır. Dolayısıyla toplamda incelemeye dâhil olan masal sayısı yirmi tanedir.

Çalışmada *Az Gittik Uz Gittik* ve *Contes Turcs* başlıklarıyla yayımlanmış kitaplarda yer alan ve analizi yapılacak olan Türk Halk Masalları *Contes Turcs* adlı kitaptaki sıralamaya göre aşağıdaki gibidir:

Kaynak Masal Başlığı	Erek Dildeki Çeviri Metin Başlığı
• <i>Tekerleme (s.13-16)</i>	• <i>Tékerlémé (p.21-28)</i>
• <i>Altı Kız Babası (s.159-167)</i>	• <i>Le Père et Ses Six Filles (p.29-40)</i>
• <i>Ayağına Diken Batan Karga (s.19-21)</i>	• <i>Le Corbeau Qui Fut Piqué D'une Épine A La Patte (p.41-45)</i>
• <i>Benli Bahri (s.75-80)</i>	• <i>Benli-Bahri, Le Chat (p.47-57)</i>
• <i>Dev Baba (s.57-65)</i>	• <i>Le Père-Ogre (p.59-72)</i>
• <i>Kral-Padişahın Kızı (s.81-89)</i>	• <i>L'Histoire Du Prince Qui Alla Enlever La Fille Du Roi Des Infidèles (p.73-86)</i>
• <i>Kara Tavuk (s.90-95)</i>	• <i>La Poule Noire (p.87-96)</i>
• <i>Dünya Güzeli (s.66-74)</i>	• <i>La Reine-De-Beauté (p.97-109)</i>
• <i>Erler Karısına Koca Olmaya Giden Keloğlan (s.62-68)</i>	• <i>Kéloghlan Qui Alla Épouser La Femme-Des-Braves (p.111-119)</i>
• <i>Hızır (s.205-207)</i>	• <i>Hizir (p.121-125)</i>
• <i>Telli-Top (s.168-171)</i>	• <i>Les Soeurs Jalouses, Ou Telli-Top (p.127-127-133)</i>
• <i>Yarım Horoz (s.25-28)</i>	• <i>Moitié-De-Coq (p.135-140)</i>
• <i>Koca Nine ile Tilki (s.29-31)</i>	• <i>La Vieille et Le Renard (p.141-147)</i>
• <i>Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan (s.283-287)</i>	• <i>Les Trois Frères (p.149-156)</i>
• <i>Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu (s.267-271)</i>	• <i>Kéloghlan et Le Renard (p.157-164)</i>
• <i>Bok Böceği (s.22-24)</i>	• <i>La Cétoine et Le Rat (p.167-170)</i>
• <i>Culfa Kadınları (s.279-282)</i>	• <i>Les Tisserandes (p.171-176)</i>
• <i>Kösenin Tavşanı (s.255-257)</i>	• <i>Le Köse ou Les Méchants Tours d'un Imberbe (p.177-183)</i>
• <i>Köse Ayak Kaç (s.258-261)</i>	• <i>Le Köse et Les Pieds de Mouton (p.185-192)</i>
• <i>Yer-Altı Diyarının Kartalı (s.96-102)</i>	• <i>L'Aigle du Monde Souterrain (p.193-205)</i>

Tablo 1.1. Kaynak Dilde Yer Alan Türk Halk Masalları ve Fransızca Çeviri Metinleri

Boratav'ın Fransızcaya çevirisini gerçekleştirdiği masallar, Chesterman'in "Çeviri Eylem Kuramı" doğrultusunda çeviri stratejileri, çeviri normları ve çeviri etik değerleri ışığında kapsamlı bir şekilde incelenmektedir. Kaynak metinler ve Fransızca çevirileri Chesterman'in "Çeviri Eylem Kuramı" çerçevesinde analiz edilerek her incelemenin sonunda kullanılan strateji sayı ve kategorileri tablolar halinde sunulmaktadır. Ayrıca sütun grafik gösterimlerine de yer verilmekte ve böylece erek kültürdeki işlevi ve kullanımı bütüncül olarak net bir şekilde görülmektedir. Ayrıca Fransızcaya aktarılan incelemeye dâhil edilmiş Türk halk masalları Chesterman'in önerdiği çeviri etiği bağlamında çeviri normlarına göre irdelenerek masal türündeki metinler üzerinde bu normların ne derece etkin olduğu da belirlenmektedir. Metinlerden seçilen ifadeler Chesterman'in çeviri stratejileri çerçevesinde örneklerle betimlenmektedir. İfadelerin, Chesterman'in sözdizimsel, anlamsal ve edimsel

olarak üç ana başlık altında topladığı otuz çeviri stratejisinden hangisi ya da hangilerine göre çevrildiği saptanmaktadır. Bu aşamada, metni erek okurun beklentilerine uyarlamak için olası stratejilere özellikle dikkat gösterilmesi gerektiğinden bir yazar, kendi çevirisinde erek dile karşı özellikle duyarlı olup olmadığı sorusundan yola çıkarak da değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda kapsamlı bir şekilde inceleme yapıp Türk kültürüne ve milli değerlere özgü ifadelerin ve Türkçedeki cümle yapılarının Fransızcaya nasıl bir ifade ile aktarıldığı çeviri stratejileri çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu doğrultuda Türk halk masallarının Fransızca çevirileri ile karşılaştırmalı ve bütüncül olarak incelendiği çalışmada şu soruların cevapları aranmaktadır:

- Pertev Naili Boratav doğruluk, tarafsızlık ve sadakat gibi ilkelere ne derece uygun bir çeviri yöntemi benimsemiştir ve buna bağlı olarak ortaya çıkansorunlar neler olmuştur?
- Kaynak kitle ve erek kitle için aynı bilginin varlığı mümkün olmadığında, çeviri sırasında erek metnin anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla bu yazım ya da çeviri sürecinde Boratav ne gibi sorunlarla karşılaşmış, nasıl çözüm yolları üretmiş ve erek dilde ne kadar güçlü bir anlatı sağlamıştır?
- Çeviri eylemini gerçekleştirirken Boratav'ın kendi isteğine bağlı yaptığı değişiklikler ve uyarlamalar ne derece yerinde olmuş ve bu değişiklik ve uyarlamalara yönelik nasıl bir tutum geliştirmiştir?
- Türk ve Fransız kültürlerinin büyük oranda farklı olduğu düşünüldüğünde kültürel öğelerin aktarımında nasıl bir tutum içine girildiği, masalların milli kültür ve değerler açısından erek dilde doğru ifade edilip edilmediği, kaynak metnin işlevinin ne ölçüde korunduğu ya da çeviri sürecinde kültürel öğelerin aktarımında ne gibi zorlukların yaşandığı, bu sorunlarla karşılaşılmasına neden olan unsurların neler olduğu ve Boratav'ın sorunlara yönelik geliştirdiği tutum nasıl değerlendirilebilir?
- Chesterman'ın çeviri stratejileri çerçevesinde yapılan analizde, sözdizimsel, anlamsal ve edimsel açıdan Boratav'ın hangi stratejileri daha çok benimseyerek çeviri eylemini gerçekleştirdiği, masalların Fransızca okur için yeterince akıcı ve anlaşılır aktarılıp aktarılamadığı, çevirilerde anlamsal eşdeğerliğin sağlanıp sağlanamadığı hakkında neler söylenebilir?
- Türk halk masallarının yorumlamalara ne kadar açık olduğu ve çevirmenin eşdeğerlik sağlamadaki becerisi hakkında nasıl bir yorum yapılabilir?

Bu çalışma çevirmen kimliğiyle Boratav'ın, masalların Fransızcaya aktarımındaki tercihlerinin ve üslubunun da anlaşılmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu çalışma ile Türk halk masallarının çeviri süreci boyunca geçirdiği değişikliklerin ve dönüşümlerin betimlenmesi de amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANDREW CHESTERMAN'IN ÇEVİRİ EYLEM KURAMI

Çeviribilim alanındaki çalışmaları ile tanınan Andrew Chesterman'ın tam adı Andrew Peter Clement Chesterman'dır (1946-). Finlandiya'da yaşayan İngiliz bilimadamı Helsinki Üniversitesi'nde Çok Dilde İletişim Profesörlüğü görevinde bulunmuştur. Chesterman, “Çeviri Eylem Kuramı”nı mem (mème) kavramına dayandırarak, normlar, stratejiler, çeviri etiği ve çeviri kısıtlamalarını da kapsayan geniş bir yelpaze içinde farklı bir perspektif ile ele alır. Chesterman, “geçici teori, hata giderme ve nesnel bilginin evrimi”ni içeren Popperci bir çeviri teorisi inşa etmektedir. Çeviri teorisinin yol gösterici yapı taşları norm, strateji ve değer kavramlarıdır. Bu sayede Chesterman, çeviri teorisinin çeviri pratiğine yararlı ve uygulanabilir olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

1.1. Çeviride “Mem” ve “Üstmem”

Çeviri stratejilerini birer “mem” ya da “mème”¹ (le mème) diye ifade edilen kültürel aktarım birimine benzeten Chesterman'e göre (1997) çeviri stratejileri çevirmenler tarafından yaygın olarak kullanıldığı ve standart kavramsal araçlar olarak kabul edildiği sürece nesilden nesile bir mem havuzunda aktarılırlar. Durağan olmamakla birlikte yoruma açıktır; uyarlamaya, değişime ve dönüşüme de uygundur. Bu stratejiler, çevirmenlerin normlara uymaya çalıştığı yollardır. Aslında eşdeğerlik elde etmek için değil, sadece düşündükleri en iyi şekle ve en uygun çeviriye ulaşmak için kullanılabilir. Pratik, politik ya da kültürel nedenlerle baskın hale gelen mem'ler zaman içerisinde norm haline gelir (Chesterman, 1997, s. 5).

¹ Evrimsel biyolog, etolog ve Amerikalı yazar Richard Dawkins (1941-) tarafından 1976'da genetiğe paralel olarak “La Mémétique” (Memetik) dalı kurulmuştur. Bir kültürel iletim birimi “mem” ya da “mème” (le mème) olarak adlandırılmaktadır. Kültürel aktarım ya da bir taklit birimi olan mem'ler genetik bilgi ileten “gen”e benzetilmektedir. Darwinizm'in modeline dayanan teorisinde doğal evrim, fikir evrenine uygulanmaktadır. Sözcüğün kökeni Yunancadan gelen “mimeme” sözcüğe dayanır, fakat Gen Bencilidir (The Selfish Gene) adlı kitabında belirttiği üzere Dawkins, “gen” gibi tek heceli bir sözcük kullanmak istediğinden, “mimeme” sözcüğünü mem (le mème) şeklinde kısalttığını ifade eder. Nesiller değiştikçe, kültürel ve sosyal içerik bir sonraki nesle mem'ler aracılığıyla aktarılmaktadır. Bunu, biyolojik içeriğin DNA tarafından aktarılmasına benzetir, ancak mem'ler, DNA gibi mikroskop altında görülebilen somut bilgi kodları değil, daha çok soyut kodlardır. Bu bakımdan mem'leri “sosyolojik gen” olarak ifade etmek de mümkündür. Ona göre nasıl ki genler bir sperm ya da yumurta yoluyla bir bedenden diğerine geçip gen havuzunda çoğalurlarsa tıpkı mem'ler de geniş anlamda taklit ya da etkileşim denilebilecek bir süreç yoluyla beyinden beyine sıçrayarak kendilerini çoğaltırlar. Bir bilim insanının güzel bir düşünce duyduğunda ya da okuduğunda bunu meslektaşlarına ve öğrencilerine aktarması, yazılarında ve derslerinde bundan bahsetmesi örnek olarak verilebilir. Eğer bu düşünce tutulursa, düşüncenin beyinden beyine yayılarak kendini çoğalttığı söylenir. Ayrıca ezgiler, düşünceler, sloganlar, moda, mimari de birer mem örnekleri olarak verilebilir (Dawkins , 1990, s. 169-178).

Chesterman (1997), sosyo-fizyolojik “meme” terimini çeviri çalışmalarına dâhil eden ilk bilim adamıdır.² Daha sonra, Chesterman (1997) bu kavramı çeviri memlerine dönüştürerek çeviri çalışmalarındaki normları keşfetmek için kullanmıştır. Ayrıca, Chesterman normların arkasındaki değeri ortaya çıkarmak ve normların çeviri faaliyetleri üzerindeki etkisini incelemek için de çeviri memlerini kullanmıştır (Chesterman, 1997, s. 91). Chesterman (2016), “memlerin yeri”ni, “Popper’ın Üç Dünyası” (1972) aracılığıyla açıklar. Fiziksel dünya diye nitelendirilen 1. Dünya, fiziksel varlıkların dünyasını ifade eder. Zihinsel ya da psikolojik dünya olan 2. Dünya, zihinsel nesnelere düzlemiyle ilgilidir. “İnsan zihninin ürünleri” şeklinde ifade edilen dünya olan 3. Dünya ise nesnel bilgiye atıfta bulunur (Chesterman, 2016, s. 10). Her üçünde de memler vardır. Karl R. Popper’ın felsefesinden etkilenerek özel bir çeviri görüşü geliştiren Chesterman (2016), Popperci bir çeviri teorisi önermektedir. Norm, strateji ve değer kavramlarının temelde yer aldığı “Çeviri Eylem Modeli”nde Popper’ın geçici teori, hata giderme ve nesnel bilginin evrimi kavramları da yer almaktadır. Popper’dan yaptığı alıntıya göre (P1 →TT→EE→P2), bir problemi çözmek için (P1) bir girişim teorisi (TT) önerilmektedir. Bu teori daha sonra yeni bir problem (P2) üreten hataların ortadan kaldırılması aşamasına (EE) tabi tutulur (Chesterman, 2016, s. 12).

Çevirmenlerin çeviri eylemini gerçekleştirmelerini etkileyen kavram ve fikirler bulunmaktadır. Çeviride büyük etkisi olan bir mem, ondan sonraki bir mem’in oluşumuna katkıda bulunur. Bu üstmem’lerden sorunları daha kesin çözmeye çalışan yeni mem’ler oluşur. Genellikle bunlar, daha önce başka bir sorunu çözmek için önerilen fikirlerin sonucunda ortaya çıkar. Chesterman (1997; 2016), en önemli türleri teorik kavramlar, normlar, stratejiler ve değerler olan “üstmem”leri³ (supermèmes) kaynak-erek üstmemi, eşdeğerlik üstmemi, çevrilemezlik üstmemi, serbest çeviri ve sözcüğü sözcüğüne çeviri üstmemi, tüm-yazımlar-çeviridir üstmemi olmak üzere beş alt kategoride toplar. Chesterman (2016) tarafından çeviri teorisinin beş üstmemi, çeviri tarihi boyunca tartışılan temel çeviri konularını açıklamak için seçilmiştir. Birincisi “kaynak-erek üstmemi”, çevirinin yönlü olduğu, yani kaynak dilden erek dile ya da tam tersi şekilde gerçekleştiği fikridir. Modern çeviri çalışmalarında bu üstmemin kabul görmesi, kaynak metin ve erek metin kavramlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Chesterman (2016), çeviri eserin, kaynak metnin varlığını ortadan kaldırmadığını belirtir, ancak bazı kaynak metinler, kaynak dilde yayınlanmamış kalıp yalnızca bir çeviri için üretildiklerinden çevirmen dışında hiçbir zaman bir kaynak okuyucuya da sahip olmayabilir. Bu nedenle, böyle bir kaynak metin, çeviri işleminden sonra gerekli olmayacaktır. “Eşdeğerlik üstmemi” çevirinin en büyük taşıyıcısı olarak kabul edilir. Çeviri, kaynak metne eşdeğer

² Andrew Chesterman’in *Memes of Translation* (1997) adlı kitabının çıktığı yıl mem kavramına Vermeer’da “Translation and the ‘Meme’ ” (1997) (Çeviri ve Mem) adlı makalesinde yer vermiş ve çalışmalarının bazılarında mem kavramını kültür ile ilişkilendirmiştir. Ayrıca mem kavramı Franz Pöhhacker tarafından “Introducing Interpreting Studies” (2004) (Yorumlama Çalışmalarına Giriş) adlı eserinde kullanılmıştır.

³ Andrew Chesterman’in *Memes of Translation* (1997; 2016) eserinde geçen “supermème” kavramı “üstmem” olarak tarafımdan çevrilmiş ve bu kitap boyunca bu şekilde kullanılmıştır.

olmalıdır. Çeviriyi “carrying across” metaforuyla ifade eden Chesterman’e göre (2016) eğer çeviriye bakış açısı yalnızca bir metni başka bir dile taşıma yönünde ise bu taşıma eylemi gerçekleştirilince kaynak metnin kimliğinin değişmesi beklenmemelidir. Yani bu görüşe göre X=Y, kaynak ve erek metin aynıdır. “Çevrilemezlik üstmemi”nin eşdeğerlik üstmemi ile bağlantılı olduğunu ileri sürerek, çeviride mutlak eşdeğerlik mümkün olmadığına çevirinin kesinlikle imkânsız olduğunu ifade eder. Bu üstmemin başka bir çeşidi, şiirin çevrilemez olduğu şeklindeki geleneksel argümandır. Chesterman (2016), çevrilemezlik üstmeminin altında ilginç dini ve felsefi kökler bulunduğunu ileri sürerek farklı diller konuşan insanların düzgün bir şekilde birbirleriyle iletişim kurmalarının neden imkânsız olduğunu açıklayan Babil Kulesi efsanesi örneğini verir. Çevirinin, bir dil kullanım şekli olduğunu ve bu bakış açısından hiçbir şeyin tam olarak aktarılamayacağını ya da bir dereceye kadar çevrilebileceğinin mümkün olduğunu ifade eder. Kaynak ve erek kültürler yakın kültürel ilişki içindeyken ya da benzer bir kültürel tarihi paylaştığında, metinlerin çevrilmesinin daha kolay olma eğiliminde olduğunu belirtir. “Serbest çeviri ve sözcüğü sözcüğüne çeviri üstmemi”nde mükemmel bir çevirinin mümkün olmadığı, ancak çeviri eyleminin yine de gerçekleştirildiğini belirtir. Bu ikili karşıtlığa Dryden (e.g Dryden [1680], 1975) üçüncü bir terim olarak çevirmenin “özgün metinden gerektiği kadar uzaklaşma”sını ifade eden öykünme terimini ekleme girişiminde bulunsa da genel olarak çeviri eylemi bu iki uç nokta arasında kalmıştır. Chesterman’e göre (2016) bu üstmemin egemenliği eşdeğerlik kavramlarıyla yakından bağlantılıdır. Bu doğrultuda birebir çevirinin “biçimsel eşdeğerlik” ile ilgili olduğunu, özgür çevirinin ise işlevsel eşdeğerlik ile ilgili olduğunu belirtir. “Tüm-yazımlar-çeviridir üstmemi” çevirinin imkânsızlığını değil olasılığını vurgulamaktadır. Paz (1971), çevirinin yeniden yazma şeklindeki bir yazım olduğunu belirtir. Chaucer’ı modern bir İngilizce çevirisinde okuduğumuzda, özgün haline göre aynı dil içinde çeviri eyleminin gerçekleştirildiği görülür. “Tüm-yazımlar-çeviridir üstmemi”, çevrilemezliğe karşı çıkmaktadır. Çevirinin mümkün olduğunu ve aynı zamanda diğer dil kullanımlarından çok da farklı olmadığını ifade eder. Bu üstmem hem erek dildeki hem de kaynak dildeki metin için faydalı ve karşılıklı bir ilişki sağlar (Chesterman, 2016, s. 3-9).

1.2. Andrew Chesterman’in Çeviri Normları

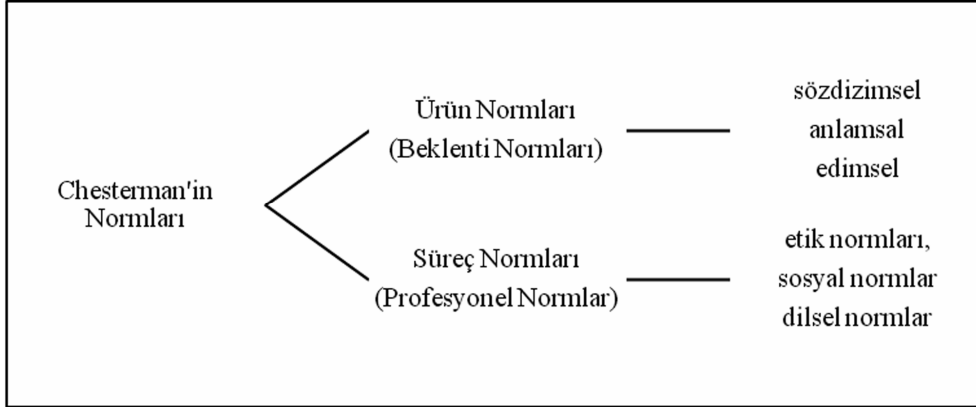
Chesterman’e göre (2016), normlar belli bir durumda başka bir şekilde gerçekleşmesi mümkün olmayan iletişimin gerçekleşeceği süreci düzenlemek için varlık gösterirler (Chesterman, 2016, s. 61).

Norm teorisinin çeviribilim çalışmalarına uygulanabilirliğine öncülük eden bilim adamının Gideon Toury olduğu bilinmektedir. Ona göre normlar yalnızca bütün çeviri türleri için değil, aynı zamanda çeviri sürecinin her basamağında etkili olmaktadır. Toury, normları “süreç öncesi çeviri normları” ve “çeviri süreci normları” olmak üzere iki ana grupta toplar. Ayrıca “öncül norm”dan da bahsetmektedir. Süreç öncesi çeviri normlarını kesin bir çeviri politikasının olup olmadığı ya da böyle

bir çeviri politikası varsa ne boyutta olduğuna dair normlar ve çevirinin doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğinin söz konusu olduğu normlar olarak karşılıklı etkileşim halinde olan iki grupta ele alır. Toury, öncül norm kavramını öncelikle bir açıklama aracı olarak düşünür. Çeviride bazı durumlarda makro-düzeyde bir eğilimi ortaya çıkaran bir unsur olmasa da mikro-düzeydeki herhangi bir tercih için yeterlilik/kabul edilebilirlik karşıtlığı çerçevesinde bir yorumlama mümkündür. Kaynak metnin normlarına uyuyorsa yeterli çeviri; erek metnin normlarına uyuyorsa kabul edilebilir çeviri olarak nitelendirilir. Hiçbir çevirinin tamamen erek odaklı ya da kaynak odaklı olması mümkün değildir. Çevirmenin tercih edip kullandığı stratejilere göre çeviri metnin öncül normunun ne olduğu belirlenir (Toury, 2008, s. 153). Çeviri süreci normları çeviri eylemi esnasında alınan kararlara etki eden normlar olarak ifade edilir. Çeviri süreci normları, dilsel malzemenin metinde nasıl yer alacağını, yani metnin matriksini öngörerek metnin nasıl bir şekilde yaratılacağını ve dilsel olarak nasıl aktarılacağını içerir. Bu doğrultuda çeviri süreci normları çeviri esnasında kaynak ve erek metinler arasında benzerlikleri ve değişiklikleri belirler. Çeviri süreci normları matriks normlar ve metinsel-dilsel normlar olmak üzere iki alt sınıflandırmada ele alınır. Matriks normlar, kaynak metnin erek dile uygun olarak şekilsel özelliklerin yer değiştirmesini sağlar. Atlama, ekleme, yer değiştirme, çıkarma, açıklama ve dipnotları da kapsamaktadır. Metin içi normlar ise çevirmen tarafından çeviri eylemi sırasında mikro düzeyde aldığı dilsel ve dilbilgisel kararları kapsamaktadır. Matriks ve metiniçi kararları belirleyen süreç öncesi çeviri normlarıdır (Toury, 2008, s. 154).

Chesterman (2016), *Memes of Translation* adlı kitabında Ullmann-Margalit'e (1977) başvurarak normları “belli etkileşim durumlarında ortaya çıkan sorunlara çözümler” olarak işlev gören unsurlar olarak ifade eder. Bir mem egemen hale gelirse ve rekabet halindeki memler kaybolursa, memler norm olarak kabul edilir. Normlar, genel olarak çeviri davranışını yani çevirmenlerin nasıl çeviri yaptığını ve toplumun genel olarak çevirileri nasıl değerlendirdiğini yönlendiren, uzun ömürlü, baskın memler olarak ifade edilmektedir (Chesterman, 2016, s. 61). Toury'nin aksine Chesterman (1999) çeviri ürünü, çeviri davranışı ve çeviri sürecinde okuyucunun oynadığı rolle ilgili normlara odaklanır.

Chesterman (1997; 2016), normları iki türe ayırır: “ürün normları” ya da “süreç normları”. Bunlar aynı zamanda beklenti normları ya da profesyonel normlar olarak da adlandırılır. Ürün normları (beklenti normları), süreç normlarını (profesyonel normlar) yönetir. Süreç normları (profesyonel normlar), ürün normlarına (beklenti normlarına) “tabidir ve onlar tarafından belirlenir” (Chesterman, 1997, s. 92). Bu iki tür norm, birbirleri arasında hiyerarşik ilişkilere sahiptir. Munday'a göre (2001), bu normlar çeviriler için “değerlendirici yargılar” olarak işlev görebilir (Munday, 2001, s. 181).

Şekil 1.1. Andrew Chesterman'ın Normlarının Görsel Bir Tasviri

Kaynak: Andrew Chesterman'ın *Memes of Translation* (1997; 2016) adlı kitabındaki anlatıma göre oluşturulmuştur.

1.2.1. Beklenti Normları (Ürün Normları)

“Ürün normları” erek dil okurunun beklentilerine göre oluşturulduğu için Chesterman (2016), bu normlara “beklenti normları” adını vermektedir. Çeviriler toplumun kabul ettiği normlara göre birtakım beklentilere uygun olarak üretilirler. Erek kültürde baskın çeviri geleneği kısmen hâkimdir. Bu normlar çevirilerle ilgili değerlendirmelerde etkindir. Chesterman (2016), bu beklentilerin erek kültürdeki kısmen yaygın çeviri geleneği ve kısmen erek kültürde benzer metin türlerindeki paralel metinlerin oluşumu şeklinde ortaya çıktığını Hermans (1991) ile yaptığı karşılaştırma ile ifade eder. Okurlar metin türü, söylem gelenekleri, biçem ve dil dizgesi, uygun düzeyde dilbilgisellik anlayışı, çeşitli metinsel özelliklerin istatistiksel dağılımı, eşdizimlilik ve sözcüksel seçimi gibi bazı beklentilere sahiptir. Chesterman (2016), Hermans'ın (1991) “doğru çeviri” tanımını alıntılar ve çevirmenin kendisinden beklenileni gerçekleştirmesi çevirmenin takdir göreceği hususunda Hermansla aynı fikirde olduğunu belirtir ve “doğru” sözcüğünün tek bir doğru çeviriye gönderme yapmadığını dile getirerek çevirmenin kendisinden beklenileni birden fazla şekilde yapabilmesinin mümkün olduğunu da ifade eder. Dolayısıyla çevirileri “uygun” ya da “kabul edilebilir” olarak değerlendirmek mümkün olur. Beklenti normları, bir çevirinin ne tür olması gerektiğinin erek okuyucuların beklentilerine göre belirlenmesinden dolayı ekonomik, ideolojik, kültürel ve benzerleri arasındaki güç ilişkilerinden de etkilenebilmesinin mümkün olduğunu belirtir. Beklenti normları, ayrıca çeviriler hakkında bazı değerlendirici çıkarımların yapılmasını da mümkün kılar. Chesterman (2016), bazı çevirilerin beklenti normlarına çok yakın olduğu durumlarda “norm-model” işlevi gösterdiğini bazı çevirilerin ise normların çevrelediği alan dışında olsalar bile çeviri olarak görülebilmelerinin mümkün olduğunu belirtir. Beklenti normları erek dil toplumuna özgü ve yasaldir. İnsanlar bazı metin türleri ile belli beklentilere sahiptir. Bu beklentiler sonucunda oluşan normlar geçerli normlardır, ancak bazı durumlarda öğretmen, denetmen, bir çeviri incelemesi yapan eleştirmen, çeviri eleştirmeni, yayıncının okuru gibi bir tür norm otoritesi tarafından yasal hale getirilir. Toplumun bütününde varlığı kabul

edilmiş bir normu tasdik eden bu norm otoriteleri aslında toplumun geri kalanını temsil eder (Chesterman, 2016, s. 62-64).

1.2.2. Profesyonel Normlar (Süreç Normları)

“Süreç normları” çeviri sürecine yön verir. Bu normlar üzerinde beklenti normları belirleyici rol oynar. Bir süreç normu ortaya çıkması beklenen ürünün denetimi altındadır. Bu doğrultuda çevirinin süreç normlarının kaynağını sorgulayan Chesterman (2016), işinin ehli profesyonel çevirmenlerin yetkili norm otorite olarak kabul görmüş toplum üyeleri olduğunu belirtir. Beklenti normlarına uyum sağlayan çeviriyi bulmanın mümkün olduğu gibi eşdeğer nitelikte sayısız çevirmen arasından işinin ehli profesyonel çevirmeni belirlemek de mümkündür. Çeviri süreç normları, profesyonel çevirmenlerin çeviri ile ilgili davranışları sayesinde gerçekleşir. Bu nedenle de Chesterman (2016), süreç normlarına profesyonel normlar adını vermeyi uygun görmüştür. Chesterman (2016), bu normların çevirmenin ait olduğu kültürde var olan türde normlar olduğunu belirtir (Chesterman, 2016, s. 65-66).

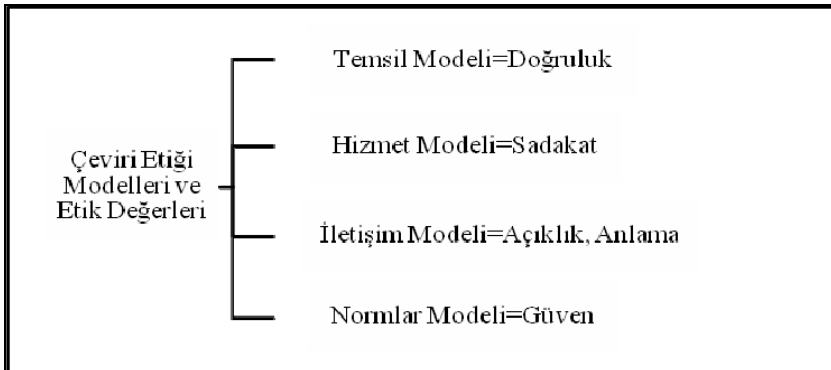
Chesterman (2016), “süreç norm”ları ile ilişkilendirdiği “profesyonel norm”ları “sorumluluk normu”, “iletişim normu” ve “ilişki normu” olmak üzere üçe ayırır. “Sorumluluk Normu”, sorumlu olduğu yazara, ilgili okuyuculara ve ilgili diğer taraflara karşı sadakati gerektiren bir etik standarttır. “İletişim Normu”, Çevirmenin bir arabulucu ve iletişimci olarak hareket ettiği ve mesajın anlaşılmasını sağlamak için en uygun hale getirdiği sosyal normdur. “İlişki Normu”, kaynak metin ve erek metin arasında uygun bir ilişkinin kurulmasını gerektiren bir normdur (Chesterman, 2016, s. 66-67).

1.3. Andrew Chesterman’in Çeviri Etik Anlayışı ve Çeviri Etik Modelleri

Chesterman (2001), *Proposal for a Hieronymic Oath* adlı makalesinde çeviri etiği alanında mevcut modelleri “temsil modeli”, “hizmet modeli”, “iletişim modeli” ve “normlar modeli” olmak üzere dört başlık altında ele alarak “temsil etiği modeli”nin kaynak metne ve kaynak metin yazarına sadık kalmaya; “hizmet etiği modeli”nin müşteri ile yapılan görüşmenin gereklerini yerine getirmeye; “iletişim etiği modeli”nin kültürler arası işbirliğinde ilişkilerin yürütülmesine ve “normlar etiği modeli”nin ise belli bir kültürel topluma özgü beklentilere öncelik tanıdığını ifade etmektedir (Chesterman, 2001).

Chesterman (2001), söz konusu bu modellerin farklı etik değerleri vurguladığını, her modelin farklı kapsamları ve uygulama alanı olduğunu, bu modellerden bazılarının edebi çevirilere ya da kutsal kitap çevirilerine daha fazla uygulanabileceğini; bazı modellerin ise teknik ya da yönetim ile ilgili çevirilerde daha etkin olduğunu ifade eder. Chesterman, “temsil modeli”nde temsilin imkânsız olduğu durumları, “hizmet modeli”nde çevirmenin özerkliğinin zayıflatıldığı, “iletişim modeli”nde çevirmene

büyük sorumluluk atfedildiği, “normlar modeli”nde tutucu bir yaklaşımın bulunduğunu etik modellerin zayıf yönleri olarak belirtir. Bu zayıflıklara bağlı olarak Chesterman (2001) “İletişim modeline göre etik kabul edilmeyen bir çeviri çevirmenin sorumluluğunda mıdır? Norma dayalı modelde önsöz yazmayı reddeden ve okur beklentilerini önemsemeyen çevirmenin durumu nedir? Çevirmenin sorumluluğu nasıl tanımlanabilir?” gibi soruları sorgular. “Temsil etiği modeli” doğruluk ve güven; “hizmet etiği modeli” güven ve sadakat; “iletişim etiği modeli” açıklık ve anlayış, “normlar etiği modeli” ise güven, doğruluk ve anlayış etik değerlerine vurgu yapar. Chesterman (2001), çeviri etiğini pratikte mükemmellik açısından ele alarak kendi önerisi olan “Bağlılık Etiğini” (An Ethics of Commitment) sunar. Bunun için de “Hipokrat Yemini” ya da “Arşimet Yemini”ne benzeyen profesyonel çevirmenler için bir “Hieronymus Yemini” (Hieronymic Oath) yaratma teklifini dile getirir. Bu yeminin etik profesyonel davranışa teşvik etme, çevirmenlerin uluslararası akreditasyonlarını oluşturmaya ve güçlendirmeye katkı sağlama, profesyonel ve amatörler arasındaki ayrımı belirginleştirme gibi faydalar sağlayabileceğini de ifade eder (Chesterman, 2001, s. 139-154). Çevirmenler, sonuçta, “belirli iletişim problemlerini çözme konusunda uzmanlaşmış kişiler”dir (Chesterman, 1997, s. 5).

Şekil 1.2. Andrew Chesterman’ın Çeviri Etiği Modelleri ve Çeviri Etik Değerleri

Kaynak: *Proposal for a Hieronymic Oath* (2001) adlı makalesindeki anlatıma dayanarak oluşturulmuştur.

Etik değerler, “çeviri eylemini yöneten” normların merkezinde yer alır (Chesterman, 2016, s. xiii). Böylece normlar, açıklık, doğruluk, güven, anlayış gibi belirli etik değerleri teşvik eder. Chesterman (2016), çeviri etiği açısından etkin gördüğü dört temel değer açıklık, doğruluk, güven ve anlayış üzerinde durur. Açıklık değerini beklenti normları içinde ele alan Chesterman (2016), açıklık konusundaki görüşlerini Popper, Grice, Leech gibi kuramcılara dayandırarak “açıklık” ve “anlaşılabilirliğin” en önemli okur beklentilerinden olduğunu ifade eder. Bunlar, iletişimin sağlanabilmesi için gereklidir. Yaklaşımın temelinde “gerektiği kadar açıklık” ifadesi, Chesterman’e göre (2016), “gerekli açıklık derecesi”, kaçınılmaz olarak çevirmenlerin nasıl algıladıklarına bağlıdır. Bu algılamamanın kısmen onların erek kültür normları hakkındaki bilgilerine, kısmen de erek kültür içindeki belli bir okur kitlesi öngörme kapasiteleri ile ilgili olduğunu belirtir. Yazınsal metinlerde dipnot

kullanımını bazı çevirmenler ve çeviribilimciler yazarın öngörmediği bir strateji olarak belirtirler ve erek okurlar için “açıklık” ve “anlaşılabilirlik” değerlerini birincil konuma yerleştirir ve dipnot kullanırlar. Chesterman (2016), “doğruluk değeri”ni ilişki normu bağlamında ele alır. Bu norma göre çevirmen, kaynak ve erek metin arasında uygun ilişkiyi sağlayarak çeviriyi korumalıdır. Geleneksel olarak kaynak ve erek metin arasındaki ilişkinin sadakat ve bağlılık terimleriyle ve daha sonra eşdeğerlik kavramıyla tartışıldığına vurgu yaparak tamamını kapsayan bir eşdeğerliğin imkânsızlığından çevirmenin sadakatının de imkânsızlığına dikkat çeker. Chesterman (2016), vurguladığı dört temel değerden üçüncüsü olan “güven değeri”nin en önemli iletişim değeri olduğunu belirterek çeviriye dayalı bir iletişim etkinliğinde önceliğin çeviri işinin tarafları arasında güven sağlanması gerektiğinin altını çizer. İşveren, yayıncı, aracı, okurlar ve eğer hâlâ hayatta ise kaynak metnin yazarı çevirmene güvenmelidir. Aynı zamanda çeviri eyleminin tarafları ve çevirmenler tarafından kaynak metnin çevrilmeye değer bulunmasına ve metne güven duyulmasına da dikkat çeker. Çeviri ediminde güven değerinin sağlanmasını Nord’un “bağlılık ve sadakat” terimleriyle kaynak metnin göndericisi ve erek metnin alıcısına karşı sorumluluk ile ele alır. Son olarak Chesterman (2016), iletişim normunda baskın değer “anlamak” olduğunu ve anlamının da yorum gerektiren bir eylem olduğunu ifade eder. Yorumlama; zaman, mekân ve yorumlayanın artalan bilgisi, kişisel özellikleri ve beklentileriyle yakından ilişkilidir. Chesterman (2016), eylem kuramı terimleriyle çeviri eyleminin amacının anlamayı sağlamak ve yanlış anlamayı engellemek olduğunu vurgular. Mükemmel anlama düşüncesinden kaçınarak mümkün olduğunca yanlış anlamayı engellemek gerektiğini belirtir (Chesterman, 2016, s. 170-184).

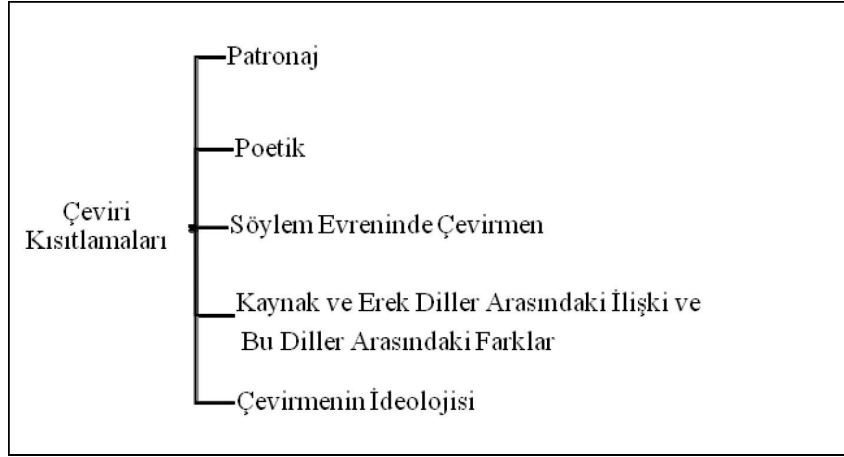
Andrew Chesterman’ın (2009) *The Name and Nature of Translator Studies* (Çevirmenbilimin⁴ Adı ve Doğası) başlıklı makalesinde James Holmes’un çeviribilim anlayışının “metinleri üretenlerden çok metinlere ağırlık verdiğini” ifade ederek eleştirir. Makalede çevirmenin merkezde yer almasının önemi üzerinde durarak çevirmenlere yönelik araştırmaların çeviribilim alanında bir alt çalışma alanı olarak ele alınması gerektiğine dikkat çeker. Chesterman (2009), çevirmenlerin daha fazla ağırlık kazandığı bir sınıflandırmanın önemini vurgular. Çevirmen Çalışmalarında, “metinler ikincildir, çevirmenlerin kendileri birincildir” (Chesterman, 2009, s. 15). Çeviri çalışmalarının metinsel, kültürel, bilişsel ve sosyolojik olmak üzere dört büyük daldan oluştuğu düşünüldüğünde metinsel dal Çevirmenbilim Çalışmalarının dışında tutulur. Diğer üç dal bu çalışmalarla ilgili olup kültürel dal tarih boyunca çevirmenlerin rolleri ve etkileri üzerinde durarak değerler, etik, ideolojiler, gelenekler ve tarihle ilgilenir. Bilişsel dal zihinsel süreçlerden normlara yönelik tutumlara kadar birçok konu üzerinde durur. Sosyoloji dalı ise çevirmenlerin gözlemlenebilir davranışları, statüleri ve çalışma

⁴ Seda Taş’ın *Gazete Köşe Yazılarının Tanıklığında “Çevirici”* (2018) başlıklı makalesinde kullandığı ifade bu çalışmada tercih edilerek kullanılmıştır.

süreçlerini kapsayan daldır. Bu dallar hem teorik hem de betimleyici ve uygulamalı çalışmaları içerir (Chesterman, 2009, s. 19).

1.4. Andrew Chesterman’ın Çeviri Kısıtlamaları

Chesterman, *Memes of Translation* (2016) adlı eserinde André Lefevere (1992)’in çevirmenin kararlarını etkileyen “bağlamsal unsurları”nı ele alarak “çeviri normları”yla ilişkilendirir. Ona göre “patronaj” diye adlandırılan kısıtlama, edebiyatın okunmasını, yazılmasını ve yeniden yazılmasını ilerletebilecek ya da engelleyebilecek yayıncıları ve çeviri komisyoncularını içeren bir güçtür. Beklenti normuna bağlıdır. “Yazın bilim” kısıtlaması bir bütün olarak sosyal sistemde edebiyatın rolünün ne olduğunu ya da olması gerektiğini içeren bir kavramdır. Beklenti normuna bağlıdır. “Söylem evreni” kısıtlaması, kaynak metnin konusunu, anlattığı nesnelere, gelenekleri ve inançları ifade eder. Çevirmen (2016), erek kültürde kabul edilemeyecek ve okuyucular tarafından benimsenmeyecek terimlerin bazılarını çevirmemeyi tercih edebilir. Bu kısıtlama “beklenti normu” ve “sorumluluk normu” ile ilgilidir. “Kaynak ve erek metinler arasındaki ilişki ve bunlar arasındaki farklılıklar” özellikle çevirmenin dil tercihleri ile ilgili olup “ilişki normu” ile bağlantılıdır. “Çevirmenin ideolojisi”, diğer kısıtlamalara karşı tutumları da dâhil olmak üzere çevirmenin kişisel değerlerini ve tutumlarını kapsar. Hem “sorumluluk normu”na hem de “iletişim normu”na bağlıdır (Chesterman, 2016, s. 76-77).

Şekil 1.3. Andrew Chesterman’ın Çeviri Kısıtlamaları Sınıflandırması

Kaynak: Andrew Chesterman’ın *Memes of Translation* (2016) adlı eserinde yer alan anlatım ile oluşturulmuştur.

1.5. Andrew Chesterman’ın Çeviri Stratejileri Sınıflandırması

Normlar ve kısıtlamalar yeni “mem”leri (le mème) yani çeviri stratejilerini doğurur. Çevirmenlerin çoğunluğu tarafından kullanılan bu stratejiler nesilden nesile aktarılır. Çevirmenler, normlara uymak için çeviri stratejilerine başvururlar. Chesterman (1997) çeviri stratejilerini bir tür “mem” olarak görmektedir. Ona göre çeviri stratejileri gözlemlenebilir ve doğrudan çeviri ürünü

aracılığıyla analiz edilebilir. Chesterman (1997), stratejiyi şu şekilde tanımlar (Chesterman, 1997, s. 89):

“[...] erek metnin oluşturulması sırasında çevirmenlerin uygulayabilecekleri işlemler [...], erek metin ile kaynak metin arasında istenen ilişki ya da erek metin ile diğer erek metinler arasında istenen ilişki ile yapılması gereken aynı tip işlemler.”

Çeşitli aktarım işlemleri ya da şekilsel değişimler olarak düşünülen değişiklikleri içeren bir dizi sınıflandırma yapılmaktadır. Örneğin birçok kaynakta Vinay ve Darbelnet (1958), Catford (1965), Nida (1964), Malone (1988) ve Leuven-Zwart'ın (1989/1990) çeviri stratejileri bulunmaktadır. Chesterman (2016), tüm bu sınıflandırmaları kendi sınıflandırmasını oluştururken kullandığını dile getirir. Önerilen sınıflandırmalardan bazılarını son derece basit bulan Chesterman (2016), “düzen değişikliği”, “çıkarma”, “yapı değişikliği” ve “ekleme” sınıflandırmasından oluşan Nida'nın dört kategorili sınıflandırmasını örnek olarak verir. Diğerlerini daha karmaşık ve daha az uygulanabilir olarak değerlendirir. Özellikle kendine özgü bir terminoloji kullanan Malone'un yaklaşımının uygulamada uzun bir aday eğitimi gibi bir eğitim olmadan kullanılmasının zor görüldüğünü de ifade etmektedir. Chesterman'ın (2016) önerdiği sınıflandırma ise deneyimseldir. Diğer çeviri stratejilerine göre yeterince farklı olduğunu düşündüğü sınıflandırmasının uygulamada işe yarayacak özellikte olduğunu ve kolay erişilebilir bir terminolojiyi kullandığını da belirtir. Chesterman'ın (2016) sınıflandırması sözdizimsel, anlamsal ve edimsel olarak üç temel strateji grubunu içerir. Metnin “mikro düzey” öğelerini ele almak için kullanılan bu stratejiler bir dereceye kadar, birbirleriyle örtüşen kavramlara sahiptir. Ayrıca, üç ana başlık altında çeşitli nedenlerle alt gruplara ayrılan çeviri stratejileri bulunmaktadır. Bu sınıflandırmaların çevirmenlerin yaptığı belirli şeylere odaklanmak ve çeviri becerilerini geliştirmek için, yeterli olacağını düşünmektedir. Ayrıca Chesterman (2016) amacının sadece profesyonellerin kullanma eğiliminde olduğu bir dizi strateji sunmak olduğunu vurgular. Çevirmenlerin belirli koşullar altında belirli stratejileri seçmelerinin nedenlerini daha derinlemesine inceleyen ileri araştırmalara yönelik gerekli ilk aşamayı tam olarak sunmakta olduğunu da dile getirmektedir (Chesterman, 2016, s. 90-91). Ona göre, bir çeviriyi değerlendirmek, çevirmenin görüşünü ve tercih ettiği “geçici teorisi”ni test etmektir (Chesterman, 2016, s. 115). Chesterman'ın çeviri stratejileri üç ana başlık altında kapsamlı ve birbirlerine entegre olmuş toplamda 30 farklı çeviri stratejisini içermektedir. Bunlar sırasıyla aşağıda ele alınmaktadır (Chesterman, 2016, s. 91-109).

Sözdizimsel Stratejiler	Anlamsal Stratejiler	Edimsel Stratejiler
Birebir Çeviri	Eş Anlamlı	Kültürel Filtreleme/Eleme
Ödünçleme	Zıt Anlamlı	Açıklık Değişikliği
Yer Değiştirme	Alt Anlamlı	Bilgi Değişimi
Birim Kaydırma	Ters Anlamlı	Kişilerarası Değişim
Sıralama Değişikliği	Soyutlama Değişimi	Edimsöz Değişikliği
Yan Cümle Yapısı Değişikliği	Dağılım Değişimi	Metin Düzeyiyle İlgili Değ.
Cümle Yapısı Değişikliği	Vurgu Değişimi	Kısmi Çeviri
Tutarlılık Değişikliği	Açıklama	Görünürlük Değişikliği
Seviye Kaydırma	Kapsam Değişimi	Düzenleyerek Yeniden Yazma
Şema Değişikliği	Diğer Anlamsal Değişiklikler	Diğer Edimsel Değişiklikler

Tablo 1.2. Andrew Chesterman'ın Çeviri Stratejileri Sınıflandırması

Kaynak: Andrew Chesterman'ın *Memes of Translation* (1997; 2016) adlı kitabındaki anlatıma dayanarak oluşturulmuştur.

Yukarıda Andrew Chesterman'ın *Memes of Translation* (1997; 2016) adlı kitabındaki açıklamalar doğrultusunda bir tabloya yer verilmiştir. Sınıflandırmaya bağlı olarak sırasıyla çeviri stratejileri hakkında aşağıda açıklamalar yer almaktadır (Chesterman, 1997, s. 94-112; 2016, s. 91-109).

1.5.1. Sözdizimsel Stratejiler

Bu stratejilerin tamamen sözdizimsel değişiklikleri içerdiğini ve daha büyük değişikliklerin daha küçük olanları da içermeye eğilimli olduğunu söylemek mümkündür. Başlıcaları şunlardır:

1.5.1.1. Birebir çeviri

Newmark, Vinay ve Darbelnet gibi çeviri kuramcılarının da sınıflandırmalarında ele aldığı bu stratejide çevrilen ifade dilbilgiselliğini korur, kaynak şekline mümkün olduğunca yakın bir çeviriyi mümkün kılar.

1.5.1.2. Ödünçleme

İstenmeyen müdahaleyi değil, kasıtlı bir tercihi ifade eden bu strateji, hem tek bir öge ödünçlemesini hem de sözdiziminin ödünçlemesini kapsar.

1.5.1.3. Yer değiştirme

Chesterman, addan fiile, sıfattan zarfa gibi sözcük türü değişikliği anlamına gelen bu terimi Vinay ve Darbelnet'ten almıştır.

1.5.1.4. Birim kaydırma

Chesterman bu terimi Catford'tan (1965) almıştır. Kaynak metinde yer alan sözcük, sözcük grubu, yan cümle, cümle, paragraf gibi birimler erek metinde farklı bir birim olarak çevrildiğinde birim kayması meydana gelir. Bu durum dillerin farklılığından kaynaklı olarak elbette çok sık görülen bir durumdur. Örneğin; kaynak metindeki bir cümle erek metne aktarılırken iki cümle şeklinde oluşturulabilir.

1.5.1.5. Sıralama değişikliği

Bu strateji, ad öbeğinde sayı, kesinlik ve niteleme; fiil öbeğinde ise kişi, zaman ve kip de dâhil olmak üzere, sözcük öbeği düzeyinde bir dizi değişiklik içerir. Birimin kendisi değişmeden kalabilir, yani bir kaynak metindeki sözcük öbeği hala erek metinde bir sözcük öbeğine karşılık gelebilir, ancak iç yapısı yani sözcüklerin yeri değişebilir.

1.5.1.6. Yan cümle yapısı değişikliği

Bu strateji, etken ve edilgen, çekimli ve çekimsiz yapı, geçişli ve geçişsiz şekilde kurucu sıralamayı içerir.

1.5.1.7. Cümle yapısı değişikliği

Bu stratejide, yan cümle birimleri cümle-biriminin yapısını etkiler. Ana yan cümle ve alt yan cümle gibi türlerde değişiklikler içerir.

1.5.1.8. Tutarlılık değişikliği

Tutarlılık ya da uyum değişikliği, metin içi referansı, eksilti, değiştirim, adillaştırma ve tekrarlamayı ya da çeşitli bağlayıcıların kullanımını etkileyen bir stratejidir.

1.5.1.9. Seviye kaydırma

Seviyelerle; sesbilim, yapıbilim, sözdizimi ve sözcük düzlemini kastetmektedir. Örneğin, çevirmen erek metinde, kaynak metnin sesbilimsel seviyesi yerine yapıbilimsel, sözdizimsel ve sözcüksel seviyeyi kullanabilir.

1.5.1.10. Şema değişikliği

Bu strateji, çevirmenlerin paralellik, tekrarlama, ses yinelemesi, ölçü kafiye uyumu vb. gibi belagat (etkili söz sanatı) şemalarının çevirisine dâhil ettiği değişiklik türlerini ifade eder. Chesterman bu stratejiyi, üç temel sınıflandırmaya ayırır:

a) Hiçbir değişiklik yapılmayabilir. Örneğin ses yinelemesi varsa erek metinde de bir dereceye kadar korunabilir.

b) Uygun ya da benzer bir işleve hizmet ettiği düşünülen başka bir şemayla değiştirilebilir. Örneğin etkili güzel bir sözcük erek metinde sözcük sırasının yer değiştirilmesi şeklinde çevrilebilir.

c) Kaynak metindeki şema tamamen kaldırılabilir. Örneğin kaynak metinde yer alan bir bağlaç erek metinde kaldırılıp kullanılmayabilir.

Chesterman bu üç temel sıralamaya dördüncü bir olasılık daha ekler:

d) Burada, çevirmen doğrudan kaynak metinde yer almasa da erek metinde bir tür etkili güzel söz sanatı şemasını kullanmayı tercih eder.

1.5.2. Anlamsal Stratejiler

Anlamsal stratejiler altında, Chesterman esas olarak sözcüksel anlambilim ile ilgili olan, aynı zamanda yan cümle anlamlarını da içeren değişiklik türlerini gruplandırmaktadır. Anlamsal stratejiler anlamı değiştirir. Bu stratejilerin birçoğu Vinay ve Darbelnet'in değiştirme kavramından gelmektedir.

1.5.2.1. Eş anlamlı

Bu strateji, “açık” eşdeğerini değil, eşanlamlısını kullanmayı belirtir. Aynı şeyi tekrardan kaçınmak gibi nedenlerle tercih edilmektedir.

1.5.2.2. Zıt anlamlı

Çevirmen bir zıt anlamlı sözcük seçer ve bunu bir olumsuzlama ögesiyle birleştirerek kaynak metindeki anlamı oluşturur.

1.5.2.3. Alt anlamlı

Alt Anlamlılık ilişkisi içinde bazı değişimler bulunmaktadır. Bu strateji üç alt sınıfa ayrılır:

a. Üst Anlam-Alt Anlam (çiçek-gül)

b. Alt Anlam-Üst Anlam(gül-çiçek)

c. Alt Anlam-Alt Anlam (gül- gül)

1.5.2.4. Ters anlamlı

Ters Anlamlar, “satın almak” ve “satmak” gibi karşıt görüşlerden genellikle aynı durumları ifade eden yapı çiftleridir.

1.5.2.5. Soyutlama değişimi

Farklı bir soyutlama seviyesi seçimi ya soyuttan daha somuta ya da somuttan daha soyuta geçebilmektir.

1.5.2.6. Dağılım değişimi

Bu strateji, aynı anlamsal bileşenlerin daha fazla öge (genişletme) ya da daha az öge (daraltma) dağılımındaki bir değişiktir. Örnek olarak, kaynak metinde “Tabii ki size belgeleri de gönderebiliriz” cümlesinin erek metinde “Elbette, belgeleri posta yoluyla da iletebiliriz” şeklinde aktarılması verilebilir.

1.5.2.7. Vurgu değişimi

Bu strateji, bir nedenden ötürü vurguyu ya da tematik odağı ekler, azaltır ya da değiştirebilir.

1.5.2.8. Açıklama

Çevrilebilecek bile olsa, bazı bağlamlarda, serbest olarak tanımlanabilen bir erek metin versiyonuyla sonuçlanır. Sözcük seviyesi düzeyindeki anlamsal bileşenler, bütün bir yan cümle gibi daha yüksek bir birimin edimbilimsel anlamı lehine göz ardı edilebilir.

1.5.2.9. Kapsam değişimi

Bu strateji, şemaların çevirisine uygulanan yukarıdaki sözdizimsel stratejilerden sonuncusuyla aynı şekilde etkili söz, metafor çevirisi (yani mecazi ifadeler) için geçerlidir. Buna uygun olarak, strateji üç ana alt sınıfa ayrılır:

a. Metafor X = Metafor X Mecaz bir ifade erek metinde yine mecaz bir ifade ile verilebilir. Bu alt sınıf da kendi arasında üçe ayrılır:

(i) Kaynak metindeki mecaz söylem erek metinde de aynı mecaz anlamı verecek biçimde oluşturulur. (omurga-dayanak noktası)

(ii) Kaynak metin metaforu erek metindeki ile aynı tiptedir, ancak anlamsal olarak aynı değildir, sadece ilişkilidir. (rekabet-rakip)

(iii) Metaforlar aynı tiptedir, ancak sözel olarak ilişkili değildir. Görüntünün kaynağı farklıdır. (Onun için o değerliydi. / Onun gözbebeğiydi.)

b. Kaynak metin metaforu X ise erek metin metaforu Y'dir. Yani burada, mecazi olma durumunun genel özelliği korunmuştur, ancak bu özelliğin gerçekleştirilmesi farklıdır.

c. Burada mecazlı ifade tamamen düşer ve erek metinde kullanılmaz.

Bu sınıflandırmaya bir "d" maddesi de eklenebilmektedir.

d. Kaynak metinde bir metafor kullanılmaz erek metinde anlamı aktarmak için çevirmen metafor kullanır.

1.5.2.10. Diğer anlamsal değişiklikler

Bunlar, yapısal anlam ya da gösterici (deiktik) yönün değiştirilmesi gibi çeşitli türde diğer değişimleri içerir. Dillerin özelliklerine bağlı olarak fiile bağlı kullanılan tümleç ve belirteçlerle alakalı bir durumdur: onu-ona, bunu-bundan vs.

1.5.3. Edimsel Stratejiler

Bu stratejiler çevirmenin metni bir bütün olarak çevirmek amacıyla uygun bir şekilde aldığı kararlarıdır.

1.5.3.1. Kültürel filtreleme /eleme

Bu strateji aynı zamanda yerileştirme (ödüncülenen sözcüğü yerli dile uydurma), yerelleştirme ya da uyarılama olarak da adlandırılır; kaynak dil öğelerinin, özellikle kültüre özgü öğelerin erek metinde kültürel ya da işlevsel eşdeğerleri olarak çevrilme şekillerini açıklar, böylece erek metin normlarına uyumuş olurlar.

1.5.3.2. Açıklık değişikliği

Bu strateji ya daha fazla açıklığa (açıklamaya) ya da daha fazla imaya yöneliktir (ima etmeye). Açıkça ortaya koymanın (dolaysız anlatım) en yaygın görülen çeviri stratejilerinden biri olduğu bilinmektedir. Kaynak dilde örtük olarak yer alan bir bilginin, erek dilde çevirmenler tarafından anlaşılır bir bilgi ekleme yöntemiyle ifade edilmesidir. Bazen de okuyuculardan mantıklı bir çıkarım yapması beklenen örtük ifade çevirmen tarafından açıklanmadan da bırakılabilir.

1.5.3.3. Bilgi değişimi

Bu strateji, ya kaynak metin okuyucusuyla ilgili olduęu dūřünūlen ancak erek dilde bulunmayan yeni bilgilerin eklenmesi ya da ilgisiz olduęu kabul edilen bilgilerin çıkarılması anlamına gelir.

1.5.3.4. Kişilerarası değişim

Bu strateji genel stil dūzeyi değişikliğini ifade eder. Resmilik seviyesini, duygusallık ifadelerini, teknik sōzcük ve benzerlerini değiştirir: yazar ve okuyucu arasındaki ilişkide değiştirilen her Őeyi kapsar. Kişilerarası değişiklikler metni daha bilgili ya da daha teknik yapmak için kasıtlı olarak yapılan değişikliklerdir.

1.5.3.5. Edimsōz değişikliği

Yer deęiřirme deęiřiklikleri genellikle dięer stratejilerle de baęlantılıdır. Őrneęin, fiilin kipini mastardan emir kipi biçiminde deęiřtirmeyi ifade eder. (Doęrudan- Dolaylı, Dūz Cümle- Emir Cümlesi vs.)

1.5.3.6. Metin dūzeyiyle ilgili deęiřiklikler

Tutarlılık deęiřiklikleri metindeki bilginin dūřünsel dūzeyde mantıksal dūzenlenmesi ile ilgilidir.

1.5.3.7. Kısmi eviri

Kaynak dildeki metnin bir kısmını çevirmek anlamına gelir. Bu, strateji sadece seslerin çevirisi ve benzeri gibi her tūrlū kısmi çeviriyi kapsar.

1.5.3.8. Gōrūnūrlük deęiřiklięi

Bu, yazarın eserindeki bir deęiřiklięi ya da açık mūdahaleyi ifade eder. evirmenin varlıęı ön plandadır. Çevirmen tarafından eklenen dipnotlar, kōşeli parantezler ya da eklenen yorumlamalar örnek olarak verilebilir. Bu tercihler, okuyucunun dikkatini çevirmenin varlıęına çeker. Çevirmen bōylece kaynak yazar ve okuyucu arasında gōrūnūr bir hal alır ve yazar arka plana (geçici olarak) geçer.

1.5.3.9. Dūzenleyerek yeniden yazma

Bu strateji, kaynak metnin çevrilirken gerektięinde tekrar dūzenlenmesini ifade eder. Bu terim, Stetting (1989) tarafından çevirmenlerin kōtū yazılmıř Őzgūn metinler üzerinde bazen yapması gereken radikal yeniden dūzenlemeyi belirtmek için Őnerilen bir terimdir. Őimdiye kadar bahsedilen

stratejilerin kapsadığı değişiklik türlerinden daha genel bir düzeyde etkili yeniden sıralama, yeniden yazma içerir.

1.5.3.10. Diğer edimsel değişiklikler

Buna örnek olarak düzen verilebilir. Aynı sayfada iki paralel sütunda iki dilde yazılan metinler ya da çevrilen eserler birlikte yer alabilir. İngiliz ve Amerikan İngilizcesi olmak üzere lehçe seçimi de edimsel bir strateji için örnek olarak verilebilir (Cheterman, 1997, s. 92-112; 2016, s. 91-109)

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVİRİ EYLEM MODELİNE İLİŞKİN UYGULAMALAR

2.1. Türk Halk Masallarının Fransızca Çevirilerinin Sözdizimsel, Anlamsal ve Edimsel Analizi

2.1.1. Tekerleme (*Tékerlémé*) Adlı Metnin Karşılaştırmalı Analizi

2.1.1.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Zamanında, ben üç yüz bir yaşında iken iki arkadaşım vardı: biri kör, biri çıplak.” (s.13)	“Dans ces temps-là, alors que j’étais dans ma trois cent unième année, j’avais deux copains: l’un aveugle, l’autre nu...” (p.21)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Diller arasında birebir karşılıkların bulunabildiği ya da kaynak metinde yer alan ifadeye en yakın anlamın oluşturulabildiği çeviri türü olan “birebir çeviri”ye uygun olarak metinde yer alan bu söylem dil düzeyinde mümkün oldukça yakın bir çevirinin yapıldığını göstermektedir. Söylem hem sözcüksel hem de anlamsal açıdan erek metinde eşdeğer bir karşılıkla ifade edilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“ Hamama girdim.” (s.16)	“J’entraî dans le hamam .” (p.25)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak metinde yer alan söylemde “hamam”⁵ sözcüğünün erek metne aynı şekilde aktarıldığı ve bir “ödünçleme” örneği teşkil ettiği görülmektedir. Sözcük değiştirilmemiş, ancak Fransızcada adların önünde kullanılan belirli tanımlıklardan (l’article défini) biri olan eril tanımlık (l’article masculin) eklenerek aktarılmıştır. “Hamam” sözcüğünün hem eril (masculin) sözcük olarak kabul edilmesi hem de tekil (singulier) kullanılması “le” tanımlığının tercih edilerek erek dile aktarımını mümkün kılmıştır. Türkçe sözcüklerde “eril (masculin), dişil (féminin) cinsiyet ayrımı” bulunmamaktadır, ancak Fransızcada eril, dişil cins ayrımı⁶ bulunduğu için erek dile sözcük

⁵ “Hamam” sözcüğü Fransız literatürüne girerek “hammam” şeklinde kullanılan bir sözcük halini almıştır. *Le Robert Micro*’da eril bir ad olarak ele alınan “hammam” sözcüğü “özellikle İslam ülkelerinde buhar banyosu yapıları” şeklinde tanımlanır. Sözcüğün “bains turcs” şeklinde de bir kullanımı bulunmaktadır (2018, s. 692).

⁶ Fransızca gibi eril, dişil cins ayrımının olduğu dillerde bütün cansız varlıklar için kullanılan sözcüklere rastgele bir belirteç belirlenmiştir. Eril, dişil cins ayrımının bir mantığı olmadığını Guy Deutscher, *Dilin Aynasından* adlı eserinde “sakal” sözcüğü için Fransızcadaki “la barbe” sözcüğünü ele alır ve Fransızın sakalının dişil olmasının bir mantığı olmadığını belirtir (Deutscher, 2019, s. 204).

aktarılrken erek dil normlarına uygun bir şekilde aktarımın tercih edildiği görölmektedir. Aslında kaynak dildeki sözcüğün erek dil normları ile aktarılması, erek okura yabancılık hissi uyandırmak istenmemesi kadar erek okurun farklı bir kültürden eser okuduğunun farkındalığına varmasının da amaçlandığını gösterir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Kediler itten korkularından sabanla koz ağacının başına çıktılar.” (s.14)	“Et les chats effarés devant le chien, grimperent sur l’arbre, avec la charrue et tout.” (s.23)
Kullanılan Strateji: Yer Değıştirme	

Masal tarzından oluşturulmuş “Tekerleme” (Tékerlémé) başlıklı metinde “yer değıştirme” stratejisine örnek olabilen tek bir örnek tespit edilmiştir. Kaynak dilde bir eylemin adı (le nom) olarak kullanılan “korku” sözcüğünün erek dilde sıfat (l’adjectif) kullanılarak “les chats effarés” (korkan kediler) şeklinde aktarıldığı görölmektedir. “Et les chats effarés devant le chien, grimperent sur l’arbre, avec la charrue et tout.” cümlesinin geri çevirisi Türkçeye “Köpekten korkan kediler, sabanla ve benzeri şeylerle ağaca tırmandılar.” şeklinde yapılabilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“ Destursuz bağı girenin sopa yemesi çokmuş.” (s.13)	“Qui entre dans la vigne d’autrui sans permission aura une bonne bastonnade. ” (p.21)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

“İzinsiz bir şekilde” (TDK, 2011, s. 643) anlamına gelen “destursuz” sözcüğü erek dile “sans permission”; “sopa” sözcüğü ise “une bonne bastonnade” şeklinde aktarılmıştır. Kaynak metinde bir ek olan “-sız, -siz” eki erek dilde “sans”⁷ edatına dönüşmüş ve bu şekilde erek dil normlarına uygun bir eşdeğerlik sağlanmıştır. “Sopa” sözcüğüne ise erek dilde “iyi, esaslı, adamakıllı” (Saraç, 1988, s. 56) anlamına gelen “bonne”⁸ sıfatı (l’adjectif) eklenerek anlamın pekiştirildiğı görölmektedir.

⁷ Fransızcadada “sans” edatı addan ve fiilden önce kullanılmakta ve “...süz, ...sı bulunmayan” anlamına gelmektedir, ancak fiilden önce kullanıldığında fiil mastar (l’infinitif verbe) halde kullanılır (Lagane, 2011, s. 140).

⁸ “Bon” sıfatı “iyi, güzel” anlamına gelmektedir. Özneye ya da ada göre çekimlenir. Bu sıfat eril “bon”, eril çoğul “bons”, dişil “bonne”, dişil çoğul olarak da “bonnes” şeklinde kullanılır.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Bir cadı karısı rasgeldi: lildirim likli, burnu ilikli, kazan başlı, kurbağa dişli, ölü kurbağa gözlü, dağarcık yüzlü, küp karınlı, patlıcan burunlu , şipirdiğini takıştırmış, könçeciğini çekiştirmiş, pabucundan boşanan kıyraklar, hani ya o bizim çakmaksız, namlısız, kundaksız tüfeğin saçması mı? vızıldayıp geliyor.” (s.13)	“Nous rencontrâmes une vieille sorcière morveuse, la tête grosse comme un chaudron, les dents comme celles d’une grenouille vive, les yeux comme ceux d’une grenouille morte, le visage aussi frais et tendre que l’outre de peau de chèvre, et le ventre pareil à une bjarre, le nez aussi petit qu’une aubergine. ” (p.22)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak dilde geçen “cadı karısı” şeklindeki ad tamlaması (le complément du nom) erek dilde “une vieille sorcière morveuse” (sümüklü yaşlı cadı) şeklinde ekleme de yapılarak niteleme sıfatına (l’adjectif qualificatif) dönüşerek aktarılmıştır. Kaynak dilde yer alan “çakmaksız, namlısız, kundaksız tüfek” ifadesi erek dilde “sans” edatı ile “nos fusils sans briquet, sans canon et sans crosse” şeklinde aktarılmıştır. Yine aynı şekilde “sapsız, namtsız, ceciksiz pıçak” ifadesi de “un couteau sans manche, sans boucle d’attache et sans lame” şeklinde “sans” edatı ile aktarılmıştır. Bu doğrultuda kaynak dilde “-sız, -siz” ekleri erek dilde “sans” edatına dönüşmüştür. “Kazan başlı”, “la tête grosse comme un chaudron” (kazan gibi büyük bir baş); “kurbağa dişli”, “les dents comme celles d’une grenouille vive” (canlı bir kurbağanın gibi dişler), “ölü kurbağa gözlü”, “les yeux comme ceux d’une grenouille morte” (ölü bir kurbağanın gibi gözler) sıfat tamlamaları da benzetme yoluyla ve karşılaştırma anlamı içeren “comme”⁹ edatı kullanılarak oluşturulmuş örneklerdir. “Dağarcık yüzlü” ifadesi erek dilde “le visage aussi frais et tendre que l’outre de peau de chèvre” (yüzü keçi derisi kadar canlı ve gergin) ifadesi de yine benzetme yoluyla aktarılmıştır. “Küp karınlı” ifadesi “benzerlik ilişkisi kuran” “pareil à” ifadesi ile “le ventre pareil à une jarre” (kavanoza benzeyen karın) şeklinde; “patlıcan burunlu” ifadesi de “le nez aussi petit qu’une aubergine” (patlıcan kadar küçük burun) şeklinde özgün metinde yer alan anlamın dışında aktarılmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Ocak taşı diye çattığım meğer tosbağaymış.” (s.14)	“Que vis-je alors? Ce que nous avons mis sous le chaudron, c’étaient des tortues.” (p.22)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

⁹ René Lagane, *Difficultés du Français* adlı kitapta “comme” için edat (la préposition) ve bağlaç olarak (la conjonction) dokuz farklı kullanımdan bahseder. Bu örnekte kullanılan “comme” edatı, karşılaştırarak benzerlik ilişkisi kuran “gibi, -diği gibi” anlamına gelmektedir. (2011, s. 32)

Kaynak metinde yer alan “Ocak taşı diye çattığım meğer tosbağaymış” cümlesi fiilimsi¹⁰ ile oluşturulmuş bir yan cümle¹¹ içermektedir. Bu cümlenin erek metne aktarımı ise bir soru cümlesi ilavesi ile gerçekleştirilmiştir. Kaynak dilde yer alan “meğer” bağlacının anlamını verebilmek için “Que vis-je alors?” (O halde ben ne gördüm?) soru cümlesinin eklendiği görülmektedir. Ardından kaynak dildeki cümle “Ce que nous avions mis sous le chaudron, c'étaient des tortues” (Kazanın altına koyduğumuz şey, kaplumbağalardı.) şeklinde erek dile aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Ek bire bideri, sür bire çifti!.. Ek bire bideri, süre bire çifti!” (s.14)	“Ils commencèrent à labourer les champs, et moi à semer le grain.” (p.23)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metindeki halk ağzında kullanılan bir kullanım olan “bire” ünlemi ile oluşturulmuş tekrarlı devrik cümlenin erek metinde “et”¹² (ve) bağlacının kullanımı ile tek cümle şeklinde aktarıldığı ve anlamsal değerinin korunduğu görülmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Çavdar ağacından merdiven çatmak telaşesinde iken ben, bizim Mehmet Ağanın çobanı gibi kalles, kuyruğu gücük bir sarı it peyda oldu: Tek kulaklı, kuyruğu üç ulaklı...” (s.14)	“Je me mis à fabriquer une échelle avec des tiges de seigle...Alors survint un chien jaune, à la quelle courte, aussi finaud que le Berger de Mehmet Agha, de chez nous; il n'avait qu'une oreille, et la queue était en trois morceaux ratistolés.” (p. 23)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde sadece tek bir cümleden oluşan paragraf erek metinde yan cümleleri de içeren cümlelerden oluşmaktadır. Erek dildeki paragraf Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Çavdar sapları ile merdiven yapmaya başladım... Sonra bizim yöreden Mehmet Ağa'nın çobanı kadar kısa, kurnaz sarı bir köpek geldi; sadece bir kulağı vardı ve o da üç parça halindeydi.”

¹⁰ Türkçede fiilimsiler yargı bildirmeyen ve zaman çekimine girmeyen yapılar olup ad-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil şeklinde fiil kök ve gövdelerine belli ekler eklenerek oluşturulan yapılardır. Fransızcada ad-fiile karşılık olarak “l'infinitif présent/passée”; sıfat-fiile karşılık olarak “présent de l'indicatif ve participe passé” ve zarf-fiile karşılık olarak da “gérondif” yapıları ile anlamsal eşdeğerlikler sağlanabilmektedir.

¹¹ Türkçede, yan cümleler dilek şart kipi (-se/-sa), fiilimsiler, çekimli fiiller ve eylemle birleşmiş ad soylu sözcükler ile kurulur. Yan cümleler ana cümlenin anlamını tamamlar nitelikte oluşturulan yapılardır (Hengirmen, 2006, s. 356).

¹² “Et” (ve) bağlacı özdeş sözcükleri, sözcük öbeklerini ve cümleleri birleştirmeye yarar.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Dineliverdim yorgunluk alametiyle. O yanıma, bu yanıma bir tanıyıversem ki tilkinin biri çekirge kovalayıp geziyor ekinin içinde.” (s.14-15)	“Je me dressai un peu, pour reprendre mes forces et regardai à droite et à gauche: qu’est-ce que je vis alors? Un renard qui courait derrière les sauterelles.” (p.23)
Kullanılan Strateji: Ad Öbeğinde Değişiklik (Sayı Sıralama Değişikliği)	

Andrew Chesterman, ad öbeğinde sıralama değişikliklerinin “sayı, kesinlik ve niteleme” açısından incelenmesini önerir. Türkçede masal dilinde sıkça karşılaşılan bir kullanım şekli olan “...biri” şeklindeki kullanım burada örneklendirilmiştir. “Tilkinin biri” ad tamlaması erek dilde “un renard” (bir tilki) şeklinde çevrilmiştir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Allahın kulu darıdan çokmuş...” (s.13)	“Les créatures de Dieu sont nombreuses...” (p.21)
Kullanılan Strateji: Fiil Öbeğinde Değişiklik (Zaman Değişikliği)	

A. Chesterman, fiil öbeğinde değişikliklerin “kişi, zaman ve kip” açısından ele alınmasını önerir. Fiil öbeğinde zaman değişikliği sınıflandırması için “Allahın kulu darıdan çokmuş...” cümlesi örnek olarak seçilmiştir. Kaynak dilde yer alan cümlenin geçmiş zaman ile kurulmasına rağmen erek dilde “Les créatures de Dieu sont nombreuses...” (Allah’ın yarattıkları çoktur...) şeklinde geniş zaman (le present de l’indicatif)¹³ tercih edilerek aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Kulağımın dibine bir sille vurdu, sillenin şiddetinden karpuzun ağzından zarpadak dışarı çıktım.” (s.16)	“Et sur ces mots il me donna une giffle sous l’oreille. Et du coup je fus projeté hors de la pastèque...” (p.26)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken-Edilgen)	

A. Chesterman, “yan cümle yapısı değişikliği” sınıflandırmasında “etken-edilgen, çekimli-çekimsiz, geçişli-geçişsiz” şeklinde bir incelemenin gerekliliğini vurgular. Kaynak dilde “Kulağımın dibine bir sille vurdu, sillenin şiddetinden karpuzun ağzından zarpadak dışarı çıktım.” şeklindeki etken

¹³ Fransızcada 1. ve 2. grup fiillerin kendilerine özgü çekim kuralları ve düzensiz fiiller de denilen 3. grup fiillerin ise bu kurallara uymayan değişen fiil çekimleri bulunmaktadır. Bu örnekte “Le Présent de l’indicatif”te (şimdiki/ geniş zaman), “être” (olmak) fiili “Les créatures de Dieu” (Tanrı’nın yarattıkları) öznesi dışıl ve çoğul bir ad olan “Les créatures” sözcüğüne uygun olarak çekimlenmiştir. 3. grup bir fiil olan “Être” fiilinin kişi zamirlerine göre çekimi şu şekildedir: Je suis, Tu es, Il/Elle est, Nous sommes, Vous êtes, Ils/Elles sont. (Bescherelle École,1997, s. 337)

cümle¹⁴ (la phrase active) erek dilde “Et sur ces mots il me donna une giffle sous l’oreille. Et du coup je fus projeté hors de la pastèque...” (Ve bu sözler üzerine kulağımın altına bir tokat attı. Ve aniden karpuzdan dışarı atıldım...) şeklinde edilgen cümle¹⁵ (la phrase passive) ile aktarılmıştır.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Nasıl toplarım? Nasıl toplarım?” (s.15)	“Comment ramasser tout cela?” (p.24)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Kaynak dilde “Nasıl toplarım?” cümlesi çekimli bir yapıda geniş zaman kullanılarak oluşturulmuştur. Erek dilde ise Fransızcanın günlük konuşma diline yakın bir kullanım şeklinde oluşturulduğu ve “Comment ramasser tout cela?” (Bütün bunlar nasıl alınır?) cümlesinde yer alan “ramasser” (toplamak) fiilinin herhangi bir zamana göre çekimlenmeden aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Ebe karı, bize bir kazan! dedik, ördekleri pişirmek için.” (s.13)	“Grand-mère, trouve-nous un chaudron pour cuire nos canards! ” (p.13)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak dilde geçen “Ebe karı, bize bir kazan! dedik, ördekleri pişirmek için.” cümlesi erek dilde “Grand-mère, trouve-nous un chaudron pour cuire nos canards!” (Büyükanne, ördeklerimizi pişirmek için bize bir kazan bul.) şeklinde “canards” (ördekler) sözcüğüne “nos” (bizim) iyelik sıfatı (l’adjectif possessif)¹⁶ eklenerek aktarılmıştır. Ayrıca kaynak söylemde eksilteli yapıda yüklemsiz bir cümle kullanılmışken erek metinde “trouver” (bulmak) fiili ile oluşturulmuş bir emir cümlesi yer almaktadır.

¹⁴ Etken yapıda (la forme active) eylemi gerçekleştiren, öznenin kendisidir. Hem Türkçede hem Fransızcada aynı anlamda kullanılır. Bu yapıda oluşturulmuş cümlelerde fiiller geçişli (transitif) ya da geçişsiz (intransitif) şekilde bulunabilir.

¹⁵ Edilgen yapıda (la forme passive) eylem başka biri tarafından gerçekleştirilir ve etkilenen öge özne olur. Edilgen cümlelerde fiiller sadece geçişli (transitif) şekilde kullanılabilir.

¹⁶ L’adjectif possessif (iyelik sıfatları) kendilerinden sonra kullanılan adın kime ait olduğunu belirten sıfatlardır. Eril ve tekil iyelik sıfatları “mon (benim), ton (senin), son (onun)”; dişil ve tekil iyelik sıfatları “ma (benim), ta (senin), sa (onun)”; eril ya da dişil çoğul olan “nous, vous, ils/elle” özneleri için “notre (bizim), votre (sizin), leur (onların)” şeklindedir. Türkçeden farklı olarak Fransızcaya özgü olan bir durum bulunmaktadır. Eğer adlar çoğul olursa kullanılan iyelik sıfatı da değişir ve çoğul iyelik sıfatları kullanılır. Eril ve dişil fark etmeksizin “mes (benim...-larım), tes (senin...-ların), ses (onların...-ları), nos (bizim)...-larımız, vos (sizin...-larınız), leurs (onların...-ları) şeklinde kullanılmaktadır. Sesli harf ya da “h muet” ile başlayan bir sözcükten önce ise sözcük dişil de olsa eril iyelik sıfatları kullanılır. “mon”, “ton”, “son” kullanılır (Delatour, Jennepin, Léon-Dufour, & Teysier, 2004, s. 155).

Örnek (14)

KM.	EM.
“Çıplak ve kör arkadaşlarımla beraber ördeği yedik...” (s.14)	“Enfin, moi l’aveugle et le nu, nous mangeâmes les canards.” (p.22)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak dilde “Çıplak ve kör arkadaşlarımla beraber ördeği yedik.” cümlesi erek dilde “Enfin, moi l’aveugle et le nu, nous mangeâmes les canards.” (Sonunda, ben, kör ve çıplak, ördekleri yedik.) şeklinde aktarılmış, kaynak dilde tekil olarak kullanılan “ördek” sözcüğü için erek dilde “les canards” (ördekleri) şeklinde çoğul eki ile kullanılan bir sözcük tercih edilmiş ve bu kullanım “tutarlılık değişikliği”ni meydana getirmiştir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Sapsız, namtısız, ceciksiz bıçakla kanırdık, boğazladık.” (s.13)	“Avec un couteau sans manche, sans boucle d’attache et sans lame, nous les coupâmes en pièces en les tirillant...” (p.22)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak metindeki ifade erek dile “...nous les coupâmes en pièces en les tirillant...” ifadesi eklenerek “Sapsız, tutacaksız ve ağzı olmayan bıçakla çekerek parçalara ayırdık.” anlamına gelecek şekilde aktarılmıştır. Burada ekleme yapılarak sözcüksel seviye kaydırma meydana gelmiştir.

Örnek (16)

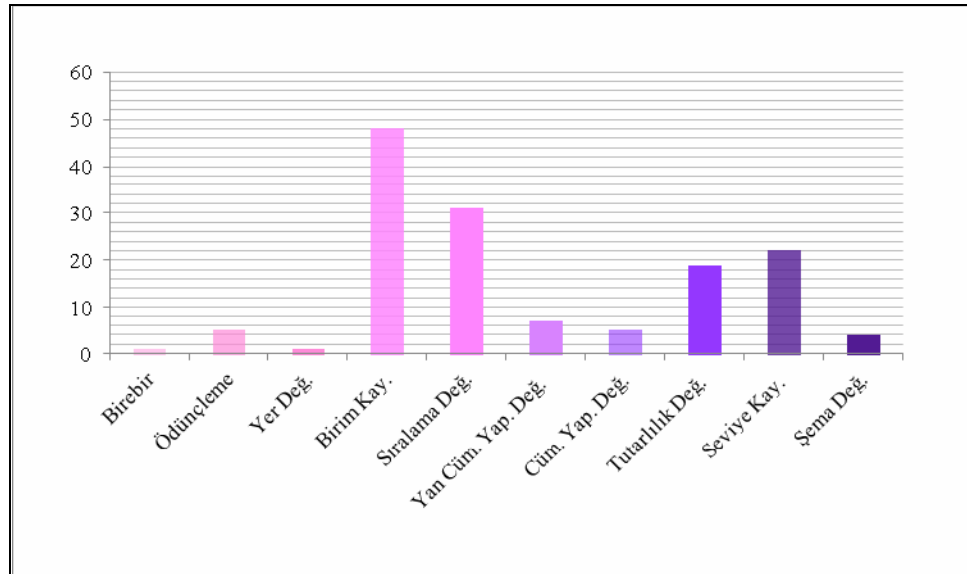
KM.	EM.
“Az sürdüm, uz sürdüm...Dere, tepe, düz sürdüm...Altı ay bir güz sürdüm...Geri döndüm baktım ki arkadan ekin gövermiş, geçmiş...” (s.14)	“Je labourai peu, je labourai beaucoup... Je labourai les monts, les vallées et les plaines. Je labourai pendant six mois et un automne... Quand je retournerai la tête pour voir, qu’est-ce que j’aperçois? le blé, derrière moi, était déjà tout blond, tout sec et attendait depuis longtemps la moisson.” (p.23)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde kafiyeli yapıda oluşturulmuş bir paragraf yer almaktadır. Erek dile aktarılan bu paragraf şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Az sürdüm, çok sürdüm... Dağları, vadileri, ovaları sürdüm. Altı ay ve bir güz boyunca sürdüm ...Bakmak için başımı çevirdiğimde ne göreyim? Arkamdaki buğday çoktan sararmış, tamamen kuru bir şekildeydi ve uzun süredir hasadı bekliyordu.”

Kaynak kültüre özgü bu masal dili eşdeğerlik kapsamında erek dilin yapısına uyarlanmıştır. Ses yinelenmesi erek metinde de “labourer” fiili kullanılarak bir dereceye kadar korunabilmiştir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		1	%0,4	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	2	%7,4	
	Erek Dile Uygun Aktarım	3	%5,3	
Yer Değiştirme		1	%2,1	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	13	%5,4	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	15	%5,3	
	Yan Cümle Düzeyinde	13	%5,3	
	Cümle Düzeyinde	2	%1,4	
	Paragraf Düzeyinde	5	%5,6	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	1	%2,5
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	18	%13,2
	Fiil Öbeği	Kişi	1	%2,5
		Zaman	7	%4,0
		Kip	4	%6,2
Yan Cümle Yapısı Değişikliği	Etken/Edilden	1	%3,7	
	Çekimli/Çekimsiz	3	%3,8	
	Geçişli/Geçişsiz	3	%12,5	
Cümle Yapısı Değişikliği		5	%1,7	
Tutarlılık Değişikliği		19	%5,2	
Seviye Kaydırma		22	%6,5	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi, Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değişikliği	0	%0,0	
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı	3	%6,5	
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.1. Tekerleme Başlıklı Metinde Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.1. Tekerleme Başlıklı Metindeki Sözdizimsel Bulgular

2.1.1.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Bakıversen ki bir koz ağacı var: “Yemeğin üstüne çerez olarak yiyeyim” diye kozun başına bir tezek salladım.” (s.14)	“Et je lançai un tézék dans les branches du noyer ...Que vis-je alors? Le haut de l’arbre s’était transformé en une plaine aussi vaste que la propriété de Kirimoghlu.” (p.22)
Kullanılan Strateji: Alt Anamlı (Alt-Üst)	

Bu örnekte alt anlamlı bir sözcük olan “koz ağacı” sözcüğü yer almaktadır. Türkçede yer alan “koz” sözcüğü “ceviz” sözcüğü anlamında kullanılır. Erek dilde üst anlamlı “l’arbre” (ağaç) sözcüğü ile anlam aktarılmıştır. Üst-alt anlamlılıkta genelden özele doğru bir sıralama bulunur. Bu sıralamada bulunan sözcükler birbirini içerebildiği gibi bir hiyerarşiyi de takip edebilir. Vardar (2002), alt anlamlılık için “Sözlüksel birimler arasındaki anlamsal içerilme bağıntısıdır.” ifadesini kullanır (Vardar , 2002, s. 17). “Üst-anlamlılık cinse denktir, alt anlamlılık ise türe denktir.” ifadesini kullanan Günay(2018), “köpek” ve “hayvan” sözcüklerini örnek göstererek anlamsal olarak bir inçindeleme ilişkisi olduğunu ve bunun da altanlamlılıktan dolayı gerçekleştiğini belirterek “köpek” sözcüğünün “hayvan” sözcüğünün altanlamlısı olduğunu ifade eder. (Günay V. D., 2018, s. 86) Dolayısıyla alt anlamlı sözcükleri kapsayan genel bir sözcük de üst anlamlı olarak nitelendirilmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Gördük bir göl, ördekler yüzüyor.” (s.13)	“Nous aperçûmes un lac où nageaient les canards sauvages ...” (p. 21)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Erek metinde yer alan “Nous aperçûmes un lac où nageaient les canards sauvages...” (Yaban ördeklerinin yüzdüğü bir göl gördük..) cümlesinde kaynak metnin aksine ördeklerin türsel bir özelliğine de yer verilmiştir. Bu sayede bu cümle bir “genişletme” örneği teşkil etmektedir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Çıplak ve kör arkadaşlarımla beraber ördeği yedik; karnım doymadı, yüzüm gülmedi; bıyığımın ucu vız demedi , kulağımın dibi çat demedi ...” (s.14)	“Enfin, moi l’aveugle et le nu, nous mangeâmes les canards. Mais je n’étais point rassasié; ça n’avait même pas graissé; le bout de moustache, ni le bas de mon oreille; ma face n’avait pas retrouvé son sourire.” (p.22)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

Kültüre özgü söylemler erek metne aktarılırken zorluk yarattığından yazar ve çevirmen kimliğinde sahip olduğu özgürlükle bu ifadeleri kullanmayarak “daraltma” gerçekleştirmiştir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bunlara birer eskayla vurdum. Ocak taşı diye çattığım meğer tosbağaymış.” (s.14)	“Et je tapai dessus avec un tison. Que vis-je alors? Ce que nous avons mis sous le chaudron, c'étaient des tortues...” (p.22)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Bu örnekte kaynak dilden erek dile aktarımda “meğer” bağlacının anlamı erek dilde “Que vis-je alors?” (O halde, ben ne görüyorum?) şeklinde soru cümlesi ile verilmiştir. Soru cümlesinin eklenmesi vurgu odağının soru cümlesine kaydırılmasına neden olmuştur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Bu buğdayı kuyulamazsanız neslinizi geçiririz, dediler.” (s.15)	“Si vous, les rats , n'entrez pas ce blé dans le silo, nous, les chats , ne laisserons pas un seul vivant de toute votre espèce! ” (p.25)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Kaynak dilde metinsel bağlama bakıldığında anlaşılan eylemi gerçekleştiren öznelere erek dilde “açıklama” yoluna gidilerek erek okuyucuya iletilmiştir. Dillerin farklılığından kaynaklı olarak Türkçede ikinci çoğul şahıs “siz” kişi zamiri (le pronom personnel) özne olarak kullanılmadan yüklemde şahıs eki “-niz” ekiyle yer alan “Bu buğdayı kuyulamazsanız” şeklinde ve birinci çoğul şahıs “biz” kişi zamiri özne olarak kullanılmadan yüklemde şahıs eki “-iz” ekiyle yer alan “neslinizi geçiririz” şeklindeki söylemler erek dilde sözcük eklemeleri ile “Si vous, les rats, n'entrez pas ce blé dans le silo, nous, les chats ne laisserons pas un seul vivant de toute votre espèce!” (Eğer siz, fareler bu buğdayı depolamazsanız, biz, kediler türünüzden tek bir canlı bırakmayacağız.) şeklinde açıklama yoluyla aktarılmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Eşek dellâl iken, deve berber iken.” (s.13)	“Quand l'âne était crieur, et le chameau barbier.” (p.21)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu strateji mecazlı ifadelerin çevirisi ile ilgilidir. Chesterman'ın dört alt sınıflandırmada ele aldığı bu stratejinin ilk sınıflandırması kaynak metinde ve erek metinde aynı mecaz ifadenin

kullanılmasını içerir. “Eşek dellâl iken, deve berber iken.” cümlesi Fransız masallarına özgü bir kullanım olmamasına rağmen erek metne aynı şekilde aktarılmıştır. Eşek ve deve insana benzetilerek mecazlı bir söylem oluşturulmuş ve söz sanatlarından (les figures de style) biri olan kişileştirme, diğer adıyla teşhis (la personnification) yapılmıştır. “İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmek”tir (Dilçin, 1997, s. 419). Dolayısıyla bu şekliyle masal diline özgü bu kullanım, erek dil okuyucuları için başka bir kültüre özgü metin okuduklarının fark edilmesini mümkün kılmaktadır.

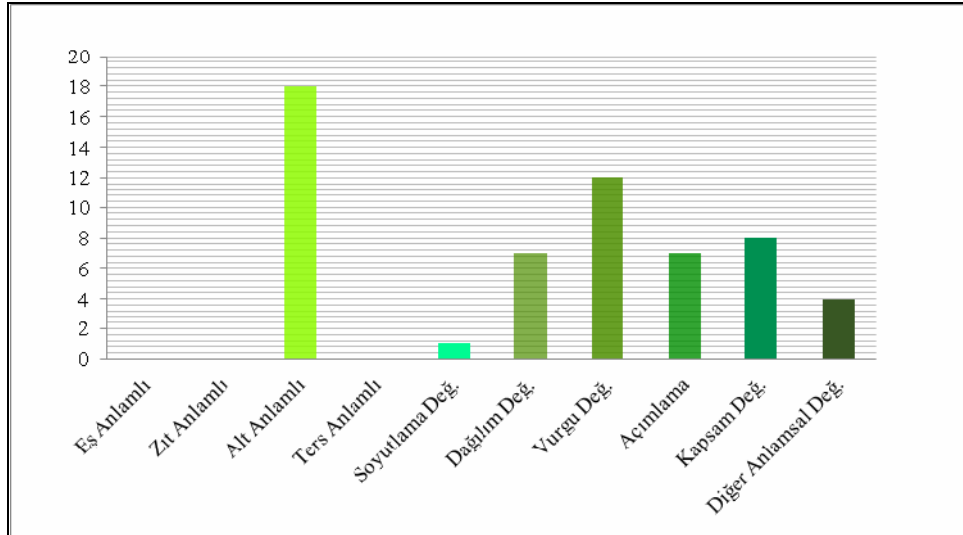
Örnek (7)

KM.	EM.
“Bakıversem ki sakalı bir kucak bir ihtiyar rastgeldi.” (s.16)	“Et voilà que je rencontre un vieillard avec une barbe qui lui couvrait toute la poitrine.” (p.26)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

“Bakıversem ki sakalı bir kucak bir ihtiyar rastgeldi.” cümlesi “Et voilà que je rencontre un vieillard avec une barbe qui lui couvrait toute la poitrine.” (Ve işte tüm göğsünü kaplayan sakallı yaşlı bir adamla karşılaşıyorum.) şeklinde eylemi gerçekleştiren özneler değiştirilerek aktarılmıştır. Kaynak metinde yer alan “sakalı bir kucak” ifadesi sakalının çok fazla olduğunu belirten mecazlı bir ifadedir. Erek metinde mecaz kullanılmamış, ancak kaynak metindeki ifadenin anlamını içeren bir kullanım tercih edilmiştir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		0	%0,0
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	1	%33,3
	Alt-Üst	2	%14,3
	Alt-Alt	15	%14,4
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut-Somut	1	%7,7
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	6	%3,5
	Daraltma	1	%2,3
Vurgu Değişimi		12	%3,6
Açıklama		7	%2,7
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	2	%4,5
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	1	%3,0
	Mecaz-Gerçek	1	%0,7
	Gerçek- Mecaz	0	%0,0
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	4	%5,5
Diğer Anlamsal Değişiklikler		4	%2,2

Tablo 2.2. Tekerleme Başlıklı Metinde Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.2. Tekerleme Başlıklı Metindeki Anlamsal Bulgular

2.1.1.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Yemeğin üstüne çerez olarak yiyeyim, diye kozun başına bir tezek salladım.” (s.14)	“Et je lançai un tézék dans les branches du noyer...” (p.22)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme Stratejisi	

Kırsal bölgelerde kullanılan sığır dışkısı ve kuru toprak parçası ile oluşturulmuş bir tür yakıt anlamına gelen tezek sözcüğünün kültürel farklılıktan dolayı değiştirilme yoluna gidilmeyerek aynı sözcüğün kullanılmasıyla erek dile aktarıldığı görülmektedir. Fransızcada yer alan her sözcük eril ya da dişil¹⁷ bir tanımlık (l'article masculin ou l'article féminin) almak durumunda olduğundan bu sözcük için eril tanımlığın (l'article masculin) tercih edildiği görülmektedir. Kaynak kültüre özgü bu sözcüğün erek kültürde karşılığı olmadığından sözcük birebir aktarma yoluyla erek metinde kullanılmış, ancak erek dil sesletimine uygun bir şekilde sözcüğe erek metinde yer verilmiş ve bu sayede sözcük erek dil okuyucularına tanıtılmak istenmiştir. Kaynak kültüre özgü bu unsur hakkında erek okura bilgi verilmesi amacıyla dipnot ile bir açıklamaya da yer verildiği görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“ Köpoğlu köpek! Ben katarla deveyi yitirdim, bulamıyorum ki, sen bıçağı nerde bulacan?” (s.16)	“ Fils de chien, tu me demandes ton couteau...Moi, j'ai égaré mon mulet et mon chameau, et je n'arrive pas à les retrouver...” (p.26)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme Stratejisi	

Kaynak söylemde yer alan “köpoğlu köpek!” ünlemi hakaret içeren, uyanık kimseler için kullanılan bir yergi ifadesidir. Halk ağzında kullanılan pekiştirmeli bir yapıda oluşturulmuş bu söylem erek kültürde de aşağılayıcı bir hakaret olarak kullanılan “fils de chien!” ünlemiyle aktarılmıştır. Anlamsal ve biçimsel bir eşdeğerlik sağlandığı söylenebilir. Bu şekilde erek kültür okuyucularının yabancılik çekmeden okuyabilmesi mümkün olmuştur. Bu sayede bu ifadenin ortak bir kültür ifadesi olduğunun öğrenilmesi mümkün kılınmıştır.

¹⁷ Grimm'e göre bir dil ne kadar eskiyse eril (“le” masculin) ve dişil (“la” féminin) çekimler onda o kadar belirgindir (Renan, 2015, s. 35).

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bir orak aldım, yanaştım ekine. Biraz biçtikten sonra belim ağrıdı. Dineliverdim yorgunluk alametiyle. O yanıma, bu yanıma bir tanıyıversem ki tilkinin biri çekirge kovalayıp geziyor ekinin içinde.” (s.14-15)	“Je pris une faucille, j’entraï dans les champs et commençai à faucher... Je fauchai pendant quelque temps, j’avais déjà mal aux reins, à force de travailler, courbé en deux. Je me dressai un peu, pour reprendre mes forces et regardai à droite et à gauche: qu’est-ce que je vis alors? Un renard qui courait derrière les sauterelles.” (p.23)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği Stratejisi	

Konuya açıklık getirilmesi açısından kaynak dildeki anlam erek dilde daha detaylı bir şekilde ifade edilmektedir. Özgün metnin bu sayede daha fazla açıklık kazanması sağlanmıştır. “Bir orak aldım, yanaştım ekine.” cümlesinin erek metinde “Je pris une faucille, j’entraï dans les champs et commençai à faucher...” (Bir orak aldım, tarlaya girdim ve biçmeye başladım.) şeklinde detaylandırılarak ifade edildiği görülmektedir. “Biraz biçtikten sonra belim ağrıdı.” cümlesi için de “Je fauchai pendant quelque temps, j’avais déjà mal aux reins, à force de travailler, courbé en deux.” (Biraz biçtim, zaten ikiye bükülmüş olarak çalışmaktan böğürlerim ağrıyordu.) şeklinde öznenin durumunun detaylandırılarak açıklandığı bir ifade tercih edilmiştir. “Dineliverdim yorgunluk alametiyle. O yanıma, bu yanıma bir tanıyıversem ki...” cümlesi “Je me dressai un peu, pour reprendre mes forces et regardai à droite et à gauche.” (Gücümü geri kazanmak için biraz ayağa kalktım ve sağa sola baktım.) şeklinde erek dil okuyucuları için daha anlaşılır ifadeler tercih edilerek aktarılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
_____	“Elle traînait ses souliers et tiraillait sur sa culotte; elle était coquette des pieds à la tête, et sautillait, aussi leste que les balles de nos fameux fusils sans briquet, sans canon et sans crosse.” (p.22)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi Stratejisi (Ekleme)	

Türkçe metinde yer almamasına rağmen eserin hem çevirmeni hem de yazarı olarak sahip olduğu özgürlükle Boratav, bu paragrafı erek metne eklemeyi uygun görmüştür. Erek metne eklenen paragraf şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Ayakkabılarını sürüklüyor ve külotunu çekiştiriyordu; Tepeden tırnağa güzeldi ve çakmaksız, namlusuz ve dipçiksiz meşhur tüfeklerimizden çıkan mermiler gibi çevik zıplıyordu.” Erek dil okuyucuları için böyle bir betimlemenin anlaşılabilirliği artırdığı düşünülmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Karpuzun içine zarpadak ben de gittim.” (s.15)	“...je l’enfonçai dans la pastèque...” (p.25)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim Stratejisi	

Bu örnekte yer alan “zarpadak” sözcüğü halk diline özgü bir ifadedir. Kaynak metnin dilsel stili erek metinde stil düzeyi değiştirilerek aktarılmış, bu sözcüğe yer verilmemiş ve Türkçe standart dile (ölçünlü dil) bağlı bir şekilde bu yöresel ifade erek dil okurlarına sunulmuştur.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Bu çiftliği sürmek için bir çift öküz arama telaşesine düştüm.” (s.14)	“Et voilà que je suis pris par le souci: comment trouver une paire de bœufs pour labourer toutes ces terres?” (p.22-23)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak cümle olumlu bir düz cümle iken erek dile kaynak cümlelerin anlamı bir soru cümlesi (la phrase interrogative) ile aktarılmıştır. Dolayısıyla erek dil okuru için anlamın pekiştirilerek aktarıldığı söylenebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Karpuz büyümüş, dört yaşlı camız boduğu gibi kararıp yatıyor.” (s.15)	“C’était une grande pastèque toute noire et aussi énorme que le petit d’un buffle. ” (p.25)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Erek cümle “Tamamen siyah büyük bir karpuzdu ve bir manda yavrusu kadar büyüktü.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Kaynak dilde “dört camız boduğu” ifadesi erek dilde “bir manda yavrusu” şeklinde aktarılmıştır. Referans sözcüğün değiştirim yapılarak yani farklı bir ifade kullanılarak aktarıldığı ve bu kullanımın “metin düzeyi ile ilgili değişikliği” örneklendirdiği söylenebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Bir cadı karısı rasgeldi: lildirim likli, burnu ilikli, kazan başlı, kurbağa dişli, ölü kurbağa gözlü, dağarcık yüzlü, küp karınlı, patlıcan burunlu, şipirdiğini takıştırmış, könceciğini çekiştirmiş, pabucundan boşanan kıyaklar, haniya o bizim çakmaksız, namlısız, kundaksız tüfeğin saçması mı? vızıldayıp geliyor... ” (s.13)	“Nous rencontrâmes une vieille sorcière morveuse, la tête grosse comme un chaudron, les dents comme celles d’une grenouille vive, les yeux comme ceux d’une grenouille morte, le visage aussi frais et tendre que l’outre de peau de chèvre, et le ventre pareil à une jarre, le nez aussi petit qu’une aubergine...” (p.22)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “...pabucundan boşanan kıyaklar, hani ya o bizim çakmaksız, namlısız, kundaksız tüfeğin saçması mı? vızıldayıp geliyor...” şeklindeki cümleye erek metinde yer verilmediği görülmektedir. Kaynak metindeki bu ifadeler çevirmeni çeviri eylemi sırasında zorlayacağı gibi erek dil okuyucularını da anlaşılabilirlik açısından zorlayacak türdendir. Bu yüzden erek metne dahil edilmemiş ve “cümle kısmi çevirisi” meydana gelmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Tekerleme” (s.13)	“Tékerlémé” “Formule d’introduction plus ou moins consacrée de certains contes et sans rapport avec le récit.” (p.21)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği/Dipnot	

Tekerleme sözcüğünün dipnot ile açıklanması erek okuyuculara bir bilgi iletilmesinin amaçlandığını gösterir. Tekerleme sözcüğünün Fransızca karşılığı için “la comptine” sözcüğünü kullanılabilecekken sözcüğün Türkçesi erek dil normlarına göre aktarılmış ve bir dipnot ile açıklanmıştır. Erek dilde telaffuzu için ise vurgu işareti ya da aküt aksan denilen l’accent aigu¹⁸ ve “le” eril tanımlık (l’article masculin) kullanılarak sözcük aktarılmıştır. Dipnotta yer alan açıklama şu şekildedir: “Anlatıyla ilgisiz bazı masallar için uzun ya da kısa oluşturulmuş bir giriş şekli.”

¹⁸ Fransızcadaki “l’accent aigu”, sadece “é” üzerinde kullanılır. Fransızcadaki “é” harfi kapalı [e] sesini gösterirken “l’accent grave” ile yazılan “è” ve “l’accent circonflexe” ile yazılan “ê” açık [ɛ] sesini göstermektedir (Sığırıcı, 2014, s. 77).

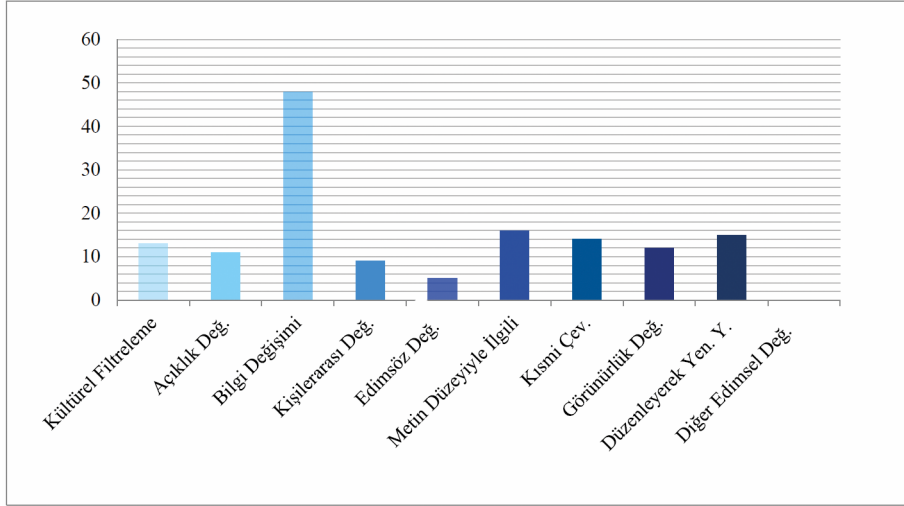
Örnek (10)

KM.	EM.
“Bir şehire rasgeldim. «Amanın ne güzel şehirimmiş! Bu temiz şehirde gezmek için bir hamama gideyim» dedim. Hamama girdim: Kurnası var, tası yok... Biri oturuyor, başında fesi yok...” (s.16)	“Une ville devant mes yeux... -Quelle belle ville, mon Dieu, me dis-je. Les rues en étaient propres. -Pour me promener par ces rues si propres de la ville, il faut que je sois convenablement lavé, me dis-je. J’entrai dans le hamam: Il avait le bassinnet, mais point de gobelet... J’y vis une femme assise qui n’avait pas de bonnet sur la tête.” (p.25)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Erek metinde yer alan cümlelerin kaynak metne göre daha çok detaya yer verilerek anlaşılır bir şekilde farklı sözcük kullanımıyla aktarıldığı söylenebilir. Dolayısıyla bu örnek “düzenleyerek yeniden yazma çeviri stratejisi”ni içeren bir örnektir. Erek metinde yer alan paragraf “Gözlerimin önünde bir şehir...-Ne güzel şehir Allah’ım dedim kendi kendime. Sokaklar temizdi. Şehrin bu temiz sokaklarında yürümek için iyice yıkanmam gerek, dedim kendi kendime. Hamama girdim: Leğeni vardı ama maşrapası yoktu... Başında bonesi olmayan orada oturan bir kadın gördüm.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Elem	16	%5,8	
Açıklık Değişikliği	6	%3,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	10	%2,1
	Çıkarma	2	%0,8
Kişilerarası Değişim	19	%15,4	
Edimsöz Değişikliği	13	%8,9	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	2	%1,2	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	5	%13,9
	Cümle Kısmi Çevirisi	1	%1,1
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	3	%3,2
	Yorum Cümleleri	0	%0,0
Düzenleyerek Yeniden Yazma	12	%4,2	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.3. Tekerleme Başlıklı Metinde Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.3. Tekerleme Başlıklı Metindeki Edimsel Bulgular

2.1.2. Altı Kız Babası (Le Père et Ses Filles) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.2.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Satılık değil, kızım. Eğer bana bir güzel gülüverirsen sana bunları veririm.” (s.166)	“Elles ne sont pas à vendre, ma fille...Mais si tu me riais d’un beau rire, je te les donnerais.” (p.38)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak cümle anlamsal ve sözcüksel olarak erek cümle ile örtüşmektedir. Kaynak kültürde toplumsal bir kullanım olan “kızım” hitabının erek kitlenin çok da tercih ettiği bir kullanım olmamasına rağmen birebir aktarılması erek okurun kaynak kültüre ait bir eser okuduğu hissinden uzaklaşmamasını sağlamıştır. Kaynak metinde yer alan “-e bilmek yeterlilik fiili”nin cümleye kattığı anlam erek dilde “imparfait de l’indicatif”¹⁹ (şimdiki zamanın hikâyesi) ve “conditionnel présent”²⁰ (şart kipinin şimdiki/geniş zamanı) ile oluşturulmuş bir şart cümlesi²¹ (la phrase hypothétique) ile verilmekte ve cümle bir istek anlamını içermektedir.

¹⁹ Fransızca geçmiş zamanda devam eden eylemleri anlatırken kullanılan “imparfait de l’indicatif” (şimdiki / geniş zamanın hikâyesi) kuruluşunda “Je, Tu, Il/Elle, Nous, Vous, Ils/Elles” kişi zamirleri için sırasıyla “-ais, -ais, -ait, -ions, -iez, -aient” ekleri 1. grup fiillerde “-er” son eki, 2. grup fiillerde “-ir” son eki, 3. grup fiillerde ise “-re, -oir, -ir” son ekleri atılarak fiile eklenir (DelaTour ve diğerleri, 2004, s.122-123).

²⁰ Fransızca genel olarak varsayım (l’hypothèse), belirsizlik (l’incertitude), dilek (le souhait), tavsiye (le conseil) ve nezaket (la politesse) gibi ifadelerde kullanılan “conditionnel présent” (şart kipinde şimdiki / geniş zaman) kuruluşu: Le Futur Simple (Gelecek Zaman) fiil köküne, Imparfait (şimdiki / geniş zamanın hikâyesi) son ekleri (-ais, -ais, -ait, -ions, -iez, -aient) eklenerek oluşturulur. (a.g.e.141-143)

²¹ Şart cümlesi (la phrase hypothétique) genellikle “si” (eğer) bağlacı ile kullanılır. Burada yer alan örnek cümle “Si + Imparfait, Conditionnel Présent” şeklinde oluşturulmuş olup gerçekleşme ihtimalinin bulunduğu bir durumu belirtmektedir (a.g.e. 282).

Örnek (2)

KM.	EM.
“Allah’ın izniyle seni mahcup etmem.” (s.161)	“Si Allah le permet, tu n’auras pas à rougir de moi.” (p.31)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Burada kaynak dilden erek dile aynı şekilde aktarılan bir “ödünçleme” örneği bulunmaktadır. Arapça kökenli bir sözcük olan her şeyi yaratan, koruyan ve eşi benzeri bulunmayan varlık anlamına gelen “Allah” sözcüğü, erek dile aktarılırken “Dieu” (Tanrı) sözcüğünün yerine kaynak metindeki sözcüğün kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımla erek okurda farklı bir kültüre ait eser okuduğunun hissettirilmesi amaçlanmış olabilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Ali Sağdıç, Ali Sağdıç, dermiş.” (s.161)	“Ali Saghditch par-ci, Ali Saghditch par-là...” (p.31)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme (Sessel)	

Bu örnekte sessel olarak erek dile uygun şekilde aktarılan bir sözcük bulunmaktadır. Sağdıç sözcüğü, düğünlerde damada kılavuzluk etmesi amacıyla yanında bulunan damadın yakın arkadaşlarından biri ya da birkaçı için kullanılmaktadır. Türk kültürüne özgü bu sözcük erek dile aktarılırken erek dil telaffuzu göz önünde bulundurularak aktarılmış ve anlamı da dipnot ile açıklanarak erek okuyucuya sunulmuştur. Arapça kökenli “Ali” adı Türkiye’de birçok kişi tarafından erkek çocuklarına verilen bir özel addır. Erek dil okuyucuları için özel ad aynı şekilde aktarılmış ve kültüre ait bir özellik korunmuştur. Burada aynı şekilde aktarılan “Ali” adı ve sessel olarak erek dile uyarlanan “sağdıç” sözcüğünün aktarımı “ödünçleme” örneğini oluşturmaktadır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Allahın izniyle seni mahcup etmem.” (s.161)	“Si Allah le permet , tu n’auras pas à rougir de moi.” (p.31)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak dilde “Allah’ın izniyle” şeklinde oluşturulmuş belirtili ad tamlamasında yer alan “izin” sözcüğü ad soylu bir sözcük olarak kullanılmaktayken erek dilde “izin vermek” anlamına gelen “permettre” fiili ile oluşturulmuş bir cümle ile anlamın aktarıldığı görülmektedir. Erek cümle “Allah izin verirse benden utanmayacaksın.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Adam ertesi akşam kahveye gidiyor.” (s.161)	“Le père des filles retourna le lendemain soir au café.” (p.30)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak metinde geçen “adam” sözcüğü erek metinde “le père des filles” (kızların babası) şeklinde ad tamlaması²² (le complément du nom) oluşturularak aktarılmıştır. Metinsel bağlamda düşünüldüğünde anlamsal olarak bir bütünlük bulunmaktadır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Geç vakit karşıdan birkaç evlik bir köy görmüş.” (s.162)	“Le soir, elle vit au loin un tout petit village composé seulement de quelques maisons.” (p.32)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak metinde “birkaç evlik bir köy” şeklinde oluşturulmuş sıfat tamlaması erek metinde “un tout petit village composé seulement de quelques maisons” (sadece birkaç evden oluşan çok küçük bir köy) şeklinde bazı sözcük eklemeleri ile oluşturulmuş ve evin küçüklüğünün vurgulandığı bir sıfat tamlamasıyla aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Şimdi sen, epeyce bir gittikten sonra karşına bir derya çıkacak.” (s.162)	“Tu marcheras quelque temps et tu arriveras à une mer.” (p.33)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde öncelik sonralık ilişkisinde oluşturulmuş bir cümle bulunmaktayken erek metinde “et” (ve) bağlacı ile bağlanmış iki farklı cümle ile anlamın aktarıldığı görülmektedir.

²² “İki ya da daha çok addan kurulmuş tamlamaya ad tamlaması denir”. Belirtili, belirtisiz ve zincirleme ad tamlaması olmak üzere üçe ayrılır (Hengirmen, 2006, s. 118). Fransızca da ise “Le Complément du nom” şeklinde ifade edilen ad tamlamasını Günay, bir ad ya da ad grubunun başka bir adı nitelenmesi” şeklinde tanımlar ve Fransızca da ad tamlamalarının şu şekilde sınıflandırılabilmesinin mümkün olduğunu belirtir: seçimlik tümleç (complément facultatif), yetilendirici sıfat (adjectif qualificatif), koşuntu ad (nom en apposition) ilişkisel bağlanma (subordonnée relative). Türkçede olduğu gibi Fransızca da ad tamlamasında iki temel öge vardır: tamamlanan ad (le nom) ve tamamlayan ad (le nom complétant) (2022, s. 40-41).

Örnek (8)

KM.	EM.
“Sakın kızım, bunların ikisini birden doyurma. Sonra eve alıştıramazsın demiş, çıkıp gitmiş.” (s.166)	“Seulement, garde-toi bien de faire manger les deux en même temps, sinon tu ne pourrais les habituer à ta maison, ajouta-t-elle avant de s’en aller.” (p.39)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

“Sinon” bağlacının karşıtlık bildirmek ve varsayım amacıyla iki kullanımı bulunmaktadır. Karşıtlık bildirmek amacıyla kullanılan “sinon” bağlacı “yoksa, -in dışında, aksi takdirde” (Sığırcı, 2022, s. 200) anlamlarında; varsayım bildirmek amacıyla kullanılan “sinon” bağlacı ise “yoksa, olmazsa, aksi takdirde, -in haricinde, -hariç, belki...bile” (Sığırcı, 2022, s. 354) anlamlarında kullanılmaktadır. Kaynak metinde farklı yargıların bulunduğu cümleler erek metinde virgül ile ayrılan yan cümlelerden oluşmuş ve “sinon” (aksi halde) bağlacının kullanımıyla karşıtlık bildirerek kaynak dildeki anlamın aktarılması mümkün olmuştur.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Ali Sağdıç’ın önden bir dişi kırılmış düşmüş. Hemen Ali Sağdıç cebinden bir inci çıkarmış, ‘Zararı yok’ diye düşen dişin yerine takmış.” (s.164)	“Ali Saghditch en perdit une dent, mais elle sortit une perle de sa poche, et l’ayant posée à la place de la dent tombée, elle dit: -Il n’y a pas grand mal, va.” (p.35)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde yan cümlelerden oluşan cümleler ile dolaylı bir anlatımla oluşturulan paragrafın erek metinde “mais” (fakat, ama) ve “et” (ve) bağlaçlarıyla doğrudan anlatım içeren cümle ile oluşturulduğu görülmektedir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Orada, komşularından bir adam : Merhaba, altı kancık babası, demiş buna.” (s.159-160)	“Quand il se fut assis, un des clients lui cria: Hé, bonjour, le père de six femmelettes!” (p.29)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği Stratejisi (Ad Öbeğinde Sayı Sıralama Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan “komşularından bir adam” şeklinde oluşturulan ad tamlaması dillerin farklılığından kaynaklı olarak sözdizimsel değişiklikler ile erek metinde “un des clients” (müşterilerden biri) şeklinde yine bir ad tamlaması (le complément du nom) ile oluşturulmuştur.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Bir de bakmış ki karşıda büyük bir saray. ” (s.162)	“Alors elle aperçut en face d’ elle un grand palais , et le fils du Bey se promenait devant la porte.” (p.33)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak metinde “büyük” niteleme sıfatı ve “bir” sayı sıfatı²³ ile oluşturulmuş “büyük bir saray” şeklindeki niteleme sıfat tamlaması²⁴ erek metinde “un” sayı sıfatı (l’adjectif numeral)²⁵ ve “grand” niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif)²⁶ ile dillerin dilsel özelliklerine göre değişiklikler göstererek erek dilde “un grand palais” (bir büyük saray) şeklinde oluşturulmuştur. Ayrıca sayı sıfatının kullanımı da “ad öbeğinde sayı değişikliği”ni örneklendirmektedir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Gitmeden önce kıza da oğlan elbisesi giydireyorlar, adını da Ali koyuyorlar...” (s.161)	“La jeune fille s’habille en garçon et on lui donna le nom d’Ali.” (p.31)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği Stratejisi (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Kaynak ve erek metinde eylemi farklı özneler gerçekleştirmektedir. Kaynak cümlede yer alan “kıza oğlan elbisesini başkalarının giydirdiği” şeklindeki anlamın erek cümlede “genç kız erkek gibi giyiniyor” şeklinde aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Saraya dönmüşler . Oğlan anasının yanına varmış, olanları bitenleri anlatmış. ” (s.164)	“Et ils retournèrent au palais. Le jeune homme raconte tout à sa mère...” (p.35)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği Stratejisi (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

²³ Sayı Sıfatı, “varlıkların özelliklerini sayı yönüyle belirten sıfatlardır.” Türkçe Dilbilgisinde beş alt sınıflandırmada ele alınır: Asıl Sayı Sıfatı, Sıra Sayı Sıfatı, Üleştirme Sıfatı, Kesir Sayı Sıfatı, Topluluk Sayı Sıfatı (Karataş, 2019, s. 382).

²⁴ Niteleme sıfatı, varlık adlarından önce gelerek onların durumlarını, şekillerini, renklerini, özelliklerini belirten sözcüklerdir. Karşılaştırma, küçültme, pekiştirme, unvan sıfatları niteleme sıfatı başlığı altında ele alınır. Unvan sıfatlarından istisnalar hariç genellikle bütün sıfatlar Türkçede addan önce kullanılır (a.g.e. 2019, s. 381-382)

²⁵ Fransızca L’adjectif numeral adları sayısal bir değer ya da sayısal bir sıralama bildirmek amacıyla niteler. Sayı sıfatları Fransızca iki başlık altında ele alınır: l’adjectif numéral cardinal (asıl sayı sıfatı) ve l’adjectif numéral ordinal (sıra sayı sıfatı). L’adjectif numéral cardinal (asıl sayı sıfatı) ise basit (simple) ve bileşik (composé) olmak üzere iki türdür.

²⁶ Fransızca l’adjectif qualificatif (niteleme sıfatı), adların niteliklerini belirtir. Sıfat, adla cins ve sayı bakımından uyum yapar. “Grand” sıfatı bulunduğu yere göre anlamı değişen bir sıfattır. Örnek olarak, “Grand” sıfatı “C’est un grand homme.” cümlesinde olduğu gibi addan önce kullanıldığında “önemli işler başarmış, önemli”; “C’est un homme grand.” cümlesinde olduğu gibi addan sonra kullanıldığında ise “uzun boylu, iri yapılı” anlamına gelmektedir.

Kaynak metinde “geçmiş zamanın rivayeti”nde kurulan cümleler bulunurken erek metinde ilk cümlede “geçmiş zaman” (passé simple)²⁷ ve ikinci cümlede “geniş-şimdiki zaman” (indicatif présent)²⁸ ile kurulan cümleler tercih edilmiştir. İlk cümle zamansal olarak bir uyum içindeyken ikinci cümlede zamansal bir farklılık bulunmaktadır. Bu farklılığın “fiil öbeğinde zaman değişikliği”ni örneklediğini söylemek mümkün olur.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Bu fino köpeğini yanından hiç ayırma.” (s.162)	“Tu ne dois jamais te séparer de ce chien, lui dit-elle...” (p. 33)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği Stratejisi (Fiil Öbeğinde Kip Değişikliği)	

Kaynak metinde “emir kipi”²⁹ ile kurulmuş cümle erek metinde gereklilik kipine karşılık gelen “devoir” fiili ile oluşturulmuştur.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Cadı-Karı hemen bir küpe biniyor. «Vızzz ...» diye kızın memleketine varıyor .” (s.165)	“Alors, la sorcière monta sur sa jarre, et puis «Djizzzzz...», en un clin d’œil, elle fut transportée au pays de la jeune fille.” (p.38)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken-Edilden)	

Burada “yan cümle yapısı değişikliği”nden “etken-edilden yapı değişikliği”ni içeren bir örnek bulunmaktadır. Kaynak cümle “etken yapıda” oluşturulmuş bir cümle iken erek cümle “O, ülkesine gönderildi.” şeklinde “edilgen yapıda” kurulmuş bir cümle özelliğindedir. Erek cümle Türkçeye

²⁷ Türkçede geçmiş zaman, “görülen geçmiş zaman” ve “duyulan geçmiş zaman” olmak üzere iki temel sınıflandırmada ele alınır. Görülen geçmiş zaman eki “-dı, -du” olup fiilin söylendiği daha önceki bir zamanda bitmiş, tamamlanmış olduğunu gösteren bir zaman kesimini içine alır. Konuşan ya tanık olmuş ya da kesin bilgiye sahiptir (Korkmaz, 2009, s. 584). Duyulan geçmiş zaman eki “-miş, -miş” olup konuşan tarafından duyulan ya da öğrenilen bilgi ve olayların geçtiği bir zaman kesimini kapsar (Korkmaz, 2009, s. 599). Fransızcada “le passé simple” (basit geçmiş zaman), Fransızcada konuşma dilinde kullanılmayan, genellikle resmi yazışmalarda, tarihi olayların anlatımında ve edebi metinlerde kullanılan geçmişte başlanmış ve bitmiş olayların anlatıldığı bir zamandır. 1.grup fiillere “-er” mastar eki kaldırılarak “Je, Tu, Il/Elle, Nous, Vous, Ils/Elles” kişi zamirlerine göre fiile sırasıyla “-ai, -as, -a, -âmes, -âtes, èrent” ekleri getirilir. 2.grup fiillere “-ir” eki kaldırılarak kişi zamirlerine göre fiile sırasıyla “-is, -is, -it, -îmes, -îtes, -irent” ekleri getirilir. 3.grup fiillere “-ir, -oir, -re” ekleri kaldırılır ve kişi zamirlerine göre fiile sırasıyla “-s, -s, -t, mes, -tes, rent” ekleri ve fiile uygun olarak bir kurala bağlı olmayan bu eklerden önce sesli harfler ile birlikte kullanılır (Delatour ve diğerleri, 2004, s. 124-125).

²⁸ Indicatif présent (geniş-şimdiki zaman) konuşulan anda gerçekleşmekte olan bir eylemi belirtir ve Türkçedeki “haber kipinin şimdiki zamanı -yor” ve tekrar, alışkanlık gibi eylemlerin ifade edilmesinde de Türkçedeki “geniş zaman -ar, -ir” denklik gösterir. Fransızcada bütün zamanlarda olduğu gibi bu zamanda da fiilin bağlı olduğu gruba ve kişiye göre çekimi değişmektedir. 1.grup fiillerde “-er” son eki atılarak kişi zamirlerine göre sırasıyla fiile “-e,-es,-e,-ons,-ez,-ent” ekleri getirilir. 2.grup fiillerde “-ir” son eki atılarak kişi zamirlerine göre sırasıyla fiile “-is, -is, -it, -issons, issez, -issent” ekleri getirilir. 3. grup fiiler düzensiz fiillerden oluştuğu için “-re, -oir, -ir” son ekleri atılarak “-s, -s, -t/d/c, -ons, -ez, -ent”, “-x, -x, t, -ons, ez, -ent” ve “-e, -es, -e, -ons, -ez, -ent” ekleri kişi zamirleri sıralamasına göre fiillere eklenen eklerdir (a.g.e. 2004, s.120).

²⁹ Eylemin belirttiği iş yapılırken istek, dilek-koşul, gereklilik ve emir kavramlarını veren kiplere isteme kipleri denir. Dörde ayrılır: istek kipi (-a, -e), dilek-koşul kipi (-sa, -se), gereklilik kipi (-malı, meli), emir kipi (1. tekil ve 1. çoğul ekleri yoktur. Diğer özneler için şahıs eklerine -sin, iniz, -sinler ekleri getirilir.) (Hengirmen, 2006, s. 222-226)

“Böylece cadı küpüne tırmandı ve ardından “Djizzzzz...”, göz açıp kapayıncaya kadar genç kızın ülkesine gönderildi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (16)

KM.	EM.
“Derya yarılmış, kız geçmiş.” (s.164)	“La mer se partagea en deux, laissant ainsi passer Ali Saghditch...” (p.37)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Kaynak metinde “geçmiş zamanın rivayeti”nde (duyulan geçmiş zaman -mış, -miş) kurulmuş sıralı eylemlerin olduğu bir cümle bulunmaktadır. Erek metinde “geçmiş zaman” (passé simple) ile kurulan cümle Türkçede zarf-fiil diye adlandırılan dilbilgisel bir özelliğe eşdeğer olan “gérondif”³⁰ yapısında oluşturulmuş bir ifade ile devam etmektedir. Fransızca “...yı yapmasına izin vermek, mümkün kılmak, bırakmak” gibi anlamlara gelen “laisser+infinitif verbe (matar fiil)” şeklinde bir kullanım bulunmaktadır. Bu örnekte bu kalıbın yer alması çekimsiz bir fiilin kullanımını gerekli hale getirmiş ve “yan cümle yapısı değişikliği”nden “çekimli-çekimsiz yapı” örneğini oluşturmuştur.

Örnek (17)

KM.	EM.
“Bunlar lale sümbül biçerek, kahve tütün içerek epiyce gittikten sonra bir ırmak köprüsüne rastgeliyorlar.” (s.161)	“Ils firent route ainsi quelque temps cueillant tulipes et jacinthes fumant du tabac et buvant du café...” (p.32)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Türkçede kahve ya da tütün içmek aynı fiil kullanılarak ifade edilir, ancak Fransızca her iki eylem için de farklı fiiller kullanılır. Kahve gibi sıvı bir şey içmek “boire” fiili ile sigara, tütün benzeri şeyler içmek ise “fumer” fiili ile ifade edilir. Dillerin farklılığından kaynaklanan bu kullanım erek metinde cümle yapısı değişikliğine neden olmuştur. Erek cümle şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: Birlikte yürüyorlar biraz sonra birlikte lale ve sümbülleri topluyorlar, sigara ve kahve içiyorlar.

³⁰ Türkçede “zarf-fiil” fiile “-ken, -ip, -arak, -madan, -ınca, -dıkça, -alı, -a, -ı, -ar...maz, -dı mı, -dı...-alı” eklerinden biri getirilerek oluşturulan fiilimsidir. Cümlede zarf görevinde bulunur (Karataş, 2019, s. 483). Fransızca “Gérondif” olarak adlandırılan yapının “sonralık” ve “eşzamanlılık” şeklinde iki tür kullanımı bulunmaktadır. Sonralık bildirmede kullanılan gérondif yapısı Türkçeye “-erek, -ken” olarak çevrilir. Bir fiili gérondif yapıda oluşturmak için fiilin birinci çoğul şahıs şimdiki zaman köküne “-ant” eki eklenir. Bu yapıdan önce préposition “en” getirilir. Gérondif kullanılabilmesi için genellikle yan cümle ve temel cümlenin özneleri aynı olmalıdır. (s.100-101) “Gérondif” olarak adlandırılan yapının “eşzamanlılık” bildirmede kullanımı Türkçeye “-diği zaman, -erken, -erek” şeklinde çevrilir. Eşzamanlılığı belirtmede kullanılan gérondif yapısı da aynı şekilde oluşturulur ve yan cümle ile temel cümlenin öznelerinin aynı olması gerekir. İki eylemin eş zamanlılığını vurgulamak için “tout + gérondif” yapısı kullanılır (Sığircı, 2022, s. 119-120).

Örnek (18)

KM.	EM.
“Oradan 'Altın elmayı aldım geliyorum' diye memleketine bir telgraf çekmiş.” (s.165)	“Elle envoya aussi un coup de téléphone à son père pour lui apprendre la bonne nouvelle, qu'elle s'était emparée de la Pomme-d'Or.” (p.37)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak metinde “bir telgraf çekmek” ifadesi erek metinde “un coup de téléphone” (bir telefon görüşmesi) şeklinde aktarılmıştır. Kaynak ve erek metinlerdeki bu farklı kullanım “tutarlılık değişikliği”ni örneklendirmektedir.

Örnek (19)

KM.	EM.
“Artık kızı almışlar, Belediyenin önüne götürmüşler. Öbür adamın yüzüne tükürmüşler. ” (s.165)	“On emmena la jeune fille devant la Mairie, et alors on hua le père des six garçons , qui était tout confus de l'exploit de la plus jeune des filles de l'homme qu'il avait raillé si longtemps.” (p.37)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak metinde yer alan “öbür adam” belgisiz sıfatı (l'adjectif indefini) erek metinde “le père des six garçons” (altı oğlanın babası) şeklinde bir ad tamlaması (le complément du nom) oluşturarak ve “ayıplamak” anlamına gelen “yüzüne tükürmek” deyimini ise “yuhalamak” anlamına gelen “huer” fiili ile aktarılmıştır. Bu şekilde bir değişimin “seviye kaydırma” örneği teşkil ettiğini söylemek mümkün olur.

Örnek (20)

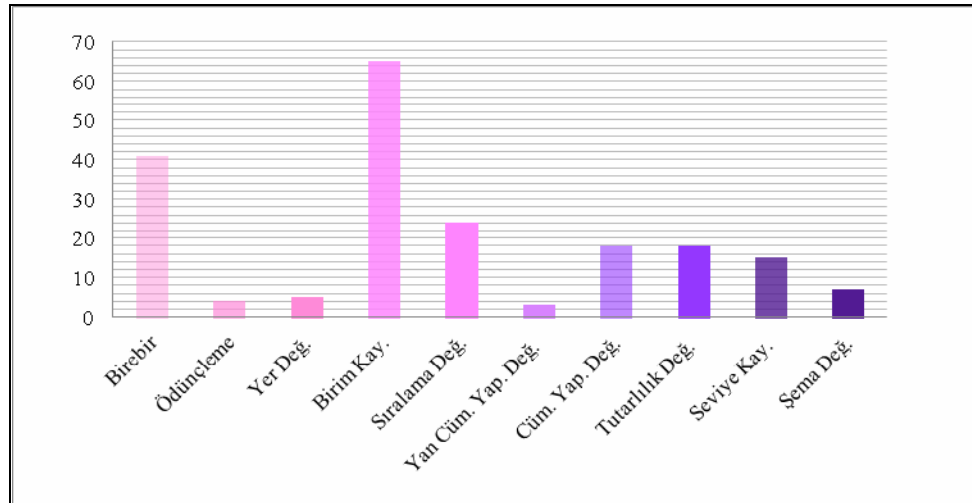
KM.	EM.
“Nine, demiş kız, ben Tanrı misafiriyim. Beni bu gececik evinde misafir eder misin?” (s.162)	“Grand'mère, je suis un hôte de Dieu , veux-tu bien m'héberger pour cette nuit? Lui demanda-t-elle.” (p.33)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “Bir eve kendiliğinden gelip kalan ve hoş tutulan konuk” anlamına gelen “Tanrı misafiri” deyiminin erek dilde aynı şekilde yer almadığı bilinmektedir, ancak erek dilde “Tu es cadeau du ciel.” (Tanrı'nın hediyesisin.) şeklinde kullanılan anlamsal bir eşdeğeri yer almaktadır. Kaynak dildeki kullanım erek dile aynı anlamda kullanılan sözcükler ile aktarılmış, ancak erek dil normlarına uygun olarak şekilsel değişiklik geçirmiş, sözcük sırası değiştirilmiş ve bir ad

taamlaması (complément du nom) şeklinde oluşturulmuştur. Bu şekilde “şema değişikliği çeviri stratejisi”ni örneklendirmektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		41	%16,5	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	3	%11,1	
	Erek Dile Uygun Aktarım	1	%1,8	
Yer Değişirme		5	%10,6	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	9	%3,7	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	16	%5,6	
	Yan Cümle Düzeyinde	24	%9,8	
	Cümle Düzeyinde	11	%7,7	
	Paragraf Düzeyinde	5	%5,6	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	3	%7,5
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	6	%4,4
	Fiil Öbeği	Kişi	7	%17,5
		Zaman	4	%2,3
		Kip	4	%6,2
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	1	%3,7	
	Çekimli/Çekimsiz	2	%2,6	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		18	%6,0	
Tutarlılık Değişikliği		18	%5,0	
Seviye Kaydırma		15	%4,5	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	0	%0,0	
	Sözcük Sırası Değişikliği	4	%9,3	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	2	%4,3	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	1	%7,7	

Tablo 2.4. Altı Kız Babası Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.4. Altı Kız Babası Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.2.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Gece yarısı kız uyurken bu kumrular kızı kaptıkları gibi doğru Beyoğlu’na götürmüşler. ” (s.166)	“A minuit, les deux tourterelles enlevèrent de son lit la jeune fille endormie et la portèrent au fils du Bey.” (p.39)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “götürmek”³¹ sözcüğü erek dilde “emmener” ve “ammener” gibi anlamlara gelmektedir. Burada vurgulanan anlam varış noktası olduğundan tercih edilmesi gereken “ammener” fiili olmalıydı. “Kızı bir yerden bir yere götürme eyleminde kızın yatağında uyumasından dolayı yatağı ile taşıma anlamının vurgulandığı erek cümlede “apporter” fiili kullanılabilecekken “enlevèr” fiili tercih edilmiş ve ardından “porter” fiili ile anlamsal bütünlük sağlanmıştır. “Enlevèr” fiilinin Le Robert Micro’da (2018) “empporter” fiilinin anlamına geldiği bilgisi yer almakta ve sözcük bu anlamıyla “kaldırmak, taşımak” gibi anlam içermektedir (Rey, 2018, s. 503). Dolayısıyla burada anlamsal olarak eşanlamlılığı vurgulayan bir örnek yer almaktadır. Bu doğrultuda erek dile aktarılırken kaynak dildeki sözcüğün açık eşdeğerinin değil eşanlamlısının³² kullanıldığını söylemek doğru olur. Bu örneğin, Cruse’un (2000) *Meaning in Language* (Dilde Anlam) adlı eserinde benzerliklerin farklılıklardan daha belirgin olması şeklinde ve sözcük türü olarak hem ad hem de fiil olan eşanlamlı sözcüklerin bulunabildiğini ifade ettiği “yakın eşanlamlılık”³³ şeklinde olduğunu söylemek mümkün olur (2000, s. 159-160). Erek cümle şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Gece yarısı iki güvercin uyuyan kız yatağından taşıyıp Bey’in oğluna götürdü.”

Örnek (2)

KM.	EM.
“Tam köprüye varınca hayvana bir kırbaç vuruyor.” (s.162)	“Puis, ayant poussé son cheval tout près du pont, elle le fouetta, et le coursier, d’un bond, le traversa.” (p.32)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Üst-Alt Anlam)	

³¹ Fransızca da anlamları en çok karıştırılan fiillerden olan “emmener”, “ammener” fiili “mener” fiilinin anlamını içermektedir ve yanında insan ve hayvan gibi bir canlıyı götürmeyi ifade eder. “Emmener” fiili kalkış noktasına vurgu yapar ve birini bir noktaya götürmeyi ifade eder. “Ammener” fiili ise varış noktasına birini getirmek anlamını içerir. Aynı şekilde “porter” fiili yanında sadece nesne taşımayı kasteder. “Empporter” fiili, ayrıldığı yerden bir şeyi yanında taşımayı ifade ederken kalkış noktasını vurgular. “Apporter” fiili ise varış noktasını vurgulayarak bir şeyi götürmek anlamını içerir.

³² Korkmaz eş anlamlılığı “anlamları aynı ya da birbirine yakın kelimeler” olarak (2003) tanımlar. Aksan ise eşanlamlılığı “her dilde ancak yakın anlamlı olan, birbirinin yerini tam tutamayan sözcüklerdir” şeklinde dile getirir (2009, s. 119).

³³ Cruse *Meaning in Language* adlı eserinde “yakın eşanlamlılık” başlığı altındaki sınıflandırmasında ele aldığı eşanlamlı fiil örneği şu şekildedir: “He was killed, but I can assure you he was not murdered, madam.” “Kill” (öldürmek) ve “murder” (katletmek) fiilleri “öldürmek” birbirlerinden farklı olsalar da anlamsal bir yakınlığa sahiptirler (Cruse, 2000, s. 159).

Kaynak metinde yer alan “hayvan” sözcüğünün metinsel bütünlüğe göre “at” sözcüğünün yerine kullanılmış bir sözcük olduğu bilinmektedir. Kaynak metinde kastedilen “hayvan” sözcüğünün yerine “le cheval” (at) sözcüğü tercih edilmiş ve bu şekilde de “üst-alt anlamlı” bir çeviri meydana gelmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Ninenin de kimsesi yokmuş.” (s.162)	“C’etait une pauvre femme toute seule, sans enfant ni mari. ” (p.33)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak metinde yer alan “kimsesi yokmuş” ifadesi erek dilde “Çocuğu ya da kocası olmayan fakir, yalnız bir kadındı.” anlamına gelen bir cümle ile aktarılmıştır. Kimsesizlik bu cümlede “sans enfant ni mari” (çocuğu ya da kocası olmayan) şeklinde bir ifade ile “genişletme” yoluna gidilerek kadının yalnızlığının daha net bir ifade ile aktarıldığı cümle haline gelmesini sağlamıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Beyin oğlu da, anasının dediği gibi , Ali Sağdıç’ı, almış çarşıya giderlerken, yolda şakaya getirerek çenesine vurmuş.” (s.164)	“C’est ce que fit le fils du Bey. Sur le chemin du marché, il donna un terrible coup de coude au menton de son compagnon.” (p.35)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

Kaynak metinde yer alan “anasının dediği gibi” ifadesine erek metinde yer verilmeyerek “daraltma” örneği meydana gelmiştir. Ayrıca kaynak metinde yer almayıp erek metinde yer verilen “un terrible coup de coude” (korkunç bir dirsek vuruşu) ifadesi de eylemin nasıl yapıldığını belirterek bir “genişletme” örneği oluşturmuştur. Erek cümle Türkçeye “Bey’in oğlu böyle yaptı. Pazar güzergâhı üzerinde arkadaşının çenesine korkunç bir şekilde vurdu.” şeklinde çevrilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Bir memlekette bir adam varmış. Onun da altı tane kızı varmış.” (s.159)	“Dans certaine petite ville, vivaient tant bien que mal un pauvre homme et ses six filles.” (p.29)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak metinde yer alan cümle erek metne devrik bir cümle³⁴ (inversion)³⁵ ile aktarılmıştır. Bu şekilde vurgunun “vivaient tant bien que mal un pauvre homme et ses six filles” (fakir adamın altı kızı

³⁴ Türkçede ögelerin dizilişine göre yani yüklem yerine göre cümleler kurallı ve devrik cümle olmak üzere ikiye ayrılır. Yüklemi sonda olan cümlelere kurallı cümle denir ve kurallı cümlelerde öge dizilişi “özne+tümleç+yüklem” şeklindedir.

ile yaşadığı) ifadesine kaydığını söylemek mümkün olur. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Küçük bir şehirde fakir bir adam her şeye rağmen altı kızıyla yaşıyordu.”

Örnek (6)

KM.	EM.
“Haydi, hükümete gidelim.» diyorlar. Orada, kadınların önünde kavil karar ediyorlar: birisi oğlunu, birisi kızını beraberce altın elmayı almaya gönderecekler...” (s.161)	“Ils ne trouvèrent pas d’autre moyen que d’aller en justice demander l’arbitrage des magistrats. Ils exposèrent leur affaire, et, devant les juges, ils acceptèrent l’épreuve que devaient tenter le fils de l’un et la fille de l’autre en partant tous les deux pour aller quérir la Pomme-d’Or.” (p.31)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Erek cümle Türkçeye “Hâkimlerin hakemliğini istemek için mahkemeye gitmekten başka bir yol bulamadılar. Davalarını sundular ve yargıçların önünde, birinin oğlu ve diğerinin kızının, Altın Elma’yı almaya gitmek için her ikisinin de yola çıkarak deneyecekleri imtiyazı kabul ettiler.” şeklinde çevrilebilir. Görüldüğü üzere kaynak metinden farklı anlamlar içeren daha fazla sözcük ile anlamsal olarak detaylandırma yoluna gidilmiş ve “açıklama” meydana getirilmiştir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Kızı uyandırmaya kıyamamış. ” (s.166)	“Celui-ci n’eut pas le cœur de la réveiller... ” (p.39)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “kıymamak” sözcüğü “acıyarak ve şefkat duyarak kötülük etmemek ya da zulmetmemek” anlamına gelmektedir. Bu mecaz kullanım Fransızcada mecaz (la métaphore) bir anlam içeren “bir şeyi yapmaya istekli olmak” (Yalt, 1975, s. 82) anlamında kullanılan “avoir le cœur de faire qqch” deyimini ile aktarılmıştır. “Onu uyandırmaya istekli değildi.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir, ancak kaynak metinde eylemi gerçekleştirenin iyi niyeti ile gerçekleştireceği eylemin, erek metinde eylemi gerçekleştirirken öznenin “istek duymadığı, niyetinin olmadığı” şekilde farklı bir anlam ile aktarıldığı söylenebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“ Hoş geldin, beş gittin... diye hâl hatır sorduktan sonra: ‘Adın ne?’ diye sormuş.” (s.163)	“... après lui avoir souhaité la bienvenue et lui avoir fait les compliments et les saluts d’usage , il lui demanda son nom.” (p.33)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Yüklemi sonda olmayan ya da yüklemi başta ya da ortada olan cümlelere de devrik cümle denir. Çoğunlukla konuşma dilinde, şiirlerde, atasözleri ve deyimlerde kullanılır (Hengirmen, 2006, s. 364-365).

³⁵ Fransızcada öznenin devrikleşmesi cümlelerin anlamını değiştirmez sadece sözdizimsel olarak bir değişikliği içerir. Fransızca cümle kuruluşu “sujet+verbe+objet” şeklindedir. Devrik yapıda öznenin (sujet) fiilden (verbe) sonraya alınması okuyucu ya da dinleyicinin dikkatini çeker ve sanatsal bir kullanım olarak da değerlendirilir (Günay V. D., 2022, s. 251).

Kaynak metinde yer alan “hoş geldin beş gittin” deyimini cümle şeklinde kurulan, zıt anlamlı sözcüklerden oluşan “birinin karşılanma ve ilgilenme sürecinin anlatılırken kullanıldığı” bir deyimdir. “Hâl hatır sormak” deyimini ise “bir kimseye ‘nasılsınız, ne durumdasınız’ diye nezaket sorusu sormak” (Aksoy, 2019, s. 837) anlamında kullanılmaktadır. Erek metne aktarılırken anlamsal bir eşdeğerlik göz önünde bulundurulmuş ve “ona hoş geldin dedikten sonra ve her zamanki iltifatlarını yapıp selamlarını verdikten sonra adını sordu.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen bir cümle ile aktarılmıştır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Küçük kız da gülüvermiş.” (s.166)	“Et la jeune fille rit de toutes ses dents...” (p.38)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan ifade gerçek anlamda kullanılan sözcüklerden oluşmaktadır. Kaynak cümle erekle dile çevrilirken “abartı, mübalağa” (la hyperbole) anlamını da içinde barındıran “ağzını tüm dişlerini gösterecek kadar açarak gülmek” anlamına gelen “rire de toutes des dents”³⁶ deyiminden yararlanılarak erek okura sunulmuş ve “şema değişikliği” örneklendirilmiştir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Büyük bir paraya bahis tutuş. Allahın izniyle seni mahcup etmem.” (s.161)	“Si Allah le permet, tu n’auras pas à rougir de moi.” (p.31)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan yardımcı eylem ile oluşturulmuş “mahcup etmek” birleşik fiili “utandırmak” anlamında kullanılmaktadır. Kaynak söylemde bir mecaz anlam bulunmamakta, ancak erek metinde “rougir de qqn, de qqch”³⁷ “utanmak, suçluluk duygusu” gibi anlamlarda kullanılan deyim sözlük anlamı “kızarmak” olan “rougir” sözcüğünün kullanımından dolayı mecazi bir anlam içermekte ve bu şekilde bir “şema değişikliği stratejisi”ni örneklendirmektedir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Elbette alırım.” (s.161)	“Moi, je puis aller m’emparer de la Pomme-d’Or.” (p.31)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

³⁶ <https://wikilanguages.net/idiom/France/rire-de-toutes-ses-dents-19370> 12.11.2023

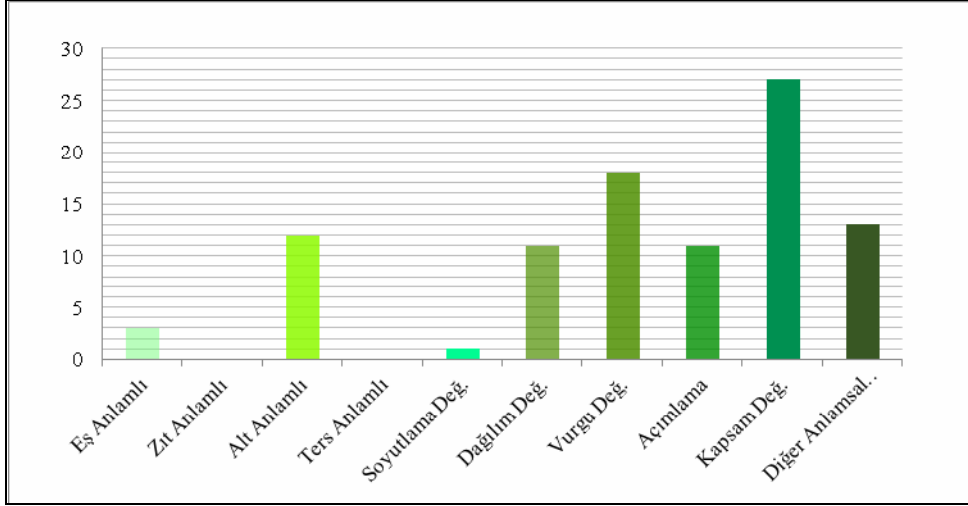
³⁷ <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/rougir/70025> 12.11. 2023

Kaynak metinde yer alan söylemin yerine erek metinde “zaptetmek, fethetmek, ele geçirmek, almak” (Saraç, 1988, s. 165) anlamında Fransızcaya özgü bir kullanım olan “s’emparer de qch” işteş fiil (le verbe pronominal réciproque)³⁸ ile anlam aktarılmıştır. “Ben, Altın Elma’yı almak için gidebilirim.” Kaynak cümlede kesinlik ifade eden “elbette” sözcüğünün anlamı erek cümlede vurgu zamiri olan (le pronom tonique) “moi” kullanımıyla verilmiştir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		3	%10,3
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	1	%33,3
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	11	%10,6
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut-Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	1	%12,5
Dağılım Değişimi	Genişletme	9	%5,3
	Daraltma	2	%4,7
Vurgu Değişimi		18	%5,4
Açıklama		11	%4,2
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	2	%4,5
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	Mecaz-Gerçek	12	%8,9
	Gerçek- Mecaz	3	%12,5
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	2	%9,1
KM’de Mecaz İfade Kullanımı		8	%11,0
Diğer Anlamsal Değişiklikler		13	%7,3

Tablo 2.5. Altı Kız Babası Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

³⁸ Fransızca “geçişli (transitif) ve geçişsiz (intransitif) fiillerin bazıları çift zamirli (pronominal) olarak kullanılmaktadır. Bu tip fiillere kazaen çift zamirli fiiller (le verbe accidentellement pronominal) denir.” Bu başlık altında üç sınıflandırma bulunmaktadır: Öznenin yaptığı eylemden yine kendisinin etkilendiği fiillere dönüşlü çift zamirli fiiller (le verbe pronominal réfléchi) denir. İşteş çift zamirli fiillerde (le verbe pronominal réciproque) iki ya da daha fazla öznenin birinin diğerinin ya da birilerinin diğerleri üzerindeki etkisi bulunur. Her zaman “on, nous, vous, ils/elles” çoğul özneleri ile kullanılır ve karşılıklı anlamını pekiştirmek için “l’un l’autre / les uns les autres (birbirlerini, birbirlerine) ya da karşılıklı olarak anlamına gelen “réciproquement”, “mutuellemenet” zarfları kullanılır. Edilgen anlamlı çift zamirli fiiller (le verbe pronominal dans le sens passif) genelde 3. tekil kişiler il/elle ile kullanılır. Etken belirteci olmaksızın cümle edilgen anlama sahiptir (Köse, 2017, s. 385-390).

Şekil 2.5. Altı Kız Babası Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.2.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Orada, kadılarım önünde kavil karar ediyorlar: Birisi oğlunu, birisi kızını beraberce altın elmayı almaya gönderecekler...” (s.161)	“Ils exposèrent leur affaire, et devant les juges , ils acceptèrent l’épreuve que devient tenter le fils de l’un et la fille de l’autre en partant tous les deux pour aller quérir la Pomme-d’Or.” (p.31)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

Günümüzdeki karşılığı hâkim olan “kadı” sözcüğü Osmanlı İmparatorluğu’nda, “Tanzimata kadar her türlü davaya, Tanzimat ile Medeni Kanun arasındaki dönemde yalnız evlenme, boşanma, nafaka ve miras davalarına bakan mahkemelerin başkanları”na verilen addır (TDK , 2011, s. 1258). Kaynak kültüre özgü olan bu unsur günümüzdeki kaynak dildeki kullanımına uygun olarak erek metne aktarılmıştır. Bu dönüşümün kaynak kültürü erek kitleye tanıtma amacı taşımadığı söylenebilir, ancak kaynak kültüre özgü bu kullanım erek okura tanıtılmak amacıyla erek dil sesletim normlarına uygun olarak aktarılıp dipnot ile bir açıklama yapılabilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Artık oğlan kıza: ‘Ali Sağdıç, Ali Sağdıç’ dermiş.” (s.161)	“Le jeune homme appelait maintenant sa compagne d’aventure de son nom d’homme , il lui disait en tout temps et partout: -Ali Saghditch par-ci, Ali Saghditch par-là...” (p.31)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Kaynak dildeki cümle “Genç adam şimdi macera arkadaşına erkek takma adıyla sesleniyordu, ona her zaman ve her yerde şöyle diyordu: -Ali Sağdıç burada, Ali Sağdıç orada” şeklinde daha açıklayıcı ifadelerle erek dile aktarıldığını ve bu şekilde erek okur için oluşturulan etki ve duygunun artırıldığını söylemek mümkündür. Söz konusu cümle “açıklık değişikliği stratejisini” örneklendirmektedir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Artık kızı almışlar, Belediyenin önüne götürmüşler. Öbür adamın yüzüne tükürmüşler.” (s.165)	“On emmena la jeune fille devant la Mairie, et alors on hua le père des six garçons, qui était tout confus de l’exploit de la plus jeune des filles de l’homme qu’il avait raillé si longtemps. ” (p.37)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Erek cümlede “Genç kız belediye binasına götürüldü ve daha sonra, uzun süredir alay ettiği adamın bu en küçük kızının kahramanca davranışı karşısında kafası oldukça karışan altı oğlanın babası yuhalandı.” şeklinde bir ifade ile daha açıklayıcı bir aktarımın gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu şekilde açıklayıcı ifadeler ile erek kitle için daha açıklayıcı bir çeviri işleminin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
_____	“- Eh bien, voilà, un tel m’a dit ceci et cela. - Regardez-moi de quoi se soucie notre père...Et moi qui pensais qu’il s’agissait d’une demande en mariage pour moi... A ces paroles, l’homme qui n’avait qu’un souci en eut deux.” (p.29)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Metinsel bağlama uygun olarak anlamda bir değişikliğe neden olmaksızın bu cümleler eklenerek erek okuyucular için daha açık ve bilgilendirici bir çeviri işlemi gerçekleştirildiğini söylemek mümkün olur. Erek metin Türkçeye “İşte, falan filan bana şunu bunu söyledi.-Bakınız babamızın dert ettiği şeye... Aslında bunun benim için bir evlilik teklifi olduğunu düşünüyordum... Bu sözler üzerine adamın asıl derdi ikimizdi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Benimkiler köpek ama Beyoğlu'nun cebinden altın elmayı alırlar, demiş. Adam bu söze bir cevap verememiş. Düşüne düşünene eve gelmiş.” (s.160)	_____
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak metinde yer alan ifade erek dil okuyucuları için gereksiz görüldüğünden çeviri metninde bu ifadeye yer verilmemiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Elma da ıldır ıldır yanarmış.” (s.165)	“A quelque distance de la foule, la jeune fille sortit de sa poche la Pomme-de-d’Or qui brillait d’un éclat merveilleux. ” (p.37)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Halk ağzında yer alan “parıldama, ışıltı ve aydınlanma” gibi anlamları içeren “ıldır ıldır” ikilemesi erek metinde ikilemenin anlamını yansıtan “muhteşem bir parıltı ile parlayan” şeklinde Türkçeye çevrilebilen “...qui brillait d’un éclat merveilleux” yan cümlesi ile aktarılmış ve “kişilerarası değişim stratejisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Nine, bunlar ne güzel kumrular. Bunları bize sat, diyorlar. ” (s.165)	“-Grand’mère, quels beaux oiseaux tu as là! Ne voudrais-tu pas nous les vendre? ” (p.38)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak metinde emir kipinde oluşturulan cümle, erek metinde “Ne voudrais-tu pas nous les vendre?” (Onları bize satmaz mısın?) şeklinde olumsuz soru cümlesi ile aktarılmış ve böylece “edimsöz değişikliği”ne uygun bir örnek oluşmuştur.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Bari şuraya gideyim de akşamı orada geçireyim, demiş. Oraya varınca bakmış bir evin önünde bir ihtiyar kadın. ” (s.162)	“-C’est là que je passerai la nuit , se dit-elle. Quand elle y arriva, elle vit une vieille assise devant sa porte. ” (p.32)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

“Metin düzeyiyle ilgili değişiklikler stratejisi”ne örnek olan bu söylemde “akşam” sözcüğü için erek metinde “la nuit” (gece) sözcüğü ile bir değiştirim yoluna gidildiği görülmektedir. Kaynak cümlede ihtiyar bir kadının bulunduğu anlamının çıkarılabildiği eksilteli bir cümle yer alırken erek metinde “Quand elle y arriva, elle vit une vieille assise devant sa porte” (Oraya vardığında kapısının önünde oturan yaşlı bir kadın gördü) şeklinde yaşlı kadının yaptığı eyleme de yer verilerek bir aktarım gerçekleştirilmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Cadı-Karı hemen bir küpe biniyor. «Vızzz...» diye kızın memleketine varıyor.” (s.165)	“Alors, la sorcière monta sur sa jarre, et puis «Djizzzzz...», en un clin d’œil, elle fut transportée au pays de la jeune fille.” (p.38)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri	

Burada “kısmi çeviri stratejisi”ni örneklendiren bir yansıma sözcük bulunmaktadır. “Yansıma (l’onomatopée), Bazı gürültüleri (hayvanların sesleri, müzik aletlerinden çıkan sesler, bazı doğal olaylardan çıkan sesler, doğadaki bazı sesler vb.) dilsel anlatımda bir gösterge olarak kullanma amacıyla yeniden oluşturma işlemine denir” (Günay V. D., 2018, s. 394). Kaynak dilde yer alan “aniden, hızlıca geçip gitmek” gibi bir anlama gelen “vızzz” yansıma sözcüğü (l’onomatopée) erek kültüre, kaynak dildeki telaffuzuna uygun olarak yakın bir ses olan “djizzzz” sesi ile aktarılmıştır. Fransızcada “dj” harfleri “c” sesini vermektedir. Erek kültürde “hızlıca” anlamında kullanılan “zou” ya da “vlan” yansıma sözcükleri tercih edilmeyerek erek kültürdeki özgünlüğüne bağlı olarak yeni bir yansıma sözcüğün oluşturulduğunu söylemek mümkündür.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Seninki alır, benimki alır derken bir kavgaya tutuşuyorlar.” (s.161)	“La discussion s’engagea bientôt entre les deux hommes...” (p.31)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri	

Kaynak dilde yer alan “Seninki alır, benimki alır derken...” şeklindeki ifadeye erek metinde yer verilmediği ve bu eksikliğin erek dilde herhangi bir kayba neden olmadığı görülmektedir. Bu şekilde bir “cümle kısmi çevirisi” meydana gelmiştir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Sağdıç” (s.161)	“Sagdiç” “(lisez saghditch) C’est le nom donné au compagnon (au garçon d’honneur) du jeune marié, qui le guide et l’accompagne durant la cérémonie dans nocés. Par extension, on emploie ce même nom pour dire compagnon, camarade, copain.” (p.31-32)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

“Sağdıç” sözcüğü erek dilde kaynak dil telaffuzuna uygun olarak “saghditch” şeklinde kullanılmış ve erek kitle için anlaşılabilirliği artırmak amacıyla “dipnot” ile bir açıklamaya yer verilmiştir. Dipnottaki açıklama şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Damadın düğün töreni boyunca kendisine rehberlik eden ve eşlik eden arkadaşına verilen addır. Ayrıca, bu ad refakatçi, yoldaş, arkadaş demek için de kullanılır.” Dipnotta parantez içinde verilen “au garçon d’honneur” ifadesi de “damada hazırlıklarında ve düğün gününde destek olan yakın arkadaşları ya da kardeşleri, kuzenleri vb. kişilerden oluşan bir grup insan”ı kastetmektedir, ancak “au garçon d’honneur” ifadesi kaynak kültürdeki anlamsal eşdeğere sahip olmasına rağmen erek metinde kullanılmamıştır. Dolayısıyla kendi eserini çeviren Boratav’ın amacının kültüre özgü bir kullanım olan “sağdıç” sözcüğünü erek kitleye tanıtmak olduğu söylenebilir. Parantez içinde Fransızcasını vermesinin nedeni olarak aynı anlamda bu sözcüğün Türk kültüründe nasıl kullanıldığı ve nasıl telaffuz edildiği erek okura sunulmak istenmesindedir. Ayrıca aynı kültür unsurunun varlığından erek okurun haberdar edilmek istendiği de söylenebilir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Ne kadar uğraşılsa, bir türlü köprüden karşı yakaya geçememişler. Artık geri dönmeye karar vermişler.” (s.161)	“Là leurs chevaux s’arrêtaient, sans vouloir faire un pas de plus. Il était impossible de les remettre en marche. Désespérés, les deux jeunes gens décidèrent de rebrousser chemin.” (p.32)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum Cümlesi)	

“Il était impossible de les remettre en marche.” (İlerlemek imkânsızdı.) cümlesinden sonra gelen “Désespérés, les deux jeunes gens décidèrent de rebrousser chemin.” (Çaresiz kalan iki genç geri dönmeye karar verdi.) cümlesindeki “désespérés, les deux jeunes gens...” ifadesinin kullanımı kaynak metindeki örtük anlamın yorumlanarak erek dile aktarıldığını göstermektedir. Erek cümle şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Burada onların atları durur, bir adım dahi atmak istemeksizin. Tekrar hareket ettirmek imkânsızdı. Çaresiz kalan iki genç geri dönmeye karar verdi.”

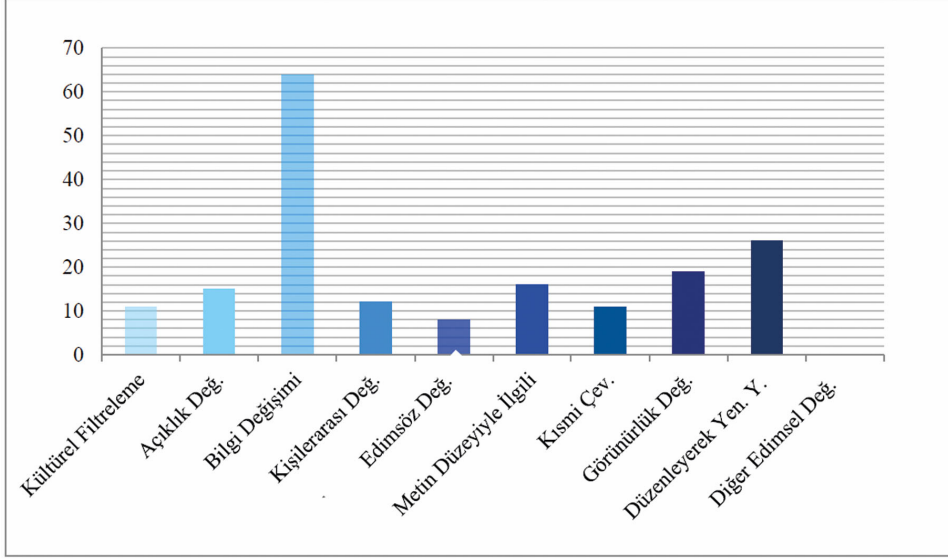
Örnek (13)

KM.	EM.
“Biz gelelim Beyoğlu'na: oğlan hamamda beklemiş, beklemiş, ne gelen var ne giden... Çıkmış soyundukları odaya, bakmış ki, Ali Sağdıç yok.” (s.165)	“Parlons maintenant du fils du Bey que nous avons laissé dans le hamam. Il attendit longtemps, bien longtemps, et personne n’arrivait... Il sortit alors, pour voir ce que faisait Ali Saghditch, mais il ne le trouva pas non plus dans la cabine où il l’avait laissé.” (p.37)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Kaynak söylemin erek metinde yeni bir şekilde ifade edildiği ve ana fikir aynı tutularak erek metinde anlatımsal değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu örneğin “düzenleyerek yeniden yazma stratejisi”ne uygun bir örnek teşkil ettiğini söylemek mümkün olur.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi
Kültürel Filtreleme/Eleme	11	%4,0
Açıklık Değişikliği	15	%7,5
Bilgi Değişimi	Ekleme	%9,4
	Çıkarma	%8,3
Kişilerarası Değişim	12	%9,8
Edimsöz Değişikliği	8	%5,5
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	16	%9,9
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çev.	%5,6
	Cümle Kısmi Çev.	%10,2
Görünürlik Değişikliği	Dipnotlar	%8,6
	Yorum Cümleleri	%9,5
Düzenleyerek Yeniden Yazma	26	%9,0
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0

Tablo 2.6. Altı Kız Babası Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.6. Altı Kız Babası Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.3. *Ayağına Diken Batan Karga (Le Corbeau Quit Fut Piqué d'une Épine À La Patte)* Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.3.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Dikeni verdim, kandili aldım. Kandili verdim, ineği aldım. İneği verdim, gelini aldım.” (s.21)	“Je donnai l'épine, Je pris la chandelle. Je donnai la chandelle, Je pris la vache. Je donnai la vache, Je pris la mariée.” (p.44)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak metinde yer alan söylem hem anlamsal hem de sözcüksel eşdeğeri ile anlam kaybı olmaksızın erek metinde karşılığını bulmuştur. Bu masalda yer alan karganın ağzından aktarılan bu tekerleme kaynak metne sadık kalarak erek dile aktarılmış ve “birebir çeviri stratejisi”ni içeren bir örnek haline gelmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Düttürü, düttürü, düttürü, düttürü...” (s.21)	“Dutturu dutturu duuuutt...” (p.44)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Burada “sessel ödünçleme” örneği bulunmaktadır. Kaynak metinde yer alan ifade sessel olarak erek dilin telaffuzuna uygun şekilde aktarılmıştır. Örnekte yer alan yansıma sözcük (l'onomatopée)

erek dil fonotiğine göre değiştirilmiştir. Yansıma sözcük, “ses öykünmesi yoluyla sözcük yaratma” anlamına gelmektedir. Fransızcada da her dilde olduğu gibi doğadaki ya da yaşamdaki seslerden hareketle yansıma sözcükler (l’onomatopée) oluşturulur. Buradaki yansıma sözcük tamamıyla kaynak dile bağlı olarak oluşturulmuştur.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Ninenin kafası şişmiş, kargadan başka türlü kurtulmanın çaresi olmayınca, vermiş ineği.” (s.20)	“C’était un supplice pour la bonne femme. Elle fut donc obligée de donner la vache, pour se débarrasser du Corbeau.” (p.43)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak söylemde yer alan “kurtul-mak” eyleminin adını karşılayan “kurtulma” sözcüğü “kurtulmak” fiilinden ad-fiil ekleri ile türetilmiş bir fiilimsidir³⁹. Erek metinde çift zamirli fiiller olarak adlandırılan (le verbe pronominal) birinci grup fiillerden⁴⁰ (verbe du 1er groupe) olan “se débarrasser” (kurtulmak) fiili ile anlam aktarılmıştır. Kaynak dilde fiilimsi erek dilde fiil görevinde kullanılmış ve “yer değiştirme” örneği meydana gelmiştir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bu diken almış, bir kocakarıya götürmüş.” (s.19)	“Il l’arracha et la porta chez une vieille femme .” (p.41)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “kocakarı” sözcüğü genellikle halk ağzında kullanılan, sözlükte “yaşlı kadın” anlamında yer alan bir sözcüktür. Kaynak kültüre özgü bu sözcük “une vieille femme” (yaşlı bir kadın) şeklinde erek kültür normlarına uygun çevrilmiş ve anlamsal aktarım ön planda tutulmuştur. Kaynak dilde sözcük türü olarak ad olan “kocakarı” sözcüğü erek dilde “vieille femme” (yaşlı kadın) şeklinde bir nitelik sıfatı (l’adjectif qualificatif) ile aktararak “sözcük düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturmuştur.

³⁹ “Fiilimsiler, dile anlatım gücü ve zenginliği veren kıvraklık sağlamanın yanında anlatılmak isteneni kısa yoldan anlatma olanağı sağlayan, yan cümle kurabilen, bağlaçların yerine geçebilen dil bilgisel unsurlardır.” Fiilimsiler, üçe ayrılır ve cümlede ad, sıfat ve zarf gibi ad soylu sözcüklerin özelliklerini taşırlar (Bayraktar, 2018, s. 3-6).

⁴⁰ Fransızcada mastar fiilin sonunda yer alan eklerle göre fiiller üç gruba ayrılır. 1. grup fiiler “-er”, 2. grup fiiler “-ir”, 3. grup fiiler ise “-ir, -oir, -re” ile biten fiillerdir (Bescherelle école, 1997, s. 57).

Örnek (5)

KM.	EM.
“Çoban kardeş.” (s.21)	“Frère, si tu veux me donner cette flûte-là...” (s.44)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kültür, toplumdaki değişiklik gösteren içinde pek çok kalıplaşmış öğretinin var olduğu bir kavramdır. Bu kavram gelenek-göreneği, davranış ve hitap şeklini, yeme-içme alışkanlıklarını, değer yargılarını içeren bir bütündür. Burada yer alan “çoban kardeş” ifadesi Türk toplumunda samimiyet içeren bir hitap şeklidir. Her iki kültürün farklılığından kaynaklanan bir eşdeğerlik sorununa neden olabilecek bu ifade erek dilde benzer bir eşdeğerlik ile aktarılmıştır. Anlamsal bir denklik sağlanmasına rağmen erek okura hitap etmeyen bir kullanımın oluşturulduğu söylenebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Dikeni almış, fitili çıkarayım diye, diken yanıvermiş.” (s.19)	“La bonne femme voulut la tirer avec l'épine du Corbeau. La flamme de la chandelle brûla l'épine.” (p.41)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde filimsi ile kurulan yan cümle erek metinde iki cümle olarak “La bonne femme⁴¹ voulut la tirer avec l'épine du Corbeau. La flamme de la chandelle brûla l'épine.” (Yaşlı kadın karganın dikeni ile onu çekmek istedi. Kandilin alevi dikeni yaktı.) şeklinde aktarılmıştır. Bu masalda yer alan karga karakteri erek dil Fransızca'da daha önceki metinde yer alan hayvanlar ve hayvanlar dışındaki varlıklar gibi büyük harf ile “Corbeau” şeklinde yazılmıştır. Hayvanlara ya da hayvanlar dışındaki varlıklara insana özgü niteliklerin aktarılmasıyla “kişileştirme” (la personnification) yapıldığından Boratav'ın erek dilde özel ad (le nom propre) gibi büyük harfle yazmayı tercih ettiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Artık kocakarının da canına tak demiş. ” (s.19)	“Et cela dura des heures: la vieille femme ne réussit pas à se débarrasser du Corbeau, ni à le faire taire.” (p.43)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

⁴¹ Fransızca'da “bonne femme” ifadesi bir deyim olup “yaşlı kadın, halktan bir kadın” anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 1973, s. 55).

Kaynak metinde yer alan tek cümle erek dilde eşdeğer bir anlam sağlanarak yan cümlelerden oluşan bir yapıda çevrilmiştir. Deyimlerin çevirisi çeviri eylemini gerçekleştiren için çevrilmesi en zor ifadelerdendir. “Bir sıkıntı, dayanılmaz hale gelmek.” (Aksoy, 2019, s. 674) anlamında kullanılan “canına tak etmek” deyiminin nedeni şeklinde bir anlam ile cümle erek okuyuculara yorumlanarak sunulmuştur. “Et cela dura des heures: la vieille femme ne réussit pas à se débarrasser du Corbeau, ni à le faire taire.” (Ve bu saatlerce devam etti: yaşlı kadın ne Karga’dan kurtulmayı ne de onu susturmayı başardı.) şeklinde anlamın erek dilde oluşturulduğu görülmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Bakmış çoban telli pullu bir gelin. ” (s.21)	“Le Berger réfléchit un instant: C’était une jolie fille , toute prête à être mariée...” (p.44)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı ve Niteleme Sıra Değişikliği)	

Bu örnek “ad öbeğinde sıralama değişikliği çeviri stratejisi”nde hem sayı hem de niteleme değişikliğini içermektedir. Dillerin yapısal farklılıklarından kaynaklanan değişikliklerden dolayı kaynak dildeki “telli pullu bir gelin” niteleme sıfat tamlaması erek dilde sözcük sırası değişikliğini de içeren “güzel bir kız” anlamına gelen “une jolie fille” şeklinde aktarılmıştır. Kaynak dil sözdizimine göre “niteleme sıfatı + sayı sıfatı+ad” şeklinde bir sıralamayı takip eden “telli pullu bir gelin” sıfat tamlaması erek dil sözdizimine göre “sayı sıfatı+niteleme sıfatı+ad” şeklinde farklı bir niteleme sıfatı ve isim kullanılarak “une jolie fille” niteleme sıfat tamlaması (l’adjectif qualificatif) ile aktarılmıştır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Nine demiş, ineğimi almaya geldim. ” (s.20)	“Je viens chercher ma vache, grand’mère, dit-il.” (p.44)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan “geçmiş zaman” (“le passé composé”) cümlesi erek dilde “şimdiki zaman” (le présent de l’indicatif) ile “Je viens chercher ma vache, grand’mère, dit-il.” (Büyükanne ineğimi almaya geliyorum, dedi.) şeklinde zamansal bir farklılık ile aktarılmıştır. Bağlamsal düzlemde anlam erek okuyucuların anlayacağı şekilde oluşturulmuş ve bu kullanım ile “fiil öbeğinde zaman değişikliği” örneklendirilmiştir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Kocakarı da, düğün halkı da bıkıp usanmışlar . Vermişler gelini, kurtulmuşlar.” (s.21)	“On fut bien obligé , à la fin, de la lui donner pour se débarrasser de lui.” (p.44)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Düzeyinde Çeviri (Etken-Edilgen)	

Kaynak cümle etken yapıda kurulmuş bir cümledir, ancak erek dilde anlam edilgen bir yapı ile oluşturulmuştur. Bu kullanım ile “yan cümle düzeyinde” “etken-edilgen yapı” örneklendirilmiştir. Erek cümlenin “Sonunda, ondan kurtulmak için istediğini vermek zorunda kaldı.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Artık kocakarının da canına tak demiş.” (s.19)	“Et cela dura des heures: la vieille femme ne réussit pas à se débarrasser du Corbeau, ni à le faire taire...” (p.43)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Düzeyinde Çeviri (Geçişli-Geçişsiz)	

Cümlelerde anlamsal ve sözcüksel açıdan tamamıyla bir eşdeğerlik görülmesi de kaynak cümleye yakın anlamları içinde barındıran bir çeviri gerçekleştirilmiştir. Kaynak metinde yer alan “Artık kocakarının da canına tak demiş.” cümlesi nesne almayan geçişsiz⁴² (intransitif) bir yapıda oluşturulmuştur, ancak erek dilde yer alan cümlede “le” (onu) zamiri⁴³ (le pronom) cümlenin nesnesi olarak kullanılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Ve saatlerce devam etti: yaşlı kadın Karga’dan kurtulmayı ve onu susturmayı başaramadı.” şeklinde geçişli⁴⁴ (transitif) bir hale getirilerek aktarılmıştır. Bu örnekle “geçişsiz-geçişli” bir çeviri örneklendirilmiştir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Nine almış dikeni , ocağın üst başına koymuş.” (s.19)	“La vieille prit l’épine et la posa sur la cheminée.” (p.41)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Özgün metinde yer alan yan cümlede “dikeni” ya da “onu” şeklinde herhangi bir nesne tekrarı kullanılmamasına rağmen erek dilde yan cümledeki “dikeni” sözcüğünü kasteden “la” (onu) nesnesi

⁴² Fransızca “geçişsiz fiiller” (le verbe intransitif) nesne almadıklarından dolayı (yani COD (düz tümleç) ya da COI (dolaylı tümleç) almadıklarından dolayı) bu şekilde adlandırılırlar.

⁴³ Bu örnekte COD (düz tümleç) durumundaki “le” eril 3.tekil şahıs belirtir ve onu anlamına gelir.

⁴⁴ Fransızca “geçişli fiiller” (le verbe transitif) COD (düz tümleç) ya da COI (dolaylı tümleç) alan fiillere denir.

kullanılarak yan cümle yapısında bir değişiklik ile aktarım sağlandığı görülmekte ve bu şekilde bir “cümle yapısı değişikliği” örneklendirilmiş olmaktadır.

Örnek (13)

KM.	EM.
“ Karga ineği götürmüş başka bir kocakarıya...” (s.20)	“ Celui-ci mena la vache à une autre vieille.” (p.43)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak metindeki “karga” sözcüğü erek metinde tekrardan kaçınmak amacıyla “bu, bunu, şu, şunu” anlamına gelen “celui-ci” işaret zamiri (le pronom démonstratif)⁴⁵ ile aktarılmış ve referans değişikliğine bağlı olarak “tutarlılık değişikliği” örneklendirilmiştir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“ Domuz karga da sanki bunu bekliyormuş. «Fırrrt...» diye çıkmış gelmiş düğün yerine. (s.20)	“Quand toute la vache fut mangée, sans qu’il en reste une seule bouchée, juste à ce moment survint notre malin Corbeau . Il attendait sans doute l’occasion pour embêter la bonne femme.” (p.43-44)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak metinde yer alan “domuz karga” ifadesi erek dilde “notre malin Corbeau” (bizim kurnaz karga) şeklinde aktarılmıştır. Kaynak dil kültüründe halk ağzında “domuz” sözcüğü sinsî, kurnaz gibi anlamlarda kullanılan mecazi anlam içeren bir ifadedir. Burada da karganın kurnazlığını vurgulamak için halk dilindeki kullanım ile oluşturulmuş bir cümle bulunmakta, ancak erek dile aynı şekilde aktarılması erek okuyucular için aynı anlamı karşılayamayacaktır. Bu yüzden sözcüğün mecazi olarak anlamını içeren bir denklikle erek dile aktarımı sağlanmıştır. Dolayısıyla şekilsel ve anlamsal olarak bu kullanımın bir “seviye kaydırma” örneği teşkil ettiğini söylemek mümkün olur.

⁴⁵ Fransızca da işaret zamirleri (le pronom démonstratif) basit, birleşik ve nötr olmak üzere üçe ayrılır: “Celui (eril, tekil), Celle (dişil, tekil), Ceux (eril, çoğul), Celles (dişil çoğul)” basit işaret zamirleri (le pronom démonstratif simple)dir. “Celui-ci (yakındaki eril tekil için bu, şu) Celui-là, (uzaktaki eril tekil için o, şu), Celle-ci (yakındaki dişil tekil için bu, şu), Celle-là (uzaktaki dişil tekil için o, şu), Ceux-ci (yakındaki eril çoğul bunlar, şunlar), Ceux-ci (uzaktaki eril çoğul şunlar, onlar), Celles-ci (yakındaki dişil çoğul bunlar, şunlar), Celles-là (uzaktaki dişil çoğul şunlar, onlar)” şeklinde oluşturulanlar birleşik işaret zamirleri (le pronom démonstratif composé) olarak adlandırılırlar. “Ce/c’, Ceci/Cela/Ça” şeklinde olanlar ise nötr (le pronom démonstratif neutre) diye adlandırılır ve bir adın, mastarın ya da ifadenin yerini tutar (Delatour ve diğerleri,2004, s.48-52).

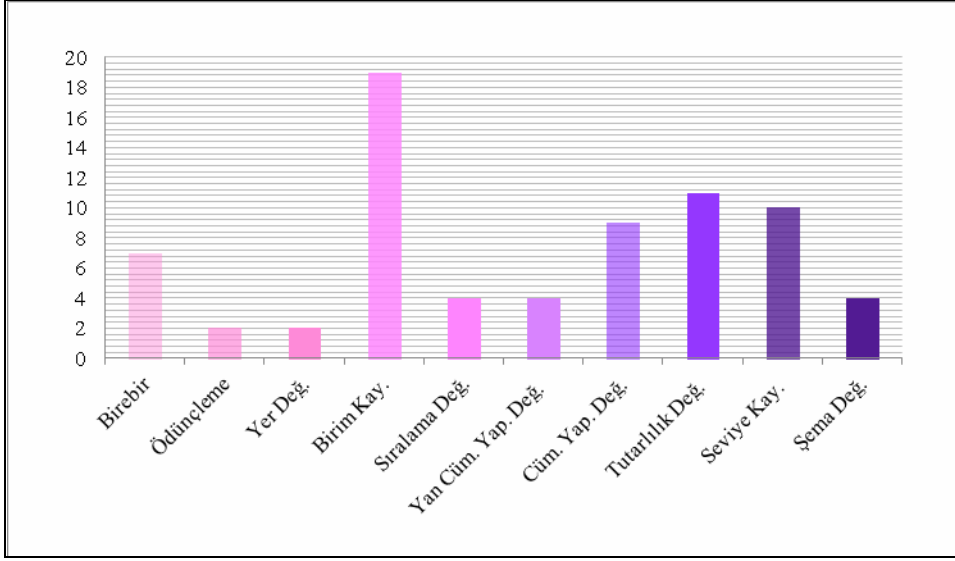
Örnek (15)

KM.	EM.
“Düttürü, düttürü, düttürü... Dikeni verdim, kandili aldımç Kandili verdim, ineği aldım. İneği verdim, gelini aldım. Gelini verdim, düdüğü aldım. Düttürü, düttürü, düttürü, düttürü...” (s.21)	“Je donnai l’épine, -Je pris la chandelle. Je donnai la chandelle, -Je pris la vache. Je donnai la vache, -Je pris la mariée. Je donnai la mariée, -Jepris la flûte. Dutturu dutturu duuuuuut...” (p.44)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu örnek “şema değişikliği çeviri stratejisi”nde yer alan alt başlıklardan “ses yinelemesinin bir dereceye kadar korunmasını” örneklendirmektedir. Özgün metinde yer alan “Düttürü, düttürü, düttürü” şeklindeki kullanım iki satırda bulunmakta, ancak erek metinde erek dil telaffuzuna uygun olarak tek satırda yer verildiği görülmektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		7	%2,8	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	0	%0,0	
	Erek Dile Uygun Aktarım	2	%3,5	
Yer Değiştirme		2	%4,3	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	5	%2,1	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	2	%0,7	
	Yan Cümle Düzeyinde	6	%2,5	
	Cümle Düzeyinde	8	%5,6	
	Paragraf Düzeyinde	0	%0,0	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	0	%0,0
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	3	%2,2
	Fiil Öbeği	Kişi	0	%0,0
		Zaman	1	%0,6
		Kip	0	%0,0
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	3	%11,1	
	Çekimli/Çekimsiz	0	%0,0	
	Geçişli/Geçişsiz	1	%4,2	
Cümle Yapısı Değişikliği		9	%3,0	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		11	%3,0	
Seviye Kaydırma		10	%3,0	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değ.	0	%0,0	
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı	3	%6,5	
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.7. Ayağın Diken Batan Karga Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.7. Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.3.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Tam o sırada, fırt demiş, karga da gelmiş.” (s.19)	“Et juste au meme instant, prrrrrr..., voilà notre Corbeau qui arrive .” (p.41)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “gelmek” sözcüğü erek dilde “venir” sözcüğü ile aynı anlamda kullanılan bir fiildir, ancak anlam aktarılırken “venir” sözcüğü değil Türkçede de kullanılan “varmak” sözcüğünün erek dildeki karşılığı olan “arriver” fiilinin tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Al kandili, demiş. Karga almış kandili, götürmüş.” (s.20)	“À la fin, elle fut bien obligée de lui donner sa chandelle, et ainsi elle put avoir la paix.” (p.43)
Kullanılan Strateji: Ters Anlamlı	

Kaynak dilde yer alan “al-mak” fiili ile oluşturulan cümlenin anlamı erek dilde “donner” (vermek) fiili ile aktarılmıştır. “Al(-mak)” ve “ver(-mek)” sözcükleri ters anlamlı sözcüklerdir. Erek cümle Türkçeye “Sonunda, ondan kurtulmak için onu ona vermek zorunda kaldı ve böylece huzura erebildi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bir karga varmış.” (s.19)	“Il y avait un Corbeau .” (p.41)
Kullanılan Strateji: Alt anlamlı (Alt-Alt Anlamlı)	

Bu örnek kaynak dilde ve erek dilde alt anlamlı sözcüklerin yer aldığı bir örnektir. Bu sınıflandırmaya incelenen masallarda örnek olabilecek alt anlamlı pek çok sözcük yer almaktadır. Kaynak cümlede yer alan “karga” sözcüğü erek cümlede sözcüksel eşdeğeri ile “un Corbeau” sözcüğü ile aktarılmıştır, ancak kaynak dilde benzer bir kullanım bulunmasa da “un Corbeau” sözcüğünün ilk harfinin büyük harf ile yazılması “kişileştirme” (la personnification) yapıldığından olabilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bir gün ayağına bir diken batmış.” (s.19)	“ Pendant sa promenade , une épine s’enfonça dans sa patte.” (p.41)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak dilde yer almayan “pendant sa promenade” (yürüyüşü sırasında) ifadesi erek dile eklenerek eylemin ne zaman gerçekleştiği hakkında bir bilgi verilmiş ve “genişletme” meydana gelmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Gelini almış karga, gidiyormuş. Dağda, bir çobana rastgelmiş. Kaval çalıyormuş çoban.” (s.21)	“Le Corbeau, accompagné de la nouvelle mariée vêtue de ses beaux habits , rencontra dans la montagne un Berger qui jouait de la flûte.” (p.44)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Erek cümle Türkçeye “Karga, güzel kıyafetlerini giymiş yeni gelinin eşlik ettiği dağlarda flüt çalan bir Çobanla karşılaştı.” şeklinde çevrilebilir. Vurgu ekleme yoluna gidilerek “vêtue de ses beaux habits” (güzel kıyafetlerini giymiş) farklı sözcükler üzerine vurgu yapıldığı ve “vurgu değişimi stratejisi”nin örneklendirildiği görülmektedir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Şu karganın kandilini alayım da ineği onun ışığında sağayım, demiş.” (s.20)	“Je prends la chandelle du Corbeau pour voir clair dans l'étable , se dit-elle.” (p.43)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Kaynak cümlede yer almayan erek cümlede yer alan “pour voir clair dans l'étable” (ahırda açıkça görmek için) ifadesi amaç bildirerek erek dilde bir “açıklama” örneğini teşkil etmektedir. Bu şekilde erek okur için daha açık bir aktarımın tercih edilerek ifadenin çevrildiğini söylemek mümkündür.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Şu karganın ineğini keseyim de misafirleri ağırlayayım. ” (s.20)	“Je vais tuer la vache du Corbeau pour faire le repas des nocés.” (p.43)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu örnekte kaynak metinde mecaz anlamlı bir deyim kullanıldığı görülmekteyken erek metinde sözcükler gerçek anlamı ile kullanılmıştır. “Konuk barındırarak, ilgilenmek ve ikramlarda bulunmak” anlamlarına gelen deyim erek metinde kullanılmamış ve anlam “Düğün ziyafeti yapmak için karganın ineğini öldüreceğim.” şeklinde çevrilebilen bir cümle ile aktarılmıştır.

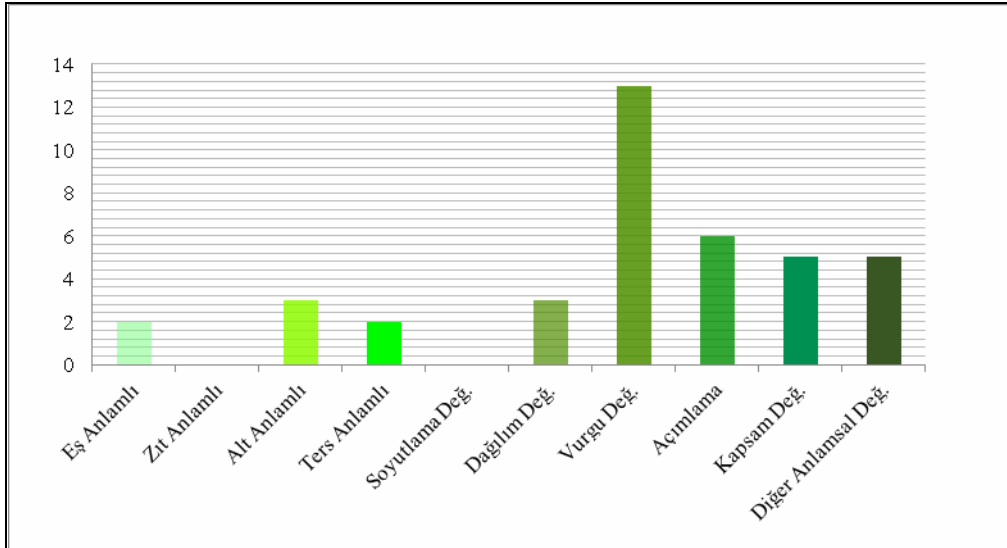
Örnek (8)

KM.	EM.
“Kocakarı da, düğün halkı da bıkip usanmışlar. Vermişler gelini , kurtulmuşlar.” (s.21)	“On fut bien obligé, à la fin, de la lui donner pour se débarrasser de lui. ” (p.44)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Stratejiler	

Kaynak dildeki cümlede “ondan” ve “ona” zamirleri kullanılmamış olsa da cümlenin bütünlüğüne bakıldığında yer verilebilecek zamirler olduğu görülmektedir, ancak erek dilde “On fut bien obligé, à la fin, de la lui donner pour se débarrasser de lui.” (Sonunda, ondan kurtulmak için onu ona vermek zorunda kalındı.) cümlesi ile anlam aktarılmıştır. Kaynak dilde yer alan “gelini” sözcüğü için erek dilde “onu” zamiri kullanılmış ve ayrıca kaynak dilde yer almayan, ancak erek dil normlarına göre yer alması gereken “lui” (ona) kişi zamiri (le pronom personnel) eklenmiştir. Bu kullanım fiile bağlı bir değişim örneği teşkil etmektedir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		2	%6,9
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	3	%2,9
Ters Anlamlı		2	%16,7
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	3	%1,8
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		13	%3,9
Açıklama		6	%2,3
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	0	%0,0
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	Mecaz-Gerçek	0	%0,0
	Gerçek-Mecaz	0	%0,0
	EM'de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM'de Mecaz İfade Kullanımı	5	%6,8
Diğer Anlamsal Değişiklikler		5	%2,8

Tablo 2.8. Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.8. Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.3.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Kaval çalıyormuş.” (s.21)	“...un berger qui jouait de la flûte .” (p.44)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/ Eleme	

Kaynak söylemde yer alan “kaval” sözcüğü kültüre özgü olup kırsal kesimlerde çobanların küçükbaş hayvanlarını otlatırken onları sakinleştirmek amacıyla kullandığı üflemeli bir çalgıdır. Fransızcada yer alan “genellikle altı delikli üflemeli bir çalgı” (Le Robert Micro, 1998, s. 561) anlamına gelen “le flageolet”nin 16. yy. da kullanılmaya başlanmış kavala benzeyen bir görünümü ve sesi bulunan bir çalgıdır, ancak “le flageolet” sözcüğü yerine “kaval” sözcüğünün flüte benzerliğinden yola çıkılarak erek dilde “la flûte” sözcüğü tercih edilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Al kandili.» demiş. Karga almış kandili, götürmüş.” (s.20)	“À la fin, elle fut bien obligée de lui donner sa chandelle, et ainsi elle put avoir la paix .” (p.43)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Erek söylemde yer alan “À la fin, elle fut bien obligée de lui donner sa chandelle, et ainsi elle put avoir la paix.” (Sonunda ona kandilini vermek zorunda kaldı ve böylece huzura kavuşabildi.) şeklindeki cümle kaynak söylemde yer alan ifadenin daha açık bir anlatımla gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Yo... Ben dikenimi isterim.” (s.19)	“Je veux mon épine, grand’mère. Je t’avais bien dit que je reviendrais la chercher...” (p.41)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Kaynak metinde yer almamasına rağmen erek metinde “Je t’avais bien dit que je reviendrais la chercher...” (Sana onu almaya geri geleceğimi söyledim.) cümlesi eklenmiştir. Bu sayede mantıksal olarak bir bütünlük sağlanarak bu cümlenin erek dilde anlaşılabilirliği artırmayı amaçlandığı söylenebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Karga almış düdüğü, başlamış öttürmeğe...” (s.21)	_____
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak dilde yer alan cümleye erek dilde yer verilmesi uygun görülmemiş ve ifade çevrilmeden atlanmıştır. Bu kullanım “bigi değişimi stratejisi”nden “çıkarma”yı örneklendirmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Yo... Ben ineğimi isterim, diye tutturmuş karga.” (s.20)	“Eh bien, puisque tu ne peux me rendre ma vache, tu me donneras la mariée, dit le Corbeau.” (p.44)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Halk diline özgü “hayır” anlamında kullanılan “yo” ifadesinin erek dilde cümleye göre değişen “pekâlâ, neyse” gibi anlamlara sahip olan “eh bien” ifadesiyle aktarıldığı görülmektedir. Erek okura yönelik bir kullanım tercih edilmiş ve “kişilerarası değişim stratejisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Nine, demiş, şu dikenimi saklar mısın?” (s.19)	“Grand’mère, lui dit-il, garde-moi s’il te plaît cette épine.” (p.41)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak dildeki “kibar, rica içeren” soru cümlesinin taşıdığı anlam, erek dilde emir cümlesi ile aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Nine ne dediyse söz anlatamamış.” (s.20)	“Et comme la vieille ne voulait pas l’écouter...” (p.43)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak metinde yer alan “Nine ne dediyse söz anlatamamış.” cümlesi “Et comme la vieille ne voulait pas l’écouter...” (Ve yaşlı kadın onu dinlemek istemediğinden...) şeklinde erek metinden tamamen farklı bir anlam ile aktarılmıştır. “Metinsel tutarlılığı” etkileyen bir örnek teşkil etmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Oğlum, inek sağmaya, senin kandilini götürmüştüm. Bir tekme vurdu inek, kandil kırıldı.” (s.20)	“Ah, mon fils, dit la vieille femme, la vache a cassé ta chandelle d’un coup de sabot.” (p.43)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle)	

Olayın nedenini açıklayan kaynak metinde yer alan cümleye erek metinde yer verilmeyerek sadece sonucun yer aldığı bir cümle ile aktarım sağlanmış ve “kısmi çeviri stratejisi” oluşmuştur. Erek cümle “Ah oğlum, dedi yaşlı kadın, inek toynağını vurarak kandilini kırdı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Al kandili, demiş. Karga almış kandili, götürmüş.” (s.20)	“À la fin, elle fut bien obligée de lui donner sa chandelle, et ainsi elle put avoir la paix. ” (p.43)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Kaynak metinde yer almayan “...et ainsi elle put avoir la paix.” şeklindeki (...ve böylece huzura kavuşabildi) yorum cümlesi erek cümleye eklenerek anlam aktarılmıştır. Kaynak metinde yer almadığından bu cümlelerin erek dilde önceki cümleden çıkarılabilecek bir yorum cümlesi olduğunu söylemek mümkün olur.

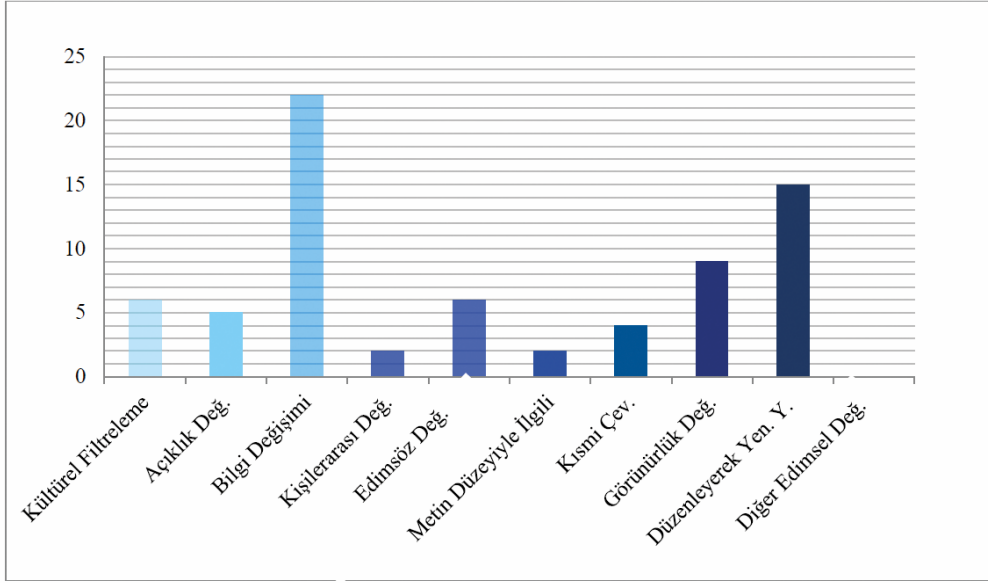
Örnek (10)

KM.	EM.
“Ninenin kafası şişmiş, kargadan başka türlü kurtulmanın çaresi olmayınca, vermiş ineği.” (s.20)	“C’était un supplice pour la bonne femme. Elle fut donc obligée de donner la vache, pour se débarrasser du Corbeau.” (p.43)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Kaynak söylem erek metinde “C’était un supplice pour la bonne femme. Elle fut donc obligée de donner la vache, pour se débarrasser du Corbeau.” (Bu, nine için işkenceydi. Bu nedenle, Karga’dan kurtulmak için ineği vermek zorunda kaldı.) şeklinde farklı bir düzenleme ile erek okura sunulmuş ve “düzenleyerek yeniden yazma” meydana gelmiştir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	6	%2,2	
Açıklık genişliği	5	%2,5	
Bilgi Değişimi	Ekleme	19	%4,0
	Çıkarma	3	%1,2
Kişilerarası Değişim	2	%1,6	
Edimsöz Değişikliği	6	%4,1	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	2	%1,2	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	2	%5,6
	Cümle Kısmi Çevirisi	2	%2,3
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	0	%0,0
	Yorum Cümleleri	9	%7,8
Düzenleyerek Yeniden Yazma	15	%5,2	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.9. Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.9. Ayağına Diken Batan Karga Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.4. Benli Bahri (Bènlî-Bahri, Le Chat) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.4.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Haftalar, aylar, yıllar geçiyor.” (s.79)	“Les semaines, les mois, les années s’écoulèrent...” (p.12)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak metindeki söylemin sözcüksel ve zamansal uyum açısından “birebir çeviri stratejisi”ne uygun olarak çevrildiği görülmektedir. Bu şekilde erek dilde birebir aynılık elde edilmek istendiği söylenebilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Siz benim evli olup olmadığımı biç sormadınız, diyor.” (s.79)	“Vous ne m’avez jamais demandé si j’étais mariée ou non...” (p.55)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Bu örnekte yer alan söylemin herhangi bir değişime uğratılmaksızın birebir karşılığı bulunan sözcüklerle anlamsal eşdeğeri sağlanarak erek dile aktarıldığı ve “birebir çeviri stratejisi”nin örneklendirildiği görülmektedir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Kız taşı çıkartıp Mehmet Efendi 'ye gösteriyor: Mehmet Efendi, lütfen bu taşı satın, diyor.” (s.77)	“La jeune fille, suivant les recommandations qui lui avaient été faites, tira la pierre de sa poche et dit au marchand: - Mehmet Efendi , auriez-vous la complaisance de me vendre cette pierre?” (p.51)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Özel adların (le nom propre) çevirisi için çevirmenler sessel benzerliklerden yola çıkarak dilin fonolojik yapısına uygun bir aktarım tercih ettikleri gibi özel adları herhangi bir değişikliğe uğratılmaksızın aynı şekilde de aktarabilmektedirler. Özel ad ve unvandan oluşan “Mehmet Efendi” erek dile herhangi bir değişime uğratılmadan kaynak dilde yazıldığı gibi aktarılmıştır. Erek okur için sessel bir değişime tabi tutulmaması kaynak kültüre özgü bu unsuru koruyarak erek kültürde değiştirmeye gerek duymadan “ödünçleme stratejisi”nin tercih edildiğini gösterir. Fransızcada unvanların addan önce kullanılmasından kaynaklı olarak herhangi bir değişime gerek duyulmamış kültüre özgü bu unsur özgün dildeki haliyle aktarılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bu kedi meğerse Peri -Padişahının oğluymuş.” (s.79)	“Le Chat, comme vous le pensez bien, n’était autre que le fils du Roi des Péris ...” (p.55)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak dilde “peri” sözcüğünün karşılığı olarak Fransızca “la fée” sözcüğü bulunmasına rağmen sözcüğün kaynak dile bağlı olarak erek dil sesletiminin esas alındığı ve sözcüğün “Péris” şeklinde aktarıldığı görülmektedir. Kaynak dildeki sesletimin verilmesi amacıyla “peri” sözcüğündeki “e” sesini Fransızca “accent aigu” diye adlandırılan “é” harfi ile aktarmayı tercih etmiştir. Sözcüğün Türkçede yer alan halinin Fransızca telaffuzuna uygun olarak aktarılması erek okur için farklı kültürde bir eser okuduğunun hissettirilmek istenmesi amacıyla olabilir. Bu sözcük için aynı sayfanın altında bir dipnot ile açıklamaya da yer verilmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Gece yarısından sonra bakıyor ki, Kedi yavaşça kendi karyolasından atlayıp kızın karyolasına çıkıyor, kızın yanağından öpüyor.” (s.78)	“Vers la minuit passée, le Chat se leva tout doucement, sauta à bas de son lit, monta sur celui de sa maîtresse. ” (p.52)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak dilde “kızın karyolasına” şeklinde kurulmuş ad tamlaması erek dilde “celui de sa maîtresse” (hanımıninki) şeklinde oluşturulmuştur. “Le lit” (karyola, yatak) sözcüğünün yerine “celui” eril işaret zamiri (le pronom démonstratif) kullanılarak anlam oluşturulmuş ve “yer değiştirme stratejisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Kızcağızın bütün eşyası bir pösteki ile bir kırık testi imiş. Bunları alıp konağa gidiyor, yerleşiyor.” (s.76)	“La pauvre fille, qui n’avait qu’une peau de mouton et une cruche ébréchée pour tout bien, ne fit pas attendre le crieur, et tous deux vinrent peu après dans la splendide maison. ” (p.48)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak metinde “büyük ve gösterişli bir ev” (TDK , 2011, s. 1470) anlamına gelen konak sözcüğü yerine erek cümlede “la splendide maison” (muhteşem ev) şeklinde bir niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif), “konak” sözcüğü yerine de “maison” (“ev”) sözcüğünün tercih edildiği görülmektedir. Fransızca niteleme sıfatı beraberinde kullanılan adla sayı ve cins bakımından uyum yapar. “Splendide” sıfatı eril ve dişil adlarda aynı şekilde kullanılmaktadır. Fransızca adlardan önce mutlaka “le” (eril) ya da “la” (dişil) tanımlıklarından⁴⁶ biri bulunmaktadır. Burada da “maison” sözcüğünün dişil olmasına bağlı olarak “la” dişil tanımlık kullanıldığı görülmektedir.

⁴⁶ Fransızca l’article défini (belirli tanımlıklar) başlığı altında yer alan tanımlıklar: “le” (eril, tekil), “la” (dişil, tekil), “les” (eril-dişil, çoğul).

Örnek (7)

KM.	EM.
“O memlekette bir adamın da kırk odalı bir evi varmış, ama her giren kiracı bir hafta sonra çıkarmış.” (s.75)	“Or, il y avait dans la même ville une grande maison de quarante pièces , dont personne ne voulait, car tous les locataires qui s’y étaient installées avaient dû la quitter, au bout d’une semaine au plus.” (p.47)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

“Sözcük öbeği düzeyinde birim kaydırma” örneği içeren bu cümlede “kırk odalı bir ev” sayı sıfatı (l’adjectif numeral) ile oluşturulmuş bir sıfat tamlamasıdır. Erek dile “une grande maison de quarante pièces” (kırk odalı büyük bir ev) şeklinde ayrıca “grande” (büyük) sıfatı da eklenerek aktarılmıştır. “Maison” sözcüğünün dişil ve tekil bir ad olması “grand” sıfatının da dişil ve tekil olarak “grande” şeklinde kullanılmasını gerekli kılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Kediyi kucağına alıp odaya götürüyor, sofrada karşısına oturtuyor, beraber yemek yiyorlar.” (s.76)	“Et, ayant ainsi parlé, elle le prit sur ses genoux, le caressa, le cajola. Ils dinèrent ensemble.” (p.49)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde sıralanan eylemler erek dilde değiştirilerek farklı eylemler ile ve iki cümle şeklinde aktarılmıştır. Erek dilde “Ils dinèrent ensemble” (Birlikte akşam yemeği yerler.) şeklinde kaynak metinden farklı olarak aktarılmış ve “yan cümle düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturmuştur.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Oradan bir başka bahçeye geliyorlar. Oradaki ağaçlarda da inciler, mercanlar asılı...” (s.78)	“Ils arrivèrent à un autre jardin qui était jonché de perles et de brillants.” (p.53)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan iki cümle erek metinde ilgi zamirlerinden (le pronom relatif) “qui” ile birleştirilerek yan cümle ve temel cümleden oluşan “inci ve pırlantalarla dolu başka bir bahçeye geldiler.” şeklinde tek bir cümle ile aktarılmış ve “cümle düzeyinde birim kaydırma” örneği meydana gelmiştir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Kocası gemiyle gelecekmiş. Gemiye ilk görüp bana müjde getirecek olana bin lira bahşış, diye haber salıyor.” (s.80)	“Comme elle savait que son “mari” devait venir par la mer, la jeune fille n’oublia pas de promettre mille livres d’or en pourboire à celui qui annoncerait l’approche du bateau, aussitôt qu’on le verrait au loin.” (p.56)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan paragrafın erek dile “neden bildirmede kullanılan” “comme” (-için, -den, -den dolayı) ve “sonralık bildirmek amacıyla kullanılan” “aussitôt que” (-dikten hemen sonra, -diği anda) bağlaçları ile “celui qui”⁴⁷ (...en, ...an) ile birleştirilerek tek cümle halinde çevirisi yapılmıştır. Bu bağlaçlar ile fiil çekimli durumda kullanılır. Erek cümle Türkçeye şu şekilde aktarılır: “Genç kız, kocasının deniz yoluyla geleceğini bildiğinden, uzaktan görür görmez teknenin yaklaştığını haber verene, bahşış olarak bin liralık altın vaat etmeyi unutmadı.”

Örnek (11)

KM.	EM.
“Sabah akşam duasında: «Allahım, kırk odalı bir konakta yatmadan canımı alma.» diye yalvarırmış.” (s.75)	“Chaque fois qu’elle faisait sa prière, elle répétait: -Mon Dieu, ne me laisse pas mourir avant de m’avoir fait goûter le bonheur de loger dans une maison de quarante pièces! ” (p.47)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı Sıralama Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan “kırk odalı bir konak” asıl sayı sıfat (l’adjectif numeral cardinal) tamlamasıdır. Türkçe ve Fransızca dilleri sözdizimsel açıdan birbirinden farklı yapıda olduğundan sözdizim prensip ve kuralları değişiklik gösterir. Bu örnekte bu değişikliklerden bir tanesi yer almaktadır. Kaynak dilde “kırk odalı bir konak” sıfat tamlaması “sıfat+ad” (l’adjectif+le nom) şeklinde oluşturulmuşken erek dilde aynı ifadenin Türkçedekinden farklı olarak “une maison de quarante pièces” “ad+sıfat” (le nom+l’adjectif) şeklinde oluşturulduğu görülmekte ve bu kullanım “ad öbeğinde sayı sıralama değişikliği”ni örneklendirmektedir.

⁴⁷ Fransızcada “le pronom relatif simple” (basit ilgi zamirleri) diye adlandırılan zamirler şu şekildedir: “qui”, “que”, “dont”, “où”. Basit ilgi zamirlerinden (le pronom relatif simple), “qui”, “celui, celle, ceux, celles” işaret zamirleriyle (le pronom démonstratif) birleşerek “celui qui, celle qui, ceux qui, celles qui” şekillerinde kullanılabilirler ve yan cümlede yer alan özneyi temsil ederler (Delatour ve diğerleri, 2004, s.50-51).

Örnek (12)

KM.	EM.
“Bir tellâl tutmuş: Kırk odalı ev, bin liraya satılık, diye bağırdı demiş. Tellâl günlerce bütün şehri gezmiş, eve bir tek müşteri çıkmamış.”(s.75)	“Le crieur répéta cet avis pendant plusieurs jours, mais aucun client ne se présenta.” (p.47)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Kesinlik Değişikliği)	

Burada yer alan cümle “ad öbeğinde sıralama değişikliği stratejisi”nde “kesinlik bildiren” bir örnek içermektedir. “Bir tek müşteri” şeklinde kurulan sıfat tamlamasında “bir” sayı sıfatı (l’adjectif numeral) “tek” niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) olarak kabul edilebilir. Bu şekilde kullanım ile pekiştirilme yapılarak kesinlik anlamı kazandırılmıştır. Erek dilde “aucun client” (hiç müşteri) şeklinde belgisiz sıfat (l’adjectif indefini) kullanılmıştır. Cümledeki olumsuzluk anlamı kaynak dilde cümlelerin yüklemine verilirken erek dilde “aucun” ile verilmiştir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Nihayet deniz üstünde, uzaktan parıl parıl yanan bir gemi görünüyor.” (s.80)	“Enfin, un jour, on aperçut à l’horizon un bateau qui brillait d’un éclat prodigieux. ” (p.56)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak dilde yer alan “parıl parıl yanan bir gemi” niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) erek dilde “un bateau qui brillait d’un éclat prodigieux” (olağanüstü bir parlaklıkla parlayan bir tekne) şeklinde aktarılmıştır. Türkçede “-an” eki sıfat yapan eklerden olup Fransızca bu eklerin görevi “qui” ilgi zamiri (le pronom relatif) kullanımı ile gerçekleştirilmektedir. Ayrıca kaynak dilde yansıma sözcüğün (l’onomatopée) tekrarı ile oluşturulan “parıl parıl”⁴⁸ şeklindeki ikilemenin anlamı erek dilde “prodigieux” zarfı (l’adverbe) ile verilmiştir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Sonunda bir gün bu tellal fakir kızın oturduğu sokağa geliyor... Ben alacağım. ” (s.75)	“A la fin, comme l’homme passait dans sa rue, la jeune fille pauvre entendit l’annonce à son tour. Aussitôt, elle sortit, appela le crieur et lui dit: -Je veux acheter la maison.” (p.47)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

⁴⁸ Hikmet Karcıoğlu (1994) “parıl parıl” ikilemesini (le redoublement) yansımalarla yapılan ikilemeler başlığı altında ele alır ve Fransızcaya çevirisinin “briller” fiili ile yapılabileceğini belirtir (Karcıoğlu, 1994, s. 272).

Kaynak dilde “gel-iyor” fiili “şimdiki zaman” (le présent de l’indicatif) ile “al-acağım” fiili “gelecek zaman” (le futur simple)⁴⁹ ile çekimlenmiştir. Erek dilde ise “pass-ait” (geçiyordu) “şimdiki/geniş zamanın hikâyesi” (l’imparfait) ve “veux acheter” (satın almak istiyor-) “haber kipinin şimdiki/geniş zamanı” (le présent) ile çekimlenmiş fiiller yer almaktadır.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Sabah akşam duasında: “Allahım, kırk odalı bir konakta yatmadan canımı alma.” diye yalvarırmış.” (s.75)	“Chaque fois qu’elle faisait sa prière, elle répétait: -Mon Dieu, ne me laisse pas mourir avant de m’avoir fait goûter le bonheur de loger dans une maison de quarante pièces!” (p.47)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Geçişsiz-Geçişli)	

Kaynak metinden inceleme için ele alınan cümlede bir nesne bulunmamaktadır. Erek metinde ise “fait goûter le bonheur de loger” (kalmanın mutluluğunu tattırmak) şeklinde bir nesne yer almaktadır. Bu cümle geçişli bir fiil (le verbe transitif) olan “goûter” (tatmak) fiili kullanılarak oluşturulmuştur. Kaynak cümle ve erek cümle incelendiğinde görülen bu değişim “yan cümle yapısı değişikliği stratejisi”nde “geçişsiz-geçişli” cümle örneğini içermektedir.

Örnek (16)

KM.	EM.
“ Onun taşındığını gören komşular bir tepsi yemek gönderiyorlar.” (s.76)	“Les voisins, ayant vu qu’ une jeune et belle personne , toute seule, venait s’installer dans la fameuse maison, s’empressèrent de lui faire bon accueil: ils lui préparèrent un bon repas, et le lui portèrent, en lui souhaitant la bienvenue.” (p.48)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak cümlede üçüncü tekil şahıs iyelik sıfatı olan “onun” iyelik sıfatı (l’adjectif possessif) kullanılmış ve metinsel bağlama uygunluk sağlanmıştır. Erek dilde anlam “une jeune et belle personne” (genç ve güzel bir insan) şeklinde bir sıfat tamlaması kullanılarak aktarılmıştır.

⁴⁹Fransızca “gelecek zaman” (le futur simple) çekimi 1. ve 2. grup fiillerde herhangi bir değişiklik yapılmadan fiillerin sonuna getirilen şu eklerle oluşturulur: “-ai, -as, -a, -ons, -ez, -ont”. 3.grup düzensiz fiillerde istisnaları olsa da çoğunluğu değişikliğe uğrayan çok sayıda fiil bulunmaktadır (Grégoire & Kostucki, 2019, s. 132).

Örnek (17)

KM.	EM.
“Bir gün, bakıyor ki kız bu taşlardan epey birikmiş. Götürüp şu taşları bir göstereyim çarşıda. Para edecek bir şeyse satarım, diyor.” (p.76)	“Un jour elle se dit: -Ces pierres valent peut-être quelques sous. Je vais aller en vendre une. ” (p.49)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak dildeki cümlede taşların sayısı ile ilgili bir bilgi yer almamaktayken erek dile aktarılan cümlede “Je vais aller en vendre une.” (Onlardan bir tanesini satmaya gideceğim.) şeklinde “tutarlılık stratejisi”ne örnek oluşturan bir değişim yapıldığı görülmektedir.

Örnek (18)

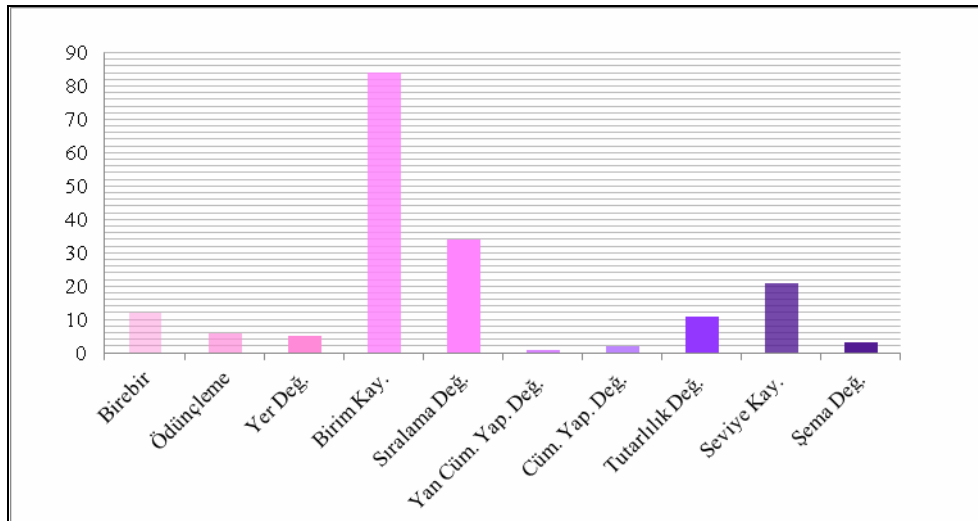
KM.	EM.
“Benli-Bahri köşkün önüne gelince bir silkiniyor, aslan gibi bir delikanlı oluyor.” (s.78)	“Arrivé devant cette maison, Bèni Bahri se secoua, et d’un coup, il devint un jeune homme, beau et fort comme un lion. ” (p.53)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Bu örnekte “aslan gibi bir delikanlı” şeklindeki sıfat tamlaması erek dile “un jeune homme, beau et fort comme un lion” (genç bir adam, yakışıklı ve aslan gibi güçlü) şeklinde aslanın gücünün vurgulandığı bir kullanım ile aktarılmıştır. Türkçede “aslan gibi bir delikanlı” ifadesi kullanıldığında aslanın heybeti ve güzelliğinin ön planda tutularak benzetme⁵⁰ (la comparaison) yapıldığı söylenebilir. Erek dilde bu anlamı içeren sözcüklere yer verilerek aktarım yapılmıştır. Erek dil okuyucuları için daha açık ve anlaşılır hale getirilen bu ifade “seviye kaydırma stratejisi”ne bir örnek teşkil etmektedir.

⁵⁰ Benzetme, sözü daha etkili bir hale getirmek için nitelik bakımından kendinden daha üstün olana göre yapılır. Benzetmeler; eğretilme ya da deyim aktarması olarak bilinen söz sanatının ilk aşamasıdır. Melek gibi, keçi gibi inatçı, tilki gibi kurnaz benzetmeleri deyim aktarması özelliği taşımaktadır. (Aksan, 2016)

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		12	%4,8	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	3	%11,1	
	Erek Dile Uygun Aktarım	3	%5,3	
Yer Değiştirme		5	%10,6	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	24	%9,9	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	30	%10,6	
	Yan Cümle Düzeyinde	17	%7,0	
	Cümle Düzeyinde	10	%7,0	
	Paragraf Düzeyinde	3	%3,3	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	4	%10,0
		Kesinlik	1	%20,0
		Nitelik	12	%8,8
	Fiil Öbeği	Kişi	0	%0,0
		Zaman	14	%8,0
		Kip	3	%4,6
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	0	%0,0	
	Çekimli/Çekimsiz	1	%1,3	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		2	%0,7	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		11	%3,0	
Seviye Kaydırma		21	%6,3	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	0	%0,0	
	Sözcük Sırası Değ.	1	%2,3	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	2	%4,3	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.10. Benli Bahri Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.10. Benli Bahri Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.4.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Akşam olunca tellâl mal sahibine diyor ki: Sizin eve hiç müşteri çıkmadı.” (s.75-76)	“Le soir, le propriétaire demanda au crieur s’il avait pu trouver un acquéreur. Quand il apprit que pas un seul acheteur ne s’était présenté, il dit, désespéré.” (p.48)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak dilde “1.hizmet, mal vb. alan ve karşılığında ücret ödeyen kimse; 2.alıcı” (TDK , 2011, s. 1736) anlamlarına gelen “müşteri” sözcüğünün erek dildeki karşılığı “client”dir, ancak çeviri işlemi gerçekleştirilirken “client” değil “acheteur” (satın alan, alıcı) sözcüğü ile anlamın aktarıldığı görülmektedir. Bu şekilde gerçekleştirilen çeviri eşanlamlılığı örneklendirmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“A, diyor, kırk odalı konağı veren Allah yemeğimi de verdi. Bir de bana can yoldaşı ked yolladı.” (s.76)	“-Ah, voilà que le Seigneur, après m’avoir accordé la maison de mes rêves, m’envoie une charmante bête pour me tenir compagnie, dit-elle.” (p.49)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Üst Anlam)	

Alt anlamlı bir sözcük olan “kedi” sözcüğünün yer aldığı kaynak cümle erek metne aktarılrken “kedi” sözcüğü yerine üst anlamlı bir sözcük olan “bête” (hayvan) sözcüğü kullanılarak aktarılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Evin adı tekinsize çıkmış. Mal sahibi evini gözden çıkarmış, yok pahasına satmaya karar vermiş.” (s.75)	“On disait que c’était une maison hantée. Un jour, le propriétaire de cette maison fit proclamer par un crieur public qu’il la vendrait une livre d’or .” (p.47)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Soyut- Somut)	

Kaynak metinde “ölü fiyatına” (Aksoy, 2019, s. 1121) anlamına gelen “yok pahasına” deyimini soyut ve mecaz anlam içermektedir, ancak anlamın erek dilde “une livre d’or” (bir altın lira) şeklinde somutlaştırılarak aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bunun üzerine Mehmet Efendi iki araba dolusu altın yükletip getiriyor...” (s.77)	“ Les joailliers du Grand-Bazar vidèrent leurs bourses et leurs cassettes et ils remplirent deux voitures de pièces d’or.” (p.51)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak dilde yer almayan, ancak erek dilde “...ils remplirent deux voitures de pièces d’or.” (...iki arabaya altın doldurdular.) şeklinde bir cümle ile eylemin öncesinde ne yapıldığı ifade edilmiş ve bu kullanım ile bir “genişletme” örneği oluşturulmuştur. Erek cümle Türkçeye “Kapalı Çarşı kuyumcuları keselerini ve çekmecelerini boşaltırlar.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Zamanında fakara bir kızcağz varmış. Gençmiş, güzelmiş ama çok fukaraymış. Bir kulübede yatar kalkarmış.” (s.75)	“Il y avait une fois une bonne fille pauvre, mais très pauvre . Elle demeurait dans une cabane. Elle était jeune et belle. ” (p.47)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişikliği	

Dili doğru kullanmak hem dil kurallarına hem de söyleyiş özelliklerine dikkat edilmesini gerektirir. Erek dildeki etkiyi artırmak amacıyla cümlelerin daha doğru ve anlaşılır olması adına erek dilin dilsel özelliklerine uygun olarak çevirinin gerçekleştirildiği söylenebilir. Vurgulanan sözcükler çeviri işlemi sırasında kaynak dildeki haline göre yer değişikliği ile aktarılmış ve “vurgu değişimi” örneklendirilmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Ha, bir kulübede oturan fakir bir kız ‘ben alacağım’ dedi.” (s.76)	“Personne, sauf une pauvre fille qui, pour plaisanter peut-être, déclarait qu’elle voulait bien acqérir la maison.” (p.48)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

“Belki de şaka yaparak evi satın almak istediğini söyleyen zavallı bir kız dışında kimse yoktu.” şeklinde çevrilebilen erek dildeki cümle kaynak dildeki cümleye göre daha detaylı bir anlatımın tercih edildiğini göstermektedir. Erek dilde “sauf une pauvre fille” (zavallı bir kız dışında) ifadesi ile kaynak cümledeki anlam verilmiş ve “açıklama” örneklendirilmiştir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Kız o taşlardan bir tane koparınca ağaçlar susuyorlar. ” (s.78)	“La jeune fille cueillit une pierre et la mit dans son sein. Alors les arbres devinrent muets. ” (p.53)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Çeviri sürecinde mecaza dayalı söz sanatlarından (la figure de style) yararlanılabilir. “Şema değişikliği stratejisi”ni içeren bu örnekte kişileştirme diğer adı ile teşhis (la personnification) örneği bulunmakta ve ifade gücünü artırarak ifadeyi daha etkili hale getirmektedir. Kaynak cümlede insana özgü bir nitelik olan “susmak” eylemi “ağaçlara” verilerek “ağaçlar” kişileştirilmiştir. Kaynak metindeki bu kullanımın erek dile de “Alors les arbres devinrent muets.” (Sonra ağaçlar sessizleşti.) şeklinde kişileştirme söz sanatından yararlanılarak aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Ama her defasında uyku basarmış. ” (s.78)	“Mais le soir môme, elle succomba au sommeil... ” (p.52)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde “çok uykusu gelmek” (Aksoy, 2019, s. 1085) anlamına gelen “uyku basmak/bastırmak” deyimini erek dilde de benzer anlama gelen “uykuya yenik düşmek” anlamında kullanılan “succomber au sommeil” ifadesi ile aktarılmıştır. “Succomber à” fiili Le Robert Micro’da “kendini bırakmak, dayanamamak ve boyun eğmek” (Rey, 2018, s. 1373) anlamlarına gelmektedir. Buradaki anlamı da “uykuya kendini bırakmak” anlamındadır. “Şema değişikliği”ni içeren bu örnek her iki dilde de farklı bir mecaz anlatımın tercih edilmesiyle oluşmuştur.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Bir de bana can yoldaşı kedi yolladı.” (s.76)	“... m’envoie une charmante bête pour me tenir compagnie, dit-elle.” (p.49)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “yalnızlıktan kurtulma amacıyla birlikte yaşanan kişi ya da hayvan”ı kasteden “canyoldaşı” sözcüğü kaynak metinde “can yoldaşı kedi” şeklinde yer almaktadır. “Can yoldaşı (olmak)” deyimini, erek metinde “une charmante bête pour me tenir compagnie” (bana arkadaşlık eden sevimli hayvan) şeklinde aktarılmıştır. Bu şekliyle kaynak metindeki mecaz anlamlı deyimini erek metinde gerçek anlamıyla kullanıldığı görülmektedir.

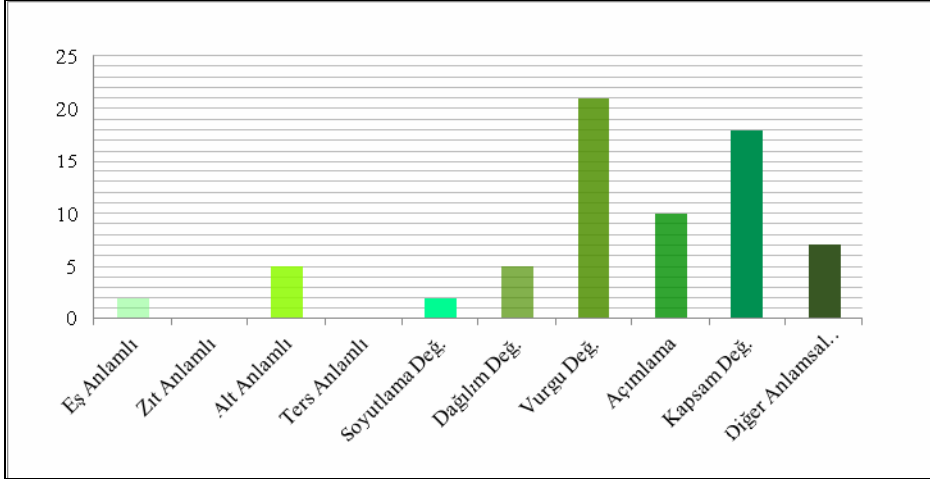
Örnek (10)

KM.	EM.
“Seni bana Allah gönderdi.” (s.76)	“- C’est Dieu qui t’a envoyé vers moi.” (p.49)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Burada “diğer anlamsal stratejiler” başlığı altında değerlendirilebilen bir örnek yer almaktadır. “Seni bana gönderen Allah’tır.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen erek cümlede “envoyer” fiili “göndermek” anlamındadır. “...ya doğru göndermek” anlamını verebilmek için “vers” edatı kullanılarak eylemin yönü belirtilmiştir. Dilsel farklılıktan kaynaklı bir kullanım söz konusudur.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		2	%6,9
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	1	%7,1
	Alt-Alt	4	%3,8
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	1	%7,7
	Somut- Soyut	1	%12,5
Dağılım Değişimi	Genişletme	5	%2,9
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		21	%6,3
Açıklama		10	%3,8
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	4	%9,1
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	3	%9,1
	Mecaz-Gerçek	7	%5,2
	Gerçek-Mecaz	1	%4,2
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	3	%4,1
Diğer Anlamsal Değişiklikler		7	%3,9

Tablo 2.11. Benli Bahri Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.11. Benli Bahri Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.4.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Akşam, kız namaz için abdest alırken “pat” diye bir kara kedi peyda oluyor.” (s.76)	“Au moment où elle prenait ses ablutions , elle entendit un pas léger et vit un chat tout noir qui s’approchait...” (p.49)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

İslam inancına göre abdest almak, namaz ibadetini gerçekleştirmek amacıyla vücudun el, kol, yüz, ayak vb. organlarını yıkamayı içeren bir temizlenme ve namaza hazırlanma yöntemidir. Erek kültür inancına göre Hristiyanlıkta da ayinsel olarak gerçekleştirilen abdest benzeri bazı temizlenme yöntemleri bulunmaktadır. Le Robert Micro’da “ablution” sözcüğü için “dini bir arınma olarak vücudu yıkamak” (2018, s. 3) şeklinde genel bi tanıma rastlanmaktadır. Kaynak kültürü erek okur için tanıtmayı ve bilgilendirmeyi amaçlayan çevirmen, burada erek dilde ek bir açıklamaya gitmemiş ve dipnot kullanmamıştır. Müslümanlıkta yer alan namaz ibadeti ve abdest ile ilgili gerekli açıklamanın dipnot ile erek okur için açıklanmasının uygun olabileceği düşünülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Ha, bir kulübede oturan fakir bir kız ‘ben alacağım’ dedi.” (s.76)	“Personne, sauf une pauvre fille qui, pour plaiser peut-être, déclarait qu’elle voulait bien acquérir la maison. Une misérable qui n’a même pas de quoi s’acheter du pain pour manger à sa faim!..Vous pensez bien que je n’ai pas perdu mon temps à discuter de l’affaire avec elle.” (p.48)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan cümlelerin anlam kaybına uğratılmadan erek dil okuyucuları için daha açık bir şekilde aktarıldığını söylemek mümkündür. Erek dildeki cümle “Belki de şaka yaparak evi satın almak istediğini söyleyen zavallı bir kız dışında kimse yoktu. Karnını doyuracak ekmeği bile alamayan bir zavallı kız!... Onunla bu meseleyi tartışarak vaktimi boşa harcamadığımı tahmin edersiniz.” anlamına gelmektedir. Dolayısıyla erek dil okuyucuları için anlaşılabilirlik düzeyinin artırıldığı söylenebilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“O memlekette bir adamın da kırk odalı bir evi varmış, ama her giren kiracı bir hafta sonra çıkarmış.” (s.75)	“Or, il y avait dans la même ville une grande maison de quarante pièces, dont personne ne voulait , car tous les locataires qui s’y étaient installées avaient dû la quitter, au bout d’une semaine au plus.” (p.47)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

“Aynı şehirde, kimsenin istemediği kırk odalı büyük bir ev vardı, çünkü oraya yerleşen tüm kiracılar en fazla bir hafta sonra ayrılmak zorunda kaldı.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen erek cümleye evi niteleyen “grande” (büyük) sıfatının ve “dont personne ne voulait” (kimsenin istemediği) şeklindeki yan cümlelerin eklendiği görülmektedir. O evi kimsenin istememesi kaynak metinde ve erek metinde her giren kiracının bir hafta sonra çıkıyor olmasından anlaşılmaktadır. Erek metinde “avaient dû la quitter” (onu terk etmek zorunda kaldı) şeklinde aktararak zorunluluk olduğu ve bu şekilde zorunluluğun bir dış etkenden de kaynaklanabilme ihtimaline dayanarak böyle bir eklemenin tercih edildiği düşünülmektedir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bir tellâl tutmuş: Kırk odalı ev, bin liraya satılık, diye bağır demiş. Tellâl günlerce bütün şehri gezmiş , eve bir tek müşteri çıkmamış.” (s.75)	“Le crieur répéta cet avis pendant plusieurs jours, mais aucun client ne se présenta.” (p.47)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Burada “bilgi değişimi stratejisi”nden “çıkarma”yı örneklendiren bir kullanım yer almaktadır. “Kırk odalı ev, bin liraya satılık, diye bağır demiş.” ve “...bütün şehri gezmiş” cümlelerine erek metinde yer verilmediği ve bundan dolayı da özgün metne sadık kalınmadığı söylenebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Yatma zamanı gelince de pöstekisini kedinin altına serip feracesiyle üstünü örtüyor.” (s.76)	“Puis, la jeune fille prépara une couchette pour le Chat, sur la peau de mouton , et elle le couvrit de son manteau.” (p.49)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Türkiye’nin Batı Karadeniz Bölgesi’nde yer alan Bolu ilinin bir ilçesi olan Mudurnu yöresel ağzında “koyun ve keçi postu” anlamında kullanılan “pösteki” sözcüğü bulunmaktadır, ancak sözcüğün erek dildeki karşılığı olan “la basane” sözcüğü erek cümlede kullanılmamıştır. Sözcüğün anlamını içeren “la peau de mouton” (koyun derisi, postu) şeklinde sözcüğün anlamsal boyutunun temel alındığı bir çevirinin tercih edildiği ve anlamsal eşdeğerliğin sağlandığı görülmektedir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Mehmet Efendi, lütfen bu taşı satın , diyor.” (s.77)	“Mehmet Efendi, auriez-vous la complaisance de me vendre cette pierre?” (p.51)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Özgün metinde yer alan cümle emir kipi ile oluşturulmuştur. Ayrıca Mehmet Efendi’nin sözü başka bir kişinin ağzından karşı tarafa iletilmektedir. Bu şekilde bir dolaylı anlatım (le discours direct) söz konusudur. Erek metinde yer alan cümle “Mehmet Efendi, bu taşı bana satar mısınız?” şeklinde çevrilebilen kibar bir rica içeren doğrudan anlatım (le discours indirect) ile oluşturulmuş bir soru cümlesidir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Ama bir yandan da kız bu Kara-Kediyi pek merak edermiş. Her sabah kapıları sınıksı kilitletiği halde kedi odadan nasıl ederse çıkar, kaybolurmuş.” (s.78)	“ Chaque soir elle prenait soin de bien fermer les portes, et malgré toutes ses précautions, le Chat-Noir disparaissait de bonne heure, sans que personne le vît...” (p.52)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak metinde “her sabah” zaman zarfı (l’adverbe de temps) erek dilde “Chaque soir elle prenait soin de bien fermer les portes...” (Her akşam kapıları iyice kapatmaya özen gösterirdi...) cümlesinde yer alan “chaque soir” (her akşam) zaman zarfı ile değiştirilerek aktarılmış ve “metin düzeyi değişikliği”ni oluşturmuştur.

Örnek (8)

KM.	EM.
“ A , diyor, kırk odalı konağı veren Allah yemeğimi de verdi . Bir de bana can yoldaşı kedi yolladı.” (s.76)	“ Ah , voilà que le Seigneur, après m’avoit accordé la maison de mes rêves, m’envoie une charmante bête pour me tenir compagnie, dit-elle.” (p.49)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle)	

Beğenme, sevinme, korkma, şaşırma, üzülme, hayret etme, pişmanlık duyma ve kıskanma gibi birçok duygunun etkili ve kısa bir şekilde anlatıldığı ayrıca seslenme, onaylama, reddetme ve doğadaki seslerden taklit yoluyla sözcükler türetmeye yarayan söz türüne ünlem (l’interjection) denir (Korkmaz, 2009, s. 1140). Ünlemler, nitelik ve görevleri bakımından içe dönük ünlemler, dışa dönük ünlemler, ses yansımali (ses taklidi) ünlemler, ünlem gibi kullanılan sözcükler şeklinde dört sınıflandırmada ele alınır. Bu örnekte yer alan kaynak metindeki “A...” ünlemi dışa dönük ünlemler⁵¹ sınıflandırmasında yer alır. Bu cümlede “mutluluk, sevinç ve heyecan” gibi anlamları taşımaktadır. Erek dile aktarılırken sevinç ve istek gibi benzer anlamda kullanılan erek dile özgü bir ünlem olan “Ah...” ünlemi ile aktarım tercih edilmiş ve “kısmi çeviri stratejisi”nden seslerin kısmi çevirisi örneklendirilmiştir. Ayrıca “Ah, Tanrım, bana hayallerimin evini verdikten sonra, arkadaşlık etmesi için sevimli bir hayvan da gönderiyor, dedi.” şeklinde çevirisi yapılabilen erek cümlede kaynak dilde

⁵¹ “İnsanın, dış dünyada kendi dışındaki kimselerle hayvanlar ve nesnelere olan iletişim ilişkisini seslenme (hitap), gösterme, sorma, onaylama, cevap verme yollarıyla ortaya koyan ünlem türleridir: a, abe, be, bre (more), ee, ey, haydi, hey, hişt, hop, höst, hôt, hu, oy, ya, yahu, işte, aha, haa, daha, deha, tee, hele, hih, na, nah, acep, hani, ee, eh, elbet, ha, he, hı, ya, evet, hayır, yok, ah, be, hay, he ya, hı hı, himm, hop, vah, oo, oh, pekala, peki, tabii ya vb.” (Korkmaz, 2009, s. 1173).

yer alan "...yemeğimi de verdi." ifadesinin yer almadığı ve bu kullanımın "cümle kısmi çevirisi"ne örnek oluşturduğu söylenebilir.

Örnek (9)

KM.	EM.
"İmam" "Evlilik" (s.80)	"L'imam", "Mariage" "D'après le code musulman, aujourd'hui en désuétude, le droit de divorce était réservé à l'époux; une seule parole de celui-ci (même prononcée par mégarde, ou dans un accès de colère passagère) suffisait pour annuler l'acte de mariage, de même que certaines formules de jurons ou des serments menteurs. Un bon musulman devait, dans ces cas, renouveler l'acte de mariage. – Pour imam, voir la note 10 du conte n° VI, L'histoire du Prince qui alla enlever la fille du Roi des infidèles." (p.56)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Kaynak metinde yer alan kaynak kültüre özgü olan "imam" ve "evlilik" sözcükleri için dipnot ile açıklamaya yer verilmiştir. Kaynak kültüre özgü ifadeler erek kültürde bulunmayabilir. Bu durumda çeviri eylemini gerçekleştirirken ya erek kültüre özgü denk bir ifade tercih edilir ya da kaynak dildeki ifade aynı şekliyle erek dile aktarılır. Burada "imam" sözcüğü için herhangi bir değişikliğe gidilmeden erek dil normlarına uygun olarak sözcükten önce belirli tanımlık (l'article défini) kullanılarak aktarımın tercih edildiği görülmektedir. Kaynak kültüre ait özgünlüğü koruyarak erek kitle için hem farklı bir kültürde eser okuduğu hissi verilmiş hem de erek okuyucuların anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla dipnot ile bilgilendirici bir açıklamaya yer verilmiştir. Erek metinde yer alan dipnot Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: "Müslüman kanunlarına göre, bugün artık geçerli olmayan boşanma hakkı erkeğe verilmişti; adamın söyleyeceği tek bir sözcük (yanlışlıkla ya da geçici bir öfke nöbetinde olsa bile) belirli yemin türleri ya da yalan yeminlerin geçersizliğinin yanı sıra evlilik akdinin geçersizliği için de yeterliydi. İyi bir Müslüman bu durumlarda evlilik akdini yenilemeli idi."

Örnek (10)

KM.	EM.
"Mahalleli: 'Çok müslüman adammış.' diye bu teklifi düşündüğü için Benli-Bahri'yi daha da seviyorlar." (s.80)	"Voilà un homme aussi pieux que sa femme, et digne d'elle? pensèrent les invités." (p.56)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Kaynak metinde yer alan ve İslam dininin kural ve prensiplerine uygun yaşayan, dinine bağlı şeklinde bir anlamda kullanılan “Çok müslüman adammış.” cümlesine erek metinde yer verilmeyerek “Misafirler, işte karısı kadar dindar ve ona layık bir adam mı? diye düşündü.” şeklinde çevirisi yapılabilen bir cümle ile aktarılmıştır. Kaynak metinde karısının dindar olup olmadığı hakkında bir bilgi yer almamakta ve metinsel bağlamda değerlendirildiğinde de böyle bir anlamın çıkarılmadığı sonucuna varılmaktadır, ancak Türk kültürü ve toplumsal yaşamını yansıtan masalların aktarımında erek dile aktarılırken karısının da Müslüman olduğu varsayılmış ve bu düşünce ile böyle bir yorumu yer verilmiş olduğu söylenebilir. Sonuç olarak adamın, karısı kadar dindar olduğu ifadesi yorumlama yöntemiyle ifade edilmiştir, denebilir.

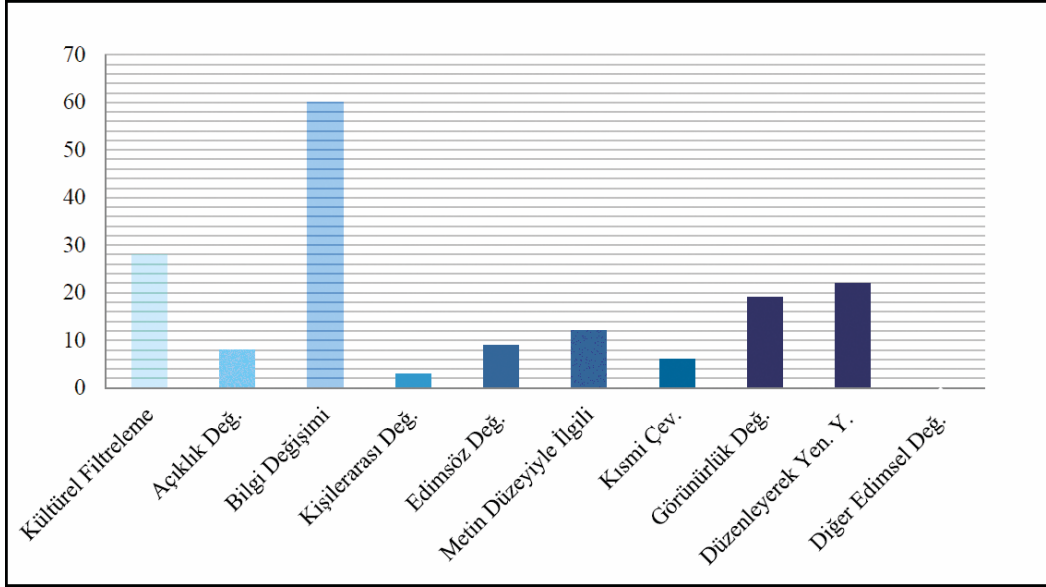
Örnek (11)

KM.	EM.
“Tellâl geliyor fukara kıza: Haydi, kalk, diyor. Dileğin oldu. Seni kırk odalı eve götürüyorum.” (s.76)	“Tu as de la chance. Voici que tes vœux sont exaucés: tu deviens la propriétaire de la maison de quarante pièces. Suis-moi, nous y allons.” (p.48)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Yeniden ifade etmek, kaynak metindeki ifadeyi erek dilde yeniden oluşturmak “düzenleyerek yeniden yazma” olarak yorumlanabilir. Burada erek okur göz önünde bulundurularak daha anlaşılır olma ön plandadır. “Şanslısın. İşte, dileklerin gerçek oldu: Kırk odalı evin sahibi oluyorsun. Beni takip et, oraya gidiyoruz.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümlelerin kaynak metinde yer alan cümlelerin yorumlanması ile yeniden üretimi olduğunu söylemek mümkündür.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	28	%10,1	
Açıklık Değişikliği	8	%4,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	38	%8,1
	Çıkarma	22	%9,1
Kişilerarası Değişim	3	%2,4	
Edimsöz Değişikliği	9	%6,2	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	12	%7,5	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	1	%2,8
	Cümle Kısmi Çevirisi	5	%5,7
Görünürlik Değişikliği	Dipnotlar	7	%7,5
	Yorum Cümleleri	12	%10,3
Düzenleyerek Yeniden Yazma	22	%7,6	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.12. Benli Bahri Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.12. Benli Bahri Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.5. Dev-Baba (Le Père-Ogre) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.5.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Kızım, ben Padişahın karısıyım. Babanı görmek istiyorum.” (s.62)	“Ma fille, je suis la femme du Padichah. Je voudrais voir ton pere.” (p.67)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Bu örnekte kaynak dilde yer alan sözcüklerin birebir karşılığı ile erek dilde anlamsal ve sözcüksel eşdeğerliğin sağlandığı ve kaynak metne sadık bir çeviri yapıldığı söylenebilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Babamızın lalasını çağırırım, ona derdimizi anlatalım.” (s.57)	“Appelons le Lala de notre pere et faisons lui part de notre tourment.” (p.59)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Bu cümle kaynak dilden erek dile aynı şekilde aktarılan “ödünçleme stratejisi”ne örnek olabilecek bir sözcük içermektedir. “Lala” sözcüğü “1.Çocuğun bakım, eğitim ve öğretimiyle görevli kimse; 2.Şehzadelerin özel eğitmenleri; 3.Padişahın vezirlerine seslenirken kullandıkları bir söz” (TDK , 2011, s. 1573) anlamlarına gelmektedir. Erek dile, eril ve tekil adlar için kullanılan “le” belirli tanımlığı (l’article defini) ile “le lala” şeklinde aktarılmıştır. Fransız literatürüne geçen bu sözcüğün kullanımı ile kaynak kültüre dikkat çekilerek kaynak kültürün erek okur tarafından anlaşılmasının ve

tanınmasının amaçlandığını söylemek mümkün olur. Ayrıca dipnot ile erek okur kaynak kültür unsuru hakkında bilgilendirilmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“ Dervişin de aklına kızı gelmiş, o da ‘ah’ diye içini çeker, gözlerinin yaşını siler.” (s.64)	“ Le derviche , lui aussi, se rappelait sa fille et le rêve qu’un jour elle lui avait conté, et il versa les pleurs de regret et de remords.” (p.71)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

“Derviş” sözcüğü Fransız literatürüne girmiş bir sözcüktür. Sessel bir benzerlik gözetilerek erek dilde “le” belirli tanımlığı (l’article défini) ile “le derviche” şeklinde yer almaktadır. Kaynak kültür ve dile sadık kalındığının bir göstergesidir. Derviş sözcüğü için ayrıca bir dipnot ile erek okurlara bilgilendirici ve tanıtıcı bir açıklamaya da yer verildiği görülmektedir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Rüyamda, büyük bir sarayın güzel odasında karyolada oturuyordum. Önümde bir altın leğen ile bir altın ibrik, babam elime su döküyordu...” (s.58)	“... elle s’était vue en songe dans le plus beau salon d’un magnifique palais, assise sur un superbe divan , et son pere lui versait de l’eau d’une aiguière d’or, pentant qu’elle se lavait les mains dans une cuvette d’or.” (p.62)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “karyola” sözcüğü “tahta, metal ya da demirden yapılmış üzerinde bir yatak olan eşyaya” denir. “Karyola” sözcüğü için erek dilde “un superbe divan” (harika bir sedir) şeklinde bir aktarım tercih edilmiştir. Fransız literatürüne girmiş olan “un divan” sözcüğü Le Robert Micro’da “uyumak için kullanılan sırtlıksız ve kolsuz uzun sedir” (2018, s. 434) şeklinde tanımlanmıştır. Bu şekilde kaynak metinde yer alan tek sözcük erek metinde bir ad öbeği ile aktarılmış ve bu kullanım ile “sözcük düzeyinde birim kaydırma” örneklendirilmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Cellâd-başı ‘ Ferman Padişahımındır. ’ der, kızı alır.” (s.59)	“Le bourreau répondit: -Qu’il soit fait selon la volonté de mon Padichah. ” (p.62)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Burada “sözcük öbeği düzeyinde birim kaydırma” örneği bulunmaktadır. Kaynak metinde yer alan “Ferman Padişahımındır.” ifadesi erek dile “la volonté de mon Padichah” (Padişahımın iradesi)

şeklinde aktarılmıştır. Dillerin farklılıklarından biri de Türkçede iyelik sıfatlarını kullanmaksızın, adlara eklenen şahıs ekleri ile iyelik anlamının verilebiliyor olmasıdır, ancak bu durum Fransızca için geçerli değildir. Fransızca da iyelik sıfatları (l'adjectif possessif)⁵² kullanılmadan fiilde (le verbe) aitlik anlamını vermek mümkün değildir. Canlı ya da cansız varlıkların kime ait oldukları yalnızca addan önce kullanılan iyelik sıfatı (l'adjectif possessif) ile anlaşılabilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“O gün kazlarını sayarken bir de görür ki, kazın biri çırlı çıplak, bütün tüylerini dökmüş.” (s.60)	“Mais que vit-il ce soir là, en les inspectant comme de coutume? Une d'elles avait perdu tout son plumage.” (p.64-65)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “-ki’li yan cümle” erek metne “Mais que vit-il ce soir là, en les inspectant comme de coutume? Une d'elles avait perdu tout son plumage.” (Ama o akşam onları her zamanki gibi incelerken ne gördü? Onlardan biri tüm tüylerini kaybetmişti.) şeklinde biri soru cümlesi diğeri düz cümle olarak aktarılmıştır. Kaynak metin doğru anlaşılmiş sorun oluşturmayacak şekilde erek dile eşdeğeri ile aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Eğer bir vuruşta beni öldürürsen ne âlâ. Yoksa ben seni öldüreceğim, der.” (s.63)	“Si tu arrives à me tuer d'un coup, tant mieux, sinon c'est moi qui te tuera.” (p.69)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde iki cümle ile aktarılan ifade erek dile tek cümle olarak aktarılmıştır. “Beni bir anda öldürmeyi başarırın, çok daha iyi, yoksa seni öldürecek olan ben olurum.” anlamına gelen bir “si”li (eğer) koşul-şart cümlesi⁵³ ile aktarılmıştır. Kaynak metinden kopulmayarak doğru bir şekilde eşdeğerlik yakalanmıştır.

⁵² Canlı ya da cansız varlıkların kime ait olduğunu bildiren sıfatlardır. Fransızcadada, “mon, ton, son” tekil ve eril iyelik sıfatları; “ma, ta, sa” tekil ve dişil iyelik sıfatları; “mes, tes, ses” çoğul ve hem eril hem de dişil için kullanılan iyelik sıfatlarıdır. “Notre, votre, leur” iyelik sıfatları tekil ve hem eril hem dişil; “nos, vos, leurs” iyelik sıfatları ise çoğul ve hem eril hem de dişil iyelik sıfatlarıdır. Ayrıca iyelik sıfatları iyelik sıfatından sonra kullanılan ad ile sayı ve cins yönünden uyum yapar (Delatour ve diğerleri, 2004, s.55-56).

⁵³ Bu örnekte geleceğe dair gerçekleşebilir bir varsayım (l'hypothese réelle) cümlesi bulunmaktadır. Şart yerine getirildiğinde olayın gerçekleşeceğini belirtir: “Si + Présent, Futur Proche ou Futur Simple” (Delatour ve diğerleri, 2004, s.281).

Örnek (8)

KM.	EM.
“Kızlar sevinerek Padişahın huzuruna çıkarlar. Yedi yerden temenna edip el-pençe divan dururlar. Üçü birden: Emredin babacığım, derler.” (s.58)	“Elles entrèrent dans la chambre du Souverain et, après avoir fait les sept révérences, se tinrent debout en face du Padichah, les mains jointes respectueusement sur la poitrine.” (p.61)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan bu paragraf erek metne “Hükümdarın odasına girdiler ve yedi törensel selamlama yaptıktan sonra elleri saygıyla göğüslerinde kenetlenmiş halde Padişah’ın karşısında ayakta durdular.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Tek bir cümleyle kaynak metindeki paragrafın doğru ve tam bir anlam ile aktarıldığını söylemek mümkündür. Temenna, “öne doğru eğildikten sonra doğrulurken eli başa götürerek verilen selam” (TDK , 2011, s. 2317) anlamına gelmektedir. Yedi sayısının da bazı din ve inanışlara göre özel bir anlamı bulunmaktadır. Erek metinde, “Bazı törenlerde, göğüsten eğilerek ve dizleri bükerek yapılan kadınları selamlama şekli.” (Le Robert Micro , 2018, s. 1265) anlamına gelen “reverence” sözcüğü ve “yedi” sayısı ile “yedi kez selamlama” şeklinde bir eşdeğerlik yakalanmıştır. Kaynak metinde yer alan “el-pençe divan durmak” deyimini “büyük bir kimse katında, ellerini göğsü üzerinde kavuşturup ayakta durmak” (Aksoy, 2019, s. 726) anlamına gelmektedir. Erek dilde bu deyim anlamsal karşılığına yer verilerek erek okur için anlaşılabilirlik sağlanmıştır. Kaynak metindeki anlam erek dile kaynak kültür normlarına uygun olarak anlamsal bir eşdeğerlik ile aktarılmış ve erek okur için asıl mesaj iletilmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Ortalık da karanlık. Yukarıya çıkar, bir kapıyı açar. Bir de ne görsün: yarı belinden yukarısı çıplak kocaman bir Dev.” (s.59)	“Et il faisait sombre... Elle grimpa les escaliers. Elle ouvrit une porte, et là, que vit-elle? Un Père-Ogre, énorme, énorme , et le corps deminu.” (p.63)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı ve Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak metindeki “kocaman bir Dev” şeklinde oluşturulmuş sıfat tamlamasında Türkçenin sözdizimine uygun olarak sırasıyla niteleme sıfatı ve sayı sıfatı arka arkaya sıralanarak “Dev” sözcüğünü nitelemiştir. Erek dildeki kullanımda ise Fransızcanın dilbilgisi kurallarına uygun bir şekilde önce sayı sıfatı sonra ad ve addan sonra da niteleme sıfatının kullanıldığı görülmektedir. Fransızcanın zenginliklerinden biri de bazı sıfatların addan sonra ve önce kullanılabilir olmasıdır, ancak bu örnekte olduğu gibi Fransızcada şekil bildiren sıfatlar çoğunlukla addan sonra kullanılmaktadır.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Yeni çoban, Padişahın oğlunun kazlarını gene o çayıra getirir.” (s.61)	“De nouveau, les oies du Prince vinrent là.” (p.65)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan cümlede eylemi gerçekleştiren “yeni çoban” ifadesiyken erek metinde eylemi gerçekleştiren “les oies du Prince” (prensın kazları) şeklinde değiştirildiği görülmektedir. Herhangi bir anlamsal karmaşaya neden olmamış, ancak özneler açısından bir değişiklik söz konusu olmuştur.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Şevketlim. Bu karpuzları Sultan Hanımlar gönderdi. ” (s.58)	“Mon Seigneur très glorieux, répondit le vieillard, vos filles vous envoient ces pastèques.” (p.61)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak cümlede “geçmiş zamanın hikâyesi” (-di’li geçmiş zaman) ile çekimlenen bir fiil kullanılırken erek metinde anlam “şimdiki/geniş zaman” (le présent de indicatif) ile çekimlenen bir fiil ile aktarılmış ve zamansal bir eşdeğerlik sağlanmamıştır.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Artık bu karyola ile beşiğin güzelliği dünyaya yayılır.” (s.64)	“La magnificence dul it et du berceau fut connue par toute la terre...” (p.70)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken-Edilgen)	

Kaynak metinde yer alan etken yapıdaki cümle erek metinde “Yatağın ve beşiğin ihtişamı tüm dünya tarafından biliniyordu.” şeklinde Türkçeye çevirisinin yapılabildiği ve anlamsal olarak bir değişikliğin olmadığı edilgen bir yapıda oluşturulmuştur.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Üçünüz de bu gece abdest alıp üç rekât namaz kıldıktan sonra istihareye yatın.” (s.58)	“Ce soir, avant de vous coucher , vous ferez vos ablutions et votre prière, puis vous ferez un voeu pour obtenir un rêve divinatoire.” (p.61)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Bu örnek, kaynak metinde çekimli eylemlerin erek metinde çekimsiz eylem şeklinde kullanılmasına örnek oluşturmaktadır. Erek metinde “avant de” (-meden önce) ve “pour” (için, -mek için) kalıplarından sonra ad ya da fiilin mastar şekli kullanılmaktadır. Kaynak metindeki anlamın, “avant de+infinitif verbe (mastar fiil)” ve “pour+infinitif verbe (mastar fiil)” kalıpları kullanılarak erek dile aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Babamızın lalasını çağırırım, ona derdimizi anlatalım.” (s.57)	“Appelons le Lala de notre pere et faisons lui part de notre tourment.” (p.59)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

“(Bizim) babamızın Lala’sını çağırırım, (bizim) sıkıntımızı ona anlatalım.” şeklinde Türkçeye aktarılabilen erek dildeki cümlede “notre” (bizim) iyelik sıfatının (“l’adjectif possessif”) kullanıldığı görülmektedir. Dillerin farklılıklarına bağlı bir değişim söz konusudur. Türkçede iyelik sıfatı kullanmaksızın ada eklenen şahıs ekleri ile aitliğin hangi şahısta olduğu anlaşılabilirken Fransızcada böyle bir durum söz konusu değildir. Bu durum erek dilde iyelik sıfatı kullanmayı zorunlu hale getirmekte ve kaynak dil ile erek dile bağlı olarak “cümle yapısı değişikliği”ni örneklendirmektedir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“ Bu kızların evlenme çağları çoktan gelmiş, nerdeyse geçecek, buna çok üzülyormuş kızlar. ” (s.57)	“ Celles-ci était très soucieuses, car elles n’étaient pas loin de dépasser l’âge du mariage.” (p.59)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “bu kızların” sıfat tamlamasındaki “bu” işaret sıfatı⁵⁴ (l’adjectif démonstratif) görevinde kullanılmaktadır. Erek metinde “bu kızların” sıfat tamlaması bir işaret zamiri olan (le pronom démonstratif)⁵⁵ “celles-ci” dişil ve çoğul (féminin pluriel) birleşik şekilde (formes composées) oluşturulmuş bir işaret zamiridir. Yine kaynak metinde yer alan “kızlar” sözcüğü çoğul ve cins bir addır. Erek metne özne durumundaki 3. çoğul dişil kişi zamiri (le pronom personnel sujet) “elles” ile aktarıldığı görülmekte ve bu kullanım ile “tutarlılık değişikliği” örneklendirilmektedir.

⁵⁴ Fransızcada işaret sıfatı (l’adjectif démonstratif), varlıkların yerini işaret ederek belirten sözcüklerdir: “Ce (eril, tekil), Cette (dişil, tekil), Ces (eril ve dişil çoğul), Cet (ünlü ile başlayan bir sözcükten önce) (Delatour ve diğerleri, 2004, s.48-49).

⁵⁵ Fransızcada işaret zamirleri üçe ayrılır: basit (simple), birleşik (composée) ve nötr (neutre). Basit şeklindeki işaret zamirleri “celui (eril tekil), celle (dişil tekil), ceux (eril çoğul), celles (dişil çoğul)”; birleşik şeklindeki işaret zamirleri “celui-ci/là, celle-ci/là, ceux--ci/là, celles-ci/là”; nötr olarak kullanılan işaret zamirleri de “ce/c’, ceci, cela, ça” şeklindedir (a.g.e. 2004, s.49-52).

Örnek (16)

KM.	EM.
“Bir gün üç kız bir araya gelmiş dertleşip konuşuyorlarmış.” (s.57)	“Elles s’entretenaient un jour de ce sujet et se communiqueiant mutellement leur inguiétude. ” (p.59)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak metindeki “rahatlamak ve çözüm bulmak amacıyla dertlerini karşılıklı anlatmak” (TDK , 2011, s. 640) anlamına gelen “dertleşmek” eylemi erek metne “se communiquer mutellement leur inguiétude” (endişelerini karşılıklı olarak birbirlerine anlatmak) şeklinde aktarılmıştır. Bu değişim “seviye kaydırma stratejisi”ni örneklendirmektedir. “Dertleşmek” eyleminde karşılıklılık anlamı bulunmaktadır. Türkçede bu kullanım “eylemde çatı”⁵⁶ konusunda yer almaktadır. “Dertleşmek” sözcüğü özneye göre çatı başlığı altında ele alınan “işteş çatı” örneğini oluşturur. İşteşlik, bir eylemin karşılıklı ya da birden çok kişi tarafından yapıldığını gösterir. İşteşlik için eylem kök ya da gövdesine “-ş” çatı eki getirilir. “Dertleşmek” sözcüğündeki “-ş” çatı ekidir ve sözcük bu ek sayesinde karşılıklı yapılan bir eylemi ifade etmektedir. Fransızcada ise “se communiquer mutellement leur inguiétude” ifadesinde geçen “se communiquer”, “çift zamirli fiiler”den (le verbe pronominal)⁵⁷ “işteş çift zamirli fiiller”e (le verbe pronominal réciproque) örnek olarak ele alınabilir. İşteş çift zamirli fiiller Fransızcada en az iki özne ile karşılıklılık anlamı veren fiil ve zamirin özne ile uyumuna dikkat edilerek kullanılır.

Örnek (17)

KM.	EM.
“...görür görmez başlarını havaya kaldırırlar da üç defa « gak, gak, gak! » diyerek bütün tüylerini dökerler.” (s.61)	“Par trois fois, elles poussèrent des cris: Gak, gak, gaaak! ... et se dépouillèrent de leur plumage.” (p.65)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak dilde ses yinelemesi varsa erek metinde de bir dereceye kadar korunarak aktarılabilir. Ördekler için kullanılan “gak, gak, gak” yansıma sözcüğü kaynak metinde kaz sesi için kullanılmıştır. Kazlar Türkçede “sıms” sesine benzer bir ses çıkarmalarına rağmen bu masalda kaz sesi için “gak, gak, gak” diye ördek sesi gibi bir yansıma ses kullanılmıştır. Erek dile yapılan çeviride kaynak dildeki

⁵⁶ Türkçede eylemde çatı nesneye ve özneye göre çatı olmak üzere iki temel sınıflandırmada ele alınır. Nesneye göre çatı geçişli ve geçişsiz eylem; özneye göre çatı ise etken, edilgen, dönüşlü, işteş ve ettirgen eylem olmak üzere beş sınıflandırmada ele alınır.

⁵⁷ Fransızcada “çift zamirli fiiler” (le verbe pronominal) denilen çekimi cümledeki öznelerle göre değişen “se” zamiri kullanılmaktadır. Özne yaptığı eylemden kendisi de etkilenebilir karşılıklı bir etkileşim de olabilir. “Çift zamirli fiiller” (le verbe pronominal) “esas çift zamirli fiiller” (le verbe essentiellement pronominal), “kazaen çift zamirli fiiller” (le verbe accidentellement pronominal) ve “edilgen anlamlı çift zamirli fiiler” olmak üzere üçe ayrılır. “Kazaen çift zamirli fiiller” (“e verbe accidentellement pronominal) de “dönüşlü çift zamirli fiiler” (le verbe pronominal réflexi) ve “işteş çift zamirli fiiller” (le verbe pronominal réciproque) olmak üzere ikiye ayrılır (Köse, 2017, s. 381-390).

kullanımına uygun olarak, ancak son sesin uzatılarak “gak, gak, gaaak!...” şeklinde aktarıldığı görülmektedir. Fransızcada kaz ve ördek sesi için “coin, coin” şeklinde bir yansıma sözcük kullanılmaktadır. Kaynak metindeki ses hiçbir değişikliğe uğramadan kaynak dildeki kullanımına bağlı kalarak erek metne aktarılmıştır. Erek dildeki sessel özelliğe uygun bir kullanım tercih edilmemiş ve bu kullanım ile “şema değişikliği” örneklendirilmiştir.

Örnek (18)

KM.	EM.
“Bir ara başını kaldırır, ne görsün, ahu gibi bir kız pencerede oturmuş...” (s.61)	“ Une jeune fille, comparable à une gazelle par la grâce, était assise là-haut et contemplait le épaysage...” (p.66)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “ahu gibi bir kız” ifadesi benzetme (la comparaison) örneğidir. Kız, ceylana güzelliği ve zarifliği yönünden benzetilmiştir. Bu kullanım erek dile “une jeune fille, comparable à une gazelle” (ceylan gibi genç bir kız) şeklinde aktarılmıştır. Kaynak metinde kız güzellik ve zariflik açısından ceylana benzetilirken erek metinde gençlik açısından bir benzetme ilişkisi kurulduğu görülmektedir. Sözcük sırası ve niteleme sıfatının değiştirilerek yakın anlamda bir benzetme kullanıldığını söylemek mümkün olur.

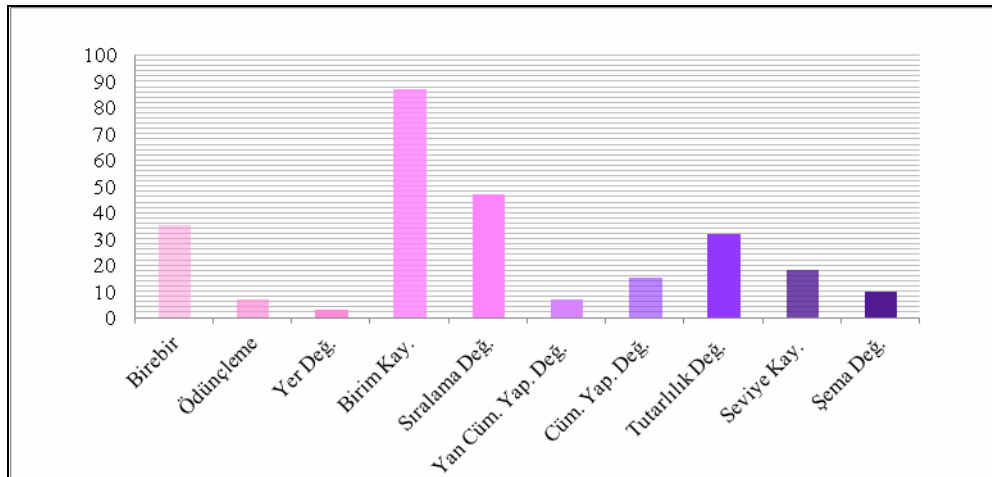
Örnek (19)

KM.	EM.
“Kız da saraya gelir.” (s.63)	“La princesse alla en grande pompe au palais de son fiancé.” (p.67)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan cümle erek metne “Prenses büyük bir ihtişamla nişanlısının sarayına gitti.” şeklinde bir anlam içeren cümle ile aktarılmıştır. Kaynak metinde bir deyim ya da erek metindeki anlamı içeren bir ifade bulunmamasına rağmen erek metinde “büyük gösteriş içinde” (Yalt, 1975, s. 15) anlamına gelen “en grande pompe” deyimini kullanılarak anlam erek okura sunulmuştur. Kaynak metinde yer almamasına rağmen erek metne böyle bir ifadenin eklenmesi metinsel bağlama uygun bir yorumlamaya gidildiğini ve erek okur dünyasında yer verdiği anlamın erek okur için daha etkili olmasının amaçlandığını göstermektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		35	%14,1	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	2	%7,4	
	Erek Dile Uygun Aktarım	5	%8,8	
Yer Değiştirme		3	%6,4	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	39	%16,1	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	11	%3,9	
	Yan Cümle Düzeyinde	15	%6,1	
	Cümle Düzeyinde	15	%10,5	
	Paragraf Düzeyinde	7	%7,8	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	7	%17,5
		Kesinlik	1	%20,0
		Nitelik	16	%11,8
	Fiil Öbeği	Kişi	2	%5,0
		Zaman	12	%6,8
		Kip	9	%13,8
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	3	%11,1	
	Çekimli/Çekimsiz	4	%5,1	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		15	%5,0	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		32	%8,8	
Seviye Kaydırma		18	%5,4	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değ.	3	%7,0	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	5	%10,9	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	1	%7,7	

Tablo 2.13. Dev-Baba Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.13. Dev-Baba Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.5.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Onun kazları her gün buraya gelir, derede yıkanır, yeşillikte gezinir, eşinirlermiş. Çoban o gün de kazları gene oraya getirmiş.” (s.60)	“Chaque jour les oies du prince venaient se baigner dans le ruisseau et s’ébattre sur le gazon. Ce jour là, comme d’habitude, le gardien des oies avait amené les bêtes au bord de l’eau.” (p.64)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı	

Kaynak metinde ördekten büyük uçabilen suda ve karada yaşayan “kaz” sözcüğü için erek metinde “la bête” (hayvan) sözcüğü kullanılmıştır. Bu kullanımın kaynak metinde kullanılan “çoban” sözcüğüne karşılık olarak erek metinde tercih edilen “le gardien des oies” (kazların bekçisi) ad tamlamasında geçen “oie” (“kaz”) sözcüğünün tekrarından kaçınmak amacıyla tercih edildiğini söylemek mümkün olur.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Lala bu ne? der.” (s.57)	“Que signifie ceci, Lala? demanda le padichah à la vue des pastèques. ” (p.61)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak metindeki soru cümlesi erek metne aynı şekilde bir soru cümlesi ile aktarılmış, ancak erek dilde soruyu sorana ve soruyu sorarken yaptığı eyleme de yer verilmiştir. “Bu ne anlama geliyor, Lala? diye padişah karpuzlara bakarak sordu.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümlede eklemelerin varlığı çeviriye zarar vermemiş ve “genişletme” meydana gelmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Kız yalvarır, yakarır...” (s.63)	“Celle-ci le supplia longuement en pleurant... ” (p.69)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

“O (kız), ona uzun süre ağlayarak yalvardı.” şeklinde çevirisi yapılabilen erek dildeki cümlede bir zarf (l’adverbe)⁵⁸ kullanılmıştır. Hal zarfı (l’adverbe de manière)⁵⁹ olan “longuement en pleurant”

⁵⁸ Fransızcada zarflar (l’adverbe) altı ana başlık altında ele alınmaktadır: hal zarfları (l’adverbe de manière), yer zarfları (l’adverbe de lieu), zaman zarfları (l’adverbe de temps), miktar ve yoğunluk zarfları (l’adverbe de quantité et d’intensité), olumsuzluk zarfları (l’adverbe de négation), soru zarfları (l’adverbe d’interrogation).

⁵⁹ Hal zarfı yedi başlık altında sınıflandırılabilir: sonekleri belirli bir kategoriye uymayanlar, adjectif féminin+-ment, adjectif en -e+-ment, adjectif en -ai/-é/-ı/-u+-ment, adjectif masculin en -es/-is/-ond/-un/-ur/-us+ément, adjectif masculin en -ant, adjectif masculin en -ent (Köse, 2017, s. 596-607).

(uzun süre ağlayarak) ifadesi eklenerek aktarıldığı ve anlamın güçlendirildiği, bu şekilde de “genişletme”ye uygun bir değişimin yapıldığı söylenebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Duvarda üç kat güzel elbise asılı.” (s.60)	“Trois habits étaint suspendus au mur...” (p.64)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

Kaynak metinde yer alan “üç kat güzel elbise” şeklinde oluşturulmuş sıfat tamlaması “Duvarda üç elbise asılıydı.” şeklinde “sayı sıfatı” (l’adjectif numéral) ile aktarılmıştır. Kaynak cümlede yer alan niteleme sıfatına yer verilmemiş sadece sayı sıfatının kullanıldığı bir sıfat tamlaması halinde oluşturulmuş, ancak bu değişim eksik bir anlam içermesinden dolayı anlamsal bir “daraltma”ya neden olmuştur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Olmaz, der Şehzade. Ben o kızı istiyorum. Başkasını istemem.” (s.61)	“C’est elle que je veux, répondit le prince, nulle autre qu’elle.” (p.66)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Erek dilde yer alan “İstedğim o kız, ondan başkası değil diye yanıtladı prens.” şeklinde Türkçeye aktarılabilen erek cümlede vurgu “c’est elle...” kısmında bulunmaktadır. Kaynak cümleye göre vurgu eklemesi yoluna gidilmiştir. Burada yer alan “C’est...que, kalıbı öznenin dışında kalan birimleri (düz tümleç, dolaylı tümleç ve zaman belirteci) vurgulamak için kullanılır” (Sığırcı, 2022, s. 34) ve “elle” bir vurgu zamiridir (le pronom tonique)⁶⁰. Bu örnekte de vurgulanan “elle” bir düz tümleç (COD) görevindedir. Fransızcada “C’est+Özne(ad ya da vurgu zamiri)+que+fiil çekim durumunda” kalıbı ile vurgu cümlesi yapılır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Şehzade artık umudu keser kızını almaktan, yataklara düşer, hastalanır.” (s.62)	“Il perdit toute joie, et tomba malade de chagrin.” (p.66)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

⁶⁰ Fransızcada “vurgu adılı” (les pronoms toniques) diye adlandırılan zamirler, bir adı ya da kişi zamirini vurgularken, karşılaştırma yaparken, olumlu emir cümlesi kurarken ve “aussi” (olumlu anlamda kullanılan “de” bağlacı) ve “non...plus (olumsuz anlamda kullanılan “de” bağlacı) bağlaçları ile kullanılarak oluşturulan ifadelerde vb. kullanılmaktadır. Kişi zamirlerine göre sırasıyla, “moi, toi, lui/elle, nous, vous, eux/elles” şeklindedir. Bir de “on” öznesi için kullanılan “soi” (kendi) vurgu adılı bulunmaktadır (Delatour ve diğerleri, 2004, s. 74-75).

Kaynak metinde yer alan “umudu kalmamak, umudunun tükenmesi” gibi anlamlara gelen “umudu kesmek” deyimini erek dilde söz sanatlarından biri olan benzetme sanatı (la comparaison) yapılarak “perdre toute joie” (tüm neşesini kaybetmek) şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Dokuz ay, on gün geçer, nurtopu gibi bir erkek evlâtları dünyaya gelir. ” (s.63)	“Au bout de neuf mois et dix jours la Princesse accoucha d’un beau garçon.” (p.67)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “sağlıklı ve güzel çocuk” anlamında “nurtopu gibi” ve “doğmak” (Aksoy, 2019, s. 739) anlamında kullanılan “dünyaya gelmek” deyimlerinin erek metinde gerçek anlamları ile aktarıldığı görülmektedir. Erek cümle “Dokuz ay on günün sonunda Prenses güzel bir erkek çocuk doğurdu.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. “Dünyaya gelmek” deyiminin Fransızca karşılığı olarak erek dilde “venir au monde” (Devellioğlu, 1973, s. 345) deyimini yerine “accoucher” (doğum yapmak) sözcüğü tercih edilerek anlamsal bir eşdeğerlik sağlanmıştır. Niteleme sıfatı görevinde bir deyim kullanılarak oluşturulmuş “nurtopu gibi bir erkek evlâtları” ifadesi erek dilde “un beau garçon” (güzel bir erkek) şeklinde kaynak deyim anlamına yakın bir sıfat tamlaması ile aktarılmıştır. Burada “nurtopu gibi” ve “dünyaya gelmek” deyimleri mecazi bir anlam içermekteyken erek dile yapılan çeviride gerçek anlamlarının tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Bunu kızın asıl babası Padişah da duyar.” (s.64)	“Le bruit de ces merveilles vint aux oreilles du Padichah qui était le véritable pere de la Princesse.” (p.70)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde “duymak” eylemi ile sağlanan anlam erek metinde “birinin kulağına gelmek, söylenen bir şeyi duymak” anlamına gelen “venir aux oreilles de quelqu’un”⁶¹ deyimini ile mecazi bir ifade ile aktarılmıştır. Burada kaynak cümlede “duymak” sözcüğü gerçek anlamı ile kullanılmış erek dilde “venir aux oreilles de quelqu’un” deyimini ile mecaz anlam tercih edilmiş ve “şema değişikliği” örneklendirilmiştir.

⁶¹ https://fr.wiktionary.org/wiki/venir_à_l'oreille_de_quelqu'un 12.11.2023

Örnek (9)

KM.	EM.
_____	“Tu dois maintenant accomplir la volonté du destin. ” (p.69)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu örnek, erek cümlede mecaz bir ifade ile yer verilen anlamın kaynak metinde hiçbir şekilde yer almamasını içerir. “Şimdi kaderin iradesini/isteğini yerine getirmelisin.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümledeki anlam kaderde var olan bir şeyin kabullenilmesi ve kadere direnmek şeklinde yorumlanabilir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Kendisi de alır başını, gider. ” (s.59)	_____
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde “alıp başını gitmek” deyimini “gideceği yeri söylemeden bulunduğu yerden ayrılmak” anlamına gelmektedir. Erek metinde kaynak cümlelerin anlamına hiçbir şekilde yer verilmediği görülmektedir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Şimdi artık sen benim evlâdım oldun. Bu saray senin olsun. Burada istediğin gibi ye, iç...” (s.59)	“Maintenant tu es devenue mon enfant. Ce palais est à toi. Tu y mangeras et boiras comme tu voudras.” (p.63)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Kaynak metinde yer alan “Bu saray senin olsun.” cümlesi erek metne “Ce palais est à toi.” (Bu saray sana ait.) şeklinde erek dil normlarına uygun olarak “birine ait olmak” anlamına gelen “être à qqn” kalıbı kullanılarak aktarılmıştır. Ayrıca kaynak cümlede yer alan “burada” dolaylı tümleci yerine “y” zamiri kullanılmıştır. Fransızcada “dans, chez, vers, en, à, de, sur, sous...” gibi fiile bulunma ve yönelme anlamı katan ilgeçlerle bağlanan yer adlarının yerine “y” zamiri kullanılabilir. Cümledeki yeri özne ile yüklem arasındadır.

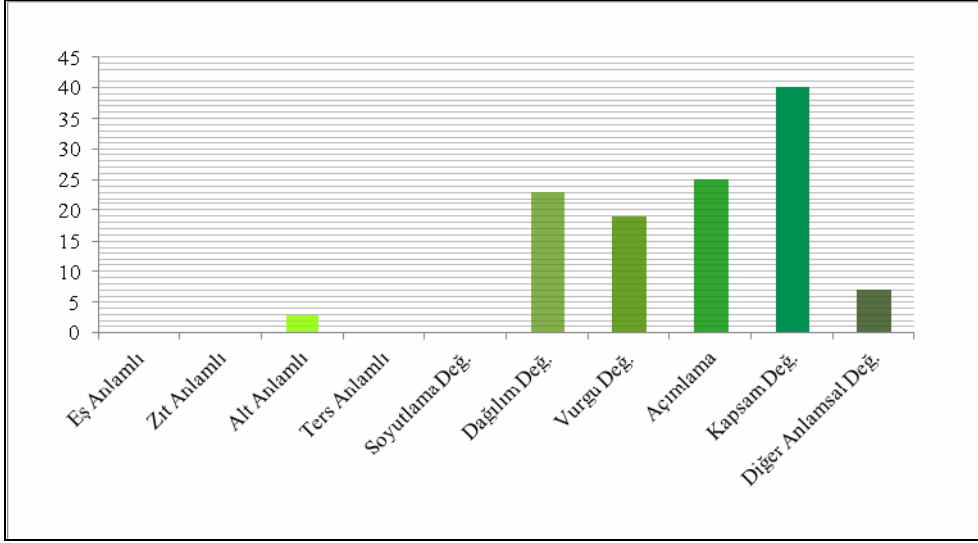
Örnek (12)

KM.	EM.
“Onlar adam yerler.” (s.62)	“C’est une race cannibale...” (p.66)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dile “Bu bir yamyam ırkı.” şeklinde anlamsal eşdeğerlik gösteren bir ifade ile aktarılmıştır. Dinsel ya da törensel amaçlarla insan eti yiyen kimselere “yamyam” denilmektedir. Kaynak metindeki ifadenin anlamını içeren “yamyam” anlamındaki “cannibale” sözcüğünü tercih ederek erek okur için örtük bir anlam yani örtükleşme (l’implication) kullanıldığı söylenebilir. Erek dilde adam yemeleri yamyam ırkından olduklarına bağlanmakta ve adam yemeleri verilen yamyam ön bilgisi ile bağlamdan çıkartılmaktadır. Günay (2017) örtük anlatımın kullanım bağlamından çıkartılabilecek bazı örtük bilgilerin önvarsayıtlar (le présupposé) ile çıkarılabileceğinden bahseder (Günay V. D., 2017, s. 90). Kaynak cümle erek dile “Ils mangent de la chair humaine.” şeklinde aktarılsaydı yine doğru bir aktarım yapılmış olurdu, ancak bu sefer “birebir çeviri stratejisi” çerçevesinde değerlendirmek gerekirdi.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		0	%0,0
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	1	%7,1
	Alt-Alt	2	%1,9
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	16	%9,4
	Daraltma	7	%16,3
Vurgu Değişimi		19	%5,7
Açıklama		25	%9,5
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	2	%4,5
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	3	%9,1
	Mecaz-Gerçek	18	%13,3
	Gerçek-Mecaz	2	%8,3
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	2	%9,1
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	13	%17,8
Diğer Anlamsal Değişiklikler		7	%3,9

Tablo 2.14. Dev-Baba Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.14. Dev-Baba Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.5.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Üçünüz de bu gece abdest alıp üç rekât namaz kıldıktan sonra istihareye yatın.” (s.58)	“Ce soir, avant de vous coucher, vous ferez vos ablutions et votre prière , puis vous ferez un voeu pour obtenir un rêve divinatoire. ” (p.61)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme /Eleme	

Kaynak metinde yer alan “abdest almak”, “namaz kılmak” ve “istihareye yatmak” ifadeleri İslam dinine özgü dinsel kullanımlardır. Erek metinde yer alan cümle “Bu akşam yatmadan önce abdestinizi alacak ve duanızı yapacaksınız, ardından kehanet rüyasını görmek için bir dilek tutacaksınız.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Bu dinsel kullanımların erek okur için anlaşılır bir şekilde aktarıldığı görülmektedir. “Abdest” sözcüğü aynı anlama gelen “ablution” sözcüğü ile aktarılmış, ancak erek okur için ayrıca Müslümanlıkta abdest ile ilgili ek bir bilgi vermeye gerek duyulmamıştır. İslam dinine mensup kişilerin belli vakitlerde dini kurallar çerçevesinde yapmak zorunda oldukları bir ibadet olan “namaz kılmak” erek metinde “votre prière” (duanız) şeklinde aktarılmıştır. “Namaz kılmak” ifadesi kullanılsaydı ek bir bilgi verilmesi gerekirdi, ancak erek okur odaklı bir yaklaşım ile anlam aktarımı gerçekleştirilmiş ve erek okur için anlaşılabilirlik sağlanmıştır. “Girişilecek bir işin hayırlı olup olmadığını göreceği rüyadan anlamak için abdest alıp dua okuyarak uyumak” (TDK , 2011, s. 1215) anlamına gelen “istihareye yatmak” deyimini “...vous ferez un voeu pour obtenir un rêve divinatoire” (...kehanet rüyası için bir dilek tutacaksınız.) şeklinde aslına pek de uymayan, ancak erek okur için anlaşılır bir kullanım ile aktarılmıştır. Kültüre özgü ifadelerin erek okur odaklı bir yaklaşım ile aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Ertesi sabah Padişah kızlarını sırayla huzuruna çağırır, rüyalarında kimi gördüklerini sorar. Büyük kız Baş-Vezirin oğlunu gördüğünü söyler, Padişah: Seni ona verdim, der. Ortanca kız, İkinci-Vezirin oğlunu gördüğünü söyler, onu da İkinci-Vezirin oğluna verir. ” (s.58)	“Le lendemain, le Souverain appela d’abord sa fille aînée et lui demanda à qui elle avait rêvé. La princesse répondit qu’elle avait vu le fils d’un Grand Vezir. Le Padichah manda ensuite sa fille puînée et lui posa la même question. Celle-ci répondit qu’elle avait rêvé au fils du deuxième Vezir.” (p.61-62)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

“Ertesi gün, Hükümdar önce en büyük kızına seslendi ve ona rüyasında kimi gördüğünü sordu. Prenses, Büyük Vezir’in oğlunu gördüğünü söyledi. Padişah daha sonra küçük kızına seslendi ve ona da aynı soruyu sordu. O da ikinci Vezir’in oğlunu rüyasında gördüğünü söyledi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek metindeki paragrafta yer alan “Le Padichah manda ensuite sa fille puînée et lui posa la même question.” (Padişah daha sonra küçük kızına seslendi ve ona da aynı soruyu sordu.) cümlesinin kaynak metinde yer almadığı görülmektedir. Çeviride anlaşılabilirliği artırmak ve açık bir anlam ortaya koymak adına böyle bir eklemenin tercih edildiği söylenebilir. Kaynak metinde yer alan “...kızlarını sırayla huzuruna çağırır.”, “Padişah: Seni ona verdim, der.” ve “...onu da İkinci-Vezirin oğluna verir.” cümlelerine erek metinde yer verilmemiştir. Bu cümlelerin erek dile çevrilmemesi anlamın yeteri kadar açık olmadığını göstermektedir. Kızların rüyalarını anlatması Padişah’ta nasıl bir etki sağlamış rüyalarının sonucunda kızların rüyalarında gördükleri kişiler ile evlenmelerine izin verilmiş mi belli değildir. Örtük ve yeterince açık olmayan bu tercihlerin erek okura yönelik bir çeviri anlayışı ile yapıldığını söylemek mümkündür.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bir gün, artık bu merakını yenemez: Adam sen de! ” (s.60)	“Elle résista longtemps à cette tentation: un jour, cinq jours...” (p. 64)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak metinde yer alan ve halk ağzında sıklıkla kullanılan “Adam sen de!” deyimini “Aldırma, ne önemi var!” (Aksoy, 2019, s. 530) anlamına gelmektedir. Erek metinde bu ifadeye yer verilmediği görülmektedir, ancak “ne önemi var, ne fark eder ya da kimin umrunda” gibi anlamlara gelen “Qu’importe!” ifadesi “Adam sen de!” deyimine karşılık olarak kullanılabilir. Kullanılmasıyla da erek dilde anlamsal bir eşdeğerlik sağlanmış olabileceğine rağmen erek metinde böyle bir kullanımın tercih edilmediği görülmektedir. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Bu ayartmaya uzun süre direndi: bir gün, beş gün...”

Örnek (4)

KM.	EM.
“Küçük kıza sıra gelince o der ki: Rüyamda, büyük bir sarayın güzel odasında karyolada oturuyordum. Önümde bir altın liğen ile bir altın ibrik, babam elime su döküyordu...” (s.58)	“Enfin, ce fut le tour de la fille cadette; celle-ci, introduite devant son pere, lui déclara qu’elle n’avait rêvé de personne, seulement, elle s’était vue en songe dans le plus beau salon d’un magnifique palais, assise sur un superbe divan, et son pere lui versait de l’eau d’une aiguière d’or, pendant qu’elle se lavait les mains dans une cuvette d’or.” (p.62)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan doğrudan anlatım erek dile dolaylı bir anlatım tercih edilerek aktarılmış ve “yer değiştirme” örneklendirilmiştir. Erek dilde yer alan paragraf Türkçeye “Sonunda sıra en küçük kıza geldi; Babasının huzuruna çıkarılan kız, rüyasında kimseyi görmediğini, sadece kendisini bir rüyada, muhteşem bir sarayın en güzel salonunda, muhteşem bir divana oturmuş olarak gördüğünü ve altın bir kâsede ellerini yıkarken babasının ona altın bir ibrik ile suyunu döktüğünü söyledi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Eğer unutup beni çağırmadan adını koyarsanız vay halinize.” (s. 63)	“Malheur à toi, si tu oublies de m’inviter.” (p.67)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle)	

Kaynak metinde yer alan “...adını koyarsanız...” ifadesine erek dilde yer verilmeyerek cümlenin geri kalan kısmı aktarılmış ve “cümle kısmi çevirisi” meydana gelmiştir. Anlamsal bir karışıklık ya da bulanıklığa neden olmayacağından ifadeye erek metinde yer verilmediği söylenebilir. Kaynak dilde yer alan “vay halinize” deyimini için erek dilde “vay haline onun” anlamında kullanılan “malheur à” (Devellioğlu, 1973, s. 211) deyimini tercih edilmiş ve anlamsal bir eşdeğerlik sağlanmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Başını örtmek” (s.64)	“Couvrez-toi la tête pour que je l’introduise.” “D’après le dogme musulman, en ce qui concerne le comportement de la femme toute personne de sexe féminin à partir de l’âge de puberté, ne doit montrer ni le visage ni aucune partie de son corps aux hommes, sauf à ceux qui sont ses proches parents (père, mère, oncle); même avec les parents qu’elles sont susceptibles d’épouser, les jeunes filles doivent observer cette règle. Toutefois, déjà avant les réformes sociales modernes dans certains pays musulmans comme la Turquie, cette loi severe n’a pas toujours été partout appliquée avec la même rigueur. Souvent la femme s’est contentée de se couvrir symboliquement: se couvrir la tête d’un fichu a suffi à remplacer ce rite sévère, surtout en présence des personnes qui ne sont pas considérées comme étrangères.” (p.70)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Erek metinde yer alan “Couvrez-toi la tête pour que je l’introduise.” (Başını ört ki tanıştırayım.) cümlesindeki kaynak kültüre özgü bir unsur olan “couvrez-toi la tête” (başını ört) ifadesi için bir dipnot ile bilgilendirici bir açıklama eklenmiştir. Dipnotta erek okur için verilen bilgiler şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Müslümanlık kurallarına göre, kadınların davranışlarıyla ilgili olarak, buluş çağından itibaren kadın cinsiyetinden hiç kimse, yakın akrabalar (baba, anne, amca, dayı) dışında, yüzünü ya da vücudunun herhangi bir bölümünü erkeklere göstermemelidir. Genç kızlar eşlerinin ebeveynleri dahi olsa bu kurala uymak zorundadırlar. Türkiye gibi bazı Müslüman ülkelerdeki modern sosyal reformlardan önce bile, bu katı yasa her yerde her zaman aynı titizlikle uygulanmamıştır. Çoğu zaman kadın kendini sembolik olarak örtmekle yetinmiştir: Özellikle yabancı görülmeyen insanların yanında başını bir fularla örtmek, bu katı kuralın yerini değiştirmek için yeterliydi.”

Örnek (7)

KM.	EM.
“Bir gün, artık bu merakını yenemez: Adam sen de!” (s.60)	“ Elle résista longtemps à cette tentation: un jour, cinq jours... Mais la curiosité devenait de plus en plus forte. Et à la fin elle se dit, vaincue par la tentation...” (p. 64)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Erek cümlelerin “Bu dürtüye uzun süre direndi: bir gün, beş gün... Ama merakı gitgide güçlendi. Ve sonunda kendi kendine, bu isteğin onu yendiğini söyledi.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir. Kaynak metinde yer alan “Bir gün, artık bu merakını yenemez.” cümlesi temel alınarak erek metinde “Elle résista longtemps à cette tentation: un jour, cinq jours...” (Bu dürtüye uzun süre direndi: bir gün, beş gün...) şeklinde bir yorum cümlesinin oluşturulduğu söylenebilir.

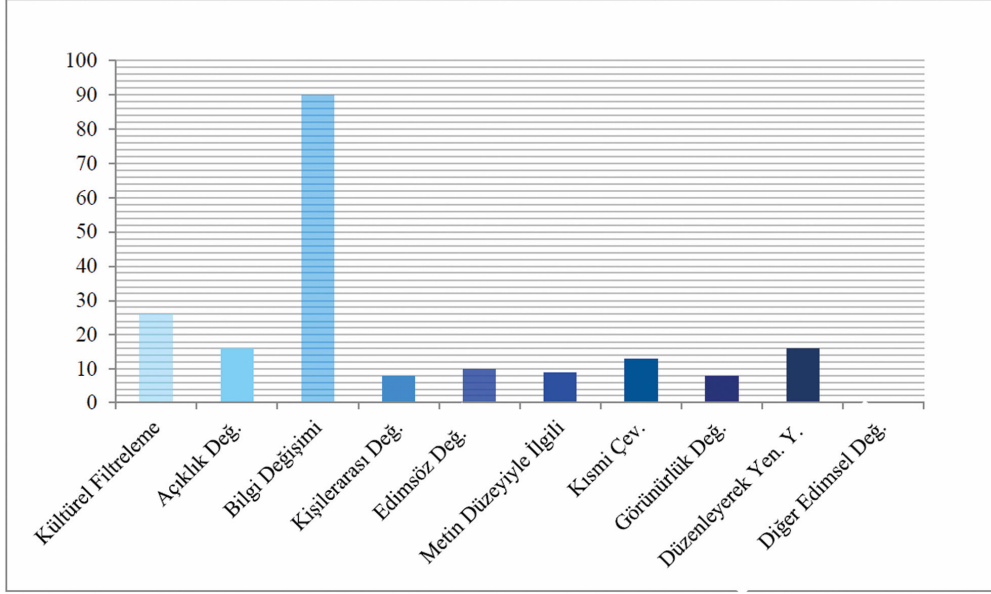
Örnek (8)

KM.	EM.
“Kız Dervişin eline su dökmesine razı olmaz, ama Derviş dinlemez...” (s. 64)	“La Princesse ne voulait pas laisser le vieillard la servir, mais celui-ci insistait.” (p.71)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Prenses yaşlı adamın ona hizmet etmesine izin vermek istemiyordu, ama adam ısrar ediyordu.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlelerin, kaynak metinde yer alan cümleden farklı sözcükler ile anlamsal bir eşdeğerlik sağlanarak aktarıldığı görülmekte ve “düzenleyerek yeniden yazma stratejisi” örneklendirilmektedir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	26	%9,4	
Açıklık Değişikliği	16	%8,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	57	%12,1
	Çıkarma	33	%13,6
Kişilerarası Değişim	8	%6,5	
Edimsöz Değişikliği	10	%6,8	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	9	%5,6	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	1	%2,8
	Cümle Kısmi Çevirisi	12	%13,6
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	4	%4,3
	Yorum Cümleleri	4	%3,4
Düzenleyerek Yeniden Yazma	16	%5,6	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.15. Dev-Baba Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.15. Dev-Baba Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.6. *Kral Padişahının Kızı (L'Histoire du Prince Qui Alla Enlever La Fille du Roi des Infidèles)* Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.6.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
"...bana karşılığında ne verirsin?" (s.84)	"Qu'est-ce que tu m'offres en échange?" (p.78)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Bu örnekte kaynak metne bağlı olarak çevirinin gerçekleştirildiği söylenebilir. Kaynak metne sadık kalarak gerçekleştirilen bu çeviri anlamsal bir kaymaya neden olmamış erek dile yapılan çeviri ile sözcüksel ve anlamsal eşdeğerlik sağlanmıştır. "Karşılığında bana ne verirsin?" şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümle ile "birebir çeviri stratejisi" örneklendirilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
"Ceviz altmış paralık bir şey. Başka bir şey dilesen ya." (s.82)	"Mais c'est une bagatelle qui ne vaut que soixante paras ... Demande-moi quelque chose de plus précieux." (p.76)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak metinde yer alan "altmış paralık" ifadesi kaynak dilden erek dile aynı şekilde aktarılan bir sözcük kullanılarak erek dile "soixante paras" şeklinde aktarılmıştır. "Değersiz, kıymetsiz" anlamına gelen "altmış paralık" ifadesi erek dile "soixante paras" şeklinde sözcüksel bir eşdeğerlik ile

“ödüncleme” yoluyla aktarılmıştır. “Para” sözcüğü için dipnot ile açıklayıcı bir bilgiye de yer verilmiştir. Erek cümle Türkçeye “Ama bu, sadece altmış para değerinde önemsiz bir şey. Benden daha değerli bir şey iste.” şeklinde çevrilir. “Para” sözcüğü için erek metinde bir dipnot eklenmiş ve erek okuyucular için gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Dipnotta yer alan bilgi şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Kendisi de yüz Türk lirası olan bir kuruşun (kourouche kuruş olarak okunur) kırkına tekabül eden para birimi. Bizim zamanımızda bile 60 para, bir fındık için aşırı bir fiyattır.”

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bu kız da meğer Periler -Padişahının kızıymış.” (s.82)	“Car la belle fille était l’enfant du Roi des Péris. ” (p.76)
Kullanılan Strateji: Ödüncleme	

“Ödüncleme stratejisi”ne örnek olarak “doğüstü güçleri olduğu düşünölen hayal ürünü bir varlık” anlamına gelen “peri” sözcüğü erek dil sesletim kurallarına uygun şekilde aktarılmıştır. Fransızcada “la fée” sözcüğü “peri” anlamında kullanılan bir sözcük olmasına rağmen “péri” şeklinde kaynak dil telaffuzu esas alınarak erek dile aktarılmış, ancak “periler” sözcüğündeki “-ler” çoğul anlamı erek dilin dilbilgisel kurallarına göre “-s” takısı eklenerek sağlanmışır. Sözcükte çoğul anlamın “-s” takısı ile verilmesi tamamıyla erek okur için yabancı bir sözcükle karşı karşıya olduğu hissinden uzaklaşarak erek dil olanaklarıyla kaynak dile yakın bir çeviri yapıldığını gösterir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Padişah ordusuyla bunların peşine düşer. ” (s.87)	“...rassemble une armée qu’il mit à la poursuite des fugitifs” (p.85)
Kullanılan Strateji: Yer Değişirme	

Kaynak metindeki “peşine düşmek” fiili erek cümlede “takip, peşine düşme” anlamına gelen “la poursuite” ad soylu sözcüğü ile aktarılmıştır. Kaynak cümlede fiil soylu sözcüğün erek cümlede ad soylu bir sözcük ile aktarılması “yer değiştirme” örneğini oluşturmuştur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“ Ablacığım , diyor, babam önünde fincanı boş bulmuş, bizim boynumuzu vurduracak.” (s.86)	“O ma sœur aînée , dit-elle, ton père a trouvé la tasse de café vide sur la table et il s’est mis en colère.” (p.82)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “ablacığım” sözcüğü için erek metinde “ma sœur aînée” (benim ablam); “baban” sözcüğü için “ton père” (senin baban) ve “fincan” sözcüğü için de “la tasse de café” (kahve fincanı) şeklindeki kullanımlar tercih edilmiştir. İfadeler, dillerin dilsel normlarına uygun olarak kullanılmıştır. Ayrıca “ablacığım” ve “baban” sözcüklerindeki iyelik ekleri erek dilde Fransızcanın dilsel özelliklerine bağlı olarak iyelik sıfatına dönüşmüştür. Her dilin farklı özellikleri olması bu noktada değişiklikleri gerekli kılmaktadır. Türkçede “benim ablacığım” ya da “benim babam” şeklinde bir kullanıma gerek yoktur. Sözcüğe eklenen şahıs ekleri ile bu anlam çıkarılabilir, ancak Fransızcada iyelik sıfatının (l’adjectif possessif) kullanılmaması anlamsal ve sözdizimsel olarak yanlış bir kullanıma neden olur. Kaynak metinde yer alan “fincan” sözcüğü için Türkçede ayrıca kahve fincanı şeklinde belirtmeye gerek duyulmamış, ancak Fransızcada “la tasse de café” (kahve fincanı) şeklinde bir ad tamlaması tercih edilmiştir. Dolayısıyla ele alınan örneklerin her biri “sözcük düzeyinde birim kaydırma” örneğini teşkil etmektedir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“ Derviş-Baba: Bu cevizi bana verir misin? diyor.” (s.83)	“Alors le Derviche demanda au Prince: -Ne voudrais-tu pas me donner cette noix?” (p.77)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “Derviş-Baba” ifadesi kültürel bir kullanımdır. Farsça kökenli “derviş” sözcüğünün “muhtaç ve fakir” gibi bir anlamı bulunmakla birlikte “bir tarikatın kurallarına uyan kişi” anlamına da gelmektedir. “Baba” sözcüğü ilk anlamının dışında “bir topluluğa yararlı ve üstün niteliklere sahip olan kimseler için kullanılan bir unvandır. Kaynak cümlede yer alan “Derviş-Baba” ifadesinin erek metinde “le Derviche” şeklinde tek bir sözcük ile “le” eril tanımlık kullanılarak yer aldığı görülmektedir. Bu sözcük Fransız literatürüne geçmiş bir sözcüktür.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Babanın ordusunu gördün de ona mı ağlıyorsun? der.” (s.88)	“Ah, dit le Prince, c’était cette armée de ton père qui te causait du chagrin?” (p.85)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan soru cümlesi “de” bağlacı kullanılarak birleştirilmiş iki yan cümleden oluşmaktadır. Erek cümle “qui” ilgi zamiri (le pronom relatif) ile aktarılan yine yan cümle içeren bir soru cümlesi ile oluşturulmuştur. Erek cümle Türkçeye “Ah, dedi Prens, senin üzülme neden olan babanın ordusuydu.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Ben biraz keyifsizim, diyor. Siz öteki odaya gidin. Ben burda yalnız yatacağım.” (s.87)	“Allez, laissez-moi seule, ordonna-t-elle, car je me sens fatiguée, et je veux me reposer.” (p.84)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan üç cümle erek metinde “car” (çünkü) ve “et” (ve) bağlaçlarıyla birleştirilerek neden sonuç ilişkisi kurularak erek okura sunulmuştur. Erek cümle “Hadi, beni yalnız bırak, diye emretti, çünkü kendimi yorgun hissediyorum ve dinlenmek istiyorum.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Çocuk böyle diyip hemen varıyor tavlaya, altına bir küheylan at çekip, heybesinin iki gözünü de altınla dolduruyor; ok-yayını, kılıcını alıyor, yola revân oluyor.” (s.81)	“Et là-dessus, il se rendit aux écuries de son pere et y choisit un beau coursier qu’il fit seller. Il prit avec lui deux sacoches pleines d’or, et après avoir terminé tous ses préparatifs, il s’arma de son arc, se munit de ses flèches, enfourcha son cheval et se mit en route.” (p.75)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Erek dilde yer alan paragraf Türkçeye “Bunun üzerine babasının ahırına gitti ve orada eyerlediği güzel bir atı seçti. Yanına iki altın dolu heybe aldı ve bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra yayını kuşandı ve oklarıyla kendini donattı, atına bindi ve yola çıktı.” şeklinde çevrilebilir. Kaynak metinde sıralı cümlelerle oluşturulmuş paragraf erek metinde tam cümleler ile aktarılmış ve “paragraf düzeyinde birim kaydırma” örneklendirilmiştir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Kral-Padişahının sarayına da süngülü nöbetçilerden, girilecek gibi değil.” (s.86)	“Mais les portes étaient gardées par les soldats qui, baïonnette au canon, montaient une garde vigilante. Pas moyen d’entrer.” (p.82)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken-Edilgen)	

Kaynak metindeki etken yapı erek metne edilgen bir hale getirilerek aktarılmıştır. “Ama kapılar, sabit süngülerle, ihtiyatlı olarak nöbet tutan askerler tarafından korunuyordu. İçeri girmenin bir yolu yok.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilmektedir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Bir kimsenin burnunu kanatmadan Padişahı esir edip Şehzadenin yanına getirir.” (s.88)	“Tu les feras prisonniers, sans que personne saigne même du nez. Et tu amèneras le Roi devant moi.” (p.85)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Geçişli-Geçişsiz)	

Kaynak metinde yer alan “Bir kimsenin burnunu kanatmadan...” zarfı “-meden/-madan” zarf fiili ekiyle oluşturulmuş bir yan cümledir. Bir başkası tarafından gerçekleştirilen bir anlam bulunmaktadır. Oldurganlık eki “-t” ile geçişli bir fiil kullanılmıştır. Anlam erek metinde “...sans que personne saigne même du nez” (...kimsenin burnu kanamadan.) şeklinde geçişsiz bir fiil (le verbe intransitif) kullanılarak aktarılmıştır. Erek cümledeki anlam kendiliğinden oluşan bir durumu içermektedir. “Kimsenin burnu kanamadan onları esir alacaksın. Kralı da önüme getireceksin.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümle kaynak cümlelerin anlamının değiştirme yoluyla erek okura sunulduğu bir cümle haline gelmiştir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Bir yanı dağın yamacı, bir yanı uçurum, kaçsa kaçamaz... ” (s.82)	“D’un côté, il y avait la paroi raide de la montagne et de l’autre, un ravin profond: il ne pouvait donc s’écarter pour éviter le monstre.” (p.75)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Kaynak metinde “...kaçsa kaçamaz” şeklindeki kullanım şartlı birleşik cümleyi oluşturmaktadır. “Kaçsa” fiili şart kipiyle çekimlenmiş, “kaçamaz” fiili de kurallı birleşik fiil olarak yeterli fiilin olumsuzuyla çekimlenmiştir. Erek metinde “pour + verbe infinitif (matar fiil)” amaç bildirmek için kullanılmış bir kalıptır. Diğer çekimsiz fiil “uzaklaşmak, bir kenara çekilmek” anlamına gelen “s’écarter” fiili Türkçeye “-abilmek” şeklinde çevrilebilen “pouvoir”⁶² yardımcı fiili ile kullanılmıştır. “Pouvoir + verbe infinitif (matar fiil)” şeklinde kullanılan bir yapıdır. Erek dildeki cümlelerin Türkçeye çevirisi şu şekilde yapılabilir: “Bir yanda sarp dağ yüzü, diğer yanda derin bir vadi vardı, bu yüzden canavardan kaçmak için uzaklaşmıyordu.”

⁶² Pouvoir (-abilmek, -e bilmek) yardımcı fiilinin fiziki ve zihinsel kapasite, müsaade, gerçeğe yakınlık ve dilek istek kipinde dilek ifade eden dört tür kullanımı bulunmaktadır (Köse, 2017, s. 403).

Örnek (13)

KM.	EM.
“Pirinç pilâvına geliyor sıra. Pirinç pilâvı dört köşeden inmeye başlıyor.” (s.86-87)	“Quand elles en furent au pilav, elles s’aperçurent que le tas de riz, dans le plat, descendait aux quatre coins, comme si quatre personnes mangeaient en même temps, et pourtant elles étaient trois.” (p.83)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan cümlede eylemi gerçekleştiren kişi sayısına yer verilmediği görülmektedir, ancak erek metinde kişi sayısının üç olduğu sanki dört kişi yemek yiyormuş gibi şeklinde bir ifade kullanılarak kişi sayısı belirtilmiştir. “Cümle yapısı değişikliği stratejisi” çerçevesinde değerlendirilebilen cümle “Pilavın başına geldiklerinde, tabaktaki pirinç yığınının, sanki dört kişi aynı anda yemek yiyormuş gibi dört köşeden aşağıya indiğini fark ettiler, ama onlar üç kişiydi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“ Kadın sesini çıkarmamış. Ertesi gün bir daha kırıyor kadının testisini.” (s.81)	“ Celle-ci ne dit pas un mot. Le lendemain le Prince recommença le même jeu, mais cette fois la bonne femme perdit patience.” (p.73)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

“Tutarlılık değişikliği stratejisi”ne örnek olan cümlede yer alan “kadın” sözcüğü erek dil normlarına uygun olarak dişil ve tekil kullanıma sahip olan “celle-ci” (kadını kast eden ‘bu’ zamiri) işaret zamiri (le pronom démonstratif) ile aktarılmıştır.

Örnek (15)

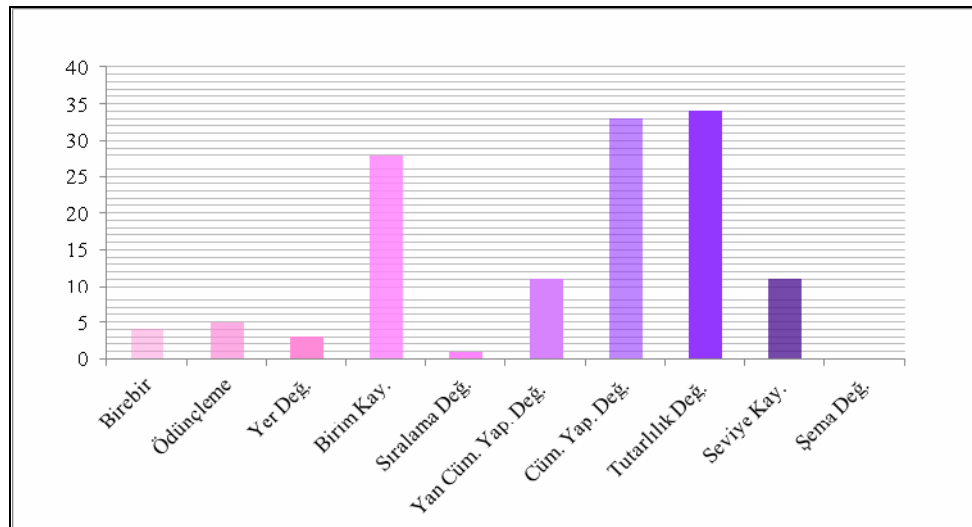
KM.	EM.
“Bu kız da meğer Periler-Padişahının kızımı .” (s.82)	“Car la belle fille était l’enfant du Roi des Péris .” (p.76)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak dildeki “Periler-Padişahının kızı” ifadesi erek dilde sesbilimsel, sözdizimsel ve sözcüksel “seviye kaydırma” yoluyla oluşturulmuştur. “Periler-Padişahının kızı” ad tamlaması sözdizimsel olarak “l’enfant du Roi des Péris” şeklinde değişim ile “periler” sözcüğü sesbilimsel açıdan erek dil sesletimine uygun olarak “Péris” şeklinde aktarılmıştır. Bu sözcüğün erek metinde “Péris” şeklinde yer alması erek dil sessel ve yapısal özelliklerine göre aktarıldığını gösterir. Kaynak dildeki telaffuzuna bağlı olarak erek dilde “peri” sözcüğündeki “e” harfinin sesletimini verebilmek adına “é” (accent aigu) harfi tercih edilmiştir. Yapısal açıdan “-ler” çoğul ekinin erek dildeki karşılığı

“-s” takısı ile sözcük için bir değiştirim yoluna gidilmiştir. Sözcüksel açıdan ise “Padişah” sözcüğünün erek dile aktarılırken “le Roi” (Kral) şeklinde değiştirilmesi örnek olarak verilebilir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		4	%1,6	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	1	%3,7	
	Erek Dile Uygun Aktarım	4	%7,0	
Yer Değiştirme		3	%6,4	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	3	%1,2	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	6	%2,1	
	Yan Cümle Düzeyinde	3	%1,2	
	Cümle Düzeyinde	12	%8,4	
	Paragraf Düzeyinde	4	%4,4	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	0	%0,0
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	0	%0,0
	Fiil Öbeği	Kişi	1	%2,5
		Zaman	0	%0,0
		Kip	0	%0,0
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	5	%18,5	
	Çekimli/Çekimsiz	6	%7,7	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		33	%11,1	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		34	%9,4	
Seviye Kaydırma		11	%3,3	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	0	%0,0	
	Sözcük Sırası Değişikliği	0	%0,0	
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.16. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.16. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.6.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Kız diyor ki o zaman: “Ey, benim kardeşim, ben sana bu cevizin marifetini bildireceğim.” (s.82)	“La jeune fille lui dit: -O mon frère! Il faut que je te dise les vertus de la noix...” (p.76)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “marifet” sözcüğünün karşılığı olarak Fransızcada “compétence” sözcüğü bulunmaktadır, ancak erek metinde kullanılan “erdem, ustalık, özel nitelik” anlamına gelen “la vertu” sözcüğü ile anlamın aktarıldığı ve “eşanlamlı” bir sözcüğün tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“ Atını orda bir ağaca bağlıyor.” (s.85)	“Puis il attacha son cheval là, quelque part...” (p.82)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Alt)	

Kaynak cümlede bir binek hayvanı olan “at” sözcüğü yer almaktadır. Erek dilde “at” sözcüğünün karşılığı olan “le cheval” sözcüğü kullanılmış ve “alt anlamlı çeviri stratejisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bizim Padişah, Kral-Padişahın kızını oğluna almak istiyormuş.” (s.81)	“Il voulait lui donner pour épouse la fille du Roi.” (p.73)
Kullanılan Strateji: Ters Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “al(-mak)” fiilinin ters anlamlısı “ver(-mek)” tir. Kaynak dildeki anlam erek dile “al-mak” fiilin ters anlamlısı olan “donner” fiili kullanılarak aktarılmış ve “ters anlamlı”lık meydana gelmiştir. Erek cümle Türkçeye “Kral’ın kızını ona eş olarak vermek istiyordu.” şeklinde çevrilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bir gün mektepten gelirken kadının, birinin testisini kırmış.” (s.81)	“Un jour le fils du Padichah rentrait au palais, après ses cours; sur le chemin , il brisa d’un coup de pierre la cruche d’une pauvre femme.” (p.73)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak metindeki cümle erek metne “Bir gün Padişahın oğlu derslerden sonra saraya dönüyordu, yol güzergâhında zavallı bir kadının testisini taş ile kırmıştı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen bir cümle ile aktarılmıştır. “...au palais, après ses cours; sur le chemin” (saraya, dersten sonra; yol üzerinde) ifadesiyle zaman ve yer, “un coup de pierre” (bir taş ile) ifadesiyle eylemin nasıl gerçekleştirildiği ve “pauvre” (zavallı) sıfatı ile de kadın sözcüğünün nitelendirildiği eklemeler ile anlamsal genişletme yoluna gidilmiştir. Bu şekilde erek okur için anlamın detaylandırıldığı ve “genişletme stratejisi”nin örneklendirildiği bir kullanım oluşmuştur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Dile benden, ne dilersin?» diye soruyor. «Sağlığını dilerim.” (s.82)	“Que souhaitez-tu de moi? Dis-le sans te gêner. - Je ne souhaite que le bien-être de mon Roi, répondit le jeune homme.” (p.76)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak metinde yer alan “Sağlığını dilerim.” cümlesi erek metinde “Kralımın sadece sağlığını dilerim.” şeklinde aktarılmıştır. “Kısıtlama ve sınırlandırma bildirmek için” (Sığırcı, 2022, s. 43) kullanılan “ne...que”⁶³ (sadece, yalnızca) kalıbı bu örnekte anlamsal açıdan “sağlık” sözcüğünün vurgulandığı bir anlamın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Ablacığım, diyor, baban önünde fincanı boş bulmuş, bizim boynumuzu vurduracak.” (s.86)	“O ma sœur aînée, dit-elle, ton père a trouvé la tasse de café vide sur la table et il s’est mis en colère. Pourtant nous n’y sommes pour rien; nous lui avons bien servi son café...Or, pensant que nous nous moquions de lui, il a ordonné à ses bourreaux de nous couper la tête.” (p.82-83)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

⁶³ Fransızca “ne ...que” kalıbında fiil çekimli durumda kullanılır. Ayrıca “pas” olumsuzluk belirteci kullanılarak oluşturulan “ne...pas...que” şeklinde olumsuzluk anlamı içeren bir yapı da bulunmaktadır (Sığırcı, 2022, s. 43).

Erek metinde yer alan paragraf “Ah ablam, dedi, baban boş kahve fincanını masanın üzerinde buldu ve öfkeleni. Yine de öfkesiyle hiçbir ilgimiz yok; ona kahvesini güzelce ikram ettik... Ama onunla dalga geçtiğimizi düşünerek cellatlarına başımızı kesmelerini emretti.” şeklinde Türkçeye çevrilir. Kaynak metinde yer alan anlam erek metinde anlamsal ve sözcüksel bir açılım ile aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“O dakika seccade, tıpkı tayyare gibi, havalanıyor, ” (s.85)	“Et le tapis décolla , s’envola dans les airs avec le Derviche assis dessus, tout comme un avion , puis atterrit.” (p.81)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde yer alan “...seccade, tıpkı tayyare gibi, havalanıyor.” cümlesinde seccade, tayyareye havada uçması açısından benzetilmiştir. “Seccade” benzeyen, “tayyare” benzetilen “havalanması” benzetme yönü, “gibi” benzetme edatıdır. “Tıpkı” edatıyla anlamsal olarak benzerlik ilgisi pekiştirilmiştir. Kaynak metindeki benzetme erek dile aynı şekilde aktarılmıştır. “Le tapis” (seccade, halı) benzeyen (comparé), “un avion” (uçak) benzeyen (comparant), “décoller” (havalanmak) benzetme yönü (point commun), “tout comme” (tıpkı, aynı, gibi) benzetme edatıdır (un outil de comparaison⁶⁴).

Örnek (8)

KM.	EM.
“Şehzade bu sözleri duyunca annesine geliyor...” (s.81)	“Le fils du Padichah fut très touché par ces paroles. Il alla vers sa mère et lui demanda...” (p.75)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde yer alan cümle erek dile aktarılırken bu cümleden önce yer alan “Le fils du Padichah fut très touché par ces paroles.” (Padişahın oğlu bu sözlerden çok etkilendi.) cümlesi ile aktarılmıştır. “Dokunmak, temas etmek” anlamına gelen “toucher” fiili ile mecazi bir anlam içeren ve “etkilenmek” anlamına gelen “être touché par” kalıbı ile anlam sağlanmıştır.

⁶⁴ Fransızcadada benzetme sanatında bağlaç ya da zarf olarak “comme, plus que, ainsi que, moins que”, karşılaştırma sıfatı olarak “tel, semblable, pareil à, similaire à” ve fiil olarak da “paraître, avoir l’air de, se rapprocher de, sembler” vb. kullanılabilir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Kral-Padişahı da, tahtına oturmuş. Canı kahve içmek istemiş... ” (s.86)	“Celui-ci pressa sur un bouton.” (p.82)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde “bir şeyi yapmayı arzu etmek” anlamına gelen “canı istemek” deyimini kullanılarak oluşturulmuş cümlenin anlamına erek dilde yer verilmemiştir. Erek dilde yer alan cümle Türkçeye “Düğmeye bastı.” şeklinde çevrilir. Bu cümle metinsel bağlamda değerlendirildiğinde Kral-Padişahı bir şey isteyeceği zaman düğmeye basarak hizmetkârları huzuruna çağırmakta olduğundan sadece bu şekilde bir cümle ile aktarım gerçekleştirilmiştir. Kaynak dilde kullanılan mecazi anlama erek dilde yer verilmediği görülmektedir, ancak erek dilde “canınız isterse, içiniz çekerse” anlamına gelen “si le cœur vous en dit” (Yalt, 1975, s. 82) deyimini kullanılarak anlam erek dilde oluşturulmuştur.

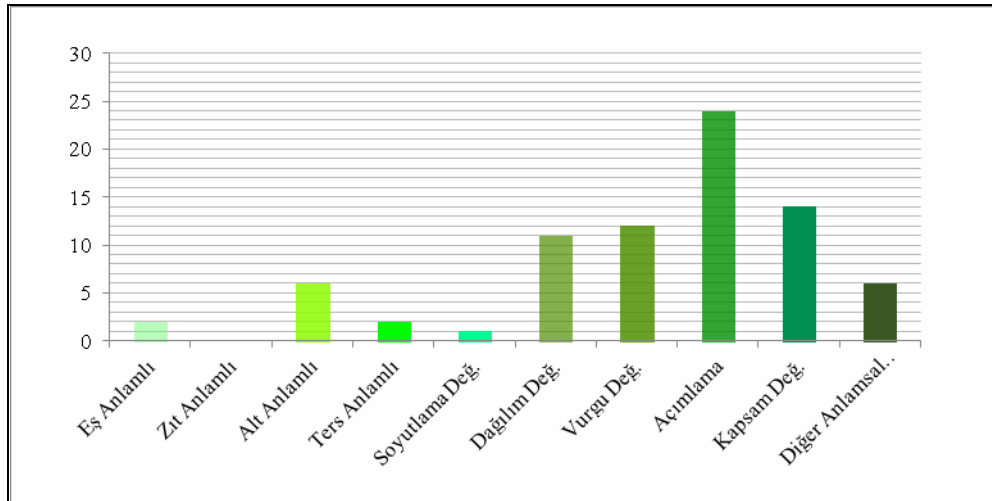
Örnek (10)

KM.	EM.
“Öyle ise beni babama götür. Babam senin mükâfatını verir.” (s.82)	“Alors emmene-moi chez le Roi mon pere, il te comblera de présents.” (p.75)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

“Beni Krala götür babam, sana hediyeler yağıdıracağ.” şeklinde Türkçeye çevrilen erek cümlede yer alan “chez” edatı (la préposition) Türkçede “yanında, ...da, ...dan” gibi anlamlara gelmekte ve “chez” edatından sonra sadece insan ya da hayvan gibi canlı varlıklar kullanılmaktadır. Yani market, sinema, okul gibi herhangi bir yere giderken kullanılan “au, aux...” gibi article contracté (birleşik tanımlıklar) kullanılmamakta “chez” edatı kullanılmaktadır. Fransız diline özgü bir kullanım içerdiğinden bu örneğin “diğer anlamsal değişiklikler” stratejisi altında ele alınması uygun görülmüştür.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		2	%6,9
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	1	%7,1
	Alt-Alt	5	%4,8
Ters Anlamlı		2	%16,7
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	1	%12,5
Dağılım Değişimi	Genişletme	11	%6,4
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		12	%3,6
Açıklama		24	%9,1
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	2	%4,5
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	Mecaz-Gerçek	8	%5,9
	Gerçek-Mecaz	0	%0,0
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	1	%4,5
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	3	%4,1
Diğer Anlamsal Değişiklikler		6	%3,4

Tablo 2.17. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.17. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.6.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Asa cevizi getiriyor. Şehzade : Açıl sofram açıl, bir kişilik yemek saçıl, der demez mükemmel bir sofraya kuruluyor.” (s.83)	“Et le bâton fila, et il revint en un clin d’œil avec la noix. -Ouvre-toi, ma noix, ouvre-toi et sers-moi mon repas, dit le Prince .” (p.78)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme /Eleme	

Kaynak metinde yer alan “Padişahların ve oğullarının erkek çocuklarına verilen san” (TDK , 2011, s. 2213) anlamındaki “şehzade” sözcüğü için erek metinde “le Prince” (prens) sözcüğü tercih edilmiştir. Kültürel bağlamda ele alındığında sözcüğün erek kültüre göre uyarlandığı görülmektedir. Kaynak metinden anlamsal olarak uzaklaşmamış erek okur için anlaşılır bir ifade olmuştur. “Şehzade” sözcüğü erek dile “ödüncleme” yoluyla aktarılsaydı ek bir açıklamaya ihtiyaç duyulacaktı, ancak buna gerek duyulmayarak sözcüğün anlamsal olarak denginin kullanıldığı görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Bir bizim Padişah varmış, bir de Kral Padişahı varmış.” (s.81)	“Il y avait une fois un Padichah, qui était nôtre, et un Roi, qui était le Kral-Padichah, c’est-à-dire le Roi des Infidèles. ” (p.73)
Kullanılan Strateji: Açıklık	

“Bir zamanlar bizim olan bir Padişah ve Kral-Padişahı olan bir Kral vardı, yani Gayrimüslimlerin Kralı.” şeklinde erek dile aktarılan cümlede “c’est-à-dire le Roi des Infidèles.” (...yani Gayrimüslimlerin Kralı) ifadesi daha önce söylenmiş cümleyi açıklar niteliktedir. Ayrıca kaynak metindeki cümleye de erek metinde açıklık getirildiği görülmekte ve bu kullanım ile “açıklık stratejisi” örneklendirilmektedir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Oğlan yola düzülüyor. Az gidiyor, çok gidiyor...” (s.83)	“ De bon matin le Prince quitta le palais et se remit en route. Lorsqu’après une longue chevauchée il se sentit fatigué et affamé, il descendit de cheval, s’assit par terre et, ayant sorti la noix, il dit... ” (p.77)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Erek cümlelerin “Sabah erkenden Prens saraydan ayrıldı ve tekrar yola çıktı. Uzun bir yolculuktan sonra kendini yorgun ve aç hissettiğinde atından indi, yere oturdu ve cevizi çıkardıktan

sonra dedi ki...” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir. Kaynak metinde yer almamasına rağmen erek metinde yer alan ifadeler erek metne eklenmiş ve erek dil odaklı bir çeviri gerçekleştirilmiştir. Bu sayede özgün metinde yer almayan ifadelerin erek metinde kullanılması metnin erek okur için daha açık, anlaşılır ve bilgilendirici olmasını sağlamıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Beni burdan alıp Kral-Padişahının sarayının yanına indireceksin. Seccadenin üstüne oturuyor. Seccade havalanıyor da onu alıyor, götürüyor, Kral-Padişahının sarayının yanına indiriyor. ” (s.85-86)	“Porte-moi, à l’instant, tout près du palais du Roi Kral-Padichah.” (p.82)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Erek metinde yer alan alan cümle Türkçeye “Beni hemen Kral-Padişahı’nın sarayına çok yakın bir yere taşı.” şeklinde çevrilebilir. Özgün metnin devamında yer alan cümlelerin çevrilmemesi ve erek metinden çıkarmada sakınca görülmemekle sadece bu kısmın erek okura sunulduğu görülmektedir, ancak bu aktarım ile kaynak metindeki anlamsal ve dilsel bir eşdeğerliğin yakalanamadığını da söylemek doğru olur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“ Beride Şehzade, ordusunu peşine takar, babasının memleketine gelir.” (s.88)	“ Au bout de quelque temps ils entrèrent dans la ville du Padichah.” (p.86)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişiklik	

Kaynak söylemde yer alan “beri” sözcüğü halk ağzında bir kullanıma sahiptir. Sözlük anlamı ise “konuşanın önündeki iki uzaklıktan kendisine daha yakın olanı” (TDK , 2011, s. 312) şeklindedir. Kaynak cümlede “beride” sözcüğü durumsal bir tümleçken erek dile “au bout de quelque temps” (bir süre sonra) şeklinde zaman zarfı kullanılarak değiştirim ile aktarıldığı görülmektedir. Erek dildeki cümle “Bir süre sonra Padişahın şehrine girdiler.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Koyununuzdaki cevizi dilerim, Padişahım.” (s.82)	“Donnez-moi la noix que vous portez dans votre sein.” (p.76)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan cümle anlamca olumlu bir düz cümledir. “Koynunuzda taşıdığımız cevizi bana veriniz.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümlenin emir kipinde (l’impératif) ve ikinci çoğul şahıs ile çekimlendiği görülmektedir. “Je souhaite la noix que vous portez dans votre sein, mon Padichah.” şeklinde aktarılabilecekken böyle bir değişikliğe gerek duyulması serbest bir şekilde erek odaklı bir çeviri yapıldığını göstermektedir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Oğlan yola düzülüyor. Az gidiyor, çok gidiyor...” (s.83)	“ De bon matin le Prince quitta le palais et se remit en route.” (p.77)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak metinde zaman bildirilmediği halde erek dilde “de bon matin” (sabah erkenden) şeklinde bir zaman ifadesi kullanıldığı görülmektedir. Bu, mantıksal olarak bir tutarsızlığa neden olmuştur. Masalın devamında öğle vakti ve akşam vakti kaynak ve erek metinlerin her ikisinde de belirtilmiş, ancak sabah vakti ifadesine özgün metinde yer verilmemiştir. Bu değişim “metinsel tutarsızlığa” neden olmaktadır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Cevizi sana verirsem, karşılığında sen bana ne verirsin?” (s.84)	“Qu’est-ce que tu me proposes en échange?” (p.79)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan cümle şart kipi (le mode conditionnel) cümlesidir. Erek dile “Karşılığında bana ne teklif ediyorsun?” şeklinde Türkçeye çevrilebilen kısım erek dile aktarılmış, ancak koşul-şart anlamına yer verilmemiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Hoca” (s.87)	<p>“Un hodja”</p> <p>“C’est le personnage qui remplit une fonction religieuse, ou qui, sans posséder l’instruction nécessaire pour ce genre de fonction, passait autrefois pour tel, vu que l’ “habit faisait souvent le moine”. La direction des prières en commun, l’enseignement dans les écoles primaires, les consultations sur diverses questions de dogme, l’accomplissement de différents rites religieux, constituaient les fonctions des hodja qui, dans un métier: il y a eu des hodja marchands, agriculteurs ou artisans. Il y en avait aussi qui pratiquaient les sciences occultes, la magie ou la divination. Ceux des hodja qui, officiellement, étaient chargés de diriger les prières communes dans les mosquées, de tenir l’état civil (comme actes de naissance, contrats de mariage, actes de décès, etc...) étaient nommés imam: chaque quartier de ville, chaque village avait son imam, paye par la direction des affaires religieuses du gouvernement central, ou par la communauté, selon les cas. -Cette dernière institution existe toujours, mais la fonction d’imam est limitée à la seule direction de la prière et des rites funéraires ou commémoratifs, donc à des affaires purement religieuses.” (p.84)</p>
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Özgün masalda yer alan “hoca”, “dini bilgilendirmeler yapıp uygulamada inananlara yol gösteren devlet görevlisi olarak çalışan din adamı”dır. Hoca sözcüğünün erek dilde erek dil telaffuzuna uygun olarak ve eril tanımlık (l’article masculin) kullanılarak aktarıldığı görülmektedir. Erek dil sesletimine uygun olarak “un hodja” şeklinde aktarılan sözcük ile ilgili erek kitle için anlaşılabilirliği artırmak amacıyla dipnot ile ek bilgiye de yer verilmiştir. Dipnotun Türkçeye şu şekilde çevirisi yapılabilir: “Bu şahsiyet, dinsel işleri yerine getirmektedir ya da eskiden bu tür görevler için yeterince donanımlı olmasalar da bu tarz kıyafetler onları hoca gibi göstermekteydi. Toplu dualar, ilkokullarda öğretim, çeşitli dini sorularda düşünce alışverişi, çeşitli dinsel törenlerin uygulanması, bir meslek sahibi olan hocaların görevlerini oluşturuyordu: Tüccar hocalar, çiftçiler ya da zanaatkârlar vardı. Gizli bilimler, büyü ve kehanet uygulayanlar da vardı. Resmi olarak hocalar aslında camilerde toplu namaz kıldırın, medeni durumlarla ilgilenen (doğum belgesi, ölüm belgesi vb.) imam olarak tanımlanmaktaydı. Şehrin her mahallesinde, her köyünde imamlar bulunmaktaydı. Maaşları merkez

hükümetin diyanet işleri ya da duruma göre cemaat tarafından ödenirdi. Bu kurum halen mevcuttur, ama imamın fonksiyonları namazı kıldırmakla yükümlü ve cenaze işlerini ya da törenleri dezenlemekle sınırlandırılmıştır, dolayısıyla sadece din içerikli işlerle meşgullerdir.”

Örnek (10)

KM.	EM.
“Baban iki sene harbetti de o kızı alamadı...” (s.81)	“Voilà deux ans que le Padichah ton père lui fait la guerre pour le soumettre et l’obliger à te donner sa fille en mariage , et il n’arrive pas à le vaincre.” (p.73)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Erek metinde “Baban, Padişah iki yıldır ona boyun eğdirmek ve kızını seninle evlenmeye zorlamak için savaştı ve onu yenemedi.” şeklinde çevrilebilen cümlede “pour le soumettre et l’obliger à te donner sa fille en mariage” (kızını seninle evlenmeye zorlamak ve boyun eğdirmek için) şeklinde metinsel bağlama bakıldığında çıkarılabilecek bir anlam ile bir “yorumlama” yapıldığı söylenebilir.

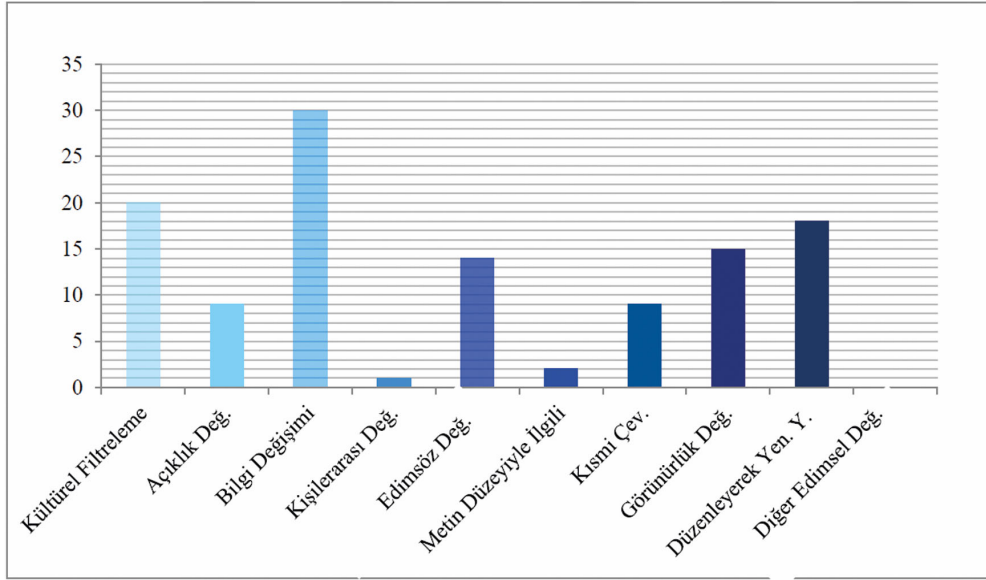
Örnek (11)

KM.	EM.
“Derviş asaya: Getir evinden şunun mendilini! der demez asa yel-yepelek oluyor, bir cigara içimi, mendili alıp getiriyor.” (s.83)	“Le bâton ne se fit pas répéter l’ordre: il fila, rapide comme un éclair et, en moins de temps qu’il n’en faut pour fumer une cigarette, il revint avec le mouchoir.” (p.77)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Asa emrin tekrarlanmasını gerektirmedi: Şimşek kadar hızlı uçtu ve bir sigara içmek için gereken süreden daha kısa bir sürede mendille geri döndü.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen erek cümle “düzenleyerek yeniden yazma stratejisi”ne uygun olarak erek dile aktarılmıştır. Erek dilde yer almayan kaynak kültürün yöresel bir söyleyişi olan “yel-yepelek olmak” ifadesi “çabucak, hızlı ve telaşlı bir şekilde” anlamına gelmektedir. Erek dilde ise anlamsal bir denklik sağlandığını söylemek mümkündür. Erek odaklı bir aktarım sağlanmış kaynak metindeki cümle erek okur için yeterince anlaşılır ve açık bir şekilde oluşturulmuştur.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	20	%7,2	
Açıklık Değişikliği	9	%4,5	
Bilgi Değişimi	Ekleme	19	%4,0
	Çıkarma	11	%4,5
Kişilerarası Değişim	1	%0,8	
Edimsöz Değişikliği	14	%9,6	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	2	%1,2	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	6	%16,7
	Cümle Kısmi Çevirisi	3	%3,4
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	10	%10,8
	Yorum Cümleleri	5	%4,3
Düzenleyerek Yeniden Yazma	18	%6,3	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.18. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.18. Kral Padişahının Kızı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.7. Kara Tavuk (*La Poule Noire*) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.7.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Bu tavuğu ne yapacağım?...” (s.91)	“Que vais-je faire de cette poule?” (p.90)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Zamansal, sözcüksel ve anlamsal bir eşdeğerlik ile kaynak dildeki cümlenin erek dile çevirisi “birebir çeviri stratejisi”ni örneklendirmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Kardeşini vezir yapar.” (s.95)	“Il nomma Vezirs ses deux frères.” (p.96)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Osmanlı İmparatorluğu’nda bakan, vali ve paşa unvanına sahip kişilere verilen ad” anlamına gelen “Vezir” sözcüğü kaynak dilden erek dile aktarılırken “ödünçleme stratejisi”nden yararlanılmış ve sözcük erek dile aynı şekilde aktarılmıştır. “İki kardeşini Vezir olarak atadı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek dildeki “vezir” sözcüğüne erek dil normlarına uygun olarak “-s” çoğul ekinin eklendiği, özel bir ad gibi büyük harfle yazıldığı ve eril tanımlık (l’article masculin) kullanıldığı görülmektedir. Osmanlı imparatorluğu’nda vezirler erkek olduğundan eril tanımlığın bu yüzden tercih edildiği söylenebilir. Fransız literatürüne “vezir” sözcüğü “le vizir” olarak girmiştir. Le Robert Micro’da “vizir” sözcüğü için “Osmanlı İmparatorluğu’nda bakan” (2018, s. 1526) şeklinde bir açıklama yer almaktadır, ancak “Vizir” şeklinde kullanım tercih edilmeyerek çeviri masalda bu sözcük için herhangi bir değişikliğe gidilmeden sözcüğün aynı şekliyle aktarımı uygun görülmüştür.

Örnek (3)

KM.	EM.
“ Keşiş bin kırmızı lirayı sayar. Bu yumurtadan gene getir, her yumurta için bin lira sana der, gider.” (s.92)	“ Le Kéchiche lui compta les mille pièces d’or. - Chaque fois que tu auras un œuf pareil, tu pourras me l’apporter. Je te le payerai le même prix, ajouta le Kéchiche.” (p.92)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak metinde yer alan “keşiş” sözcüğü erek dilin sesletimsel özellikleri dikkate alınarak “ödünçleme” yoluyla aktarılmıştır. “Rahip” anlamına gelen “keşiş” sözcüğü erek metinde “Le Kéchiche” şeklinde eril tanımlık (l’article masculin) ile kullanılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Dile benden dileğini , yığidim demiş.” (s.90)	“Demande-moi ce que tu veux , je te l'accorderai.” (p.89)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak cümlede yer alan ad soylu “dilek” sözcüğü yerine erek dilde “vouloir” (istemek) fiilinin “tu” (sen) şahıs zamirine göre çekimlenerek kullanıldığı görülmektedir. Kaynak dildeki sözcük erek dilde ad hali ile değil fiil hali ile kullanılmış ve “yer değiştirme” meydana gelmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Oğul, bunlar bizim değil, emminizin . Hele biraz sabredin, babanız size de ekmek getirir.» diye onları avutmaya çalışmış.” (s.93)	“Patientez, mes enfants, disait-elle. Votre pere ne tardera pas à venir avec du pain... Tout ceci est à votre oncle , nous ne devons pas y toucher...” (p.92)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak cümledeki “emmi” sözcüğü “amca” anlamında halk ağzında kullanılan bir sözcüktür. Dillerdeki farklılıklara bağlı olarak kaynak dilde iyelik sıfatı kullanılmamış şahıs eki ile “emminiz” şeklinde oluşturulan sözcük erek dilde “iyelik sıfatı” (l’adjectif possessif) kullanılmasının gerekliliğinden dolayı “votre oncle” (sizin amcanız) şeklinde aktarılmıştır. Erek dilde halk ağzında yer alan sözcüğün kaynak dil standart kullanımına göre sözcüksel karşılığı aktarılmış ve “sözcük düzeyinde birim kaydırma” örneklendirilmiştir. Ayrıca ek bir açıklama ya da dipnot ile herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“O köşkün içinde Huri gibi güzel bir kız yatar. Onu uyur bulacaksın.” (s.90-91)	“Tu y verras une Belle , couchée sur un divan, plongée dans un sommeil profond.” (p.89)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde ve Cümle Düzeyinde)	

Burada hem “sözcük öbeği düzeyinde” hem de “cümle düzeyinde” birim kaydırma stratejisini örneklendiren bir kullanım bulunmaktadır. Kaynak metinde yer alan “Huri gibi güzel bir kız” nitelendirme sıfatı ile oluşturulmuş sözcük öbeği erek dile sadece “une Belle” (güzel bir kız) şeklinde aktarılmıştır. “Güzel” anlamına gelen “belle” sıfatı dişil, “beau” sıfatı ise eril kullanıma uygundur. Erek metinde “güzel bir kız” anlamında “une belle fille” şeklinde bir sıfat tamlaması kullanılabilirdi. Burada çeviri sırasında daha önce incelenen masallardan farklı bir tutum sergilendiği görülmektedir.

“Kız” sözcüğü kullanılmamış ve kaynak dilde büyük harf ile yazılan “Huri gibi” ifadesi için de erek dilde “une Belle” sözcüğünün büyük harf ile kullanılması uygun görülmüştür. Fransız literatürüne geçen sözcüklerden biri de erek dil sessel yapısına göre “la houri” şeklinde yazılan “huri” sözcüğüdür. Aslında “huri” sözcüğü için erek dilde yer alan “houris” sözcüğü tercih edilerek “une très belle femme comme les houris du paradis.” şeklinde özgün metne daha yakın bir çeviri gerçekleştirilebilirdi, ancak “hurinin güzelliğinin ön planda tutulduğu “une Belle” şeklinde bir çeviri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca buna ek olarak kaynak dilde iki cümle halinde verilen ifadenin erek dilde tek cümle ile aktarılması “cümle düzeyinde birim kaydırma stratejisi”ni örneklendirmektedir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Çocukları öğün, aş bulamadıkları zaman kül kömbesi yapar yerlermiş.” (s.90)	“Le jour où elle ne trouvait rien à donner aux enfants, la mère leur préparait des galettes de cendre pour tromper leur faim.” (p.87)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde tek cümle ile verilen anlam erek metinde virgül ile bağlanmış yan cümlelerden oluşan bir kullanım tercih edilerek oluşturulmuş ve “yan cümle düzeyinde birim kaydırma” meydana gelmiştir. Erek cümle Türkçeye “Çocuklara verecek bir şey bulamadığı gün, anne açlıklarını bastırmak için onlara külden gözleme hazırlıyordu.” şeklinde çevrilir. Kaynak metinde yer alan cümlede eylemi gerçekleştiren “çocuklar” iken erek metinde eylemi yapan özneler değiştirilerek eylemi gerçekleştiren özne “anne” olmuştur.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Aradan bir zaman geçer, kadının kocası Hacdan döner, bakar ki: Kara-Tavuk elden çıkmış, oğlanlar çıkıp gitmişler. Adamcağız da bu hale yanıp yakılır, ama ne yapsın...” (s.95)	“Peu après le mari revint du pèlerinage; ayant appris la disparition de ses enfants, sans en savoir pourtant la cause, il en fut bien affligé et perdit toute joie de vivre.” (p.96)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan paragraf erek metne “peu après” (biraz sonra) bağlacı ve “sans” (-madan, -meden) edatı kullanılarak aktarılmıştır. “Kısa bir süre sonra koca Hacdan döndü; çocuklarının kayb olduğunu öğrenince, nedenini bilmeden çok üzüldü ve yaşama sevincini tamamen yitirdi.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen metin “paragraf düzeyinde birim kaydırma” stratejisini örneklendirmektedir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Vakti zamanında çok fakir bir hammal varmış, evini geçindirmekten âcizmiş.” (s.90)	“Il y avait une fois un porteur, très pauvre, si pauvre qu’il n’arrivait pas même à assurer du pain bis à sa famille.” (p.87)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak metinde “çok fakir bir hammal” şeklinde oluşturulan sıfat tamlaması erek metne dillerin farklılıklarından kaynaklanan bir değişiklik ile “un porteur, très pauvre, si pauvre” şeklinde ad ve sıfatın sözdizimsel olarak farklı yapılarda oluşmasını mümkün kılan bir aktarım ile çevrilmiştir. Sıfat tamlamalarının her iki dilde de farklı bir dizim ile oluşturulması “ad öbeğinde niteleme sıra değişikliği”ni örneklendirmektedir. Kaynak dilde “Derecelendirme sıfatı+Niteleme sıfatı+Sayı sıfatı+Ad” şeklinde oluşturulan yapı erek dilde “Sayı sıfatı+Ad+Derecelendirme sıfatı+Niteleme sıfatı” ve tekrar eden anlamı pekiştirmek amacıyla kullanılan si pauvre (çok fakir) “Derecelendirme sıfatı+Niteleme sıfatı” ile oluşturulmuştur.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Çaresiz bu çocuğu padişah yaparlar. Küçük oğlan oturur tahta, hüküm sürmeye başlar.” (s.94)	“On fut donc, à la fin, bien obligé de déclarer cet enfant Roi et de le faire asseoir sur le trône.” (p.95)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan ilk cümlede eylemi gerçekleştiren başkaları ikinci cümlede ise eylemi gerçekleştiren küçük oğlandır. Erek metne “Bu nedenle, sonunda, bu çocuğu Kral ilan etmek ve onu tahta oturtmak zorunda kaldılar.” şeklinde Türkçeye aktarılabilen cümle her iki eylemi gerçekleştirenin de başkaları olduğunu göstermektedir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Sağlığımın sana ne fayda?” (s.90)	“Mon bien-être ne t’apportera nul profit.” (p.89)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Özgün cümle “geniş zaman”la kurulmuş bir yapıdayken erek metindeki cümle “gelecek zaman” (le futur simple) ile kurulmuş ve “fiil öbeğinde zaman değişikliği”ni örneklendirmiştir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Kadına işi tasarladıkları gibi sona erdiremediği için kızar, küser gider...” (s.95)	“Quant à la femme du porteur, elle fut abandonnée définitivement par son amant...” (p.95)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken/Edilgen)	

Kaynak metinde yer alan cümlede “hamalın” kızıp gitmesinin nedenini açıklayan bir yan cümle yer almış ve cümle etken yapıda oluşturulmuştur. Bu cümle erek metne aktarılırken kaynak metindeki nedene yer verilmeyerek “Hamalın karısına gelince, sevgilisi tarafından kesin olarak terk edildi.” şeklinde çevrilebilen bir cümle ile anlam aktarımının sağlandığı görülmektedir. Kaynak metinde kızıp küsüp giden de erek metinde terk eden de aynı kişidir, ancak her iki cümlede anlam farklı eylemlerle aktarılmıştır. Kaynak metindeki etken cümle erek metinde edilgen yapıda aktarılmıştır.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Yolda giderken hammaal kendi kendine söylenirmiş. ” (s.91)	“Chemin faisant, il ne put s’empêcher, cependant de se dire en lui même...” (p.90)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

“Kendi kendine bir şeyler konuşmak” anlamına gelen “söylenmek” fiili özgün metinde “söylen-ir-miş” şeklinde çekimli olarak kullanılmıştır. Erek metinde ise aynı anlamda kullanılan “se dire”⁶⁵ fiili ile anlam aktarımı sağlanmıştır, ancak dillerin yapısal farklılıklarına bağlı olarak erek dilde fiil mastar halde (infinitif verbe) kullanılmış ve “çekimli-çekimsiz yapı” örneklendirilmiştir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Karısına çocuklarını emanet eder, yola çıkar.” (s.93)	“Un jour il quitta son pays pour faire ce long voyage après avoir bien recommandé ses enfants à leur mère.” (p.92-93)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Erek dilde yer alan cümle Türkçeye “Bir gün çocuklarını annelerine emanet ettikten sonra bu uzun yolculuğu yapmak için ülkesini terk etti.” şeklinde çevrilebilir. Kaynak dilde “karısına” sözcüğünün erek dilde “à leur mère” (annelerine) şeklinde değiştirildiği görülmektedir. Burada dillerin dilsel yapılarına bağlı olarak farklılaşan bir kullanım bulunmaktadır. Eğer kaynak cümlede

⁶⁵ Fransızcadada “se dire” fiili “çift zamirli fiiller” (le verbe pronominal) konusu altında ele alınan “edilgen anlamlı çift zamirli fiil” (le verbe pronominal dans le sens passif) sınıflandırmasına dâhil edilen bir fiildir. Bu fiiller genellikle üçüncü tekil kişi il/elle özneleri ile kullanılır ve edilgen anlam taşırlar.

“annelerine” sözcüğü kullanılsaydı “anne” sözcüğüne eklenen “-ler” çoğul eki ile anlam sağlanırdı, ancak Fransızca da böyle bir kullanım bulunmamaktadır ve “leur” çoğul iyelik sıfatı ile aynı anlam verilmiştir. Kaynak dilde bulunan cümle sıralı bir cümledir. Erek cümle ise öncelik-sonralık ilişkisine bağlı olarak “après” (sonra) bağlacıyla kurulmuştur. “Cümle yapısı değişikliği”ne örnek olabilecek bir kullanım söz konusudur.

Örnek (15)

KM.	EM.
“ Kız da çaresiz, Kara Tavuğu verir. Adam döner, köyünün yolunu tutar.” (s.91)	“Et la Belle , en larmes, geignant et pleurant, lui remit la Poule Noire. Le porteur prit son butin et se mit en route pour s’en retourner chez lui .” (p.90)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “kız” sözcüğü ad soylu bir sözcüktür. Erek dile “güzel” anlamına gelen “belle” sıfatının ad olarak kullanımıyla “la Belle” şeklinde aktarılmıştır. Bu kullanım, “mecaz-ı mürsel” ya da “ad aktarması” (la métonymie) diye adlandırılan bir söz sanatı (les figures de style) türünü oluşturmaktadır. Kaynak dilde “adam” sözcüğü erek dilde “le porteur” (hamal) sözcüğü kullanılarak aktarılmıştır. “Köyünün” sözcüğü de “evini” kasteden bir kullanım ile “chez lui” şeklinde aktarılmıştır. Kaynak ve erek metinde yer alan sözcüklerin farklı kullanımları “tutarlılık değişimi”ni örneklendirmektedir. Erek metindeki cümle “Ve Güzel kız, gözyaşları içinde, inleyerek ve ağlayarak ona Kara Tavuğu verdi. Hamal ganimetlerini aldı ve evine dönmek için yola çıktı.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir.

Örnek (16)

KM.	EM.
“Artık eski hammal Karun gibi zengin olmuş.” (s.93)	“Et le pauvre porteur devint ainsi l’homme le plus riche du pays .” (p.92)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

İslam kaynaklarında yer alan Karun, Musa peygamber zamanında yaşamış zamanının en zengini olan, ancak insanlara zulüm eden ve fakirlere yardım etmeyen sonunda da yaptığı aşırılıklardan dolayı helak olan kimsedir. Kaynak metinde yer alan “çok zengin olmak” anlamında kullanılan “Karun gibi zengin” ifadesi erek kültürde “l’homme le plus riche du pays” (ülkenin en zengin adamı) şeklinde aktarılmıştır. Kaynak kültürde yer alan deyimın anlamsal bütünlüğü erek dilde oluşturulabilmiş ve anlam doğru yorumlanabilmiştir. Erek dilde “çok zengin, Krezus gibi zengin” (Gürün, 1975, s. 204) anlamına gelen “riche comme Crésus” deyimini bulunmaktadır, ancak bu deyim kullanılmayarak anlamsal bir eşdeğerlik ile deyimın anlamını içeren bir aktarım gerçekleştirilmiştir. “Ve fakir hamal

böylece ülkedeki en zengin adam oldu.” şeklinde çevrilebilen bu cümle kaynak dildeki deyimden erek dilde anlamsal olarak aktarımından dolayı bir “seviye kaydırma” örneğini içermektedir.

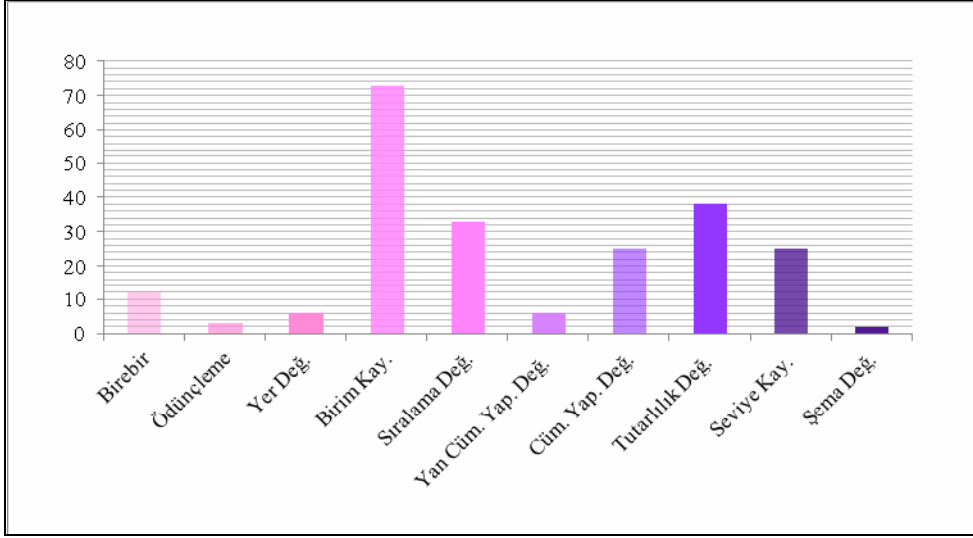
Örnek (17)

KM.	EM.
“Senin için canım kurban. ” (s.94)	“Je sacrifierais mème ma propre vie. ” (p.93)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “can kurban” deyimini Aksoy “çok beğendiğim bu kişi, şey ya da davranış uğruna kendimi feda etsem değer” (2019, s. 677) şeklinde açıklar. Kaynak dildeki mecazlı kullanımın anlamsal eşdeğeri ile erek dilde de mecaz anlam içeren bir çeviri gerçekleştirilmiştir. Dillerin sözdizimine uygun olarak sözcük sırası değiştirilerek “şema değişikliği” örneklendirilmiştir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		12	%4,8	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	1	%3,7	
	Erek Dile Uygun Aktarım	2	%3,5	
Yer Değiştirme		6	%12,8	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	18	%7,4	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	29	%10,2	
	Yan Cümle Düzeyinde	9	%3,7	
	Cümle Düzeyinde	14	%9,8	
	Paragraf Düzeyinde	3	%3,3	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	0	%0,0
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	13	%9,6
	Fiil Öbeği	Kişi	2	%5,0
		Zaman	16	%9,1
		Kip	2	%3,1
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	2	%7,4	
	Çekimli/Çekimsiz	4	%5,1	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		25	%8,4	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		38	%10,5	
Seviye Kaydırma		25	%7,4	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	0	%0,0	
	Sözcük Sırası Değişikliği	2	%4,7	
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.19. Kara Tavuk Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.19. Kara Tavuk Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.7.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Kara-Tavuğu isterim de, başka ne verse sakın razı olma , Kara-Tavuğu verinceye kadar kıza kamçı çal.” (s.91)	“N’ accepte rien d’autre que la Poule Noir.” (p.89)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “razı olmak” sözcüğü erek dilde “consentir” sözcüğü ile aynı anlamda kullanılan bir sözcüktür. Erek dilde “consentir” ⁶⁶ (verbe) sözcüğü yerine bu sözcüğün eş anlamlılarından biri kabul edilen “accepter” (kabul etmek) sözcüğü ile anlam aktarılmıştır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Dileğim, Kara- Tavuk .» der adam.” (s.91)	“Je ne te demande que la Poule Noire, répondit le porteur.” (p.90)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Alt)	

Kaynak metinde yer alan “tavuk” sözcüğü alt anlamlı bir sözcüktür. Erek dile aktarılırken de yine alt anlamlı aynı anlama gelen “la poule” sözcüğü kullanılmış ve “alt anlamlı çeviri stratejisi” örneklendirilmiştir.

⁶⁶ <http://www.synonymo.fr/synonyme/consentir> (12.11.2023)

Örnek (3)

KM.	EM.
“Beş gün, on gün, bu hep böyle sürer gidermiş: Adam her gün çarşıda aynı Keşişe bir yumurta satar, karşılığında bin lira alır miş.” (s.93)	“Et le lendemain, et tous les jours suivants, l’homme portait dès le matin son œuf au marché. Le Kéchiche arrivait, lui comptait les mille pièces d’or...” (p.92)
Kullanılan Strateji: Ters Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “al-mak” fiili erek metinde “saymak, ödemek, vermek” anlamına gelen “compter” fiiliyle aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Ertesi gün ve sonraki günlerde, adam sabahları yumurtasını pazara götürdü. Keşiş geldi, bin altını saydı /verdi.” şeklinde çevrilebilir. Dolayısıyla burada anlamsal olarak bir ters anlamlılık söz konusudur.

Örnek (4)

KM.	EM.
“ Huriler gibi bir kız uzanmış yatıyor.” (s.91)	“Il y entra et vit, allongée sur un divan et endormie, une jeune femme d’une telle beauté... ” (p.89)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Soyut-Somut)	

Kaynak metinde yer alan “çok güzel” anlamındaki “huriler gibi bir kız” söz sanatlarından “benzetme” (la comparaison) yoluyla oluşturulmuş bir ifadedir. Soyut anlam beş duyu organından biriyle algılanamayan sadece akıl, inanç ya da his ile bilinen kavramları karşılayan sözcüklere denir. “Huri” soyut anlamlı bir sözcüktür. “Huriler gibi bir kız” somutlaştırılmış bir anlam taşımaktadır. Erek dile “une jeune femme d’une telle beauté” (böyle güzel bir genç kadın) şeklinde aktarılmış ve “huri” sözcüğüne bağlı olarak soyuttan somuta bir dönüşüm söz konusu olmuştur. “İçeri girdi ve bir divanın üzerinde uzanmış ve uyuyan, böyle güzel bir genç kadın gördü.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümle somut bir anlam içermektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Herhâlde bunda bir iş var, diye düşünür.” (s.92)	“Il pensa qu’il y avait là quelque mystère.” (p.91)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Somut-Soyut)	

Kaynak metinde yer alan “iş” sözcüğü somut anlamlı bir sözcüktür. Erek dile “gizem, sır” anlamına gelen “la mystère” sözcüğü ile soyutlama yapılarak aktarılmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Bir gün bu fakirlik adamın canına tak demiş de, başını almış, çıkmış gitmiş.” (s.90)	“Cette vie misérable dura quelque temps; à la fin, le pauvre homme, ne pouvant plus la supporter, quitta tout: sa maison, sa femme, ses enfants et son pays, et s’en alla à l’étranger. ” (p.87)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak dilde yer alan örnek cümle erek dile aktarılırken anlamsal bir “genişletme” yoluna gidilmiştir. Kaynak dilde yer alan “başını alıp gitmek” deyiimi “tek başına bulunduğu yerden ayrılmak, uzaklaşmak ve bulunduğu yeri terk etmek” anlamına gelmektedir. Bu anlam erek dile “genişletme stratejisi”ne göre aktarılmış ve erek okur için detaylı bir anlamla ifade edilmiştir. Türkçeye “Bu sefil hayat bir süre sürdü; sonunda zavallı adam buna daha fazla dayanamayarak her şeyini, evini, karısını, çocuklarını ve ülkesini bırakıp yurt dışına gitti.” şeklinde aktarılabilen cümle de “...quitta tout: sa maison, sa femme, ses enfants et son pays, et s’en alla à l’étranger.” (...her şeyini, evini, karısını, çocuklarını ve ülkesini bırakıp yurt dışına gitti.) ifadesi “genişletme” örneğini oluşturmaktadır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Günün birinde Hacca gitmeyi tasarlar.” (s.93)	“Alors il décida d’aller en pélerinage à la Mecque. ” (p.92)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak metindeki vurgu erek dilde “la Mecque” (Mekke) sözcüğüne kaymıştır. Bu tür vurgu ekleme yoluyla vurgu değişimini örneklendirmektedir. “Böylece Mekke’ye hacca gitmeye karar verdi.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümle “vurgu değişimi”ni örneklendirmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Gidip çarşıda şu yumurtayı satayım, bir ekmek alayım.” (s.92)	“Voilà un œuf. J’irai le vendre au marché et j’achèterai avec l’argent qu’il me rapportera notre pain d’aujourd’hui. ” (p.91)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Erek cümle “İşte bir yumurta. Pazarda satmaya gideceğim ve bugün ekmeğimizi bana sağlayacak parayla alacağım.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Erek cümlede yer alan “...j’achèterai avec l’argent qu’il me rapportera notre pain d’aujourd’hui.” (...bugün ekmeğimizi bana sağlayacak parayla alacağım.) ifadesi yazar ve çevirmenin sahip olduğu özgürlükle erek dildeki anlamı yorumlayarak yer verdiği bir ifadedir. Yumurtayı satıp kazandığı parayla ekmeğini alması erek dilde

erek dil okuyucuları için açık ve anlaşılır bir ifade özelliği taşımaktadır. Bu şekilde “açıklama stratejisi”ne uygun bir cümle haline gelmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Adamcağız da bu hale yanıp yakılır , ama ne yapsın...” (s.95)	“... il en fut bien affligé et perdit toute joie de vivre. ” (p.96)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metindeki mecaz bir anlama sahip “yanıp yakılmak” deyimini “derdini döküp sızlanmak” (Aksoy, 2019, s. 1106) anlamına gelmektedir. Erek dilde de mecaz bir ifade yer almaktadır. “Çok sıkıntılıydı ve yaşama sevincini tamamen kaybetti.” şeklinde Türkçeye aktarılan cümlede “perdre toute joie de vivre” (yaşama sevincini tamamen kaybetti.) ifadesi bir eğretileme örneğidir. Yaşam sevinci kaybedilen bir şeye benzetilmiştir. Farklı şekilde oluşturulan bu mecaz ifadeler “şema değişikliği”ni örneklendirmektedir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“...adamcağız bir bakar ki derviş gözden kayboluvermiş... ” (s.91)	“...et sans lui avoir donné le temps de prononcer un mot, il avait déjà disparu. ” (p.89)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “gözden kaybolmak” deyimini “görülmekte olan kişi, şey, görülmez olmak” (Aksoy, 2019, s. 808) anlamına gelmektedir. Kaynak cümledeki mecaz anlam erek dile “disparaitre” (kaybolmak) fiili ile gerçek anlamıyla aktarılmıştır. “Kayboluvermiş” çekimli eyleminde “-ivermek” kuralı birleşik fiillerden tezlik fiili ile oluşturulmuştur. Bu anlamı verebilmek için erek metinde anlam “déjà” (çoktan, daha önce) zarfı ile “...il avait déjà disparu.” (...o çoktan ortadan kaybolmuştu.) şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Çocukları öğün, aş bulamadıkları zaman kül kömbesi yapar yerlermiş.” (s.90)	“Le jour où elle ne trouvait rien à donner aux enfants, la mère leur préparait des galettes de cendre pour tromper leur faim. ” (p.87)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak cümle gerçek anlamda kullanılan sözcükler ile oluşturulmuştur. Erek metinde ise anlam “tromper leur faim”, “açlığını yatıştırmak” (Gürün, 1975, s. 606) anlamına gelen mecaz anlamlı bir

deyim ile aktarılmış ve gerçek anlamdan mecaz anlama geçen bir “şema değişikliği”ni örneklendirmiştir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Artık karı, koca sevinç içinde çok şükür , zengin olduk, derler...” (s.93)	“Transportée de joie, celle-ci se jeta au cou de son mari et tous deux se félicitèrent de leur bonne fortune, et rendirent grâce à Allah de les avoir rendus si riches, par le trésor de sa miséricorde. ” (p.92)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde herhangi bir mecaz anlamlı sözcük bulunmamaktadır, ancak erek dildeki cümlede yer alan “par le trésor de sa miséricorde” (onun rahmet hazinesiyle) şeklinde kullanılan ifade mecazi bir anlam taşımaktadır. Erek cümle Türkçeye “Coşku dolu bir mutlulukla kocasının boynuna atıldı ve her ikisi de şansları için kendilerini tebrik ettiler ve onları bu kadar zengin kıldığı için Allah’ın rahmetine şükrettiler.” şeklinde aktarılabilir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Hammal basar kamçıyı.” (s.91)	_____
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak cümle “kamçı ile vurmak, dövmek” anlamını içermektedir. Bu mecazlı anlama erek metinde hiçbir şekilde yer verilmediği görülmektedir. Çeviride karşılaşılabilen bu durum kaynak dildeki mecazlı kullanımın erek dile mecaz ya da gerçek anlamı içeren herhangi bir kullanıma yer verilmediği “şema değişikliği”ni örneklendirmektedir.

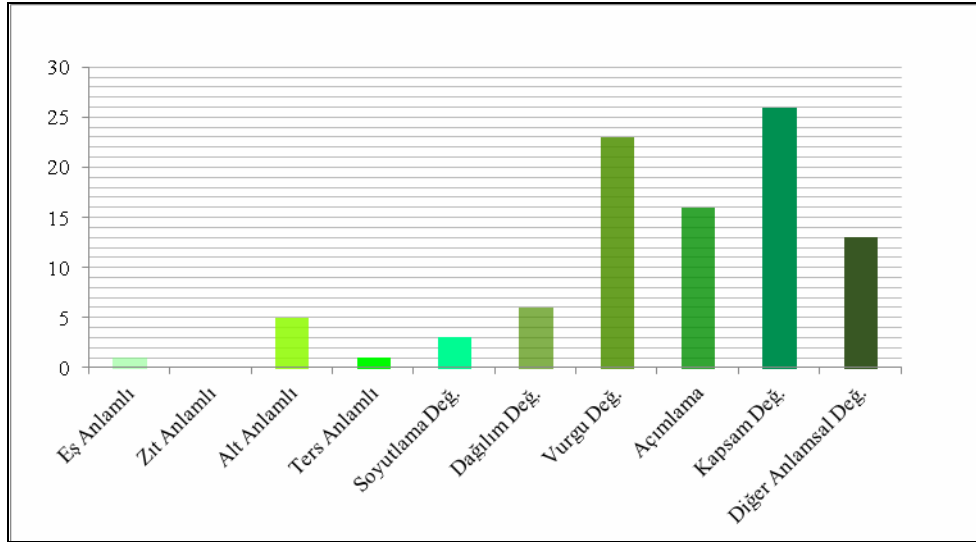
Örnek (14)

KM.	EM.
“Adam döner, köyünün yolunu tutar. ” (s.91)	“Le porteur prit son butin et se mit en route pour s’en retourner chez lui. ” (p.90)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Kaynak metinde yer alan “...köyünün yolunu tutmak” ifadesindeki anlam evine ya da yaşadığı yere dönmek, gitmek şeklindedir. Erek metinde bu anlam erek dil normlarına göre “s’en retourner chez lui” (evine geri dönmek) şeklinde aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Kapıcı ganimetini aldı ve eve dönmek için yola çıktı.”

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		1	%3,4
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	1	%33,3
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	4	%3,8
Ters Anlamlı		1	%8,3
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	2	%15,4
	Somut- Soyut	1	%12,5
Dağılım Değişimi	Genişletme	6	%3,5
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		23	%6,9
Açıklama		16	%6,1
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	1	%2,3
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	4	%12,1
	Mecaz-Gerçek	10	%7,4
	Gerçek-Mecaz	1	%4,2
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	1	%4,5
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	9	%12,3
Diğer Anlamsal Değişiklikler		13	%7,3

Tablo 2.20. Kara Tavuk Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.20. Kara Tavuk Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.7.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Günün birinde Hacca gitmeyi tasarlar.” (s.93)	“Alors il décida d’ aller en pèlerinage à la Mecque. ” (p.92)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme /Eleme	

Kaynak cümlede yer alan “Hac” sözcüğü Müslümanlıkta kutsal kabul edilen Mekke şehrinde yer alan Kâbe ve diğer kutsal yerlerin yılın belirli bir zamanında ziyaret edilerek gerçekleştirilmesi gereken ibadetlerin tamamını kapsayan bir ibadettir. Bu masalda yer alan “Hac” sözcüğü kaynak okur için içeriğinin bilindiği bir sözcük niteliğindedir. “Le pèlerinage” (hac) sözcüğü Le Robert Micro’da “dini nedenlerle ve bağlılık ruhuyla kutsal bir yere yapılan yolculuk” (2018, s. 1036) şeklinde tanımlanan Latince “yabancı” anlamına gelen “peregrinus” sözcüğünden türetilmiş bir sözcüktür. “Le pèlerinage” (hac) sözcüğü, kendi dinine göre kutsal sayılan yerlerin ziyareti için yolculuk yapılmasına verilen genel bir addır. Erek okura kaynak kültürün tanıtılması amacıyla “hac” sözcüğüne “...aller en pèlerinage à la Mecque.” (...Mekke’ye hacca gitmek.) şeklinde erek metinde yer verilmiştir. Kaynak kültüre özgü bu dini sözcük Fransız literatürüne “hajj” şeklinde geçmiştir. “Hajj” sözcüğü Müslümanlar tarafından Suudi Arabistan’da Mekke şehrinde bulunan Kâbe ve diğer kutsal yerlere yapılan ziyaret ve ibadetlerin yapılması anlamına gelmektedir. Eğer “hajj” sözcüğü kullanılarak anlam aktarılsaydı ek bir açıklama ya da dipnot ile ek bir bilgi paylaşımına gerek duyulacaktı, ancak “le pèlerinage à la Mecque” şeklinde aktarılarak kültürel unsurun erek odaklı bir yaklaşımla çevrildiği ve bu ibadetin İslam dinine özgü bir ibadet şekli olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Şimdi tavuğu kalbura kapayalım da yarın yeriz.” (s.92)	“Maintenant, mettons la poule sous le crible, pour qu’elle ne s’enfuie pas. Demain nous la tuerons pour la cuire. ” (p.90)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Erek metinde yer alan cümlenin “Kaçmaması için şimdi tavuğu kalburun altına koyalım. Yarın onu pişirmek için öldüreceğiz.” şeklinde çevirisi yapılabilir. Kaynak metindeki anlama “pour qu’elle ne s’enfuie pas” (kaçmaması için) ve “...nous la tuerons pour la cuire” (...onu pişirmek için öldüreceğiz.) ifadelerinin eklenmesiyle anlamın erek okur için daha açık bir hale getirilerek erek metne aktarıldığı söylenebilir. Bu eklemeler “açıklık değişikliği”ni meydana getirmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bir gün bu fakirlik adamın canına tak demiş de, başını almış, çıkmış gitmiş.” (s.90)	“ Cette vie misérable dura quelque temps; à la fin , le pauvre homme, ne pouvant plus la supporter, quitta tout: sa maison, sa femme, ses enfants et son pays, et s’en alla à l’étranger.” (p.87)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Kaynak metinde yer almamasına rağmen erek metinde “Cette vie misérable dura quelque temps” (Bu sefil hayat bir süre sürdü) cümlesi ve “à la fin” (sonunda) bağlacı eklenerek anlam aktarımı gerçekleştirilmiş ve “ekleme stratejisi” örneklendirilmiştir. Çevirilerde gerektiğinde bazı ekleme ve çıkarma çeviri eylemini gerçekleştirenin kültürel birikimine, dilsel becerisine ve yaratıcı gücüne bağlı olarak meydana gelir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“ Akşam geç zaman evine varır hammal. Karısına: Karı, ancak bir tavuk bulabildim, der. ” (s.91)	“En arrivant chez lui il dit à 142af emme...” (p.90)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak metinde yer alan “akşam geç zaman” şeklinde oluşturulmuş zaman zarfına ve “Karı, ancak bir tavuk bulabildim, der.” cümlesine erek dilde yer verilmediği yazar ve çevirmen olarak özgürce aldığı kararla çıkarılarak anlamın aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Etme, tutma, ocağına düştüm yiğidim.” (s.91)	“Je t’en supplie, mon maître.” (p.90)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak metinde yer alan “yapmaması için birine ısrarcı bir şekilde yalvarma” anlamına gelen “etme, tutma” ifadesi ve “yiğidim” şeklinde kullanılan “güçlü ve yürekli kahraman, alp, delikanlı, genç erkek” (TDK , 2011, s. 2596) anlamına gelen “yiğit” sözcüğü halk ağzında kullanılan ifadelerdir, ancak kaynak kültüre özgü “etme, tutma” ifadesi anlamsal olarak eşdeğeri kabul edilebilecek “yalvarmak, yakarmak” anlamına gelen “supplier” fiili ile “yiğidim” ise “efendim” anlamına gelen “mon maître” ifadesiyle aktarılmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Taze yumurta... diye bağırır.” (s.92)	“Qui veut un œuf tout frais?” (p.91)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak dilde yer alan eksiltili⁶⁷ yapıda (la structure élliptique) oluşturulmuş cümle erek dile soru cümlesi şeklinde aktarılmış ve “yer değiştirme stratejisi” örneklendirilmiştir. Kaynak metinde yer alan “Taze yumurta...” ifadesi bağlamsal olarak “Taze yumurta var, diye bağırır.” ya da “Taze yumurta isteyen var mı, diye bağırır.” şeklinde tam bir cümleyi belirtebilirdi, ancak erek dilde kaynak dildeki eksiltili cümlelerin anlamsal olarak eşdeğeri ile anlamın oluşturulduğu görülmektedir. Erek cümle Türkçeye “Kim taze yumurta ister?” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Çocukları öğün, aş bulamadıkları zaman kül kömbesi yapar yerlermiş.” (s.90)	“Le jour où elle ne trouvait rien à donner aux enfants, la mère leur préparait des galettes de cendre pour tromper leur faim.” (p.87)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak metinde yer alan cümlede eylemi gerçekleştiren “çocuklar”dır. Erek metinde ise eylemi gerçekleştiren “anne”dir. Bu değişiklik çeviride bir tutarsızlığa neden olmaktadır. Kendi eserinin çevirmeni olarak böyle bir değişikliği yapma nedeni, erek kitle için daha anlaşılır ifadelerle ocak külünde pişirilen bir ekmek çeşidini çocukların yapamayacak olmasından ötürü annelerinin yaptığı bir yiyecek olduğunu belirtmek istemiş olmasındandır. “Çocuklara verecek bir şey bulamadığı gün, anne açlıklarını bastırmak için onlara külden gözleme hazırlamış.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Erek odaklı bir yaklaşımla anlaşılabilirliğin sağlandığını söylemek mümkündür.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Git ordan. Sabah sabah benimle eğleniyor musun? Yoksa deli mi oldun?” (s.92)	“-Tu es fou? ou bien te moques-tu de moi?” (p.91)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle)	

⁶⁷Günay, eksiltili yapıyı bir cümleden bir ya da daha çok ögenin silinmesi olarak ifade eder. Bu silinmenin anlamda bir eksikliğe neden olmayacak şekilde yapılmasının ve bağlamsal olarak anlaşılabilirliği bozmamasının gerekliliğini belirtir. Ayrıca Türkçede eksiltili yapıları oluşlarına göre şu şekilde ele alır: “yüklemin bir soruya cevap niteliğinde tek başına kullanılması” (Arkadaşın da davetine gelecek mi? -Gelecek.), “iyelik eki ile eksiltili yapılar” (Benim kitabım kırmızı, seninki yeşil.), “Geçişli çatıda yüklemin nesnesinin eksik kullanılması” (Ağaçları kim budadı? -Bahçıvan budadı.). Son olarak da “Özne ve tamlayan ögesinin gerçekleşmediği yüklem kişi-sayı belirleyicileri ile özneyi; iyelik ögesi de iyelik eki ile tamlayan ögeyi şekilsel olarak belirler.” “Kapağı kayboldu” cümlesini örnek olarak vererek yer aldığı bağlamdan “Kalemin kapağı kayboldu.” şeklinde bir cümleyi belirtebileceğini ifade eder (Günay V. D., 2017, s. 86-88).

Emir cümlesi “Git ordan.” ve “sabah sabah” zaman zarfı çıkarılarak anlam erek dile aktarılmış ve “cümle kısmi çevirisi” gerçekleştirilmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Keşiş” (s.93)	“Un Kéchiche” “Mot qui désigne le moine ou le prêtre chrétien. Souvent, comme ici, il pratique l’usure ou le commerce; il y a des cas où il occupe un poste de dignitaire. Son caractère est souvent négatif. (Il faut rappeler que les Turcs sont le plus souvent en rapport avec le clergé grec-orthodoxe où les prêtres ont le droit de se marier.)” (p.91)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Kaynak metinde yer alan “keşiş” sözcüğü için “görünürlük çeviri stratejisi”ne uygun olarak bir dipnot eklenmesi uygun görülmüştür. Dipnot şu şekilde Türkçeye aktarılabilir: “Hristiyan keşiş ya da rahibi belirten bir sözcüktür. Bu masalda olduğu gibi çoğu zaman tefecilik ya da ticaret yapar; saygın bir konuma sahip olduğu durumlar da vardır. Karakteri genellikle olumsuzdur. (Unutulmamalıdır ki Türkler rahiplerinin evlenme hakkının olduğu en çok Rum-Ortodoks din adamlarıyla temas halindeydiler.)”

Örnek (10)

KM.	EM.
“Kadın razı olur...” (s.93)	“Le femme répondit qu’elle consentait, car elle était prête à tout pour son amant. ” (p.93)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Erek metinde “...car elle était prête à tout pour son amant.” (...çünkü sevgilisi için her şeyi yapmaya hazır.) şeklinde bir yorum ifadesi yer almaktadır. Bu cümlede önceki cümlenin nedeni belirtilirken ayrıca bir yorumlama anlamını da içerdiği söylenebilir.

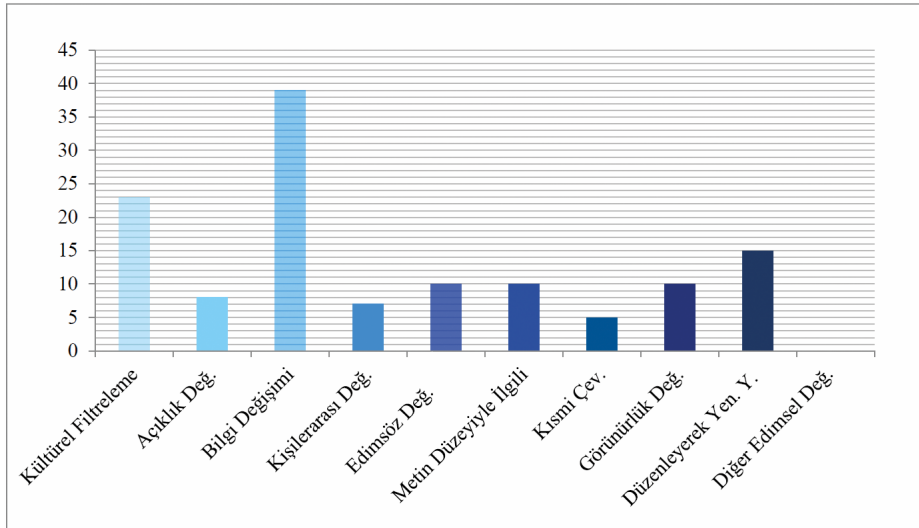
Örnek (11)

KM.	EM.
“Vakti zamanında çok fakir bir hammal varmış, evini geçindirmekten âcizmiş.” (s.90)	“Il y avait une fois un porteur, très pauvre, si pauvre qu’il n’arrivait pas même à assurer du pain bis à sa famille.” (p.87)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Kaynak metinde yer alan “evini geçindirmek” deyimini “bir ailenin geçimi için gerekli parayı kazanarak ailenin ihtiyaçlarını karşılamak” anlamına gelmektedir. “Düzenleyerek yeniden yazma stratejisi”ne göre kaynak metindeki cümle erek metinde “Bir zamanlar bir hamal varmış, çok fakirmiş, ailesine ekmek bile alamayacak kadar fakirmiş.” şeklinde çevrilebilen bir cümle ile aktarılmıştır. Kaynak kültüre özgü deyim erek kültürde yer almadığından erek cümlede bir deyim yer verilmemiş ve erek okur için yeterince açık bir anlam ile çeviri işlemi gerçekleştirilmiştir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi
Kültürel Filtreleme/Eleme	23	%8,3
Açıklık Değişikliği	8	%4,0
Bilgi Değişimi	Ekleme	28
	Çıkarma	11
Kişilerarası Değişim	7	%5,7
Edimsöz Değişikliği	10	%6,8
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	10	%6,2
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	0
	Cümle Kısmi Çevirisi	5
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	6
	Yorum Cümleleri	4
Düzenleyerek Yeniden Yazma	15	%5,2
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0

Tablo 2.21. Kara Tavuk Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.21. Kara Tavuk Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.8. Dünya Güzeli (*La Reine-De-Beauté*) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.8.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Padişah kuşu görünce sevincinden deliye dönüyor”. (s.70)	“Le Padichah, à la vue de l’Oiseau, devint fou de joie.” (p.103)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak metinde “deliye dönmek” deyimini erek dilde de yer alan ve hem sözcüksel hem de anlamsal olarak eşdeğer bir deyim olan “devenir fou de...” (bir şeyden ötürü deliye dönmek) deyimini kullanılarak “birebir çeviri stratejisi”ne uygun olarak çevrilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Dünya-Güzeli’ni fildişi sarayın harem dairesine alıyorlar.” (s.72)	“On avait mis la Reine-de-Beauté dans le harem du vieux Padichah.” (p.107)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak dilde yer alan “harem” sözcüğü TDK’de “saray ve konaklarda kadınlara ayrılan bölüm” (2011, s. 1049) şeklinde tanımlanmaktadır. Kaynak kültürde yer alan “harem” sözcüğü erek dil literatürüne geçmiş bir sözcüktür. Sessel ve şekilsel olarak herhangi bir değişime uğramaksızın aynı şekilde aktarılmıştır. Erek dil normları esas alınarak sözcükten önce “le” eril tanımlığı (“l’article masculin”) kullanılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“ Sultanım , Kısraklar geldi. Kim sağacak?” (s.73)	“Les juments sont là, ma Sultane , mais qui les traira? dit-il.” (p.108)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak metindeki “sultanım” sözcüğü iyelik eklerinden (“-ım”) birinci tekil şahıs ile aktarılmış erek metinde ise iyelik zamiri ile (l’adjectif possessif) “ma sultane” şeklinde erek dil sesletimine uygun olarak yer almıştır. Kaynak dilde yer alan sultan sözcüğü eril hali “le sultan” ve dişil hali “la sultane” şeklinde Fransız literatürüne geçmiştir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Oğlum, diyor, ben gençken oraya ördek avına giderdim.” (s.67)	“Si, mon fils; étant jeune, j’y allais souvent chasser le canard sauvage, répondit le Padichah.” (p.99)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Burada “yer değiştirme stratejisi”ne uygun bir cümle yer almaktadır. Kaynak metinde yer alan “av” ad soylu bir sözcüktür. Erek dile kaynak metindeki anlam aktarılırken erek metinde “chasser” (avlamak) fiili ile aktarımın tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“ Çocukcağız: «Başıma bu da mı gelecekti?» diyerek, düşünceli düşünceli atının yanına varıyor. At...” (s.71)	“Ceci est le comble, se dit le pauvre garçon . Et soucieux, il alla près de son cheval qui lui parla ainsi...” (p.105)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “çocukcağız” şeklinde küçültme eki ile oluşturulmuş ifadenin erek dilde “le pauvre garçon” (zavallı çocuk) şeklinde sıfat tamlaması ile aktarıldığı görülmektedir. Dillerin farklılıklarından kaynaklanan bu kullanımda dilsel olarak her iki dilde de kullanım doğru olsa da kaynak dildeki etki tam olarak erek dilde verilemeyebilir. Kaynak metinde yer alan “çocukcağız” sözcüğü “şefkat ve acıma duygularını içinde barındıran” “-ceğiz, -cağız” küçültme eki ile oluşturulmuş bir sözcüktür. Sözcük erek dilde “le pauvre garçon” (zavallı çocuk) şeklinde yer almıştır. Anlamsal olarak eşdeğerlik sağlanmış, ancak dillerin farklılığına bağlı olarak sözdizimsel ve edimsel bir değişiklik ile aktarılmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Artık daha kaç günlük yol yürüdülerse, sonunda bir şehre varıyorlar.” (s.68)	“Longtemps encore il chevaucha, mais saurais-je combien de jours? A la fin, le cavalier et sa monture arrivèrent à une ville.” (p.101)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Erek metinde yer alan cümlede sonunda bir şehre varılması, uzun yol yürümeyi gerektiren bir sonuçtur. Dolayısıyla istenen noktaya varabilmek uzun yol yürüme şartı gerektirir. Bu mantık ile oluşturulan cümle bir şart cümlesidir. “O, uzun bir süre at üstünde yol gitti, ancak kaç gün olduğunu bilmiyordum? Sonunda binici ve bineği bir şehre geldi.” şeklinde erek metinde yer verilen cümlelerin iki cümle olarak aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Şehzade bir hana iniyor. Hancı bir ihtiyar kadınmış...” (s.68)	“Le jeune homme descendit dans une auberge tenue par une vieille femme.”(p.101)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan iki cümlenin içerdiği anlam erek metinde tek cümle ile sağlanmıştır. Dolayısıyla bu örneğin “cümle düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturduğu söylenebilir. Erek cümle “Genç adam, yaşlı bir kadın tarafından işletilen bir handa indi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Oğlan, atın dediği gibi Padişahın rakıları, askerleri alıyor, biniyor atına, gidiyorlar. O göle varınca, rakıyı suya döküyor, saklanıyorlar.” (s.71)	“Le jeune homme fait tout ce que lui avait dit le cheval: il prend les jarres de raki, et, accompagné des soldats, il va au lac, où il déverse toute la boisson. Ils se dissimulent.” (p.104)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak paragrafta yer alan cümleler erek metinde sıralı yargılar halinde “et” (ve) bağlacı ile bağlanmış ve “où” ilgi zamiri (le pronom relatif) ile aktarılmış cümlelerden oluşmaktadır. Erek dildeki paragraf Türkçeye “Genç adam atın ona söylediği her şeyi yapar: o da rakı kavanozlarını alır ve askerlerle birlikte içeceğin tamamını dökceği göle gider. Saklanırlar.” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Kuşa da altınlı, elmaslı kafes yaptırılıp sarayın başköşesine asılıyor.” (s.71)	“Le Padichah fait fabriquer une cage en or et en diamant pour l’oiseau, et on la pose au plus bel endroit du palais.” (p.104)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak dilde yer alan “altınlı, elmaslı kafes” niteleme sıfatı erek dilde “une cage en or et en diamant” (bir altın ve elmas kafes) şeklinde aktarılmıştır. Sıfat tamlama dizilimleri dillerin farklılığına bağlı değişiklik göstermektedir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Allahın kulu çokmuş...” (s.66)	“ Les serviteurs de Dieu sont nombreux...” (p.97)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Burada “fiil öbeğinde kişi değişikliği” stratejisi”ne örnek bir kullanım yer almaktadır. Kaynak metindeki 1. tekil şahıs ile kurulan “Allah’ın kulu” belirtili ad tamlaması erek dile “Les serviteurs de Dieu” (Allahın kulları) şeklinde 3. çoğul şahıs değişikliği ile aktarılmıştır.

Örnek (11)

KM.	EM.
“...en son padişahları gelir. Konuşur, danışırlar. ” (s.69)	“Leur Padichah sera le dernier à venir. Tous se concerteront et discuteront entre eux.” (p.102)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak metindeki cümle “geniş zaman” (l’indicatif présent) ile çekimlenmiştir. Erek dilde yer alan “Padişahları en son gelecek. Herkes kendi aralarında istişare edecek ve tartışacaktır.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümleler “gelecek zaman” (le futur simple) ile kurulmuştur.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Fildişinden sarayı nasıl yapmalı?” (s.70)	“-Qui donc pourrait me construire un palais en ivoire?”(p.103)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kip Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan cümle dilek kiplerinden biri olan gereklilik kipi ile oluşturulmuş bir cümledir. Erek dilde “Kim bana fildişi bir saray yapabilir?” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümlede “olasılık, öneri ve izin isteme” anlamlarını içeren “pouvoir” (-ebilmek) fiili kullanılarak anlamın aktarıldığı görülmekte ve “fiil öbeğinde kip değişikliği stratejisi”ne örnek bir kullanım yer almaktadır.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Oğlan düşüp arkalarına gidiyor, padişahın huzuruna çıkıyor. ” (s.68)	“Le jeune homme suivit les gardes et fut introduit devant le Padichah.” (p.101)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken/Edilgen)	

Kaynak metinde etken yapıda kurulan cümlede “padişahın huzuruna çıkma” eylemini cümlelerin öznesi olan “oğlan” gerçekleştirmektedir, ancak erek cümlede eylemin gerçekleştirilmesi “le jeune homme” (genç adam) öznesi tarafından gerçekleştirilmemiş başka biri tarafından meydana getirilen bir eylem halinde edilgen yapıda oluşturulmuştur. Erek cümle Türkçeye “Genç adam muhafızları takip etti ve Padişahın önüne çıkarıldı.” şeklinde çevrilebilmektedir. Böyle bir değişikliğin anlamı kuvvetlendirerek erek okur üzerinde etkiyi artıracakı düşünülmektedir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“O toprak zor bulunur , diyor.” (s.66)	“C’est une affaire bien difficile que de trouver une paraeille terre, dit-il.” (p.97)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli/Çekimsiz)	

Kaynak metinde “bulunmak” fiili geniş zaman (l’indicatif présent) ile çekimlenmiştir, ancak erek metinde “trouver” (bulmak) fiili çekimsiz olarak mastar fiil (verbe infinitif) haliyle kullanılarak cümle oluşturulmuştur. Erek cümlelerin Türkçeye çevirisi “Böyle bir yer bulmak çok zor bir iş, dedi.” şeklindedir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Günün birinde bu Padişah hastalanıyor, gözleri görmez oluyor... ” (s.66)	“Un beau jour, ce puissant Padichah tomba malade: Il perdit la vue. ” (p.97)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “gözleri görmez olmak” yani “görme yetisini kaybetmek” ifadesi erek dilde “görme yetisini kaybetmek, kör olmak” anlamında kullanılan “perdre la vue” ifadesi ile aktarılmıştır. Kaynak metinde yan cümle ile oluşturulan anlam, erek dilde kendinden önceki cümleyi açıklar nitelikte bir açıklama cümlesi ile aktarılmıştır.

Örnek (16)

KM.	EM.
“ Şehzade başını kaldırıp göğe bakıyor ki, gökyüzünden yere doğru sanki bir nur süzülüyor.” (s.70)	“ Le Prince lève ses regards vers le ciel et voit une traînée de lumière qui descend.” (p.103)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “şehzade” sözcüğü padişahların erkek çocukları için kullanılan bir sözcüktür. Erek dilde yer alan “le Prince” (prens) sözcüğü ise kralların erkek çocukları için kullanılmaktadır. Kaynak kültür ve erek kültür geçmişindeki yönetim yapısına uygun sözcükler tercih edilmiştir. Aslında kaynak kültüre ait masal çevirisi kültürel unsurların korunmasını da gerektirmektedir. Dolayısıyla bu örneğin bir tutarsızlığa neden olduğu söylenebilir. Yine kaynak metinde “Tanrısal bir ışık” anlamında kullanılan “nur” sözcüğü erek metinde “ışık, aydınlık, Tanrı’nın ışığı” anlamında aynı anlamda kullanılan “lumière” sözcüğü ile aktarılmıştır. “Prens gökyüzüne bakar ve alçalan bir ışık izi görür.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilmektedir.

Örnek (17)

KM.	EM.
“Gece devriye gezen padişah bakıyor ki, bir hanın penceresinde güneş gibi ışık var.” (s.68)	“Le Padichah qui, la nuit, faisait lui-même la ronde par la ville, vit qu’une lumière aussi vive que les rayons du soleil venait d’une fenêtre de l’auberge.” (p.101)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

“Güneş gibi ışık” ifadesi ışığın güneşe benzetilerek oluşturulduğu benzetme (la comparaison) söz sanatı örneğidir. Erek metinde “aussi vive que les rayons du soleil” (...güneş ışınları kadar parlak) ifadesi ise “aussi...que” (...kadar) yapısı ile karşılaştırmalı bir kullanım ile aktarılmış ve “seviye kaydırma stratejisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (18)

KM.	EM.
“ Dünyanın her bir tarafından gelen doktorlar derdine deva bulup gözlerini açamıyorlar. ” (s.66)	“Les médecins, venus des quatre coins du monde , ne purent guérir son mal et lui rendre la vue. ” (p.97)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu örnekte “dünyanın her bir tarafından” ifadesi erek dilde “dünya üzerindeki her bir köşe” anlamına gelen “des quatre coins du monde” deyimini ile aktarılmıştır. “Bir sıkıntıya çare bulmak” anlamına gelen “derdine deva bulmak” deyimini erek metne “guérir son mal” (hastalığını tedavi etmek) şeklinde gerçek anlamıyla ifadenin anlamsal eşdeğeri kullanılarak aktarılmıştır. Kaynak metinde yer alan “gözlerini açmak” “görmesini sağlamak, görme yetisine kavuşturmak” şeklinde kullanılmıştır. Erek metinde “rendre la vue” (görme yetisini geri kazandırmak) şeklinde yer alan ifadenin de anlamsal bir eşdeğerlik ile aktarıldığını söylemek doğru olur. Erek metinde yer alan cümle Türkçeye “Dünyanın dört bir yanından gelen doktorlar, hastalığını iyileştiremedi ve ona görme yetisini geri kazandıramadı.” şeklinde çevrilebilir.

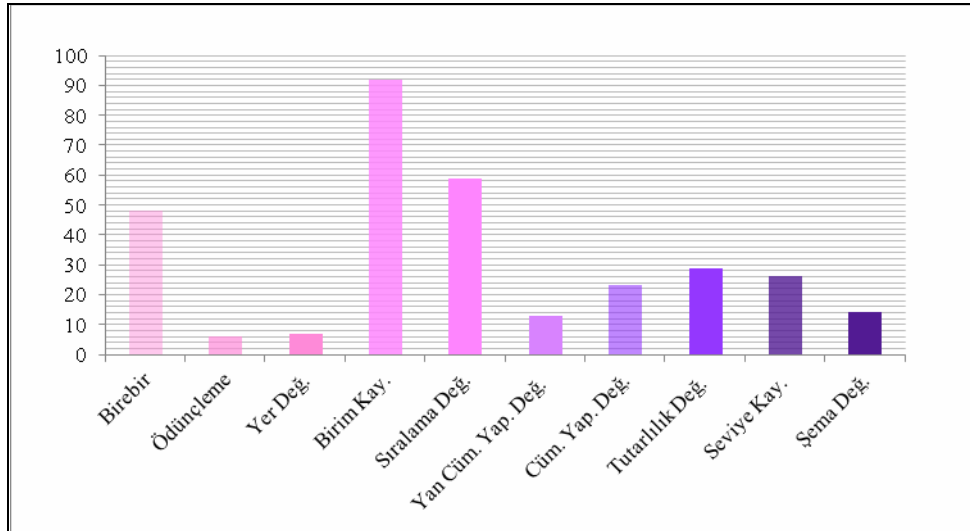
Örnek (19)

KM.	EM.
“Padişah kuşu görünce sevincinden deliye dönüyor. ” (s.70)	“Le Padichah, à la vue de l’Oiseau, devint fou de joie. ” (p.103)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “deliye dönmek” deyimini “bir şeye aşırı sevinç, öfke ve kızgınlık duymak” anlamında kullanılan bir deyimdir. Fransızcada da aynı anlamda kullanılan “devenir fou” deyimini yer almaktadır. Her ikisi de mecazi bir anlam taşımaktadır, ancak dillerin sözdizimsel farklılıklarından dolayı deyimler farklı sözdizimlerini içermektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		48	%19,4	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	3	%11,1	
	Erek Dile Uygun Aktarım	3	%5,3	
Yer Değiştirme		7	%14,9	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	20	%8,3	
	Sözcük Öbeği D.	19	%6,7	
	Yan Cümle D.	39	%16,0	
	Cümle D.	18	%12,6	
	Paragraf D.	6	%6,7	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	1	%2,5
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	5	%3,7
	Fiil Öbeği	Kişi	6	%15,0
		Zaman	42	%23,9
		Kip	5	%7,7
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	4	%14,8	
	Çekimli/Çekimsiz	7	%9,0	
	Geçişli/Geçişsiz	2	%8,3	
Cümle Yapısı Değişikliği		23	%7,7	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		29	%8,0	
Seviye Kaydırma		26	%7,7	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	0	%0,0	
	Sözcük Sırası Değişikliği	5	%11,6	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	8	%17,4	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	1	%7,7	

Tablo 2.22. Dünya Güzeli Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.22. Dünya Güzeli Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.8.2. Anlamsal Çeviri Stratejilerini İçeren Örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Hemen Padişaha müjdecî gönderiyorlar. ” (s.74)	“... des messagers furent expédiés pour annoncer la bonne nouvelle.” (p.109)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “gönder-mek” fiili erek dilde “envoyer” fiili ile ifade edilmektedir, ancak Le Robert Micro’da (2018, s. 565) “envoyer” fiili ile aynı anlamda ele alınmış olan “expédier” fiili (göndermek) ile anlamın aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“ Katırın sepetliğinin üstünde biraz et kalır.” (s.69)	“Il en restera un peu sur les côtes de l’ animal. ” (p.102)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Üst)	

Özgün masalda “katır” sözcüğü yerine erek metinde “hayvan” anlamına gelen “l’animal” sözcüğü tercih edilerek çeviri gerçekleştirilmiş ve “alt-üst anlamlı çeviri stratejisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Dünyanın her bir tarafından gelen doktorlar derdine deva bulup gözlerini açamıyorlar.” (s.66)	“Les médecins, venus des quatre coins du monde, ne purent guérir son mal et lui rendre la vue.” (p.97)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Soyut-Somut)	

Kaynak kültürde yer alan “derdine deva bulmak” deyimi gerçek anlamıyla “bir hastalığın iyileşmesini sağlayacak ilaç bulmak” anlamında, mecaz anlamıyla ise “sıkıntısını giderecek bir çözüme ulaşmak” anlamında kullanılabilir. Erek dilde “guérir son mal” (hastalığı tedavi etmek) ifadesi kaynak dilde yer alan anlama göre somutlaştırılmış bir ifade oluşturur. Bu örnek “soyutlama değişimini” örneklendirmektedir. Erek cümle Türkçeye “Dünyanın dört bir köşesinden gelen doktorlar hastalığını tedavi edemediler ve görme yetisini ona geri kazandıramadılar.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Sen benim fermanımı niye dinlemedin, ışık yaktın?” (s.68)	“Pourquoi n’as-tu pas suivi mon ordre ?” (p.101)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Somut-Soyut)	

Kaynak metinde bulunan “ferman” sözcüğü somut bir sözcüktür. Osmanlı imparatorluğu zamanında padişahlar tarafından çıkarılan yazılı emirleri içerir. Anlamsal eşdeğerlik sağlanarak erek metinde “Neden emrime uymadın?” şeklinde çevirisi yapılabilen cümlede kaynak dilde yer alan sözcüğün anlamsal olarak eşdeğeri kullanılmıştır. Erek dil Fransızcada “buyruk, ferman” anlamına gelen “l’édit” sözcüğü yer almaktadır. Sonuç olarak “édit” sözcüğü yerine “l’orde” sözcüğünün kullanılması “somuttan soyuta bir değişim” içermektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Şehzade koca-karıya bir avuç altın verince: «Buyur oğlum, buyur. Atına da yerim var, itine de.» diyor, Şehzadeyi konuk ediyor. . .” (s.68)	“Alors, le jeune homme lui donna une poignée d’or, et la bonne femme changea de langage aussitôt. -Sois le bienvenu, mon fils, j’ai de la place, et pour toi, et pour ton cheval, et pour tes chiens si tu en as. ” (p.101)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak cümlede yer alan anlam erek dile “...et la bonne femme changea de langage aussitôt.” (...ve yaşlı kadın hemen dilini değiştirdi.), “...j’ai de la place, et pour toi...” (...senin için yerim var...) ve “...et pour tes chiens si tu en as...” (...ve varsa köpeklerin için de) şeklinde detaylandırmalarla aktarılmış ve “genişletme” örneklendirilmiştir. Erek cümle “Sonra genç adam ona bir avuç altın verdi ve yaşlı kadın hemen dilini değiştirdi. -Hoş geldin oğlum, sana ve atına ve varsa köpeklerine de yerim var.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Feda olsun, padişahım.» diyerek, getiriyor kuş kanadını padişaha veriyor. ” (s.68)	“Volontiers, Seigneur, répondit le Prince.” (p.101)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

Özgün masalda yer alan “...getiriyor kuş kanadını padişaha veriyor.” ifadesine erek metinde yer verilmemiş ve cümledeki eylem ilave bir bilgiyle aktarılmamıştır. Bundan dolayı bu örnek “daraltma” örneğini oluşturmaktadır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Dervişin sözü ilkin saraya, sonra da şehire yayılıyor.” (s.66)	“Mais la parole du derviche, de bouche à oreille , s’était répandue par la palais et par la ville.” (p.97)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Erek dilde yer alan cümle “Ama dervişin sözü, ağızdan ağıza, saraya ve şehre yayılmıştı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Bu cümlede “gizlice, kulağa fısıldayarak” (Yalt, 1975, s. 56) ve “ağızdan ağıza” (Gürün, 1975, s. 112) şeklinde anlamlar içeren “de bouche à oreille” deyimini kullanılarak vurgu eklemesi ile aktarılmıştır. “De bouche à oreille” deyimini sözcüğü sözcüğüne Türkçeye çevrildiğinde “ağızdan kulağa” şeklinde sözcüksel bir eşdeğere sahipken anlamsal olarak aktarıldığında “kulaktan kulağa” deyimini ile karşılanabilir. Kültürel ve edimsel değişiklikler her toplumda farklılıklar içerir. Bu örnekte yer alan deyimde bu durumu örneklendirmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Bakıyor ki sırma saçlı Dünya-Güzeli, ay parçası gibi , oturmuş gergef işliyor.” (s.72)	“A ce moment, il aperçoit la Reine-de-Beauté, blonde, et pareille à la lumière , assise devant son métier, penchée sur son travail de broderie.” (p.105)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak cümlede “sırma saçlı” ve “ay parçası gibi” benzetmeleri (la comparaison) mecaz anlam içermektedir. “Altın sarısı saç” anlamında kullanılan “sırma saçlı” ifadesinin anlamı erek metinde “sarı saçlı, sarışın” anlamında kullanılan “blonde” sözcüğü ile karşılanmaya çalışılmıştır. “Sırma saçlı” ifadesinde “-lı” sıfat yapan eki ile oluşturulmuş kurallı birleşik sıfat yer almaktadır. “Ay parçası gibi” deyimini “ayın güzelliğine benzetilen kadın” anlamına gelmektedir. Erek dilde “...et pareille à la lumière” (...ve ışık gibi) ifadesi kullanılarak cümle “O anda, sarı saçlı ve ışık gibi Dünya-Güzeline, tezgahının önünde oturmuş, nakış işine eğilmiş olarak işini yaparken fark eder.” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Babamın derdine deva bulayım diye yedi sene çekmediğim kalmadı.” (s.73)	“J’ai tout supporté, pendant sept ans, pour obtenir le remède qui guérirait le mal de mon père.” (p.109)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

“Bir sıkıntıyı çözmek” anlamında kullanılan “deva bulmak” deyimini mecazi bir anlam içermektedir. Kaynak metindeki bu kullanım için erek metinde “çare bulmak” anlamında “obtenir le remède” şeklinde bir kullanım yer almaktadır. Bu şekilde kaynak metinde yer alan mecaz ifadenin erek metinde gerçek anlamda kullanıldığı görülmektedir. “Babamın hastalığını iyileştirecek çareyi bulmak için yedi yıl boyunca her şeye katlandım.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümle erek metinde gerçek anlamında kullanılan anlamsal eşdeğerliğin sağlandığı bir yapıdadır.

Örnek (10)

KM.	EM.
_____	“Alors, le jeune homme lui donna une poignée d’or, et la bonne femme changea de langage aussitôt.” (p.101)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Erek metindeki cümle “Sonra genç adam ona bir avuç altın verdi ve yaşlı kadın hemen dilini değiştirdi.” şeklinde Türkçeye aktarılmıştır. Erek metinde mecaz bir ifadenin bulunduğu cümle kaynak dilde yer almamaktadır.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Ama sıcak artınca susuzluğa dayanamayıp tekrar geliyorlar, gölün suyundan kana kana içiyorlar. ” (s.71)	“Puis, la chaleur devient encore plus violente, et les éléphants, ne pouvant plus supporter la soif, retournent se désaltérer.” (p.104)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Burada yer alan “kana kana içmek” ikilemesi ile oluşturulan deyim “doya doya içmek, kanmak” anlamına gelmektedir. Erek cümlede “ne pouvant plus supporter la soif” (susuzluğa dayanamamak) şeklinde bir mecazi kullanım ile anlam aktarılmıştır. Erek dilde yer alan cümle Türkçeye “Sonra sıcaklık daha da şiddetli hale gelir ve susuzluğa daha fazla dayanamayan filler susuzluklarını gidermek için geri dönerler.” şeklinde çevrilebilir. Kaynak metindeki mecazlı kullanım erek metinde yer almamaktadır.

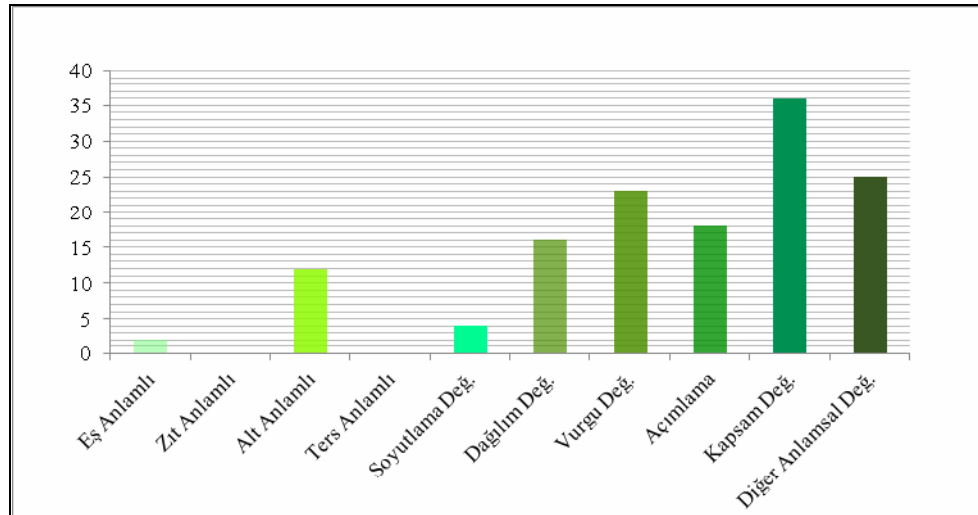
Örnek (12)

KM.	EM.
“Kendi de sepetliğin tepesine konar. Bir gaga vurur.” (s.69)	“ Le Roi lui-même viendra se percher sur la carcasse qu’il frappera d’un coup de bec. (p.102)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Masalda yer alan Kuşlar Padişahı kaynak metindeki cümlede yer almamaktadır. Erek metinde yer alan “Le Roi lui-même” (Kralın kendisi) şeklinde hem özne hem zamir kullanıldığı görülmektedir. Kaynak cümledeki “kendi” dönüşlülük zamiri erek dilde de aynı şekilde kullanılmıştır.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		2	%6,9
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	1	%7,1
	Alt-Alt	11	%10,6
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	2	%15,4
	Somut- Soyut	2	%25,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	14	%8,2
	Daraltma	2	%4,7
Vurgu Değişimi		23	%6,9
Açıklama		18	%6,8
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	7	%15,9
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	5	%15,2
	Mecaz-Gerçek	11	%8,1
	Gerçek-Mecaz	1	%4,2
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	2	%9,1
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	10	%13,7
Diğer Anlamsal Değişiklikler		25	%14,0

Tablo 2.23. Dünya Güzeli Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.23. Dünya Güzeli Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.8.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Yeniden kırk gün, kırk gece düğün, şenlik yapıyorlar. Helvalar dağılıyor, kurbanlar kesiliyor...” (s.74)	“On célébra de nouveau les nocés par des festins qui durèrent quarante jours et quarante nuits. On immola des bêtes en sacrifice. On distribua du helva à tout le monde.” (p.109)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme / Eleme	

Kaynak kültürde genellikle masal sonunda masalı mutlu sonla bitirirken ve görkemli kutlamalar anlamında kullanılan “kırk gün, kırk gece düğün, şenlik” ifadesi erek kültüre aynı şekilde “On célébra de nouveau les nocés par des festins qui durèrent quarante jours et quarante nuits.” (Düğünler, yine kırk gün kırk gece süren şölenlerle kutlandı.) şeklinde aktarılmıştır. Türk mutfağında önemli bir yeri olan şenliklerde ve yas günlerinde un, süt, şeker, yağ gibi malzemelerle yapılan bir çeşit tatlı olan “helva” sözcüğü kaynak metinde “helvalar” şeklinde abartma anlamını içeren kullanım ile yer almaktadır. Bu sözcük eril tanımlık (l’article masculin) kullanımı ile sözcükte herhangi bir değişiklik yapılmadan “le helva” şeklinde erek okura sunulmuştur. Müslümanlıkta dini bir gün olan Kurban Bayramı’nda bir ibadet çeşidi olan “kurban kesmek” dinsel bir görevdir. Ayrıca her çeşit adak için de “kurban kesmek” ifadesi kullanılır. Kaynak kültüre özgü “kurbanlar kesiliyor” ifadesi erek dile “On immola des bêtes en sacrifice.” (Hayvanlar kurban edildi.) şeklinde çevrilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Oğlan şaşırıyor, neye uğradığını bilemiyor. Hana dönüyor.” (s.69)	“Le pauvre garçon ne savait que faire. Pourtant il n’osa pas refuser. Il rentra.” (p.102)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

“Zavallı çocuk ne yapacağını bilmiyordu. Yine de reddetmeye cesaret edemedi. Geri döndü.” şeklinde Türkçeye aktarılan cümlede yer alan “Pourtant il n’osa pas refuser.” (Yine de reddetmeye cesaret edemedi.) cümlesi öncesinde ve sonrasında yer alan cümleleri açıklar niteliktedir.

Örnek (3)

KM.	EM.
_____	“Père, dit-il, moi aussi je veux essayer de quérir le remède pour tes yeux.” (p.99)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

“Baba, dedi, ben de senin gözlerine çare bulmayı denemek istiyorum.” şeklinde Türkçeye aktarılabilen erek cümlede kardeşlerinin deneyip de çare bulamadığı diğer oğlu tarafından babaya hitaben kurulan bir cümledir. Eklenen bu cümle anlamın erek okur için daha açık ve anlaşılır bir hale gelmesini sağlamıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Feda olsun, padişahım.» diyerek, getiriyor kuş kanadını padişaha veriyor. ” (s.68)	“Volontiers, Seigneur, répondit le Prince.” (p.101)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak metinde yer alan “...getiriyor kuş kanadını padişaha veriyor.” yan cümlesine erek metinde yer verilmediği ve “çıkarma stratejisi”ne uygun bir kullanım ile cümlenin erek dile çevrildiği görülmektedir, ancak bu tür değişiklikler metnin yeni bir metin olarak görülebilmesine neden olmaktadır. Buna dayalı olarak bu değişikliklerin bazen yerinde kararlar olduğunu bazen de çeviri sorunlarını ortaya çıkarabilecek türden değişiklikler olduğunu söylemek doğru olur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Kırk manda keseceksin. Kırkının gönünü yüzüp , kat kat, benim sırtıma geçireceksin.” (s.72)	“Tu vas égorger quarante buffles; tu les écorcheras et tu me couvriras des quarante peaux de ces bêtes.” (p.107)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

“Bir hayvanın derisini etinden sıyırmak, ayırmak” şeklinde bir anlamda kullanılan “gönünü yüzmek” ifadesi halk ağzına özgü bir kullanımdır ve “derisini yüzmek” anlamına gelen “écorcher” fiili ile erek dile aktarılmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Artık daha kaç günlük yol yürüdülse, sonunda bir şehre varıyorlar.” (s.68)	“Longtemps encore il chevaucha, mais saurais-je combien de jours? A la fin, le cavalier et sa monture arrivèrent à une ville.”(p.101)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan cümle olumlu düz bir cümledir. “O, uzun bir süre at üstünde yol gitti, ancak kaç gün olduğunu bilmiyordum? Sonunda binici ve bineği bir şehre geldi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümle erek dilde soru cümlesi ve olumlu düz cümle şeklinde aktarılmış ve “yer değiştirme stratejisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Kuş kanadı, sarayın içini, gözleri kamaştırarak kadar ışıttırılmış...” (s.69)	“L’aile merveilleuse éclairait tout le palais; la nuit était semblable au jour dans la demeure royale. ” (p.101)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

“Kraliyet evinde gece gündüz gibiydi.” şeklinde çevrilebilen “...la nuit était semblable au jour dans la demeure royale.” ifadesi kaynak metinde yer verilmeyen bir ifadenin kullanıldığını göstermektedir. Özgün masalda vakit ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Vaktin gece mi gündüz mü olduğu belli olmamasına rağmen erek dilde böyle bir anlatımın tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“ Deniz kenarına varınca sen çalılarının ardına saklanacaksın.” (s.72)	“Puis tu te cacheras derrière ces buissons.” (p.107)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

“Cümle kısmi çeviri stratejisi”ni örneklendiren bu cümlede “deniz kenarına varınca...” ifadesine erek dilde yer verilmemiştir. Erek dildeki cümle “Sonra o çalılarının arkasına saklanacaksın.” şeklinde Türkçeye çevrilebilmektedir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Kurban etmek” (s.74)	“Sacrifice” L’immolation de bêtes (coq, mouton, bœuf...) est une coutume qui date de l’époque préislamique. Elle est pratiquée à l’occasion de fêtes, ou pour rendre grâces à Dieu d’avoir accordé un vœu, pour remercier un Saint, etc... (p.109)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Burada “görünürlük değişikliği stratejisi” başlığı altında ele alınan dipnot ile açıklamaya örnek verilmektedir. “Kurban etmek” anlamında kullanılan “sacrifice” sözcüğü için bir dipnot eklenerek daha açıklayıcı bir ifadeyle anlam erek okura sunulmak istenmiştir. Erek dilde yer alan dipnotun açıklaması şu şekildedir: “Hayvanların kurban edilmesi (horoz, koyun, öküz...) islam öncesi döneme kadar uzanan bir gelenektir. Bayramlar vesilesiyle ya da bir dileği gerçekleştirdiği için Tanrı’ya şükretmek, bir Aziz’e teşekkür etmek vb.”

Örnek (10)

KM.	EM.
“Öyle uzak, öyle derin bir yerden ki, kimse inememiştir bugüne kadar.” (s.67)	“C’est bien loin, bien profond. Nul n’y est descendu jusque-là, j’en suis sûr.” (p.99)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Kaynak dildeki cümle erek dile aktarılmış ancak sonunda “j’en suis sûr.” (Ondan eminim.) şeklinde yorum içeren bir cümle de eklenmiştir. “Çok uzak, çok derin. Aşağıya kadar kimse inmedi, ondan eminim” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümlede cümleyi söyleyenin ağzından bir yorumlamaya yer verildiği görülmektedir.

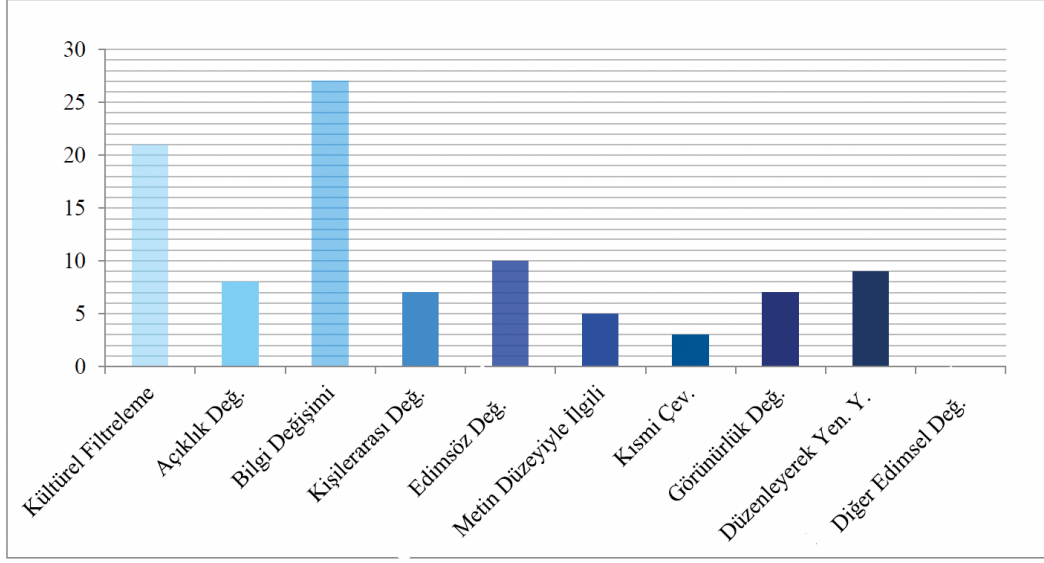
Örnek (11)

KM.	EM.
“Ama, bu kuş bu sarayın içinde neye yarar?... Köhne bir saray... Fildişinden bir saray olmalı ki...” (s.70)	“Voyez-vous, mon Padichah, votre palais est vraiment trop pauvre pour un tel oiseau. Si vous aviez une demeure en ivoire, comme l’oiseau et le palais iraient bien ensemble!” (p.103)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Görüyorsunuz padişahım, sarayınız böyle bir kuş için gerçekten çok kötü. Fildişi bir eviniz olsaydı, kuş ve saray birlikte nasıl güzel olurdu!” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümle kaynak metinde yer alan cümlenin farklı bir şekilde ifade edilişi olup “düzenleyerek yeniden yazma stratejisi”ne bir örnek teşkil etmektedir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Toplam Sayısındaki yüzdesi	Sayısının Örnek Sayısı
Kültürel Filtreleme/Elem	21	%7,6	
Açıklık Değişikliği	8	%4,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	19	%4,0
	Çıkarma	8	%3,3
Kişilerarası Değişim	7	%5,7	
Edimsöz Değişikliği	10	%6,8	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	5	%3,1	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	0	%0,0
	Cümle Kısmi Çevirisi	3	%3,4
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	5	%5,4
	Yorum Cümleleri	2	%1,7
Düzenleyerek Yeniden Yazma	9	%3,1	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.24. Dünya Güzeli Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.24. Dünya Güzeli Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.9. Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan (Kéloghlan Qui Alla Épouser La Femme-Des-Braves) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.9.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Oğlum, niye uyumuyorsun?” (s.53)	“Pourquoi ne dors-tu pas, mon fils?” (p.115)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Burada yer alan cümle özgün metin ile çevirisi arasındaki dilsel öğelerin sözcüksel ve anlamsal olarak birebir benzeştiği bir örnektir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Ah, der Keloğlan, annem bana her gece yatmadan baklava börek yapardı, onları yerdim de öyle uyurdum.” (s.53)	“-Oh, répondit Kéloghlan, quand je perdais le sommeil, ma précédente mère se levait pour me préparer du baklava et du börek ; je m’endormais après avoir mangé.” (p.115)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak metinde yer alan “baklava” ve “börek” sözcükleri erek metinde hiçbir değişikliğe uğratılmadan aynı şekilde kullanılmış ve “ödünçleme” örneklendirilmiştir. Sözcükler erek dil normları dikkate alınarak eril tanımlık (l’article masculin) eklenerek aktarılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Şangırla tefi, mangırla koca. Şangırla tefi, mangırla koca, diye ses çıkarırlarmış.” (s.54)	“Changuirila tēfi, Manguirila kodja! Changuir la tēfi Manguirila kodja!” (p.116-117)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Erek dile aktarılan tekrarlı ifade fonolojik bir dönüşüm geçirerek Fransızca telaffuz şekliyle verilmiş ve “ödünçleme stratejisi”ne uygun bir örnek olarak erek dilde yer almıştır. Kaynak dilde hiçbir anlamı olmayan masal tekerlemesinin erek dilin sesletim özellikleri dikkate alınarak aktarılmasının yerinde bir çeviri kararı olduğu düşünülmektedir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Dev-Karısı inanır: -Keloghlan’a, tutar onun beline bir ip bağlar salar abdesthaneye . Ama, Keloğlan dışarı çıkar çıkmaz hemen belindeki ipi söker, abdesthanenin direğine bağlar.” (s.53)	“L’Ogresse passa une corde auteur des reins de Kéloghlan, et retint l’autre bout. Kéloghlan alla jusqu’au “ petit endroit ”, se libéra de la corde et l’attacha à la poutre.” (p.116)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “abdesthane” sözcüğü halk ağzında “tuvalet” anlamında kullanılan bir sözcüktür. Erek dilde “toilette” sözcüğünün yerine yine aynı anlama gelen “le petit endroit” sözcüğü tercih edilmiştir. Erek dilde kullanılan sözcük bu şekliyle “sözcük düzeyinde birim kaydırma stratejisi”ni örneklendirmektedir. Ayrıca Fransızcada aynı anlamda kullanılan “le petit coin” sözcüğü de bulunmaktadır (Le Robert Micro, 2018, s. 497).

Örnek (5)

KM.	EM.
“Derken, Dev-Karısı’nın oğlanları gelmişler, güldür, güldür.” (s.52)	“Peu après les Jeunes-Ogres arrivèrent en faisant craquer le sol sous leur pas. A peine entrés dans la maison, ils se mirent à flairer l’air...” (p.114)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “Dev-Karısı’nın oğlanları” belirtili ad tamlaması erek dilde “les Jeunes-Ogres” (genç devler) sıfat tamlaması ile aktarılmış ve “sözcük öbeği düzeyinde birim kaydırma” örneklendirilmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Bir Keloğlan varmış. Bir de onun annesi varmış.” (s.51)	“Il y avait une fois un Kéloghlan qui vivait avec sa mère, une pauvre femme.” (p.111)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde iki cümle olarak verilen anlam erek metinde “ilgi zamirlerinden/adıllarından (le pronom relatif) biri olan “qui” ilgi adılı ile aktarılmıştır. “Qui” ilgi adılı Türkçeye aktarılırken cümle, fiil köküne “-en, -an” sıfat fiil eki eklenerek çevrilir. İlgili adıllarından biri kullanılarak oluşturulan cümleler Fransızca “yan cümle” ya da “sıfat yan cümle” olarak adlandırılır. “Bir zamanlar, zavallı bir kadın, annesiyle yaşayan bir Keloğlan varmış.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümle “qui” ilgi adılı kullanılarak oluşturulmuş bir sıfat yan cümle içeren bir cümledir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Baklava, börek mideme yapıştı. Annem olsaydı kuzu doldururdu. Onu da yer, uyurdum.” (s.53)	“ C’est parce que le “baklava” et le “börek” se sont collés dans mon estomac. Si ma précédente mère était là, elle me rôtitait un agneau qu’elle aurait farci de riz . Je mangerais l’agneau farci, et peut-être alors n’aurais-je pas mal à l’estomac. ” (p.115)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan cümleler erek dile “C’est parce que” (-dığı için), “et” (ve) bağlaçları ve “que” ilgi adılı kullanılarak bilgi verir nitelikte cümleler ile oluşturulmuştur. Ayrıca “et peut-être alors n’aurais-je pas mal à l’estomac” (ve sonra belki midem ağrımaz) şeklinde devrik (l’inversion) bir yapıda kurulmuş cümle ile ilave bilgi de aktarılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Çık, çık Keloğlan. Bu Dev-Karısından sade sen değil, ben de pek korktum.” (s.54)	“Va’t-en, Kéloghlan, dit-elle, elle me fait peur, autant qu’à toi, cette Ogresse, et je ne veux point la contrarier. (p.117)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan cümlede halk ağzında “sadece” anlamında kullanılan “sade” sözcüğü bulunmaktadır. “Sadece” sözcüğü edattır. Erek metinde bu anlamı verebilmek için kendinden sonra ad ya da adıl kullanılabilen “autant que” kalıbı ile anlam aktarılmaya çalışılmıştır. Kaynak metinde “sade...değil, ...da/de” anlamı için erek metinde “...kadar” anlamına gelen “autant que” kalıbı

kullanılmıştır, ancak kaynak metinde yer alan korkmak eylemi “Bu Dev-Karısından sade sen değil (korkmadın), ben de pek korktum.” cümlesinde yer alan “sen” ve “ben” özneleri tarafından gerçekleşen bir eylemdir. Erek dilde yer alan cümlenin Türkçeye çevirisi “Çek git Keloğlan, dedi, bu Dev-Kadın, beni de senin kadar korkutuyor ve onu üzme istemiyorum.” şeklinde yapılabilir. Dolayısıyla bu cümledeki anlam korkutma eyleminin “Dev-Kadın” tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir. “Korkan” “sen” ve “ben” özneleri “korkutan” ise “Dev-Karısı” olduğundan “fiil öbeğinde kişi değişikliği”ni içeren bir örnek olduğunu söylemek mümkündür.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Cehenneme kadar yolun var. Ben de senin gibi bir miskinden kurtulurum , demiş.” (s.51)	“Eh bien! Va-t-en à tous les diables. Je serai du moins débarrassée d’un fainéant comme toi.” (p.113)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan cümle bir “iç içe girmiş birleşik” ve “doğrudan anlatım” cümlesidir. Temel cümlenin yüklemi “demiş” eylemidir ve temel cümle içerisinde yan yargı bildiren bir yan cümle yer almaktadır. Temel cümlenin yargısı “demiş”, cümlenin “duyulan geçmiş zaman-miş” ile kurulduğunu göstermektedir. Erek metne “Pekâlâ! Cehenneme git. En azından senin gibi bir tembelden kurtulacağım.” şeklinde çevirisi yapılabilen cümle “gelecek zaman” (le futur simple) kullanılarak erek okura sunulmuş ve “fiil öbeğinde zaman sıralama değişikliği” örneklendirilmiştir. Fransızcada “Cehenneme git” anlamına gelen “Va-t-en à enfer” şeklindeki kullanım daha yaygındır. “Va-t-en à tous les diables.” ifadesinin çok yaygın bir kullanımı bulunmamaktadır.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Gel seni saklayayım.” (s.52)	“Il faut que je te cache à leurs yeux.” (p.114)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kip Değişikliği)	

Kaynak metinde cümleye istek anlamı katan bir yargı bulunmaktadır. İstek kip ekleri “-a, -e” olup bu eklerin kullanımı cümleye yargının gerçekleştirilmesinin istendiği anlamını katmaktadır. Kaynak metinde yer alan “sakla-mak” eylemi “-a” istek kipi ve 1. tekil şahıs eki ile “saklayayım” şeklinde oluşturulmuştur. Kaynak dildeki cümle erek metne “Seni onların gözlerinden saklamam gerek.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen “Il faut que je te cache à leurs yeux.” cümlesi ile aktarılmıştır. Erek dilde dilek kipi (le mode subjonctif) “Il faut que” (-malı, -meli ya da gerek) kalıbı kullanılmıştır. Farklı kip kullanımı tercih edilerek anlam okura sunulmuştur. “Il faut que” kalıbından sonra “subjonctif” yapıda çekimlenmiş fiil kullanılır. Erek dildeki cümlede “saklamak” anlamında

kullanılan “cacher” fiili 1. tekil şahıs “Je” (ben) şahıs zamirine göre çekimlenmiş ve “fiil öbeğinde kip değişikliği”ni örneklendiren bir cümle meydana gelmiştir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“...hülüüp... demiş de kirpiyi yutuvermiş.” (s.56)	“...hüluuuup... et le Hérisson fut avalé.” (p.118)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken/Edilgen)	

Kaynak metinde yer alan cümle etken yapıda (le voix active) kurulmuş bir cümledir. Erek okura sunulan cümle öznenin yaptığı işten etkilenen nesnenin vurgulandığı edilgen bir yapıda (le voix passive) oluşturulmuş bir cümledir. Erek metindeki cümleyi “...kirpi yutuldu.” şeklinde Türkçeye çevirmek mümkündür.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Dev-Karısının kulaklarını kesmiş, torbasına koymuş.” (s.56)	“Kéloghlan sortit alors de sa cachette, prit son canif, trancha les deux oreilles de l’Ogresse et les mit dans la poche. ” (s.119)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan cümlede “kulaklarını” sözcüğü erek cümlede “les deux oreilles” (iki kulak) ve “torbasına” sözcüğü de “la poche” (cep) sözcüğü ile aktarılmıştır. “Keloğlan daha sonra saklandığı yerden çıktı, çakısını aldı, Dev-Kadının iki kulağını kesip cebine koydu.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümlede dillerin edimsel farklılıklarından kaynaklı değişiklikler yapıldığı görülmektedir, ancak “kulaklarını” sözcüğü için “ses oreilles” (onun kulakları) ve “torbasına” sözcüğü içinde “dans son sac” (çantasında) ifadeleri tercih edilebilirdi. Yine de anlamsal olarak eşdeğere yakınlık gözetildiğini söylemek mümkündür.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Ah, der Keloğlan, annem bana her gece yatmadan baklava börek yapardı, onları yerdim de öyle uyurdum.” (s. 53)	“Oh, répondit Kéloghlan, quand je perdais le sommeil, ma précédente mère se levait pour me préparer du baklava et du börek; je m’endormais après avoir mangé.” (p.115)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Özgün masalda yer alan “annem” sözcüğü erek cümlede “ma précédente mère” (önceki annem) şeklinde aktarılmıştır. Metinsel bağlamda değerlendirildiğinde bir tutarsızlık söz konusudur. Çünkü

kaynak metinde Keloğlan, Dev-Karısına anne diye hitap etmediği için kendi annesi ayrı bir ifade ile belirtilmemiş, ancak erek dilde Dev-Karısına da anne diye hitap etmesi kendi annesinin ayrıca belirtilmesini gerekli hale getirmiştir. Bundan dolayı bu değişiklik bir tutarsızlık içermektedir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Cehenneme kadar yolun var.” (s.51)	“Eh bien! Va-t-en à tous les diables. ” (p.113)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak cümle “cehenneme kadar yolun var” deyiminden oluşmaktadır. Anlam erek dilde “Cehennem olmak. Cehennemin dibine gitmek.” (Gürün, 1975) anlamına gelen “s’en aller au diable” deyimini ile aktarılmıştır, ancak dillerin farklılıklarından kaynaklı olarak edimsel bir değişiklik içerir. Cümlenin fiili 2. tekil şahıs ile çekimlenerek emir kipinde oluşturulmuştur. Bu değişikliklerden dolayı erek dilin şekline ve erek okura uygun halde sunulmuş ve “seviye kaydırma stratejisi”ni örneklendiren bir cümle haline gelmiştir.

Örnek (15)

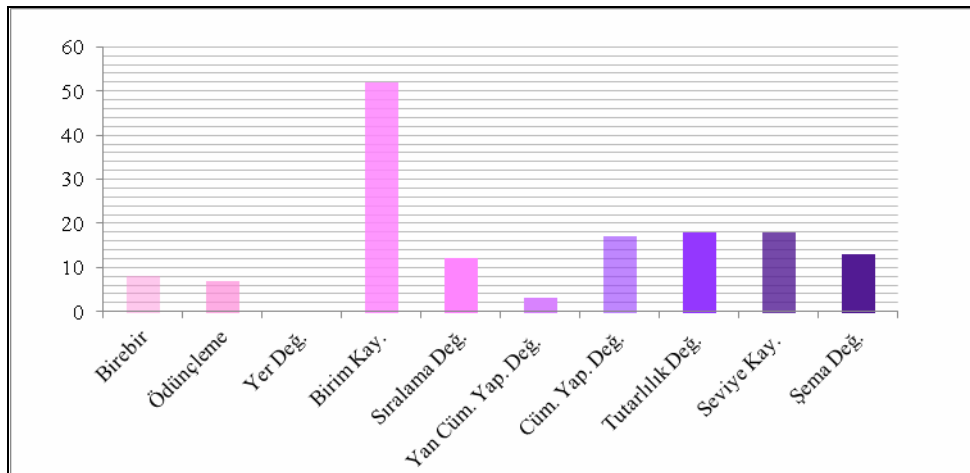
KM.	EM.
“Çıkıklı çıkınâki çıkıklı çıkınâki.” (s.56)	“Tchikikli tchikinâki, Tchikikli tchikinâki!” (p.117)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde geçen ifade erek okura dilsel ve sessel olarak doğru bir şekilde aktarılmıştır. Fransızcada “tch” harf grubu genellikle “ç” sesini⁶⁸ vermektedir. Erek dilin dilsel yapısına uygun olarak kaynak dildeki sese bağlı şekilde sessel bir eşdeğerlik sağlandığı söylenebilir. “Şema değişikliği stratejisi”nde ses yinelemesi varsa erek metinde de bir dereceye kadar korunabileceği açıklamasını örneklendiren bir kullanım yer almaktadır.

⁶⁸ Örnek olarak Fransızcada çene anlamına gelen “tchin” sözcüğünü vererek masalda geçen örneği netleştirmek mümkündür. “Tchin” sözcüğünün ilk harfleri olan “tch” harf grubu “ç” sesini vermektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		8	%3,2	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	2	%7,4	
	Erek Dile Uygun Aktarım	5	%8,8	
Yer Değiştirme		0	%0,0	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	9	%3,7	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	11	%3,9	
	Yan Cümle Düzeyinde	19	%7,8	
	Cümle Düzeyinde	9	%6,3	
	Paragraf Düzeyinde	4	%4,4	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	0	%0,0
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	0	%0,0
	Fiil Öbeği	Kişi	1	%2,5
		Zaman	10	%5,7
		Kip	1	%1,5
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	1	%3,7	
	Çekimli/Çekimsiz	2	%2,6	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		17	%5,7	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		18	%5,0	
Seviye Kaydırma		18	%5,4	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	3	%16,7	
	Sözcük Sırası Değişikliği	2	%4,7	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	4	%8,7	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	4	%30,8	

Tablo 2.25. Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.25. Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.9.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“İpi bir çeker, abdesthane yıkılır. ” (s.53)	“Elle tira alors sur la corde et démolît du coup la contruction.” (p.116)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “yık-mak” fiilinin karşılığı olarak erek dilde “ruiner”, “détruire” gibi fiiller kullanılabilir, ancak erek dilde yakın eşanlamlı bir fiil olan “démolir” fiili ile anlam aktarılmıştır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Dev-Karısı bir daha, «hülüüp...» demiş yutmuş kirpiyi; gene kirpi delmiş delmiş Dev-Karısının karnını da çıkıvermiş. Oturmuş gene değirmenin başına...” (s.56)	“L’Ogresse l’avala encore une fois: le Hérisson fit encore jouer ses aiguilles, lui perça le ventre et s’assit à son moulin comme si rien n’était arrivé, et les pierres se remirent à chanter...” (p.119)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Alt)	

Kaynak metinde yer alan “kirpi” sözcüğü erek metinde aynı anlamda kullanılan “le Hérisson” sözcüğü ile aktarılmıştır. Her ikisi de alt anlamlı sözcüklerdir, ancak erek dilde sözcüğün ilk harfinin büyük harfle yazıldığı görülmektedir. Bu şekilde sözcük özel ad gibi ele alınıp kirpinin eylemlerine bağlı olarak kişileştirme (la personnification) söz sanatının yapıldığını da söylemek mümkündür.

Örnek (3)

KM.	EM.
“O zaman Dev-Karısı bir tokat vurur süpürgeye...” (s.52)	“Et aussitôt, donnant une claque au balai derrière la porte... ” (p.114)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak dilde yer almayıp erek dilde kullanılan “derrière la porte” (kapının arkasında) yer zarfi (l’adverbe de lieu) eklemesiyle “genişletme” örneklendirilmiştir. Erek dildeki cümle Türkçeye “Ve hemen kapının arkasındaki süpürgeyi tokatlayarak...” şeklinde çevrilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“O zaman Keloğlan torbasında Dev-Karısı’nın kulaklarını çıkarmış da delikanlıların önüne atıvermiş.” (s.56)	“Mais cette foi, Kéloghlan, quand il entendit répéter la plaisanterie, sortit les deux oreilles sanglantes de sa poche et les jeta devant les gars...” (p.119)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak metinde yer almayan “les deux oreilles sanglantes” (kanlı iki kulağı) sıfat tamlaması eklemesiyle cümlenin vurgusu bu iki sözcüğe kaymış ve “vurgu değişikliği” oluşmuştur. Erek cümle “Ancak bu inançla, Keloğlan, alayın tekrarını işitince cebinden iki kanlı kulağı çıkardı ve adamların önüne attı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Dev Karısı doldurmuş bunları bir kazana, ocağa koymuş, pişirmeye. Şöyle oturmuşlar hepsi.” (s.52)	“L’ogresse, leur mère, ramassa tous ces débris et les mit dans un chaudron pour préparer le diner. Les Ogres s’assirent pour attendre le repas. ” (p.114)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Erek dilde “Anneleri olan Dev-Kadın, tüm bu enkazları topladı ve akşam yemeğini hazırlamak için bir kazana koydu. Devler yemeği beklemek için oturdular.” şeklinde çevrilebilen cümle ile erek okura ulaşılabilmiştir. Bütünsel olarak bakıldığında anlamsal bağlam düzleminde anlaşılır ve ilave bilgilerin yer aldığı bir cümle olduğu görülür. Dolayısıyla bu örneğin bir “açıklama” örneği olduğu söylenebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Baklava, börek mideme yapıştı.” (s.53)	“C’est parce que le “baklava” et le “börek” se sont collés dans mon estomac.” (p.115)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Bu örnekte her iki dilde de aynı mecazlı ifadenin kullanıldığı görülmektedir. Kaynak dilde kullanılan ifade baklava ve böreğin yapışan bir şeye benzetilmesini içerir. Erek metinde yer alan cümle “Çünkü midemde ‘baklava’ ve ‘börek’ yapıştı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Üçüncü defasında Dev-Karısı’nın karnı kalbur gibi delik deşik olmuş, küt diye düşmüş ölmüş.” (s.56)	“L’Ogresse l’avala une troisième fois, le Hérisson fit encore fonctionner ses aiguilles, mais cette fois, le corps de l’Ogresse devint semblable à une écumoire, et elle s’affaissa morte.” (p.119)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak dilde yer alan “Dev-Karısı’nın karnı kalbur gibi delik deşik olmuş” benzetme ögelerinin tamamını içeren bir benzetmedir. “Dev-Karısı’nın karnı” benzeyen, “kalbur” benzetilen, “gibi” benzetme edatı, “delik deşik olmuş” benzetme yönü şeklinde oluşturulmuştur. Dev-Kadın onu üçüncü kez yuttu, Kirpi tekrar iğnelerini harekete geçirdi, ama bu sefer Dev-Kadın’ın vücudu bir kevgir gibi oldu ve ölü olarak yere yığıldı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümlede “Dev-Kadın’ın vücudu” benzeyen, “bir kevgir” benzetilen, “gibi” benzetme edatı şeklinde benzetme yönüne yer verilmeden oluşturulmuş bir benzetme olduğu görülmektedir. Kaynak ve erek cümlelerde aynı söz sanatından yararlanılarak mecazi bir ifadenin tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Bu, Keloğlan her gece kahveye gidermiş, bir köşeye büzülür otururmuş. ” (s.51)	“Ce Kéloghlan passait ses soirées dans le café du quartier, assis dans un coin...” (p.111)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Erek dilde yer alan cümle Türkçeye “Bu Keloğlan akşamlarını mahalle kafesinde bir köşede oturarak geçirdi.” şeklinde çevrilebilir. Kaynak dilde mecaz anlam içeren “çekingen bir şekilde bir köşede oturmak” anlamında kullanılan birleşik yapı “büzülüp oturmak” deyimini erek dilde gerçek anlamı ile aktarılmıştır. Bu değişiklik “kapsam değişimi”ni örneklendirmekte olup kaynak dilde yer alan mecaz anlamın erek dilde gerçek anlamı ile ifade edilmesini içerir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“...hem abdesthanesi yıkıldı, hem Keloğlan’ı kaçırdı.” (s.53)	“...elle devint furieuse d’avoir laissé échapper sa proie , d’avoir été dupée et d’avoir démoli son réduit.” (p.116)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

“...avının kaçmasına izin verdiğine, kandırıldığına ve saklandığı yeri yıktığına öfkeleni.” şeklinde çevirisi yapılabilen erek cümlede “sa proie” (avı) kaynak metinde yer alan “Keloğlan’ı

kastetmektedir. Bu kullanım ile kaynak dilde gerçek anlamda yer alan anlamın erek dilde mecaz bir anlamda oluşturulduğu görülmektedir.

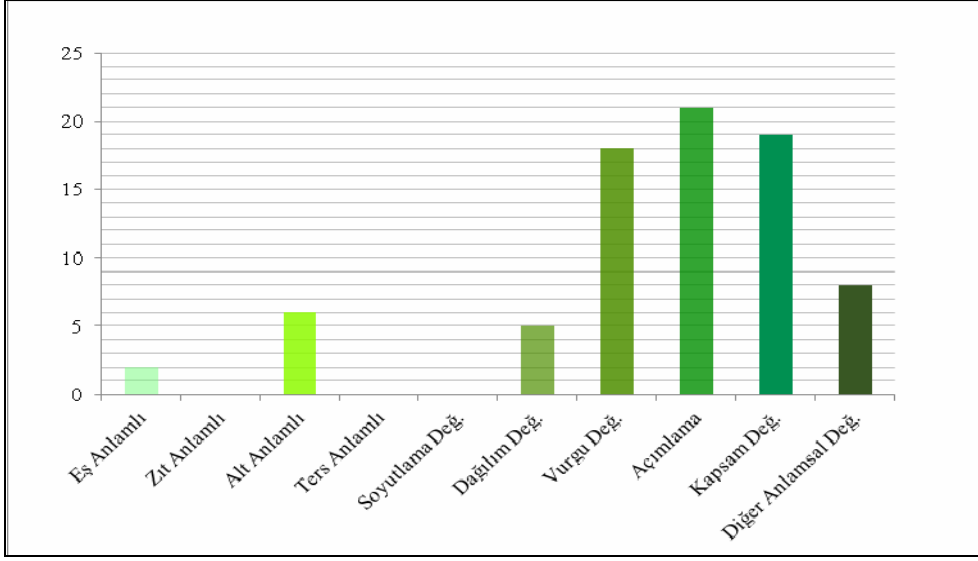
Örnek (10)

KM.	EM.
“...kulaklarını bile kestim.” (s.56)	“...mais je lui ai coupé les oreilles... ” (p.119)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Kaynak dilde yer alan “(onun) kulaklarını” sözcüğü Türkçede iyelik sıfatı kullanılsa da “kulaklarını” sözcüğünde geçen şahıs ekinden dolayı anlaşılabilir ve doğru bir kullanımdır. Dillerin edimsel farklılıklarından dolayı erek dilde böyle bir kullanım bulunmamaktadır. İyelik sıfatının kullanılması gerekmektedir aksi halde sözcük tek başına kullanıldığında şahıs eklerinin olmamasından dolayı kime ait olduğu anlaşılammamaktadır. Fransızcada bu tarz anlatımlar için iki şekilde kullanım söz konusudur. Ya düz tümleç (le complément d’objet direct) görevinde kullanılan “lui”nin cümlede yer alması ya da kime ait olduğunu belirtmek için “sözcükten önce iyelik sıfatının kullanılması” gerekir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		2	%6,9
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	6	%5,8
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	5	%2,9
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		18	%5,4
Açıklama		21	%8,0
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	4	%9,1
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	Mecaz-Gerçek	10	%7,4
	Gerçek-Mecaz	2	%8,3
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	1	%4,5
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
Diğer Anlamsal Değişiklikler		8	%4,5

Tablo 2.26. Erler-Karısı’na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.26. Erlar-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.9.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Aman Kaplumbağa kardeş Allah rızası için , beni sakla, ne olursun, der.” (s.54)	“O ma petite sœur Tortue, pour l’amour de Dieu , cache-moi quelque part, je t’en supplie.” (p.117)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/ Eleme	

Kaynak kültürde bir seslenme şekli olarak halk ağzında bir kullanıma sahip “kardeş” sözcüğü adının bilinmediği kimseler için de kullanılmaktadır. Kaynak kültürde “yalvarma, aşırı isteme” anlamında kullanılan “Allah rızası için” ifadesi erek dilde de anlamsal eşdeğerliğe sahip bir deyim olan “pour l’amour de Dieu” (Yalt, 1975, s. 114) ifadesi ile aktarılmış ve anlamsal eşdeğerlik sağlanarak “kültürel filtreleme/eleme” örneklendirilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Baklava, börek mideme yapıştı. Annem olsaydı kuzu doldurdu.” (s.53)	“C’est parce que le “baklava” et le “börek” se sont collés dans mon estomac. Si ma précédente mère était là, elle me rôtirait un agneau qu’elle aurait farci de riz. ” (p.115)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Erek dilde yer alan cümlenin çevirisi “Çünkü mideme baklava ve börek yapıştılar. Önceki annem burada olsaydı, bana pilavla doldurduğu kuzuyu kızartırdı.” şeklindedir. Erek cümlede yer alan “ma précédente mère” (önceki annem) sıfat tamlaması ve 2. grup fiillerden biri olan “rôtir” (ızgarada

ya da fırında kızartmak) fiili ve ilgi adlı (le pronom relatif) ile oluşturulmuş "...qu'elle aurait farci de riz." ("pılavla doldurduğu") yan cümlesi kaynak cümledeki anlamı daha açıklayıcı niteliğe sahiptir. Bu tür açıklayıcı ek bilgiler anlamı erek okur için daha anlaşılır kılmaktadır. Erek okur için anlamsal olarak eşdeğer bir ürün ortaya koyulmuştur.

Örnek (3)

KM.	EM.
"Kaçmam anneciğim. İstersen belimden bir ip bağla." (s.53)	"Y penses-tu, Mère? Pourquoi ferais-je une telle sottise? Mais, si tu n'as pas confiance en ma parole, attache-moi avec une corde..." (p.116)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme-Çıkarma)	

Kaynak cümlede yer alan "kaçmam" ve "istersen" ifadelerine erek cümlede yer verilmeyerek bu ifadelerin çıkarıldığı, ancak kaynak metinde yer almayan "Y penses-tu, Mère? Pourquoi ferais-je une telle sottise? Mais, si tu n'as pas confiance en ma parole..." (Bunu düşünüyor musun anne? Neden böyle aptalca bir şey yapayım? Ama sözüme güvenmiyorsan...) cümlelerinin de erek metne eklendiği görülmektedir.

Örnek (4)

KM.	EM.
"Abdestim geldi de ondan uyuyamıyorum." (s.53)	"Je voudrais sortir pour m'en débarrasser." (p.116)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak kültürde halk ağzında tuvalet yapmak anlamında kullanılan "abdest" sözcüğü erek kültüre "Ondan kurtulmak için dışarı çıkmak istiyorum." şeklinde çevrilebilen bir cümle ile aktarılmıştır. Metinsel bağlamda ele alındığında erek okur için anlaşılır ve açık bir kullanımdır. Kaynak kültüre ait bu ifadeye erek dilde yer verilmemiş anlamsal bir eşdeğeri ile erek okura anlamın iletilmesi tercih edilmiştir. Anlatımı anlaşılır ve akıcı kılan bu tercihin doğru bir tercih olduğunu söylemek mümkündür.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Kahvede delikanlılar, içlerinden biri böbürlendiği zaman: «Yiğitlik, yiğitlik, Eler-Karısı'na koca olmaktır...» diye söz atarlarmış.” (s.51)	“Quand l'un d'eux se vantait de quelque action d'éclat, les autres lui répliquaient aussitôt: -Toi qui te vantes si bien, puisque tu as tant de courage, va donc trouver la Femme-des-Braves pour être son époux!” (p.111)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan cümle dolaylı bir anlatım olup olumlu bir düz cümledir. Erek dilde yer alan “İçlerinden biri parlak bir hareketle övündüğünde, diğerleri hemen cevap verirler: -Bu kadar iyi övünenler, madem bu kadar cesaretiniz var, Cesurların Kadınına koca olmak için onu bulmaya gidin!” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümlenin doğrudan bir anlatım olup cümle sonunda kullanılan ünlem işaretinden de kaynaklı olarak ünlem cümlesi şeklinde oluşturulduğu söylenebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Ah, der Keloğlan, annem bana her gece yatmadan baklava börek yapardı, onları yerdim de öyle uyurdum.” (s.53)	“Oh, répondit Kéloghlan, quand je perdais le sommeil, ma précédente mère se levait pour me préparer du baklava et du börek; je m'endormais après avoir mangé.” (p.115)
Kullanılan Strateji: Metin düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak metinde uykusunun kaçması ile ilgili bir ifade olmamasına rağmen erek metinde “...quand je perdais le sommeil” (uykumu kaybettiğimde/uykum kaçtığımda) ifadesi ve “önceki annem” şeklinde bir ifade olmamasına rağmen Dev-Karısını annesi olarak görüp kendi annesi için “ma précédente mère” (önceki annem) şeklinde bir sıfat tamlaması kullanması “metin düzeyi ile ilgili değişiklikleri” içermektedir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Çitô çitemâçik, çitô çitemâçik.” (s.54)	“Djîtô djitemâ djîk, Djîtô djitemâ djîk!” (p.116)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Sessel)	

Seslerin kısmi çevirisini içeren bu örnek erek dil sesletim kurallarına uygun bir şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Fransızcada “ç” harfi olmadığından “dj” sesleri “c” sesini vermektedir. Bu ses benzerliğinden hareketle çeviri gerçekleştirilmiştir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Biraz daha bekler, yeniden: Keloğlan, Keloğlan! ses yok.” (s.53)	“Elle cria encore une fois. Pas un souffle.” (p.116)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak cümledeki “Biraz daha bekler...” ifadesine “kısmi çeviri” yoluyla erek dilde yer verilmemiş ve anlamsal bir kısıtlama ile “cümle kısmi çevirisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Baklava ve “börek” (s.53)	“Le baklava et le börek” “Baklava: gâteau préparé avec de minces feuilles de pâte, des noix broyées, du beurre et du sucre; Börek: plat fait de feuilles de pâte entre lesquelles on met de la viande hachée (ou du fromage)” (p.115)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Kaynak kültürde yer alan bir tatlı çeşidi “baklava” ve içine çeşitli malzemelerin konularak pişirildiği bir hamur işi çeşidi “börek” sözcükleri için eril tanımlık (l’article masculin) kullanımı tercih edilmiş ve erek kültür için yabancı olan bu öğelere açıklık getirmek amacıyla dipnot eklenmiştir. Dipnotta yer alan ifadeler “Baklava: İnce yufkalar, dövülmüş fındık, tereyağı ve şekerle hazırlanan tatlı; Börek: Aralarına kıyma (ya da peynir) konulan hamurdan yufkalar ile yapılan yemek” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Kaplumbağa bunu kabuğunun içine sokar, gizler. Ama biraz sonra, Dev-Karısını görünce uzaktan: Çık, çık Keloğlan. Bu Dev-Karısından sade sen değil, ben de pek korktum. Seni sakladığını öğrenirse beni bir lokmada yutar, der.” (s.54)	“La Tortue le fourra dans un coin de sa carapace. Mais à la vue de l’Ogresse qui approchait, elle aussi perdit tout son courage. Va’t-en, Kéloghlan, dit-elle, elle me fait peur, autant qu’à toi, cette Ogresse, et je ne veux point la contrarier.” (p.117)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Kaynak metinde yer alan cümle erek metne aktarılırken “Mais à la vue de l’Ogresse qui approchait, elle aussi perdit tout son courage.” (Ama yaklaşan Dev-Karısı’nı görünce o da tüm cesaretini kaybetti.) şeklinde bir yorum cümlesi ile aktarıldığı söylenebilir. Dev-Karısı’nın ona doğru gelmesi kaplumbağayı korkutmuş olduğundan bundan dolayı cesaretini yitirdiği yorumlanabilir. Erek

metinde yer alan ifadelerin “Kaplumbağa onu kabuğunun bir köşesine tıktı. Ama yaklaşan Dev-Karısı’ni görünce o da tüm cesaretini kaybetti. Defol git Keloğlan, dedi, bu Dev-Karısı, beni de senin kadar korkutuyor ve onu kızdırmak istemiyorum.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir.

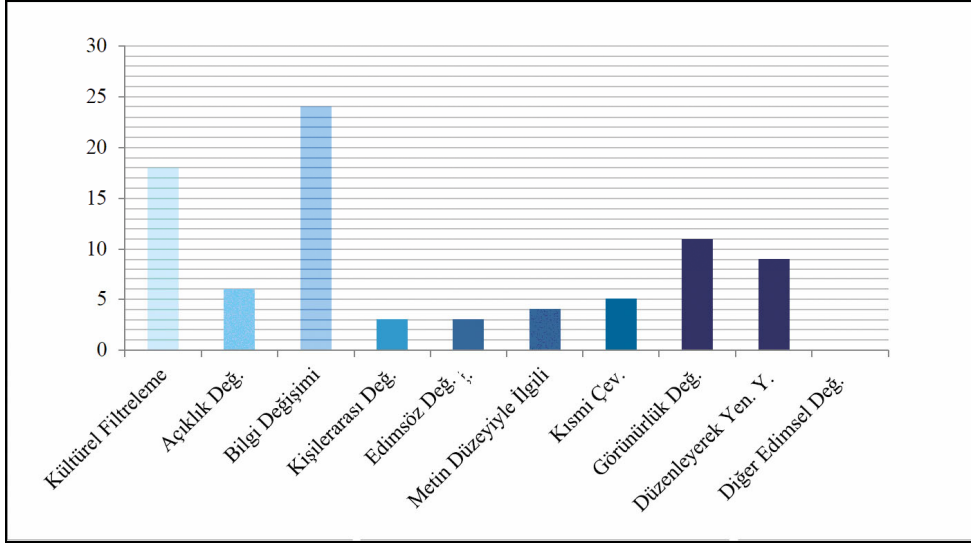
Örnek (11)

KM.	EM.
“Dev-Karısı da gelir yetişir.” (s.55)	“L’Ogresse ne tarda pas à arriver...” (p.118)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Kaynak cümle erek dile “Dev-Karısı’nın gelmesi uzun sürmedi.” şeklinde çevrilebilen bir cümle ile kaynak cümleye anlamsal olarak eşdeğer, ancak sözcüksel olarak farklı bir kullanım ile aktarılmıştır.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi
Kültürel Filtreleme/Eleme	18	%6,5
Açıklık Değişikliği	6	%3,0
Bilgi Değişimi	Ekleme	%3,8
	Çıkarma	%2,5
Kişilerarası Değişim	3	%2,4
Edimsöz Değişikliği	3	%2,1
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	4	%2,5
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	%8,3
	Cümle Kısmi Çevirisi	%2,3
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	%9,7
	Yorum Cümleleri	%1,7
Düzenleyerek Yeniden Yazma	9	%3,1
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0

Tablo 2.27. Erler-Karısı’na Koca Olmaya Giden Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.27. Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.10. *Hızır (Hizir)* Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.10.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Bu Padişah bir gün tellallar bağırttırmış: Kim bana Hızır'ı bulup getirirse ona ne isterse vereceğim, diye.” (s.205)	“Ce Padichah fit un jour proclamer par des crieurs publics: Celui qui trouvera Hizir et me l'amènera, je lui accorderai tout ce qu'il peut désirer.” (p.121)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Erek dildeki cümle “Bu padişah bir keresinde tellallara: Kim Hızır'ı bulur da bana getirirse, ona dilediğini veririm, diye ilan ettirdi.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. Yazar ve çevirmen olarak her iki dilde de dil hâkimiyetine sahip olması, sözcük birimlerine sadık kalarak özgün ifadeyi biçimsel ve anlamsal olarak eşdeğer bir çeviri ile aktarması, erek okur için net ve doğru bir çeviri yapıldığını söylemeyi mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla bu cümle “birebir çeviri”yi örneklendirmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Hemen Padişah birinci, ikinci Vezirlerinin boynunu vurdurur.” (s.207)	“ Le Padichah fit décapiter sur le champ ses deux premiers Vezirs.” (p.124)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak kültüre özgü bir unsur olan “padişah” sözcüğü erek dil fonotiğine uyarlanarak “ödünçleme” yöntemiyle Fransız literatürüne geçmiş bir sözcüktür. Çeviride “padişah” sözcüğü için

erek kültürde yer alan “kral” sözcüğü kullanılarak yakın bir aktarım gerçekleştirilebilirdi, ancak erek dildeki kullanım ile amacın kaynak kültürü erek dilde yansıtmak ve tanıtmak istenmesi olduğu söylenebilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Kırk birinci gün olur. Padişah buna yaverini yollar.” (s.206)	“La quarante-et-unième jour, le Padichah envoya quérir notre homme par son officier d’ordonnance. ” (p.123)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan sözcük türü olarak ad olan “emir subayı” anlamındaki “yaver” sözcüğü erek metinde askeride mesleki bir statü olan “son officier d’ordonnance” (emir memuru) ad tamlaması (le complément du nom) şeklinde kurulmuş bir sözcük grubu ile aktarılmıştır. Sözcüğün anlamsal eşdeğeri tercih edilerek “sözcük düzeyinde birim kaydırma stratejisi”ne uygun bir örnek ortaya çıkmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“ Fakir adama da altın, hediye verir. Adamcağız da güvene sevine evine gelir. Onlar ermiş muradına. . .” (s.207)	“Il combla de cadeaux et d’or le pauvre qui retourna chez lui plein de joie, et put jouir désormais de toutes les félicités de cette terre.” (p.124-125)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “fakir adam” sıfat tamlaması bir sözcük öbeğini oluşturmaktadır. Erek dilde yer alan cümle “Eve sevinçle dönen ve bundan böyle bu dünyanın tüm mutluluğunun tadını çıkarabilecek olan fakir adama hediyeler ve altın yağdırdı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Erek cümlede geçen “le pauvre” ifadesinin “le” eril tanımlıktan (l’article masculin) dolayı ad gibi kullanıldığı söylenebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Bu Padişah bir gün tellallar bağırttırmış: Kim bana Hızır’ı bulup getirirse ona ne isterse vereceğim, diye.” (s.205)	“Ce Padichah fit un jour proclamer par des crieurs publics: Celui qui trouvera Hizir et me l’amènera, je lui accorderai tout ce qu’il peut désirer.” (p.121)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Burada “yan cümle düzeyinde birim kaydırma stratejisi”ni örneklendiren bir cümle yer almaktadır. Kaynak metindeki cümle anlamına göre cümle türlerinden biri olan koşul-şart cümlesi olarak adlandırılan bir yapıdadır. Yan cümle dilek-şart kipini almıştır. Ana cümledeki eylemin gerçekleşmesi yan cümledeki Hızırın bulunup getirilme şartına bağlıdır. Ereğ dilde “Bu padişah bir gün kasaba tellallarına (halk habercilerine) ‘Hızır’ı kim bulur da bana getirirse ona dilediğini veririm’ diye ilan ettirdi.” şeklinde Türkçeye aktarılabilen cümle “et” (ve) bağlacı ile bağlanmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Bir fakir adam varmış. Bir sürü oğlu uşağı varmış bunun.” (s.205)	“Or, il y avait en cette ville un homme pauvre, père de toute une bande d’enfants.” (p.121)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan örnek, iki cümle şeklinde oluşmaktadır. Ereğ dile “Bu şehirde bir sürü çocuk babası olan fakir bir adam vardı.” şeklinde ilgi adlı (le pronom relatif) düşürülerek oluşturulmuş bir yan cümlesi olan cümle ile aktarıldığı ve bu örneğin “cümle düzeyinde birim kaydırma”yı içerdiği söylenebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Efendim, bunun derisini yüzmeli. İçine saman doldurmalı. Elaleme ibret olsun. Bir daha kimse Padişah huzurunda yalan söyleyemesin, der.” (s.206)	“Il faut l’écorder vif et l’empailler, répondit le Vezir. Ainsi les gens en tireront une leçon et personne n’osera désormais tromper son Souverain.” (p.124)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Özgün paragrafta yer alan cümleler doğrudan anlatım ile oluşturulmuştur. Ereğ metinde kaynak dildeki cümleler “ainsi” (böylece) ve “et” (ve) bağlaçlarıyla birleştirilerek aktarılmıştır. Ereğ paragraf “Derisini canlı olarak soy ve onu doldur, diye cevap verdi, Vezir. Böylece insanlar bundan bir ders alacak ve bundan sonra hiç kimse Hükümdarını aldatmaya cesaret edemeyecek.” şeklinde çevrilebilmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Padişah bunun üzerine oradaki üç vezirinden birine sorar: Padişah huzurunda yalan söyleyen bu adama ne yapmalı?” (s.206)	“Alors le Padichah demanda à l’un des trois Vezirs présents: -Que devons-nous faire à cet homme qui a osé tromper le Padichah?” (p.123)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı Sıralama Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan “üç vezirden biri” sıfat tamlaması erek dil sözdizimsel yapısına uygun olarak “l’un des trois Vezirs” şeklinde aktarılmıştır. Fransızcada genellikle tamlamalar Türkçeye göre tersten başlanarak oluşturulur. Bu tamlama “ad öbeğinde sayı sıralama değişikliğini” içeren bir örnektir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“ Bir fakir adam varmış. Bir sürü oğlu uşağı varmış bunun.” (s.205)	“Or, il y avait en cette ville un homme pauvre , père de toute une bande d’enfants.” (p.121)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Türkçede yer alan “bir fakir adam” tamlamasında “bir” belirtme sıfatlarından asıl sayı sıfatı “fakir” ise niteleme sıfatıdır. Erek dil Fransızcada ise “un” (bir) belirtme sıfatlarından (l’adjectif déterminatif) asıl sayı sıfatı (l’adjectif numeral cardinal), “pauvre” (fakir) ise niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) görevindedir. Türkçedeki sözdizimsel sıralamanın tersine Fransızcada ad sayı sıfatından sonra, niteleme sıfatından da önce kullanılmaktadır. Dillerin farklılıklarından kaynaklanan bir durum söz konusudur. Türkçede sıfat tamlaması “sayı sıfatı+niteleme sıfatı+ad” sıralamasına göre oluşturulurken Fransızcada “sayı sıfatı+ad+niteleme sıfatı” sıralaması takip edilir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Etme, eyleme, dediyse de kulağına laf koyamaz. ” (s.205)	“Elle fit tout pour le détourner de son projet, mais l’homme ne voulut rien entendre. ” (p.123)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Özgün cümlede “kulağına laf koyamayan” kişi “o” 3. tekil şahıstır ve gizli özne olarak cümlede yer almaktadır. Erek metinde yer alan cümle Türkçeye “Onu kararından uzaklaştırmak için her şeyi yaptı ama adam hiçbir şey duymak istemedi.” şeklinde aktarılabilir. Görüldüğü gibi erek cümle de “duymak istemeyen” kişi “adam”dır ve cümlede işten etkilenen özne olarak yer almaktadır.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Ben üç vezirime bu meseleyi danıştım. ” (s.206)	“Voilà que je demande à mes trois Vezirs leur avis sur la question.” (p.124)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Bu örnek “fiil öbeğinde zaman değişikliğini” içeren bir örnektir. Kaynak cümle “-di’li geçmiş zaman” 1. tekil şahıs ile çekimlenen “danış-tı-m” fiilidir. Erek cümle ise 1. grup fiillerden “demander”

(sormak, istemek) fiilinin “şimdiki/geniş zaman” (le présent) çekimi ile kurulmuştur. “Burada üç vezirime bu konudaki görüşlerini soruyorum.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilmektedir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Padişah kilere emreder: Bu ne isterse verin , diye.” (s.205)	“Le Padichah prescrivit aux gens de ses magasins de donner à l’homme tout ce qu’il désirerait.” (p.123)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli- Çekimsiz)	

Kaynak cümlelerin ögeleri “emreder” yüklem, “padişah” özne, “kilere” dolaylı tümleç ve “niye” sorusunun cevabı olan “Bu ne isterse verin, diye.” şeklindeki ifade ise zarf tümleci görevindedir. Zarf tümleci olan ifade de “diye” zarf fiili ile kurulmuş olup yan cümle oluşturmuştur. Yan cümlelerin yüklemi olan “verin”, 2. çoğul şahısta emir kipinde çekimlenmiş bir fiildir. Erek dildeki cümlede “vermek” anlamına gelen “donner” fiili mastar halde kullanılmış (infinitif verbe) bir fiildir. “Padişah, dükkânlarındaki insanlara adama istediği her şeyi vermelerini buyurdu.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümle, yan cümle ve temel cümlelerin bulunduğu bir yapıda kurulmuştur. Erek cümlede yer alan “de+verbe infinitif” kalıbından dolayı “donner” fiili çekimsiz olarak kullanılmış ve cümlelerin temel yargısı “birinden bir şey istemek, -mesini söylemek” (Bilgen & Akdaş, 2021, s. 297) anlamındaki “prescrire qqch à qqn” fiildir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Etme, eyleme dediyse de kulağına laf koyamaz.” (s.205)	“Elle fit tout pour le détourner de son projet, mais l’homme ne voulut rien entendre.” (p.123)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Erek dilde “mais” (ama, fakat) bağlacı ile bağlanmış cümle kaynak dilden farklı bir kullanım ile aktarılmıştır. “Onu kararından uzaklaştırmak için her şeyi yaptı ama adam hiçbir şey duymak istemedi.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen iki cümle şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Hemen Padişah birinci, ikinci Vezirlerinin boynunu vurdurur.” (s.207)	“Le Padichah fit décapiter sur le champ ses deux premiers Vezirs. ” (p.124)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “birinci, ikinci Vezirlerinin” ifadesi erek dilde Kaynak metne bağlı olarak “ses premier et deuxième vizirs” şeklinde okura sunulabilecekken erek dilde “deux premiers

Vezirs” (ilk iki Vezirinin) şeklinde aktarıldığı görülmektedir. Her iki cümlede anlamsal bir netlik bulunmamaktadır. Nasıl bir sıralamaya göre birinci ve ikinci vezir ya da neye göre ilk iki vezir metinsel bağlama bakıldığında da net bir şekilde ortaya koyulamayan belirsizlik içerdiğinden tutarlılık değişikliğini örneklendirmektedir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Padişah kilere emreder: Bu ne isterse verin, diye.” (s.205)	“Le padichah prescrivit aux gens de ses magasins de donner à l’homme tout ce qu’il désirerait.” (p.123)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Özgün metinde yer alan “kilere” sözcüğü iç-dış ilgisinden yola çıkılarak söz sanatlarından ad aktarması ya da mecaz-ı mürsel (la métonymie) kullanılarak oluşturulmuş bir cümledir, ancak erek dilde “aux gens de ses magasins” (dükkândaki insanlara) şeklinde kaynak dilde yer alan anlamın açık bir şekilde ifade edildiği görülmektedir. Bu kullanım sözcüksel düzlemde bir “seviye kaydırma stratejisi”ni örneklendirmektedir.

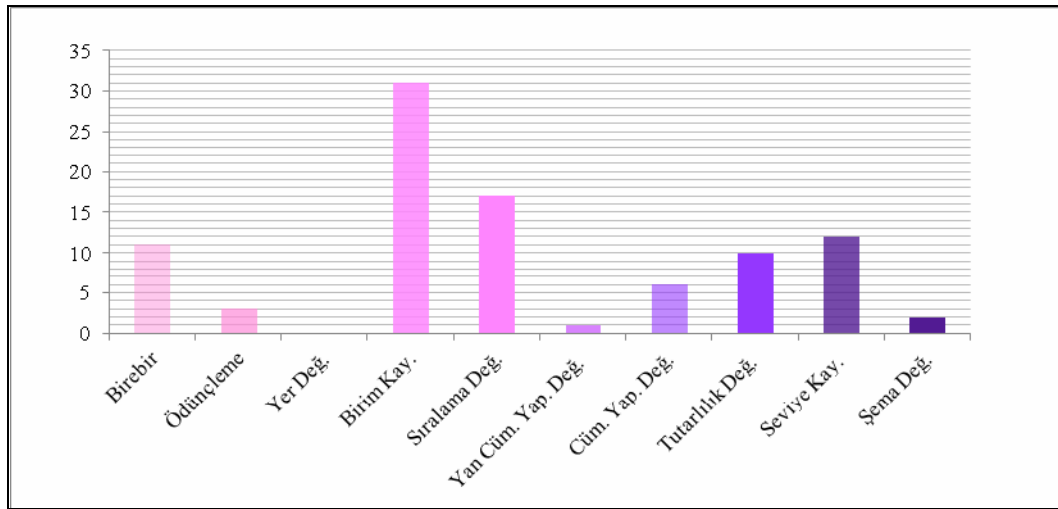
Örnek (16)

KM.	EM.
“Karı, nasıl olsa hepimiz nerdeyse açlıktan öleceğiz. ” (s.205)	“Femme, de toute façon, tous nous allons mourir de faim. ” (p.121)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Burada “şema değişikliği”ni içeren “sözcük sırasının değişimini” örneklendiren bir kullanım söz konusudur. Kaynak cümlede yer alan “açlıktan ölmek” deyimini “çok acıkmak, açlığa dayanamayacak hale gelmek” anlamına gelmektedir. Dilsel kullanımların farklılıklarından kaynaklı olarak sözdizimsel bir değişiklik bulunmaktadır. Erek dilde aynı anlama gelen “açlıktan ölmek, çok acıkmak, açlıktan nefesi kokmak, yiyecek bir şey bulamamak, çok yoksul olmak” (Ağıldere, 2011, s. 218) anlamına gelen “mourir de faim” deyimini kullanılarak anlamsal bir eşdeğerlik sağlandığı söylenebilir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		11	%4,4	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	1	%3,7	
	Erek Dile Uygun Aktarım	2	%3,5	
Yer Değişirme		0	%0,0	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	5	%2,1	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	15	%5,3	
	Yan Cümle Düzeyinde	4	%1,6	
	Cümle Düzeyinde	3	%2,1	
	Paragraf Düzeyinde	4	%4,4	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	8	%20,0
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	1	%0,7
	Fiil Öbeği	Kişi	2	%5,0
		Zaman	6	%3,4
		Kip	0	%0,0
Yan Cümle Yapısı D.	Etken /Edilgen	0	%0,0	
	Çekimli/Çekimsiz	1	%1,3	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		6	%2,0	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		10	%2,8	
Seviye Kaydırma		12	%3,6	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	0	%0,0	
	Sözcük Sırası Değişikliği	2	%4,7	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.28. Hızır Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.28. Hızır Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.10.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Ben üç vezirime bu meseleyi danıştım.” (s.206)	“Voilà que je demande à mes trois Vezirs leur avis sur la question...” (p.124)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Erek cümle “Ve şimdi üç vezirime bu konudaki görüşlerini soruyorum.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. Erek cümlede yer alan “leur avis” (onların görüşünü) ifadesinin eklenmesiyle anlamda genişletme yapıldığı söylenebilir. Kaynak cümlede kullanılan “danış-mak” fiili “bir düşünce istemek ya da akıl sormak” anlamını içinde barındıran bir fiildir. Fransızcada aynı anlama gelen “consulter” fiili kullanılmamış, “demander à qqn qch” (birine bir şey sormak) fiili ile anlam aktarılmıştır. Bu fiile bağlı olarak “leur avis” (onların görüşünü) nesnesi eklenmiş ve bu şekilde “genişletme” oluşmuştur.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Efendim, bunun derisini yüzmeli. İçine saman doldurmalı.” (s.206)	“Il faut l’écorder vif et l’empailler, répondit le Vezir.” (p.124)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

“Canlı olarak derisini yüzdürmek ve onu doldurmak gerekir, diye cevap verdi Vezir.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlede kaynak metinde yer alan “saman” sözcüğünün çıkarılmasıyla erek dilde ne ile doldurulacağı anlamına yer verilmeyerek “daraltma”ya uygun bir çeviri yapıldığını söylemek mümkün olur.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bir fakir adam varmış. Bir sürü oğlu uşağı varmış bunun.” (s.205)	“Or, il y avait en cette ville un homme pauvre, père de toute une bande d’enfants.” (p.121)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

“Bu şehirde bir sürü çocuk babası olan fakir bir adam vardı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlede yer zarfı (l’adverbe de lieu) olan “en cette ville” (bu şehirde) ve sözcük türü ad olan (le nom) “père” (baba) sözcüğü eklenmiş ve vurgu bu sözcükler üzerine kaymıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Vezir istersen işte vezir; Hızır istersen işte Hızır.” (s.206-207)	“Je suis le Hızır que tu cherches, et celui-ci, ton troisième Vezir, le Vezir que tu devais chercher...” (p.124)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

“Ben senin aradığın Hızır’ım ve bu da senin aradığın Vezir, üçüncü vezirin.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen erek cümlenin açıklama yoluyla Fransızcaya aktarıldığını söylemek mümkündür. Erek okurun net bir şekilde anlayabilmesine yönelik sözcük eklemeleriyle “açıklama stratejisi”nden yararlanılmıştır.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Elaleme ibret olsun. ” (s.206)	“Ainsi les gens en tireront une leçon... ” (p.124)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Burada “kapsam değişimi stratejisi”nden kaynak ve erek dillerde anlamı aktarırken farklı mecaz yapılardan yararlanılmasına örnek yer almaktadır. Kaynak metindeki “ders olmak” anlamında kullanılan “ibret olmak” deyimini erek dilde “ders almak” anlamına gelen “tirer une leçon” deyimini ile aktarılmıştır. Erek dildeki cümle “Böylece insanlar ondan bir ders alacak.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Kaynak metindeki cümle durumun ders olması erek metindeki cümle ise insanların ders alması şeklinde oluşturulmuştur.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Hiç kimseden ses çıkmamış. ” (s.205)	“Personne ne put lui apporter de ses nouvelles. ” (p.121)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde yer alan mecaz anlamlı “ses çıkmamak” deyimini “tepkisiz kalmak, susmak” anlamında kullanılır. Kaynak dildeki bu deyim erek metne mecaz bir kullanımla oluşturulmuş şekilde bir deyim ile aktarılmıştır. “Kimse ona haber getirmedi.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen erek cümlede bir deyim ile anlam aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Etme, eyleme dediye de kulağına laf koyamaz. ” (s.205)	“Elle fit tout pour le détourner de son projet, mais l’homme ne voulut rien entendre.” (p.123)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Burada kaynak dilde mecaz anlamlı bir kullanım bulunmasına rağmen erek dilde mecazlı bir kullanım söz konusu değildir. “Söz dinletmek” anlamında kullanılan “kulağına laf koymak” ifadesi mecaz anlamlı bir ifadedir. Erek cümle “Onu kararından uzaklaştırmak için her şeyi yaptı ama adam hiçbir şey duymak istemedi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilmektedir.

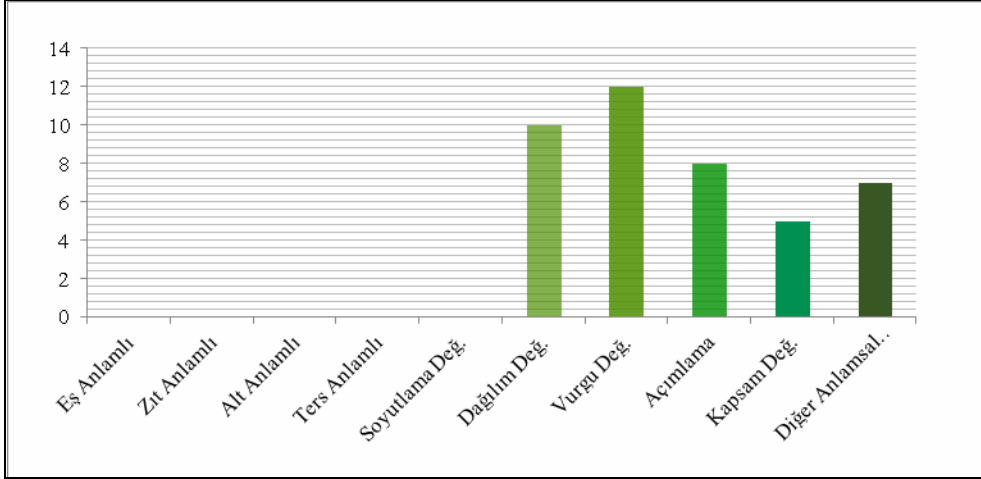
Örnek (8)

KM.	EM.
“Sen kimsin?” (s.206)	“Mais qui es-tu, toi ?” (p.124)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Dillerin farklılıklarından kaynaklanan bazı edimsel değişiklikler bulunmaktadır. Fransızcaya aktarılan bu cümlede 2. tekil kişi “tu” (sen) öznesinin anlamını pekiştirmek için “toi” vurgu adlı (le pronom tonique) kullanılmıştır.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		0	%0,0
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	0	%0,0
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	8	%4,7
	Daraltma	2	%4,7
Vurgu Değişimi		12	%3,6
Açıklama		8	%3,0
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	0	%0,0
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	2	%6,1
	Mecaz-Gerçek	1	%0,7
	Gerçek-Mecaz	0	%0,0
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	2	%2,7
Diğer Anlamsal Değişiklikler		7	%3,9

Tablo 2.29. Hızır Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.29. Hızır Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.10.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Vezir istersen işte vezir; Hızır istersen işte Hızır.» der ve kapıdan çıkar gider.” (s.206-207)	“Je suis le Hızır que tu cherches, et celui-ci, ton troisième Vezir, le Vezir que tu devais chercher.” (p.124)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/ Eleme	

Kaynak kültüre özgü bir unsur olan “Hızır”, İslam inancına göre ilahi bilgi ve hikmet sahibi olan zor anlarda yardım isteyen insanların yardımına koşan olağanüstü özelliklerle donatılmış kutsal bir şahıstır. Kaynak kültürdeki “Hızır” adı erek dilde aynı sözcüğün erek dil normlarına uygun olarak “le Hızır” şeklinde aktarılmasıyla yer almıştır. Erek okur için anlaşılabilirlikten uzak olacağından bir dipnot eklenerek açıklamasına da yer verilmesi uygun görülmüş ve sözcüğün anlaşılabilirliği sağlanmıştır. Dipnotta, “Arapça yeşil anlamına gelen “Khadir” sözcüğünden gelen “Hızır” Müslümanlıkta bir Bereket Tanrısını kişileştiren efsanevi bir karakter ayrıca İncil’de yer alan İlyas peygamberin ve Hristiyan inancında yer alan Aziz George’un niteliklerini kendinde toplamıştır. Batıl inanca göre, Hızır’ın bayram günlerinde yeryüzüne indiğini ve nadirde olsa insanlara görüldüğüne inanılır. Onunla karşılaşan biri ondan tüm dileklerinin gerçekleşmesini isteyebilir.” şeklinde erek okuru bilgilendirici bir açıklamaya yer verilmiştir. Görüldüğü üzere dipnotta erek kültürde bulunmasa da “Hızır” inancı, erek kültür için kutsal değerlerin benzerliklerinden yararlanılarak açıklanmış ve erek okuyucuda anlaşılabilirlik sağlanmıştır. Ayrıca kaynak kültürde “birinin çaresiz kaldığı sıkışık bir zamanda, beklemediği biri, yardımına yetişmek” (Aksoy, 2019, s. 858) anlamına gelen “hızır gibi yetişmek” deyimini yer almaktadır. Erek kültürde anlamsal eşdeğeri olan “tayin edilen anda” (Yalt, 1975, s. 224) anlamında kullanılan “à point nommé” deyimini bulunmaktadır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Kırk gün sonra Padişah beni astırır, ama siz de rahat edersiniz.” (s.205)	“Tant pis si, au bout de quarante jours, le Padichah me fait pendre, parce que je n’aurai pas 189en uma promesse, puisque vous tous, du moins, n’aurez plus à vous soucier de votre pain quotidien ; vous serez tranquilles pour le reste de vos jours.” (p.121)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Kaynak dildeki anlamın sonucunu içeren yan cümle erek metinde nedenine de yer verilip anlama açıklık getirilerek ifade edilmiştir. Erek cümle “Kırk gün sonra Padişah beni astırırsa ne yapayım, çünkü sözümü tutmamış olurdum, en azından hiçbiriniz artık günlük ekmeğiniz için endişelenmenize gerek kalmayacak; geri kalan günlerinizde rahat edersiniz.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Fakir adama da altın, hediye verir. Adamcağız da güvene sevine evine gelir. Onlar ermiş muradına... ” (s.207)	“Il combla de cadeaux et d’or le pauvre qui retourna chez lui plein de joie, et put jouir désormais de toutes les félicités de cette terre. ” (p.124-125)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme-Çıkarma)	

Burada hem “ekleme” hem de “çıkarma” örneğinin bulunduğu bir kullanım söz konusudur. Kaynak metinde bulunan “Onlar ermiş muradına...” cümlesinin erek dile çevrilmediğini ve bu şekilde “çıkarma”nın örneklendirildiğini söylemek mümkündür. Erek dilde yer alan “...et put jouir désormais de toutes les félicités de cette terre.” (...ve bundan böyle bu dünyanın tüm mutluluğunun tadını çıkarabilir.) cümlesi kaynak dilde yer almamasına rağmen erek dile eklenmiştir. Erek cümlelerin ilk kısmı Türkçeye “Evine sevinçle dönen fakir adama hediyeler ve altınlar yağdırdı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Sözlerinde de aslımı, cibilliyetini gösterdi.” (s.206)	“Le père de votre premier Vezir était un boucher; le Vezir a fait la preuve de son origine par la sentence qu’il a prononcée.” (p.124)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Halk ağzında yer alan Arapça kökenli “cibilliyet” sözcüğü “yaradılış, mizaç, huy, karakter” anlamına gelmektedir. Kaynak kültüre özgü bu sözcük Fransızcada “köken, asıl, karakter” anlamına gelen” “l’origine” sözcüğü ile aktarılmıştır. Erek cümle “İlk Vezir’inizin babası kasaptı; Vezir, söylediği cümleyle karakterini ispatlamıştır.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Halk ağzında yer alan bir sözcüğün sözlük anlamına uygun olarak erek dile çevrilmesi “kişilerarası değişimi” örneklendirmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Padişah kilere emreder: ‘Bu ne isterse verin.’ diye.” (s.205)	“Le padichah prescrivit aux gens de ses magasins de donner à l’homme tout ce qu’il désirerait.” (p.123)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişiklikliği	

Kaynak metindeki cümle doğrudan anlatım cümlesi olup olumlu düz cümle şeklinde kurulmuştur. Erek cümle ise dolaylı anlatım içeren olumlu bir düz cümledir. Türkçeye “Padişah, dükkânlarındaki insanlara adama istediğini vermelerini emretti.” şeklinde aktarılabilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Bu kırk günde de benim nafakamı temin edin, der.” (s.205)	“...et que tu garantisses en même temps l’entretien de ma famille pendant ces quarante jours.” (p.123)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

“...ve aynı zamanda bu kırk gün boyunca ailemin geçimini de garantileyin.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümlede ailesinin yani eş, çocuk da dâhil edilmiş bir anlam çıkarılabilir, ancak kaynak dilde cümleyi söylenenin geçimini kasteden gerekli maddi imkân şeklinde bir anlam yer almaktadır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Kırk gün sonra Padişah beni astırır, ama siz de rahat edersiniz.” (s.205)	“Tant pis si, au bout de quarante jours, le Padichah me fait pendre, parce que je n’aurai pas une ma promesse, puisque vous tous, du moins, n’aurez plus à vous soucier de votre pain quotidien; vous serez tranquilles pour le reste de vos jours.” (p.121)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Stratejisi (Yorum)	

Burada “görünürlük stratejisi”ni içeren bir yorum cümlesi yer almaktadır. “Kırk gün sonra Padişah beni astırırsa çok kötü, çünkü sözümü tutmadım, çünkü en azından hiçbirinizin artık günlük ekmeği için endişelenmesine gerek kalmayacak; geri kalan günlerinizde rahat edersiniz.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümlede yer alan “...parce que je n’aurai pas une ma promesse (...çünkü sözümü tutmadım...)” cümlesi kendinden önceki cümlenin nedenini, “puisque vous tous, du moins, n’aurez plus à vous soucier de votre pain quotidien...” (...çünkü en azından hepiniz artık günlük ekmeğiniz için endişelenmenize gerek kalmayacak...)” cümlesi de kendinden sonraki cümlenin nedenini yorumlayarak vermektedir.

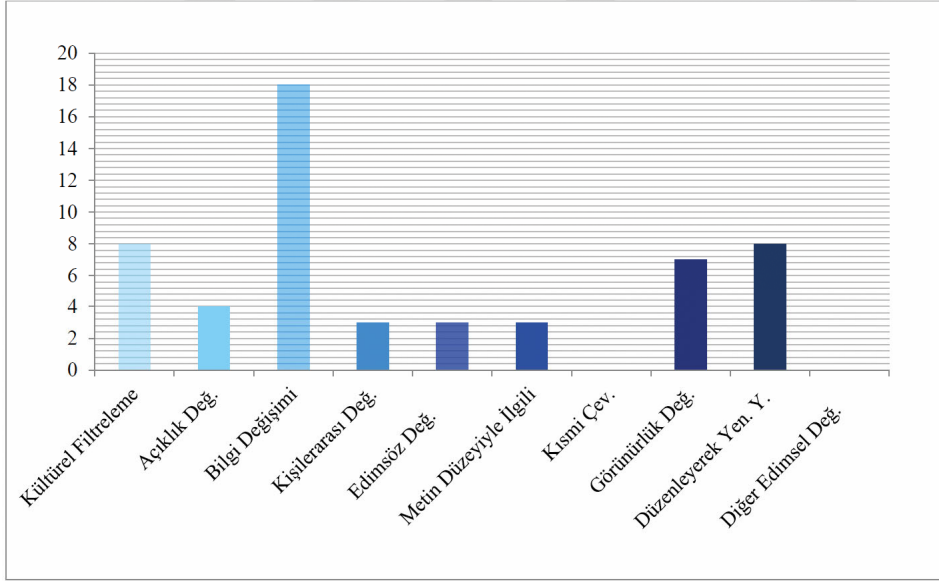
Örnek (8)

KM.	EM.
“Ben de bu fakir adamı utandırmamak için buraya geldim.” (s.206)	“Quant à moi, je suis venu ici pour que ne soit pas confondu cet homme pauvre en ta presence...” (p.124)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Bana gelince, bu fakir adam senin huzurunda şaşkına dönmesin diye geldim.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlede anlaşılabilirlik düzeyinde herhangi bir değişikliğe neden olmadan sözcüksel değişiklikler ile sözcüklerin anlamı yeniden oluşturulmuştur.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	8	%2,9	
Açıklık Değişikliği	4	%2,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	15	%3,2
	Çıkarma	3	%1,2
Kişilerarası Değişim	3	%2,4	
Edimsöz Değişikliği	3	%2,1	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	3	%1,9	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	0	%0,0
	Cümle Kısmi Çevirisi	0	%0,0
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	2	%2,2
	Yorum Cümleleri	5	%4,3
Düzenleyerek Yeniden Yazma	8	%2,8	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.30. Hızır Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.30. Hızır Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.11. *Telli Top (Les Sœurs Jalouses, Ou Telli-Top)* Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.11.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Telli- topu unutursan önün karanlık, arkan aydınlık olsun.” (s.168)	“Si tu l’oublies, tu auras, sur ton chemin l’obscurité devant toi et la clarté derrière toi, ajouta-t-elle.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Erek metinde geçen cümle “Onu unutursan, yolda önün karanlık, arkan aydınlık olacak, diye ekledi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Bu cümle daha çok halk ağzında yer alan bir beddua (la malédiction) ifadesidir. Erek okurun bu cümleyi okuduğunda cümlenin anlamını anlamakta zorlanabileceği düşünülmektedir. Buna rağmen erek okur anlaşılabilirlik düzeyini artırmaya yönelik ek bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ek bir açıklama yaparak anlaşılabilirlik artırılabilir ya da erek kültüre özgü bir kullanım tercih edilebilirdi, ancak “birebir çeviri” ile kaynak cümledeki anlam erek cümleye taşınmıştır. Bu örnekte tercih edilen “birebir çeviri”nin yerinde bir karar olmadığı söylenebilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“ Kabağı yere vurur, kırar. Kız içinden çıkar.” (s.171)	“Puis il frappa le kabak contre la terre et le brisa. La petite sœur en sortit saine et sauve.” (p.132)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak dilden erek dile aynı şekilde aktarılan bir “ödünçleme” örneği bulunmaktadır. Kaynak dilde yer alan “kabak” sözcüğü erek metne “le” eril tanımlık (l’article masculin) kullanılarak erek dil normlarına göre “le kabak” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“ Hu demiyenin başı kel olsun.” (s.168)	“Qui ne dit pas “ hou! ” aura la teigne...” (p.127)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

TDK’de “hu” sözcüğü için üç farklı tanım yer almaktadır: “1.Neredesin, bana bak anlamlarında, genellikle kadınlar tarafından kullanılan bir seslenme sözü. 2. Dervişler arasında kullanılan bir seslenme sözü. 3. Tanrı.” Kaynak dilde yer alan “hu” ünlemi sessel olarak erek dile uygun bir şekilde “ödünçleme” yoluyla aktarılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Hep ev halkı sevinerek karşılamişlar. ” (s.169)	“Rentré chez lui, il reçut un accueil affectueux.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak metinde yer alan “karşıla-mak” fiili erek metinde sözcük türü olarak ad olan “un accueil” (karşılama) sözcüğü ile aktarılmış ve “yer değiştirme stratejisi” örneklendirilmiştir. Erek cümle “Eve döndüğünde sevgi dolu bir karşılama gördü.” şeklinde Türkçeye çevrilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Bu kuyunun içinde ne var?» diye iki kız birbirine kuyunun dibini gösterirken, küçük kız da eğilir, kuyuya bakmak ister. Ablaları kız kaktırırverirler, kuyuya atarlar.” (s.169)	“Le plus petite, curieuse, voulut voir à son tour; alors les deux autres la poussèrent brusquement et la pauvre fille tomba dedans.” (p.129)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

“Sözcük düzeyinde birim kaydırma”ya örnek olabilen “ablaları” sözcüğü erek dile “les deux autres” şeklinde aktarılmıştır. Bu masalda üç kız kardeşten bahsedilmektedir. Erek cümlede “le plus petite” (en küçük kız) şeklinde bir özne kullanımından sonra “les deux autres” (diğer ikisi) şeklinde bir kullanımla “ablaları” sözcüğünü kastetmektedir. Metinsel bağlamda oldukça anlaşılır ve net bir ifade kullanıldığını söylemek doğru olur.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Büyük kız bir altın nalın istemiş, ortanca kız altın bir hamam tası istemiş.” (s.168)	“La fille aînée voulut avoir un naline, c’est-à-dire, des chaussures de bain en or. ” (p.128)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak cümlede geçen “altın nalın” sıfat tamlaması erek cümlede “des chaussures de bain en or” (altın banyo ayakkabıları) şeklinde aktarılmış ve bu değişiklik “sözcük grubu düzeyinde birim kaydırma”ya yol açmıştır. Diğer adı “takunya” olan “nalın” tabanı yüksek, ağaçtan yapılmış hamam ya da ıslak zeminlerde kullanılan bir çeşit ayakkabı türüdür. Kaynak kültürde yer alan “nalın” sözcüğü erek kültürde yer almadığından ek bir açıklama yapılmadan sözcüğün anlamsal eşdeğerini içeren bir kullanım ile “des chaussures de bain” (banyo ayakkabısı) şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Büyük kız bir altın nalın istemiş, ortanca kız altın bir hamam tası istemiş.” (s.168)	“La fille aînée voulut avoir un naline, c’est-à-dire, des chaussures de bain en or. La puînée demanda un gobelet de bain en or.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde tek cümle ile aktarılan anlam erek metinde iki cümle ile aktarılmıştır. Bu şekilde “yan cümle düzeyinde birim kaydırma” meydana gelmiştir. Erek cümle “En büyük kızını bir nalın yani altından bir banyo ayakkabısına sahip olmak istiyordu. Küçük kız altından bir banyo tası istedi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Aynı anlama gelen sözcüklerle anlam iki cümle şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Alırlar küçük kardeşlerini. Kıra giderler. Bir kuyunun başına varırlar.” (s.169)	“Elles allèrent donc à la campagne et arrivèrent devant un puits.” (p.129)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde nokta (.) ile tamamlanmış üç cümle ile yer alan ifade erek dile tek cümle ile aktarılmıştır. Erek dilde yer alan cümle şu şekilde Türkçeye aktarılır: “Böylece kıra giderler ve bir kuyunun önüne varırlar.” Bu tür bir değişiklik “cümle düzeyinde birim kaydırma”yı örneklendirmektedir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Babacığım, der. Kardeşlerim benim telli-topuma göz diktiler, benden istediler; vermedim. Beni götürdüler, kuyuya attılar.” (s.171)	“Mes sœurs ont voulu me prendre le Telli-Top. Je n’ai pas voulu le leur donner. Alors elles m’ont jetée dans le puits...” (p.133)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan paragraf erek dilde “Kız kardeşlerim Telli-Top’u benden almak istedi. Onlara vermek istemedim. Sonra beni kuyuya attılar.” şeklinde Türkçeye aktarılır. Kaynak metindeki cümleler yan cümlelerden oluşmaktadır. Erek dilde yancümle ile oluşturulmuş bir cümle bulunmamakla birlikte cümleler kısa şekilde ve tek yargıdan oluşturulmuş olarak aktarılmıştır.

Örnek (10)

KM.	EM.
“İşlerini bitirdikten sonra iki kızının hediyelerini almış, küçük kızinkini unutmuş.” (s.169)	“Le marchand partit. En Egypte, il acheta les cadeaux de ses deux filles aînées, mais il oublia de la plus jeune.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı Sıralama Değişikliği)	

Kaynak cümlede yer alan “iki kızının hediyeleri” sayı sıfatının kullanıldığı belirtili ad tamlamasıdır. Erek dilde ise “les cadeaux de ses deux filles” (onun iki kızının hediyeleri) şeklinde oluşturulmuş bir ad tamlaması bulunmaktadır, ancak “ad öbeğinde sayı sıralama değişikliği” çerçevesinde “iki kızının...” ve “...ses deux filles” şeklindeki ifadelerin irdelenmesi gerekmektedir. Sayı sıfatı olan (l’adjectif numeral) “iki” nin kaynak ve erek cümlelerdeki yerlerindeki değişikliklere odaklanılacak olursa erek dilin dilsel özelliklerine bağlı olarak kullanılması zorunlu olan iyelik sıfatından (le pronom possessif) dolayı sayı, iyelik sıfatından sonra kullanılmış ve kaynak dil sözdizimine göre değişiklik göstermiştir. Kaynak dilde iyelik sıfatı kullanılmadan da anlam ada eklenen şahıs eki ile verilebilmektedir. Erek dilde bu durum dilin imkân tanıdığı bir durum değildir. Buna bağlı olarak bu örnekte sözdizimsel bir değişiklik söz konusudur.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Büyük kız bir altın nalın istemiş, ortanca kız altın bir hamam tası istemiş...” (s.168)	“La fille aînée voulut avoir un naline , c’est-à-dire, des chaussures de bain en or . La puînée demanda un gobelet de bain en or .” (p.128)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan “bir altın nalın” ve “altın bir hamam” “nalın” ve “hamam” sözcüklerinin nitelendiği “altın” sıfatı ile kullanılmıştır. Türkçede iki kullanım şekli de doğrudur. Belirtme sıfatlarından asıl sayı sıfatı (l’adjectif numeral cardinal) olan “bir” sözcüğü niteleme sıfatından (l’adjectif qualificatif) önce ya da sonra kullanılabilir. Erek dilde “des chaussures de bain en or” (altın banyo ayakkabısı) ve “un gobelet de bain en or” (altın banyo tası) şeklinde erek dil normlarına uygun olarak ad öbeğinde niteleme sıralama değişikliği örneklendirilmiştir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Çeken adama kabak pek ağır gelir.” (s.170)	“Quand ils le retirèrent il était bien lourd...” (p.129)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi ve Zaman Değişikliği)	

Fiil öbeğinde “kişi ve zaman sıralama değişikliği”ni içeren bu örnek cümlede “çeken adam” sıfat tamlaması cümlenin öznesi görevinde olup 1. tekil şahısta, geniş zaman ile çekimlenmiştir. Erek cümle ise “ils” (erkekler için onlar) kişi zamiri (le pronom personnel) ile oluşturulmuş ve cümlenin fiili “ils” zamirine uygun çekimlenmiştir. Erek cümlede zaman “basit geçmiş zaman” (le passé simple) ve “şimdiki zamanın hikâyesi” (l’imparfait) kullanılmıştır.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Kızlar da yalandan ağlarlar , ah vah ederler...” (s.169-170)	“Les aînées, elles aussi, feignirent de pleurer .” (p.129)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Kaynak cümlede yer alan “ağla-mak” fiili “ağlarlar” şeklinde çekimlenmiştir. Ayrıca cümledeki yeri zarf tümlecisi olan “yalandan” zarfı eylemin nasıl yapıldığı ile ilgili bilgi vermektedir. “Les aînées, elles aussi, feignirent de pleurer.” (Büyükler de ağhyormuş gibi yapıyorlar.) şeklinde Türkçeye çevrilen erek cümle “numara yapmak” anlamına gelen “feindre” fiili kullanılarak oluşturulmuştur. Erek dil normlarına bağlı olarak” feindre de+mastar fiil (infinitif verbe) kalıbından dolayı “pleurer”

(ağlamak) fiili çekimsiz olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla bu örnek ile çekimli-çekimsiz yapı örneklendirilmiştir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Hocama danışayım da öyle söylerim, cevabını vermiş.” (s.168)	“Je te le dirai après avoir consulté ma maîtresse d’école , répondit la fille cadette.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

“Cümle yapısı değişikliği çeviri stratejisi”ne uygun bu örnek cümlede “hocama” sözcüğü erek dilde “ma maîtresse d’école” (okul öğretmenim) ad tamlaması şeklinde aktarılmıştır. Ayrıca erek dilde “te” ve “le” düz tümleçleri (le complément d’objet direct) kullanılmıştır. Erek cümle “Öğretmenime danıştıktan sonra onu sana söyleyeceğim, diye cevapladı en küçük kız.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Büyük kız bir altın nalın istemiş, ortanca kız altın bir hamam taşı istemiş.” (s.168)	“La fille aînée voulut avoir un naline, c’est-à-dire, des chaussures de bain en or . La puînée demanda un gobelet de bain en or .” (p.128)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kültürel unsur olarak kabul edilebilen “nalın” ve “hamam taşı” sözcükleri erek okurun yabancı oldukları sözcüklerdir. Bu yüzden “des chaussures de bain en or” (altın banyo ayakkabısı) ve “un gobelet de bain en or” (altın banyo taşı) şeklinde aktarılacak erek okur için daha anlaşılır olacağı düşüncesi ile anlamsal eşdeğerlik yakalamaya çalışılmış, ancak tam olarak anlamsal eşdeğerlik sağlanamamıştır. Alınan bu kararın “tutarlılık değişikliği” için bir örnek teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Örnek (16)

KM.	EM.
“ Babacığım , demiş, hocama danıştım. Bana bir telli-top getir.” (s.168)	“ Père chéri , ma maîtresse m’a conseillé de te demander un Telli-Top” (p.128)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak dilde “-cık, -cik” küçültme ekiyle oluşturulan sözcük dilsel farklılıklardan kaynaklı olarak erek metne “père chéri” (canım babam, sevgili babam) şeklinde aktarılmıştır. Kaynak dilde yer alan ek erek dilde sözcüğe dönüşerek aktarılmış ve “seviye kaydırma” meydana gelmiştir.

Örnek (17)

KM.	EM.
“Aman yolcu, kuzum yolcu! Pek pek vurma, çok çok çalma. Yaktı beni telli-top.” (s.170)	“O voyageur, Cher voyageur. Ne pince pas dur, ne joue pas fort. Tout mon malheur vient du Telli-Top.” (p.131)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “yolcu”, “pek pek” ve “çok çok” ses yinelemesi örnekleridir. Kaynak cümlede “yolcu” ve erek cümlede aynı anlama gelen “voyageur” sözcüğü de bir ses yinelemesi örneğini oluşturmaktadır. Buradaki ses yinelemesi için hiçbir değişiklik yapılmayarak ses erek metinde de korunmuştur, ancak “pek pek” ve “çok çok” ikilemelerinin erek dile anlamsal bir eşdeğerlik ile aktarıldığını söylemek doğru olur. “Pek pek” sert bir şekilde, “çok çok” “aşırı, fazla” anlamlarında kullanılan ikilemelerdir.

Örnek (18)

KM.	EM.
“Kırk satır düşman başına. ” (s.171)	“Quarante haches, qu’elles s’abbattent sur la tête de nos ennemis! répondirent les sœurs.” (p.133)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “İçinde bulunulan durumun çok kötü olması” anlamında kullanılan “düşman başına” deyimini erek dilde sözcüksel ve anlamsal eşdeğerliği gözetilerek erek dilin sözdizimsel yapısına uygun olarak aktarılmıştır. Erek dilde yer alan cümle “Kırk balta, düşmanlarımızın kafasına düşün! diye kız kardeşler cevap verdiler.” şeklinde çevrilebilir. Bu değişim “şema değişikliği”ni içeren bir örnektir.

Örnek (19)

KM.	EM.
“Kabaktan çıkan ses onun kulağına yabancı gelmemiş. ” (s.170)	“Il lui sembla reconnaître la voix qui chantait dans l’instrument.” (p.131)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

“Enstrümanda şarkı söyleyen sesi tanıyor gibiydi.” şeklinde çevirisi yapılabilen erek cümlede kaynak dilde bulunan “tanımamak” anlamına gelen “yabancı gelmek” deyimine yer verilmeyerek “şema değişikliği”nde yer alan alt sınıflandırmalardan kaynak metindeki şemanın kaldırıldığını ve erek metinde kullanılmadığını örneklendirmektedir.

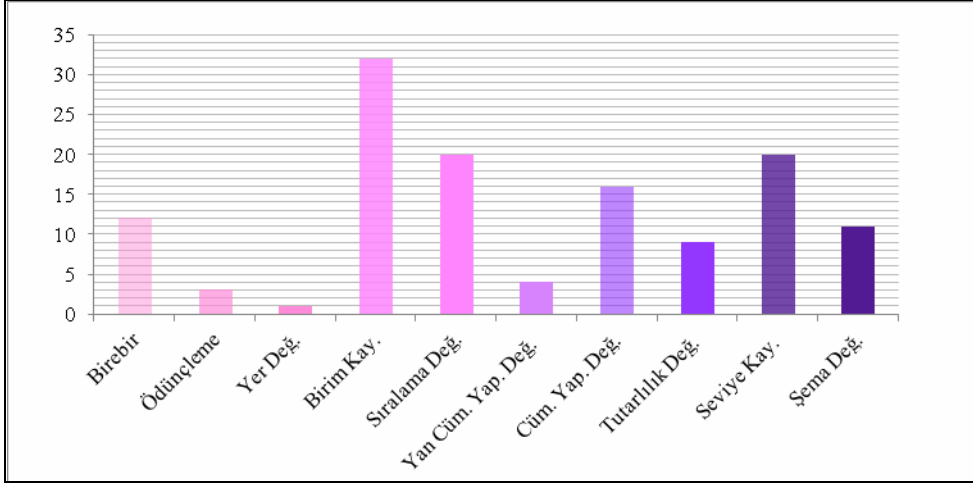
Örnek (20)

KM.	EM.
“İki büyük kız kıskançlıklarından sabaha kadar uyuyamamışlar...” (s.169)	“Les deux aînées n’en purent fermer les yeux de toute la nuit.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Fransızca “uyuyamamak” anlamında kullanılan “ne pas fermer l’œil de la nuit” (bütün gece gözlerini kapamamak) deyimini bulunmaktadır. Türkçede olduğu gibi Fransızca da deyimler mecaz anlam içermektedir. Kaynak metinde deyim kullanılmamasına rağmen erek dile anlam aktarırken yine bir deyimden yararlanılmıştır. Bu da erek okur için anlamsal bir açıklık ve akıcılık sağlamıştır. Erek cümle “En büyük ikisi bütün gece gözlerini kapatamadı.” şeklinde Türkçeye aktarılabilmektedir. “Şema değişikliği”nde yer alan alt sınıflandırmalardan kaynak metinde yer almasa da erek metinde güzel bir söz sanatının kullanabildiğini örneklendirmektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		12	%4,8	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	2	%7,4	
	Erek Dile Uygun Aktarım	1	%1,8	
Yer Değiştirme		1	%2,1	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	9	%3,7	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	14	%4,9	
	Yan Cümle Düzeyinde	2	%0,8	
	Cümle Düzeyinde	3	%2,1	
	Paragraf Düzeyinde	4	%4,4	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	1	%2,5
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	11	%8,1
	Fiil Öbeği	Kişi	2	%5,0
		Zaman	2	%1,1
		Kip	4	%6,2
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	0	%0,0	
	Çekimli/Çekimsiz	2	%2,6	
	Geçişli/Geçişsiz	2	%8,3	
Cümle Yapısı Değişikliği		16	%5,4	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		9	%2,5	
Seviye Kaydırma		20	%6,0	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	4	%22,2	
	Sözcük Sırası Değişikliği	5	%11,6	
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı	1	%2,2	
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı	1	%7,7	

Tablo 2.31. Telli Top Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.31.Telli Top Başlıklı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.11.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“ Kurt parça parça etti, derler.” (s.169)	“ Le loup l’a déchirée et l’a dévorée, répondirent-elles.” (p.129)
Kullanılan Strateji: Alt Anamlı	

Kaynak cümledeki “kurt” sözcüğü erek dilde de aynı anlamda kullanılan “le loup” sözcüğü ile karşılanmış ve her iki dilde de alt anlamlı sözcüklerden yararlanılmıştır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Meğer bu bir kör kuyu imiş.” (s.169)	“Mais c’était un puits tari .” (p.129)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Soyut-Somut)	

Kaynak metinde yer alan “bir kör kuyu” ifadesi mecaz anlam içeren soyutlama yoluyla oluşturulmuş bir sıfat tamlamasıdır. Erek metinde “un puits tari” (bir kuru kuyu) yani susuz bir kuyu anlamında kullanılan sıfat tamlaması ile anlam aktarılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Kabağı yere vurur, kırar. Kız içinden çıkar.” (s.171)	“Puis il frappa le kabak contre la terre et le brisa. La petite sœur en sortit saine et sauve .” (p.132)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Erek cümle Türkçeye “Sonra kabağı yere vurdu ve onu kırdı. Küçük kız kardeş sağ salim oradan çıktı.” şeklinde çevrilir. Kaynak dilde kızın durumu hakkında bir bilgi olmasa da erek dilde “sağ salim, sağ ve esen” anlamına gelen “saine et sauf/sauve” (Devellioğlu, 1973, s. 291) deyimini ile anlamsal bir genişletme yoluna gidilerek anlam aktarılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Babası gitmiş Mısır'a. İşlerini bitirdikten sonra iki kızının hediyelerini almış, küçük kızını unutmuş.” (s.169)	“Le marchand partit. En Egypte, il acheta les cadeaux de ses deux filles aînées, mais il oublia de la plus jeune.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

Erek cümle “Tüccar yola çıktı. Mısır'da en büyük iki kızına hediyeler aldı ama en küçüğünü unuttu.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. Kaynak cümlede yer alan “işlerini bitirdikten sonra” şeklinde oluşturulan zaman zarfının kullanılmaması erek dilde “daraltmaya” yol açmıştır. Dolayısıyla bu tür tercihler özgün metne bağlılığı ortadan kaldırır çeviri eyleminde serbest yaklaşımın tercih edildiğini gösterir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Babası gitmiş Mısır'a. İşlerini bitirdikten sonra iki kızının hediyelerini almış, küçük kızını unutmuş. ” (s.169)	“Le marchand partit. En Egypte, il acheta les cadeaux de ses deux filles aînées, mais il oublia de la plus jeune. ” (p.128)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak cümlede yer alan “küçük kızını unutmuş” vurgusunun değiştirilerek “mais il oublia de la plus jeune” (ama en küçüğünü unutmuş) şeklinde unutulmanın değiştirilerek aktarıldığı ve vurgunun değiştirildiği bir kullanım söz konusudur. “Mais” bağlacı ile vurgunun bağlaçla başlayan kısımda olduğunu belirtmek doğru olur.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Meğer bu bir kör kuyu imiş. Büyük kızlar eve dönerler. Babaları sorar: Kardeşiniz ne oldu?” (s.169)	“Mais c'était un puits tari. Les deux aînées, sûres d'avoir noyé leur cadette , rentrèrent chez elles. Le pere, les voyant seules , leur demanda: Où est donc votre sœur?” (p.129)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Erek dilde yer alan ifade “Ama kuru bir kuyuydu. En büyük ikisi, en küçüklerini boğduklarından emin olarak eve döndüler. Babaları onları yalnız görünce sordu: Kız kardeşiniz

nerede?” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. Erek dilde yer alan “d’avoit noyé leur cadette” (en küçüklerini boğduklarından) ve “les voyant seules” (onları yalnız görünce) gibi ifadelerin eklenmesiyle “nasıl” ve “ne zaman” sorularının cevabına yönelik anlamın daha belirgin hale getirildiği ve “açıklama” örneğinin oluşturulduğu söylenebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, sinek berber iken. ” (s.168)	“Dans les temps anciens, quand le crible était dans la paille, quand le chameau était crieur public, et la mouche, barbier... ” (p.127)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Bu örnekteki “kapsam değişimi” kaynak dilde kullanılan mecaz ifadenin aynı şekilde erek dilde de kullanılmasıyla oluşmuştur. Kaynak masalda yer alan “deve tellal iken, sinek berber iken.” ifadesi erek kültüre “...quand le chameau était crieur public, et la mouche, barbier...” şeklinde sözcüğü sözcüğüne çevrilmiştir. Kaynak masala özgü bu ifade erek okur için anlaşılabilirlikten uzak ve erek okura yabancı bir ifade olduğundan tam olarak ne söylenmek istediği anlaşılmayacaktır. Bu yüzden yeni bir bilgiyle karşı karşıya olan erek okur için dipnot ile bir açıklamaya yer verilmiştir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Babacığım, der. Kardeşlerim benim telli-topuma göz diktiler , benden istediler; vermedim.” (s.171)	“Mes sœurs ont voulu me prendre le Telli-Top. Je n’ai pas voulu le leur donner. Alors elles m’ont jetée dans le puits...” (p.133)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak dilde yer alan “bir şeyi yapmayı çok istemek ve kararlı olmak” anlamına gelen “göz dikmek” deyimini “göz koymak” deyimini ile yakın bir anlama sahiptir. Kaynak cümlede mecaz bir kullanıma sahip “göz dikmek” deyimini ile aktarılan cümle erek dile gerçek anlamı ile aktarılmıştır. Kültürel farklılıklardan kaynaklı olarak eşdeğer bir ifadeyi oluşturmanın zorluğundan dolayı öncelikle anlamsal bir eşdeğerliğin amaçlanması gerekir. “Kız kardeşlerim Telli-Top’u benden almak istedi. Onlara onu vermek istemedim. Sonra beni kuyuya attılar.” şeklinde kaynak dildeki kullanımın anlamsal eşdeğerinin aktarılması tercih edilmiştir.

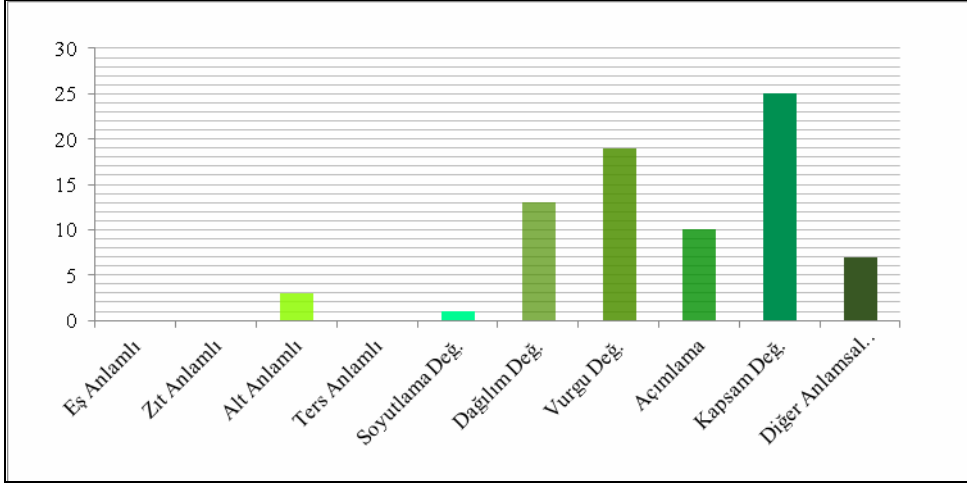
Örnek (9)

KM.	EM.
“Ama, küçük kıza gelen hediye herkesin gözlerini kamaştırmış.” (s.169)	“Mais celui de la plus jeune émerveilla tout le monde.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Dillerin farklılıklarından kaynaklı olarak kaynak cümlede yer alan “küçük kıza gelen hediye” sıfat tamlaması erek dil kullanımına uygun bir şekilde aktarılmış ve “celui de la plus jeune” (en küçüğününkü) şeklinde “celui de” kalıbı kullanılmıştır. Metinsel bağlama bakıldığında öncesinde kullanılan sözcük tekrarı kaçınarak bu şekilde kullanılmış ve “diğer anlamsal değişiklikler çeviri stratejisi” başlığı altında ele alınmıştır.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		0	%0,0
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	3	%2,9
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	1	%7,7
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	9	%5,3
	Daraltma	4	%9,3
Vurgu Değişimi		19	%5,7
Açıklama		10	%3,8
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	7	%15,9
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	1	%3,0
	Mecaz-Gerçek	8	%5,9
	Gerçek-Mecaz	1	%4,2
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	8	%36,4
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
Diğer Anlamsal Değişiklikler		7	%3,9

Tablo 2.32. Telli Top Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.32. Telli Top Başlıklı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.11.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Onlar ermiş muradına, biz de erelim muradımıza.” (s.171)	“Qu’il en soit ainsi de nous tous...” (p.133)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

Kaynak metinde yer alan kültüre özgü bir kullanıma sahip “Onlar ermiş muradına, biz de erelim muradımıza.” cümlesi masal sonlarında kullanılan bir iyi dilek ifadesidir. Fransızcada halk masallarında kullanılan “Ils vécutent heureux jusqu’a la fin des temps” (Onlar sonsuza dek mutlu yaşamışlar.) şeklindeki cümle “Onlar ermiş muradına.” ifadesine anlamsal ve edimsel açıdan eşdeğer bir ifade olmasına rağmen bu cümleye çeviride yer verilmeyerek sadece “...biz de erelim muradımıza” “Qu’il en soit ainsi de nous tous.” şeklindeki cümle ile erek dile çevirinin yapıldığı görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Büyük kız bir altın nalın istemiş, ortanca kız altın bir hamam taşı istemiş.” (s.168)	“La fille aînée voulut avoir un naline, c’est-à-dire, des chaussures de bain en or. La puînée demanda un gobelet de bain en or.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Erek cümle “En büyük kızını bir nalın yani altın rengi bir banyo ayakkabısına sahip olmak istedi. Küçük kız altın bir banyo taşı istedi.” şeklinde Türkçeye aktarılabilen cümlede yer alan “c’est-à-dire, des chaussures de bain en or” (yani altın rengi bir banyo ayakkabısı) ifadesi daha önce kullanılan “nalın” sözcüğüne “açıklık” getirmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“O zaman adamın hatırına gelmiş küçük kızın hediyesi. İnmiş vapurdan, gitmiş telli-topu almış, gelmiş. Vapurun yolundan da duman sıyrılmış... ” (s.169)	“L’homme se souvint alors que lui, il avait oublié le Telli-Top de sa fille. Il retourna au port , acheta le Telli-Top et reprit le bateau qui put poursuivre sa route. ” (p.128)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme-Çıkarma)	

Burada hem “ekleme” hem de “çıkarma” değişikliğini örneklendiren bir kullanım söz konusudur. Kaynak metinde yer alan “Vapurun yolundan da duman sıyrılmış.” cümlesine erek dilde yer verilmemiş ve bu durum “çıkarma stratejisi”ne örnek oluşturmuştur. Kaynak dilde yer almayan erek dilde yer alan “il avait oublié le Telli-Top de sa fille” (kızının Telli-Top’unu unuttuğunu), “Il retourna au port” (limana döndü), “qui put poursuivre sa route” (yoluna devam eden) yan cümleleri eklenerek “ekleme”ye uygun aktarılmıştır. Erek dilde yer alan cümle Türkçeye “Adam daha sonra kızının Telli-Top’unu unuttuğunu hatırladı. Limana döndü, Telli-Top’u satın aldı ve yoluna devam edebilen tekneye bindi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Telli- topu unutursan önün karanlık, arkan aydınlık olsun.” (s.169)	“Si tu l’oublies, tu auras, sur ton chemin l’obscurité devant toi et la clarté derrière toi, ajouta-t-elle.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak dilde yer alan halk ağzına özgü bir kullanıma sahip olan “önün karanlık, arkan aydınlık olsun.” ifadesi bir beddua (la malédiction) ifadesidir. Erek dile sözcüğü sözcüğüne çevrilerek aktarılan kültüre özgü bu unsur erek okurun aşına olmadığı bir kullanımdır. Sözcüksel eşdeğerliğin gözetildiği bu çeviride erek kültüre uygunluk bulunmamaktadır.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Kuzum kervancı, der. Ver şu kabağı, biraz da ben çalayım.” (s.170)	“Ami, veux-tu bien me prêter ton kabak pour un instant?” (p.131)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak cümle doğrudan anlatıma sahip emir kipi ile kurulmuş yan cümlesi olan olumlu bir düz cümledir. Erek cümle ise kibar rica anlamı içeren bir soru cümlesidir. Erek dilde yer alan cümle “Dostum, bana biraz kabağını ödünç verir misin?” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Ama, küçük kıza gelen hediye herkesin gözlerini kamaştırmış . İki büyük kız kıskançlıklarından sabaha kadar uyuyamamışlar...” (s.169)	“Mais celui de la plus jeune émerveilla tout le monde. Les deux aînées n’en purent fermer les yeux de toute la nuit .” (p.128)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak metinde yer alan “çok etkilenmek” anlamında kullanılan “gözleri kamaşmak” deyimini erek dile “şaşırmak” anlamındaki “émerveiller” fiili ile aktarılmıştır. “Gözleri kamaşmak” yani “çok etkilenmek” olumlu ya da olumsuz bir durum ya da olay karşısında duyarlı hale gelmek iken “şaşırmak” fiili, beklenmedik bir durum ile karşı karşıya kalınca gelişen bir duygu durumunu kast etmektedir. Her ikisi de farklı durumlar için kullanılan sözcüklerdir. Yine kaynak metinde yer alan “sabaha kadar” zaman zarfı erek metinde “toute la nuit” (bütün gece) sözcüğü kullanılarak aktarılmıştır. Her ikisi de aynı anlamı verse de sözcüksel tercihlere bağlı olarak “metin düzeyi değişikliği”ne yol açmaktadır. Erek cümle “Ama en küçüğününki herkesi şaşırttı. En büyük ikisi bütün gece gözlerini kapatamadı.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Bu kuyunun içinde ne var?» diye iki kız birbirine kuyunun dibini gösterirken, küçük kız da eğilir , kuyuya bakmak ister. Ablaları kızı kaktırırverirler, kuyuya atarlar.” (s.169)	“Tiens, que peut-il bien y avoir au fond? dirent les deux aînées, regardant dans le puits. Le plus petite, curieuse, voulut voir à son tour; alors les deux autres la poussèrent brusquement et la pauvre fille tomba dedans.” (p.129)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Erek cümle “Hey, dipte ne olabilir? dedi iki büyük kuyuya bakarak. Meraklı daha küçük olan, sırayla görmek istedi; sonra diğer ikisi onu aniden itti ve zavallı kız kuyuya düştü.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. Kaynak metinde yer alan “kız da eğilir” ifadesine erek dilde yer verilmemesi “cümle kısmi çevirisi”ne yol açmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Nalm” (s.168)	“Naline” “Chaussure de bain, en bois massif, qui tient au pied par une courroie. On en fabriquait de très précieuses incrustée de nacre.” (p.128)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Erek dil telaffuzuna uygun olarak “naline” diye aktarılan kaynak kültür unsuru için erek dilde yer alan dipnot “Ayağa bir kayışla bağlanan masif ahşaptan banyo ayakkabısı. Çok değerli olanlar sedef kakma işçiliğiyle yapılmıştır.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Bu şekilde “nalın” sözcüğü için bir açıklamaya yer verilerek erek okur bilgilendirilmiştir. “Naline” sözcüğüne Fransızcada “ı” harfi olmadığından “i” harfi ve “e” harfi kullanılarak erek metinde yer verilmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Vapura binmiş. Vapur açılacak artık, ama ne mümkün: geminin ön tarafında deniz simsiyah kesilmiş.” (s.169)	“Et il s'embarqua pour rentrer. Mais à peine le bateau eut-il quitté le port qu'il fit devant lui noir comme la nuit, si noir qu'on ne pouvait plus le diriger. ” (p.128)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

“Ve geri dönmek için yelken açtı. Ama tekne limandan ayrılır ayrılmaz önu gece gibi karardı, artık yönlendirilemeyecek kadar siyahtı.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen cümlede yer alan “comme la nuit, si noir qu'on ne pouvait plus le diriger” (artık yönlendirilemeyecek kadar siyahtı) yan cümlesi kaynak dilde yer almasa da erek dile bir yorumlama cümlesi olarak dâhil edilmiştir.

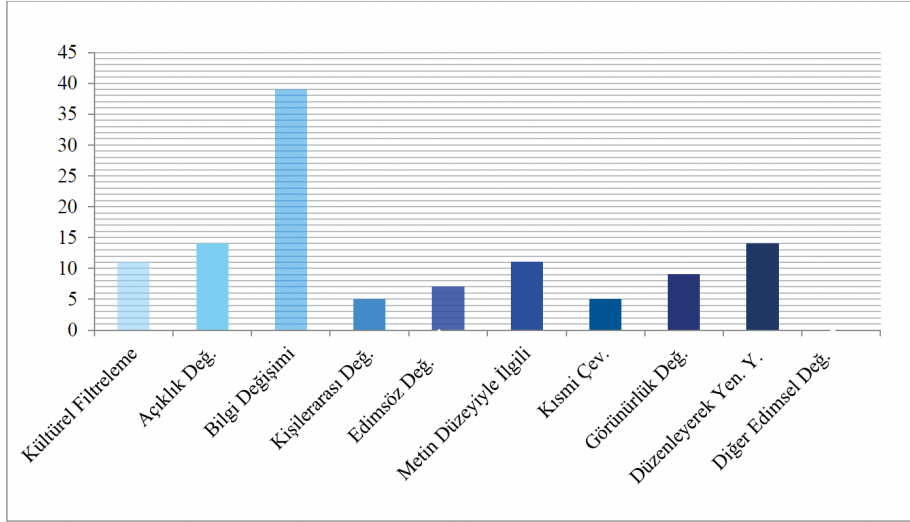
Örnek (10)

KM.	EM.
“Aman abla, zalım abla. Çok çok vurma, pek pek çalma. Yaktı beni telli-top.” (s.171)	“O vilaine sœur ô diable de sœur! Ne pince pas dur, ne joue pas fort. Tout mon malheur vient du Telli-Top.” (p.132)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Erek metinde yer alan “Ey yaramaz kız kardeş, ey şeytan kardeşim! Sert vurma, yüksek sesle çalma. Bütün talihsizliklerim Telli-Top'tan kaynaklanıyor.” şeklinde çevrilebilen tekerleme özgün metindeki halinden farklı olarak çevirmenin özgürce verdiği kararlar ile yeniden oluşturularak aktarılmış ve “düzenleyerek yeniden yazma”yı oluşturmuştur.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	11	%4,0	
Açıklık Değişikliği	14	%7,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	25	%5,3
	Çıkarma	14	%5,8
Kişilerarası Değişim	5	%4,1	
Edimsöz Değişikliği	7	%4,8	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	11	%6,8	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	1	%2,8
	Cümle Kısmi Çevirisi	4	%4,5
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	5	%5,4
	Yorum Cümleleri	4	%3,4
Düzenleyerek Yeniden Yazma	14	%4,9	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.33. Telli Top Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.33. Telli Top Başlıklı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.12. Yarım Horoz (Moitié-de-Coq) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.12.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Yarım-Horoz amca, nereye gidiyorsun?” (s.25)	“Oncle Moitié-de-Coq, où vas-tu de ce pas?” (p.137)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak metinde yer alan söylem anlamsal ve sözcüksel eşdeğeri ile erek dile aktarılmıştır, ancak erek dilde “oncle” (amca) sözcüğünün akrabalık bağı olmayan herhangi biri için kullanılmamasından ve bu sözcüğün kültüre özgü bir kullanım içermesinden dolayı bu noktada sözcüğün bu şekilde kullanılması bir dipnot ile erek okuyucular için daha anlaşılır kılınabilirdi.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Bunun bir ağada üç altın alacağı varmış.” (s.25)	“ Un Agha lui devait trois livres d’or.” (p.135)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak metinde yer alan “ağa” sözcüğü erek dilde fonolojik bir benzerlikle yer almıştır. Erkekler için kullanılan bu unvan makul bir nedenle Fransızcada eril sözcüklerden önce kullanılan “le” eril tanımlığını (l’article masculin) kullanmaya yönlendirmiş ve sessel olarak erek dile uygun bir “ödünçleme” yapılmıştır. Erek cümle Türkçeye, “Bir adamın ona üç altın borcu vardı.” şeklinde çevrilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“ Feryad ederek ağanın yanına koşmuşlar. Yarım-Horoz’un ettiklerini anlatmışlar.” (s.27)	“Ils poussèrent des cris et des lamentations et coururent chez l’Agha.” (p.139)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Sözlük anlamı “yüksek sesle haykırmak” (TDK, 2011, s. 863) olan ‘feryad etmek’ fiili (le verbe) ile oluşturulan ifade erek dilde sözcük türü değişikliği yapılarak ad (le nom) olan “lamentation” (feryat, haykırış) sözcüğüyle aktarılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“ Sabahleyin erkenden yola düşmüş.” (s.25)	“Il se leva donc de bonne heure le lendemain, et il se mit en route.” (p.137)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak söylemde yer alan “sabahın ilk saatleri” anlamına gelen “sabahleyin” zaman zarfı erek dil Fransızcaya “de bonne heure” (erkenden) şeklinde iki sözcükten oluşan kalıplaşmış bir ifade ile aktarılmıştır. Bu şekilde “sözcük düzeyinde birim kaydırma”yı örneklendirmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Yarım-Horoz damın yanmış kapısından çıkmış, gezinmeye başlamış.” (s.27)	“Moitié-de-Coq sortit par la porte à demi incendiée et se promena dans la cour...” (p.139)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeğinde Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “damın yanmış kapısı” zincirleme ad tamlaması, “la porte à demi incendiée” (yarı yanmış kapı) şeklinde bir niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) kullanılarak anlamsal olarak bir değişiklik ve sözcük ekleme ile erek okuyucuya sunulmuştur.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Canavar yorulmuş, topallamaya başlamış.” (s.26)	“A la fin le Loup se trouva fatigué... Il commença à boiter.” (p.137)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan yan cümleye eşdeğer bir anlam içeren iki cümle ile anlam erek metne aktarılmış ve “yan cümle düzeyinde birim kaydırma” gerçekleştirilmiştir. Erek cümle Türkçeye “Sonunda Kurt kendini yorgun hissetti... Topallamaya başladı.” şeklinde çevrilebilir. Kaynak metin ve erek metin arasında anlamsal düzlemde eşdeğerlik sağlanmış ve anlamsal içerik eksiksiz olarak aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Feryad ederek ağanın yanına koşmuşlar. Yarım-Horoz’un ettiklerini anlatmışlar.” (s.27)	“Ils poussèrent des cris et des lamentations et coururent chez l’Agha qui fut prévenu du forfait de Moitié-de-Coq.” (p.139)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde iki cümle halinde yer alan söylem erek metne “et” (ve) bağlacı ile “qui” ilgi zamiri (le pronom relatif) kullanılarak yan cümleler ile aktarılmış ve “cümle düzeyinde birim kaydırma” gerçekleşmiştir. Erek cümle “Ağladılar, feryat ettiler ve Yarım Horoz’un suçunu haber alan Ağa’ya koşular.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Hizmetçiler sabaha yakın hayvanlara bakmaya indiklerinde bir de ne görsünler, hayvanların hepsi ölmüş.” (s.27)	“Les serviteurs vinrent de bonne heure, pour donner du foin aux bêtes. Que virent-ils alors? Toutes gisaient mortes.” (p.139)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan tek cümleden oluşan bu paragrafın doğru ve anlaşılır bir şekilde erek okura ulaşma amacıyla üç cümle ile aktarımı tercih edildiği görülmektedir. Kaynak dilde yer alan “Hizmetçiler sabaha yakın hayvanlara bakmaya indiklerinde...” ifadesi “Les serviteurs vinrent de bonne heure, pour donner du foin aux bêtes.” (Hizmetçiler hayvanlara saman vermek için erkenden geldiler.) şeklinde erek dilde “saman vermek” eklemesiyle değiştirim yapılarak çevrilmiştir. Kaynak metinde olmamasına rağmen anlamsal düzlemde detaya yer verilerek anlaşılabilirlik artırılmıştır. Devamında yer alan “bir de ne görsünler...” şeklindeki ifadenin erek dile “Que virent-ils alors?” (Ne görüyorlar?) şeklinde bir soru cümlesi ile çevrildiği görülmektedir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Bunu duyan ağanın hizmetçilerinden biri kapıya inmiş.” (s.26)	“ Un des servieturs de l’Agha vint ouvrir.” (p.138)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı Sıralama Değişikliği)	

Kaynak cümlede yer alan “ağanın hizmetçilerinden biri” belirtili ad tamlaması erek cümlede sözdizimsel olarak erek dil Fransızcanın sözdizimine uygun bir şekilde “un des servieturs de l’Agha” şeklinde aktarılmış ve “ad öbeğinde sayı değişikliği”ni örneklendirmiştir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Dün buradan geçti , cümleye selam etti .” (s.28)	“Hier ils passaient par ici. Ils m’ont dit de vous souhaiter à tous le bonjour.” (p.140)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Kaynak cümlede özne 3. tekil şahıs iken erek dile aktarılan cümle 3. çoğul şahıs ile kurulmuş ve “fiil öbeğinde kişi değişikliği”ni içeren bir örnek teşkil etmiştir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Günlerden bir gün, Yarım-Horoz'un yiyecek kuru ekmeği de kalmayınca...” (s.25)	“Un jour, comme Moitié-de-Coq n'avait plus de travail et que la faim commençait à le tourmenter...” (p.135)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Geçişli-Geçişsiz)	

Kaynak dilde yer alan cümlede “kuru ekmeği” şeklinde bir nesne kullanılmış ve cümle geçişli bir yapıda oluşturulmuştur. Erek dilde bu cümle yorumlama yoluyla aktarılmıştır. Erek metinde yer alan bu cümlede nesne kullanılmamış ve bu cümle geçişsiz bir cümle halinde aktarılmıştır. “Un jour, comme Moitié-de-Coq n'avait plus de travail et que la faim commençait à le tourmenter” (Bir gün Yarım Horozun işi olmadığı ve açlık ona ızdırap vermeye başladığında.) şeklinde anlamsal bir yorumlama ile anlam aktarılmıştır.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Gelsen iyi olur ya, yürüyemezsin. Ben çok uzaklara gideceğim, demiş.” (s.25)	“-Je le voudrais bien, répondit Moitié-de-Coq, mais tu ne pourrais supporter la fatigue.” (p.137)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “yürüyemezsin” ifadesi erek metinde “mais tu ne pourrais supporter la fatigue.” (...ancak sen yorgunluğa dayanamazsın.) şeklinde bir açıklama içeren anlatımla aktarılmış ve cümle yapısı değişikliği örneklendirilmiştir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Yolda bir canavara rasgelmiş.” (s.25)	“Au bout de quelque temps il rencontra un loup. ” (p.137)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “bir canavar” şeklinde sayı sıfatı ile oluşturulmuş bir sıfat tamlaması bulunmaktadır. “Masallarda sözü geçen, yabancı, yırtıcı hayvan” (TDK , 2011, s. 440) anlamına gelen “canavar” sözcüğü halk ağzında “yabancı kurt” yerine kullanılan bir sözcüktür. Her iki dilde de halka özgü kullanımlara hâkim olunmasından kaynaklı olarak bu masalda geçen “canavar” sözcüğü erek metinde “kurt” sözcüğünün Fransızcası olan “le loup” sözcüğü ile aktarılmıştır. Fransızcada “canavar” sözcüğü anlamında kullanılan “le monstre” sözcüğü bulunmaktadır, ancak bu kullanım doğru bir kullanım olmayacağından erek dilde de aynı etkiyi yaratabilmek adına sözcüğün kastettiği anlamsal eşdeğerlik tercih edilmiştir. Bu kullanım ile “tutarlılık değişikliği” meydana gelmiştir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Akşam üzeri bir de varmışlar, bakmışlar ki Yarım-Horoz bütün kazları öldürmüş.” (s.27)	“Quand, le lendemain matin , on vint voir ce qu’il était devenu, on s’aperçut qu’il était sain et sauf, alors que toutes les oies étaient mortes.” (p.139)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak metinde yer alan “akşamüzeri” ifadesi erek dilde değiştirilerek anlamsal ve biçimsel bir farklılıkla “le lendemain matin” (ertesı sabah) şeklinde aktarılmıştır. Sözcük değişimine bağlı olarak “seviye kaydırma” gerçekleştirildiği görülmektedir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Tak, tak kapıyı çalmış.” (s.26)	“Il alla frapper à la porte de la maison: “ Tac, tac, tac! ...” (p.138)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak dilde yer alan kapıyı çalma sesi olarak ifade edilen “tak, tak” yansıma sözcüğü (l’onomatopée) erek dilde de “tac, tac, tac” şeklinde kaynak dil telaffuzuna bağlı kalarak sessel bir eşdeğerlik ile aktarılmıştır, ancak Fransızcada kapı sesi için “toc, toc” şeklinde bir yansıma sözcük kullanıldığından erek okur için cümle bağlamsal olarak anlaşılır olsa da bu kullanımın doğru bir aktarım olmayacağını söylemek mümkün olur. Burada “şema değişikliği”nde ses yinlemelerinin bir dereceye kadar korunması örneklendirilmiştir.

Örnek (16)

KM.	EM.
“Yarım-Horoz, çayın da hatırını kıramamış , peşine takmış.” (s.26)	“Moitié-de-Coq n’eut pas le cœur de refuser. ” (p.138)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak kültürde “kalbini kırmak” anlamına gelen “hatırını kırmak” (Aksoy, 2019, s. 846) deyiimi bir mecaz anlam içermektedir. Bu cümlede olumsuzluk ekiyle “hatırını kıramamak” şeklinde kullanılan deyim erek dilde “...n’eut pas le cœur de refuser” (...reddetmeye cesaret edemedi) şeklinde deyim anlamını içeren anlamsal bir eşdeğerlik ile aktarılmış ve mecaz bir söylem oluşturulmamıştır.

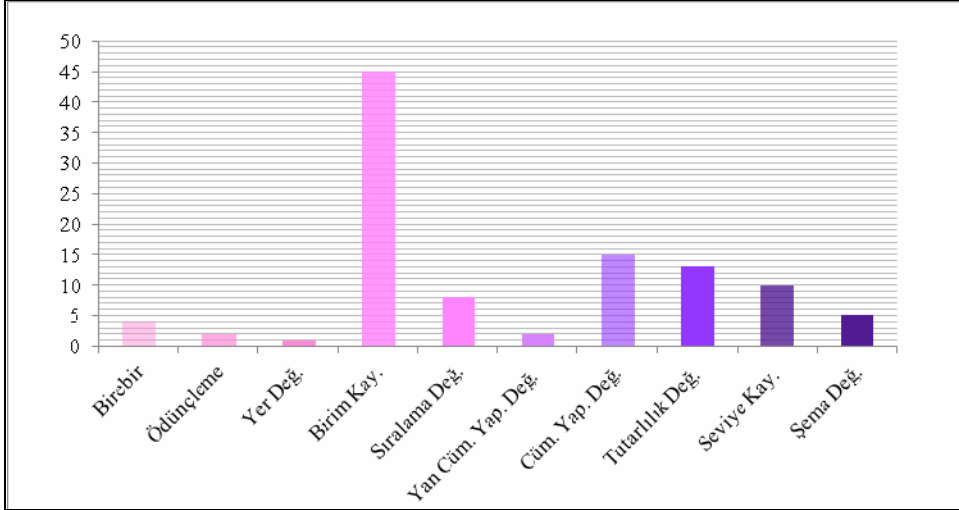
Örnek (17)

KM.	EM.
“Yarım-Horoz’un yiyecek kuru ekmeği de kalmayınca. «Gideyim de şu ağadaki paramı alayım, geleyim.» demiş.” (s.25)	_____
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metindeki “maddi olarak çok zor duruma düşmek” anlamında kullanılan “kuru ekme” şeklinde yer alan mecazlı ifadeye erek dilde yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca kişileştirme/teşhis (la personnification) ve konuşurma/intak (la prosopopée) söz sanatlarına da yer verilmiştir. Yarım-Horoz’un insana özgü davranışları gerçekleştirmesi kişileştirme/teşhis (la personnification) ve insan gibi konuşması da konuşurma/intak (la prosopopée) söz sanatlarını örneklendirmektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		4	%1,6	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	0	%0,0	
	Erek Dile Uygun Aktarım	2	%3,5	
Yer Değiştirme		1	%2,1	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	5	%2,1	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	13	%4,6	
	Yan Cümle Düzeyinde	13	%5,3	
	Cümle Düzeyinde	12	%8,4	
	Paragraf Düzeyinde	2	%2,2	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	2	%5,0
		Kesinlik	1	%20,0
		Nitelik	2	%1,5
	Fiil Öbeği	Kişi	1	%2,5
		Zaman	2	%1,1
		Kip	0	%0,0
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	0	%0,0	
	Çekimli/Çekimsiz	1	%1,3	
	Geçişli/Geçişsiz	1	%4,2	
Cümle Yapısı Değişikliği		15	%5,0	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		13	%3,6	
Seviye Kaydırma		10	%3,0	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değişikliği	2	%4,7	
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı	2	%4,3	
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.34. Yarım Horoz Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.34. Telli Top Başlıklı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.12.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Yarım-Horoz Amca, nereye gidiyorsun?” (s.25)	“Oncle Moitié-de-Coq, où vas-tu de ce pas?” (p.137)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı	

Bu örnekte kaynak dil ve erek dilde alt anlamlı sözcük grubunda yer alan “horoz” ve “le coq” sözcüklerinin tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Yarım-Horoz da ağada alacağı olduğunu, onu istemeye geldiğini söylemiş.” (s.26)	“Celui-ci répondit que l’Agha lui devait tant et tant, et qu’il était venu pour se faire rembourser... ” (p.138)
Kullanılan Strateji: Ters Anlamlı	

Kaynak cümlede “al-mak” fiilinden yapım eki ile türetilmiş “alacak” sözcüğü ad soylu bir sözcüktür. Erek metinde “geri ödemek” anlamında kullanılan “rembourser” fiili ile kaynak cümledeki anlam aktarılmıştır. Erek cümlelerin “Ağanın kendisine çok şey borçlu olduğunu ve geri ödemeye geldiğini söyledi.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Tak, tak...» kapıyı çalmış.” (s.26)	“Il alla frapper à la porte de la maison : Tac, tac, tac!...” (p.138)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

“Evin kapısını çalmaya gitti...” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümlede yer alan “la porte de la maison” ad tamlaması eklenerek kaynak cümlelerin içeriği anlamsal olarak “genişletme” yoluna gidilerek aktarılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Çok fakirmiş.” (s.25)	“Il était très pauvre, si pauvre qu’il ne possédait même pas de quoi se procurer du pain bis pour les siens.” (p.135)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Erek dilde yer alan “...si pauvre qu’il ne possédait même pas de quoi se procurer du pain bis pour les siens.” (...öyle fakirdi ki, ailesine bir ekmeğe alamıyordu bile.) şeklinde açıklayıcı bir ifadeyle erek cümleye vurgu eklenerek “vurgu değişimi”nin örneklendirildiği görülmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Bunun bir ağada üç altın alacağı varmış.” (s.25)	“Un Agha lui devait trois livres d’or.” (p.135)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Özgün metinde yer alan cümle Fransızcaya çevrilebilecek bir cümle olmasına rağmen “Bir Ağanın üç altın değerinde borcu vardı.” anlamına gelen bir cümle ile anlamın aktarıldığı görülmektedir. Serbest bir çeviri yapılarak “açıklama stratejisi”ni örneklendiren bir örnek meydana gelmiştir. “Agha” sözcüğü Fransız literatürüne girmiş olsa da kullanımı yaygın bir sözcük değildir. Bundan dolayı erek dil için anlaşılabilirlikten uzak bir kullanımın tercih edildiği söylenebilir, ancak “chef de tribu”, “chef de village” ve “chef d’une dynastie villageoise” gibi kullanımlar erek kitle için daha anlaşılır olduğundan bu ifadelerin tercih edilmesinin anlaşılabilirliği artıracığı söylenebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Ağa bu haberi de duyunca deliye dönmüş... ” (s.27)	“On alla raconter l’aventure à l’Agha. Celui-ci, enragé... ” (p.139)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Özgün metinde “sevinmek, üzülme ya da kızmak eylemlerinin aşırı şekilde gösterilmesi” anlamına gelen “deliye dönmek” deyimini metinsel bağlama bakıldığında öfkeden dolayı gösterilen bir tepki anlamında kullanılmıştır. Erek cümlede ise “çok öfkeli” anlamında kullanılan “enragé” sıfatı ile aktarılmıştır. “Kapsam değişimi”nde yer alan kaynak metinde mecaz anlam içeren cümlenin erek metinde gerçek anlamıyla kullanıldığı bir cümle ile aktarılması örneklendirilmektedir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Ağa çok kızmış.” (s.27)	“ Les servieteurs allèrent prévenir l’Agha qui, à cette nouvelle, devint fou de rage. ” (p.139)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde yer alan “kızmak” fiiliyle oluşturulan cümle erek metinde “...devenir fou de rage.” deyimini ile (...öfkeden deliye döndü.) mecazlı bir kullanım şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Bütün mallarımı mahvetti. Şunu altın damına kapayın. Bir daha kalırsa herşeyimi mahvedecek, demiş. Altın damını açmışlar, içine Yarım-Horoz'u kakalamışlar.” (s.27)	“Il m’a tout détruit. Si je ne le paie pas, il va me mettre sur la paille. Il vaut mieux qu’il prenne ses trois pièces d’or...” (p.139)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Erek dilde yer alan “mettre sur la paille” Fransızcada “son derecede perişan ve kuru tahtaların üstünde aç susuz bırakmak, tırlı bırakmak, elini avucunu kurutarak tamtakır kuru bakır bırakmak” (Devellioğlu, 1973, s. 224) yani “birinin sefalete sürüklenmesine neden olmak, yüzüstü bırakmak” anlamlarına gelen bir deyimdir. Kaynak metinde mecaz bir anlam bulunmuyorken erek dilde anlamın mecaz bir kullanıma sahip deyim ile aktarıldığı görülmektedir. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Benim için her şeyi yok etti. Eğer ona ödeme yapmazsam, beni yüzüstü bırakacak. Üç altını alsa iyi olur...”

Örnek (9)

KM.	EM.
“Bütün hayvanları öldürttünüz. Bir Yarım-Horoz’un hakkından gelemediniz. ” (s.27)	“Vous m’avez fait assassiner toutes mes bêtes et volailles par ce chétif Moitié-de- Coq.” (p.139)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde yer alan “1. Zor bir işi başarmak. 2. Birini hak ettiği sert işlemle cezalandırmak.” (Aksoy, 2019, s. 836) anlamlarına gelen “hakkından gelmek” deyimini ile kurulan sonuç cümlesi erek dilde “O cılız Yarım-Horoz’a bütün hayvanlarımı ve kümes hayvanlarımı öldürttünüz.” şeklinde anlamsal eşdeğerliğin sağlandığı bir cümle ile aktarılmıştır. “Kapsam değişimi”nden kaynak cümlede mecaz kullanım bulunurken erek cümlede mecaz kullanımın yer almadığı örneklendirilmiştir.

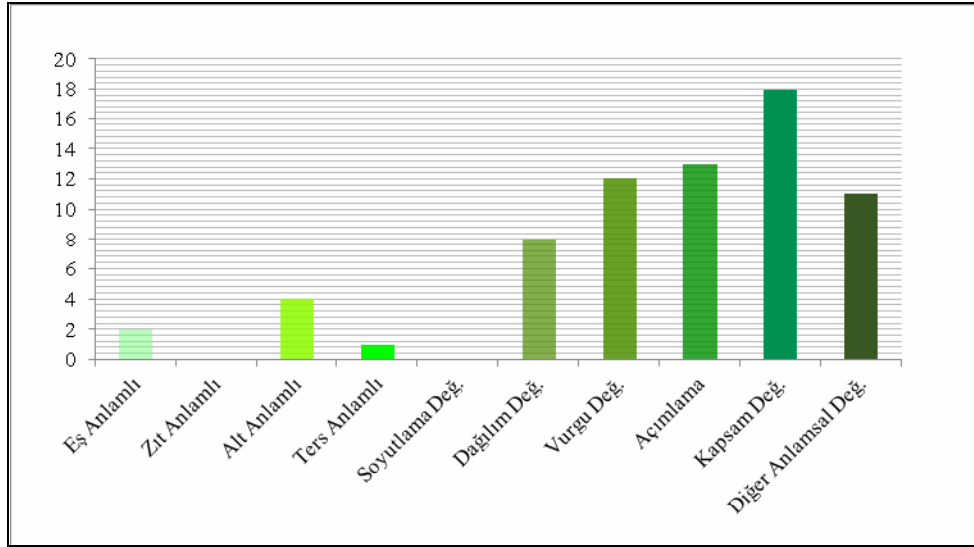
Örnek (10)

KM.	EM.
“O da Yarım-Horoz’un halini hatırlı sormuş.” (s.26)	“Celui-ci lui souhaita le bonjour et lui fit ses compliments, comme on le doit quand on rencontre quelqu’un.” (p.137)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Erek dilde yer alan cümle “Ona günaydın dedi ve biriyle tanıştığında yapman gerektiği gibi ona iltifatlarını sundu.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Dillerin farklılığına bağlı olarak dilsel kullanımın gerekliliğinden kaynaklı olarak “lui” (ona) şahıs zamirinin (la pronom personnel) kullanılması erek cümlede anlamı doğru aktarabilmek için zorunludur.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		2	%6,9
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	4	%3,8
Ters Anlamlı		1	%8,3
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	8	%4,7
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		12	%3,6
Açıklama		13	%4,9
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	0	%0,0
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	2	%6,1
	Mecaz-Gerçek	8	%5,9
	Gerçek-Mecaz	3	%12,5
	EM'de Mecaz İfade Kullanımı	1	%4,5
	KM'de Mecaz İfade Kullanımı	4	%5,5
Diğer Anlamsal Değişiklikler		11	%6,2

Tablo 2.35. Yarım Horoz Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.35. Yarım Horoz Başlıklı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.12.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Dün buradan geçti, cümleye selam etti. ” (s.28)	“Ils m’ont dit de vous souhaiter à tous le bonjour. ” (p.140)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

Kaynak söylemdeki “birinin selamını başka birine iletme” anlamında kullanılan “selam etmek” deyiimi erek dile anlamsal eşdeğeri ile aktarılmıştır. “Ils m’ont dit de vous souhaiter à tous le bonjour.” cümlesi “Hepinize iyi günler dilememi söylediler.” şeklinde bir anlam içermektedir. Kaynak kültüre özgü bir unsur olan “kültürel filtreleme/eleme”yi örneklendiren bir kullanım bulunmaktadır. Fransızcada selam söylemek “tu peux le saluer de ma part”, saluer un ami, j’ai l’honneur de vous saluer” bu şekillerde de ifade edilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Gelsen iyi olur ya, yürüyemezsin. Ben çok uzaklara gideceğim.» demiş.” (s.25)	“Je le voudrais bien, répondit Moitié-de-Coq, mais tu ne pourrais supporter la fatigue. Car la route est bien longue. ” (p.137)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

“İsterdim, diye yanıtladı Yarım-Horoz, ama sen bu yorgunluğa dayanamazsın. Çünkü yol çok uzun.” şeklinde Türkçeye aktarılan erek cümlede yer alan “...mais tu ne pourrais supporter la fatigue. Car la route est bien longue.” (...ama sen bu yorgunluğa dayanamazsın. Çünkü yol çok uzun.) eklemesiyle “açıklık değişikliği stratejisi” örneklendirilmiştir. Ayrıca “car” (çünkü) bağlacı ile durumun nedeni açıklanmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Çok yoruldu, gidemeyeceğim, diye sızlanmaya başlamış.” (s.26)	“Ah, je suis bien fatigué. Je ne peux faire un pas de plus, répondit le Loup. Mais, je t’en supplie, ne m’abandonne pas en ces lieux. ” (p.137)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Özgün masalda yer almamasına rağmen “Ah, çok yorgunum. Bir adım daha atamam, diye yanıtladı Kurt. Ama lütfen beni burada bırakma.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen bir cümle eklenerek “ekleme”yi örneklendiren bir kullanım ortaya çıkmıştır. Yeni unsurların eklenmesi kaynak cümledeki

anlamın içeriğine bağlı olarak tercih edilmiş ve anlam erek okura farklı bir etki bırakabilmek amacıyla detaylandırılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bütün mallarımı mahvetti. Şunu altın damına kapayın. Bir daha kalırsa herşeyimi mahvedecek, demiş. Altın damını açmışlar, içine Yarım-Horoz'u kakalamışlar. ” (s.27)	“Il m'a tout détruit.” (p.139)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak metinde yer alan “Şunu altın damına kapayın. Bir daha kalırsa her şeyimi mahvedecek, demiş. Altın damını açmışlar, içine Yarım-Horoz'u kakalamışlar.” cümlesi erek metne aktarılırken kaynak dilde yer alan ayrıntılı ifadelerin kaybolduğu ve erek metne yansıtılmadığı görülmektedir. Bu örneğin “çıkarma”ya uygun bir örnek olduğu söylenebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Bir kocakarı köyün kıyısında çamaşır yuyormuş. ” (s.28)	“Arrivé près du village, il vit une vieille femme qui lavait son ligne à la fontaine.” (p.140)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Özgün metinde yer alan “yu-mak” fiili halk ağzında kullanılan “yıkma-mak” anlamına gelen bir fiildir. Erek cümlede sözcüğün anlamının esas alınarak ölçünlü dile uygun anlamsal bir eşdeğerlik sağlandığı söylenebilir ve bu şekilde “kişilerarası değişim” örneklendirilmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Ben sana, yol uzak, yürüyemezsin, demedim mi?” (s.26)	“Je te l'avais bien dit, que tu ne pourrais supporter la route...” (p.138)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Özgün metinde yer alan soru cümlesi erek metinde olumlu düz cümle olarak aktarılmış ve “edimsöz değişikliği” oluşturulmuştur. Kaynak cümle aslında cevabın bilindiği ve onaylatma amacının olduğu bir soru cümlesidir. Erek cümlede olumlu düz cümle ile anlam aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Sana yolu kaldıramayacağımı söylemişim.”

Örnek (7)

KM.	EM.
“ Akşam üzeri bir de varmışlar, bakmışlar ki Yarım-Horoz bütün kazları öldürmüş.” (s.27)	“Quand, le lendemain matin , on vint voir ce qu’il était devenu, on s’aperçut qu’il était sain et sauf, alors que toutes les oies étaient mortes.” (p.139)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak söylemde geçen “akşamüzeri” zaman zarfı (l’adverbe de temps) erek dilde “le lendemain matin” (ertesi sabah) şeklinde tamamen değiştirilerek metinsel tutarlılık göz önünde bulundurulmadan aktarılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“O yokuşu da aştıktan sonra ikinci zamanı ağanın evine varmış.” (s.26)	“La montagne franchie, il arriva à la ferme de l’Agha.” (p.138)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri	

Kaynak metinde yer alan ‘ikinci zamanı’ ifadesi erek kültür için anlaşılır bir ifade değildir. İslam kültüründe yer alan bu ifadenin erek okur için anlaşılabilirlikten uzak olacağını düşünerek eserin yazarı ve çevirmeni olarak Boratav’ın, çevirisine dâhil etmediği görülmektedir. Ayrıca bu ifadeye yakın bir anlam içeren ‘öğleden sonra, akşamüzeri’ gibi herhangi bir sözcüğe de çevirisinde yer vermemiştir. Zaman zarfı kullanmadan erek söylem oluşturulmuştur.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Evvel zamanda iken, kalbur samanda iken... Bir varmış, bir yokmuş.” (s.25)	“C’était dans les temps très anciens, quand le crible était dans la paille... Il était une fois et il n’est plus.” “Formule de début la plus fréquente, la plus courte des contes turcs. – Le crible et la paille cités dans cette formule ont, à mon avis, un rapport avec la pratique de porter la paille broyée, pour la donner aux bêtes, dans un crible. “Bir varmış, bir yokmuş”: certains traducteurs ont rendu cette formule par “Il était, et il n’était pas” ou “Il y avait une fois et il n’y avait pas”, nous avons préféré la traduire comme ci-dessus pour la raison que, en dehors des contes, elle est devenue une expression proverbiale employée dans ce sens pour évoquer un souvenir du passé, ou parler des temps qui ne peuvent plus revenir.” (p.135)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

“Görünürlük değişikliği stratejisi”ni örneklendiren “dipnot” örneğinde erek okur için belli açıklamalarla anlamsal açıklık kazandırılmak istendiği söylenebilir. Dipnotun çevirisi şu şekilde olabilir: “Türk masallarının en sık, en kısa başlangıç şeklidir. – Bana göre, bu kullanımda sözü edilen elek ve samanın, ezilmiş samanı bir elek içinde hayvanlara vermek için taşıma pratiği ile bir ilişkisi vardır. “Bir varmış, bir yokmuş”: Bazı tercümanlar bu ifadeyi “Il était, et il n’était pas” (Oydu ve o değildi.) ya da “Il y avait une fois et il n’y avait pas”, (Bir varmış, bir yokmuş.) şeklinde çevirmişler, biz bu nedenlerle yukarıdaki gibi (masaldaki kullanımı kastederek) çevirmeyi tercih ettik. Masalların dışında, geçmişe ait bir anıyı çağrıştırmak ya da artık geri dönülemeyecek zamanlardan bahsetmek için bu anlamda kullanılan bir atasözü haline gelmiştir.”

Örnek (10)

KM.	EM.
“Çok fakirmiş.” (s.25)	“Il était très pauvre, si pauvre qu’il ne possédait même pas de quoi se procurer du pain bis pour les siens. ” (p.135)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

“Çok fakirdi, o kadar fakirdi ki ailesine ekmek alacak parası bile yoktu.” şeklinde Türkçeye aktarılan cümlede yer alan “...si pauvre qu’il ne possédait même pas de quoi se procurer du pain bis pour les siens.” (...o kadar fakirdi ki ailesine ekmek alacak parası bile yoktu.) ifadesi erek okur için anlaşılabilirliği artırmak amacıyla eklenmiş bir yorum cümlesidir.

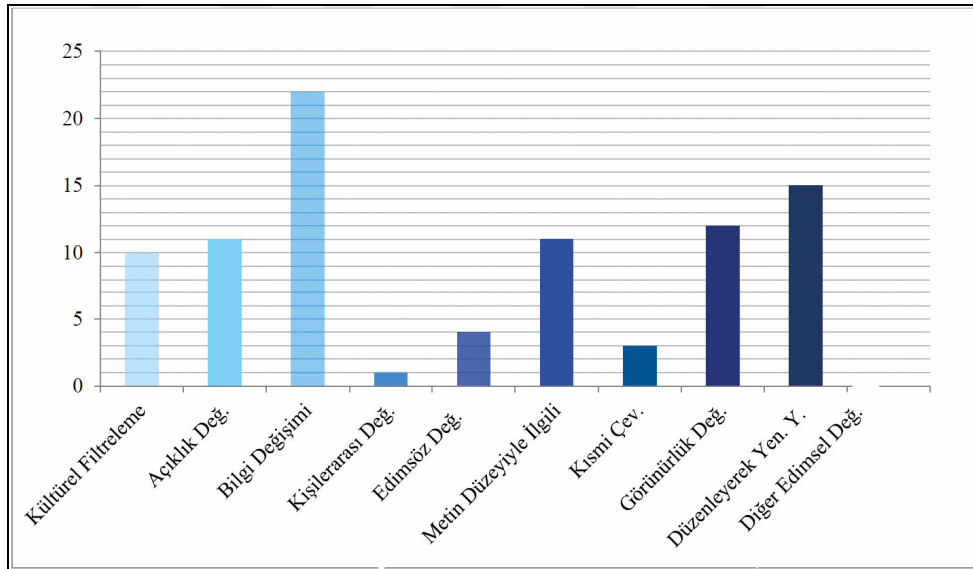
Örnek (11)

KM.	EM.
“Bunun bir ağada üç altın alacağı varmış.” (s.25)	“Un Agha lui devait trois livres d’or.” (p.135)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Bir Ağanın ona üç altın değerinde borcu vardı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümle kaynak metinde yer alan cümlenin farklı bir şekilde yazılması nedeniyle “düzenleyerek yeniden yazma stratejisi”ni örneklendiren bir kullanım haline gelmiştir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Elem	10	%3,6	
Açıklık Değişikliği	11	%5,5	
Bilgi Değişimi	Ekleme	18	%3,8
	Çıkarma	4	%1,7
Kişilerarası Değişim	1	%0,8	
Edimsöz Değişikliği	4	%2,7	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	11	%6,8	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	1	%2,8
	Cümle Kısmi Çevirisi	2	%2,3
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	5	%5,4
	Yorum Cümleleri	7	%6,0
Düzenleyerek Yeniden Yazma	15	%5,2	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.36. Yarım Horoz Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.36. Yarım Horoz Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.13. *Koca Nine ile Tilki (La Vieille et Le Renard)* Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.13.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Otu koyuna vereyim, koyun bana süt versin.” (s.30)	“...que je la donne à la Brebis, qu’elle me donne du lait...” (p. 143)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak metinde istek kipi “-e, -a” ekinin kullanımı ile oluşturulan söylem erek dile de aynı anlamsal ve dilbilgisel uyum göz önünde tutularak aktarılmıştır. Erek dil Fransızca cümle “istek, zorunluluk, korku, şüphe, kesinlik” gibi duyguları ifade ederken kullanılan subjunctif⁶⁹ (dilek-istek kipi) yapıda oluşturulmuştur. Kaynak dildeki öğelerin birebir verildiği görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Bu inekten sağdığı sütü satar geçinirmiş nine.” (s.29)	“Elle vivait du produit de la vente de son lait.” (p.141)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Erek cümle “Sütünün satışından elde edilen gelire yaşardı” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Kaynak metinde “satmak” fiili erek metne “satış” anlamına gelen ad soylu bir sözcük ile “la vente” şeklinde aktarılmıştır. Kaynak metinde yer alan “satmak” fiili (le verbe) erek dil Fransızca sözcük türü değişikliği ile fiilden ada dönüşerek “la vente” (satış) şeklinde aktarılmış ve “yer değiştirme stratejisine” örnek oluşturmuştur.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Çayır, çayır bana ot ver. (s.30)	“Prairie, belle Prairie , dit-il, donne-moi de l’herbe fraîche...” (p.143)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Türkçede olduğu gibi Fransızca da özel adlar (le nom propre) büyük harf ile başlar ve tek bir varlığın yerini tutar. Aynı türden olan varlıklara verilen ortak ad da cins ad (le nom commun) olarak adlandırılır. Kaynak metinde iki kere tekrar edilen “çayır” sözcüğü erek metinde “Praire” (çayır)

⁶⁹ Fransızca “le présent du subjunctif” (geniş zamanda dilek-istek kipi) kuruluşunda bir fiilin “le présent” (geniş zaman) 3.çoğul şahısta çekimindeki halinde “-ent” eki kaldırılarak kişi zamirlerine göre sırasıyla “-e, -es, -e, -ions, -iez, -ent” ekleri getirilir. Düzensiz fiiller için herhangi bir kural bulunmamaktadır (DelaTour ve diğerleri, 2004, s. 135).

sözcüğünden önce “belle” niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) eklenerek aktarılmıştır. “Praire” sözcüğünün cins bir ad (le nom commun) olmasına rağmen Fransızca metinde büyük harfle yazıldığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak “Praire” sözcüğünde insana özgü bir özelliğin kişileştirme (la personnification) yoluyla kullanıldığı söylenebilir. Kaynak cümlede yer alan “çayır” sözcüğünün erek cümlede “belle Prairie” şeklinde sıfat tamlaması ile aktarılması “sözcük düzeyinde birim kaydırma”yı örneklendirmektedir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Pullu pullu tavuklar.” (s.30)	“Poules aux plumes pailletées d’or et d’argent.” (p.143)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak dilde niteleyici bir sıfat kullanılarak “pullu pullu” ikilemesi (le redoublement/la réduplication) ile oluşan cümle erek okur için “aux plumes pailletées d’or et d’argent” (altın ve gümüş parıltılı tüylü) şeklinde niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) kullanılarak yorumlama yoluyla pulların nasıl olduğunu içeren bir anlatımla aktarılmıştır.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Tilki dereden suyu almış, tarlaya vermiş. Tarladan mısır almış, tavuklara vermiş. Tavuklardan yumurta almış, kuyumcuya vermiş. Kuyumcudan inci almış, kızlara vermiş. Kızlar çayırda oynamışlar. Çayırda otu almış, koyuna vermiş. Koyundan südü almış, nineye vermiş. Nineden kuyruğunu almış, çıkmış, gitmiş.” (s.31)	“Et la Rivière lui donna de l’eau. Il la conduisit au Champ, qui lui donna des grains de maïs; il les donna aux Poules qui lui donnèrent des œufs; il les donna au Joaillier qui lui donna des perles; il les donna aux Filles qui vinrent danser sur la Prairie; il y coupa de l’herbe fraîche qu’il donna à la Brebis qui lui donna du lait; il rendit ainsi tout le lait qu’il avait volé à la Vieille et regagna sa bonne queue...” (p.144)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan bu paragrafı içeren anlam erek dile anlamsal eşdeğerini içeren sıralı cümlelerden oluşan farklı bir paragraf ile aktarılmıştır. Fransızcadaki paragraf şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Ve nehir ona su verdi. Onu mısır taneleri veren Tarlaya götürdü; onları (mısır tanelerini) kendisine yumurta veren Tavuklara verdi; onları (yumurtaları) kendisine inciler veren Kuyumcuya verdi; onları (incileri) Çayır’da dans etmeye gelen Kızlara verdi; orada biraz taze ot kesti ve onu kendisine süt veren Koyun’a verdi; Böylece Yaşlı Kadından çaldığı tüm sütü geri verdi ve güzel kuyruğunu geri aldı.” Görüldüğü üzere kaynak metindeki ifade Fransızcada “qui” “ilgi zamiri” (le pronom relatif) ile oluşturularak anlamsal bir eşdeğerlik sağlanmıştır. Ayrıca masalda geçen tarla, tavuk, kuyumcu, çayır, kızlar, koyun, yaşlı kadın sözcüklerinin erek dilde büyük harflerle yazıldığı

görülmektedir. Bu sözcüklerden tarla, tavuk, çayır ve koyun sözcüklerinin kişileştirme (la personification) yapıldığından büyük harf tercih edilerek aktarıldığını söylemek mümkün olur, ancak kuyumcu, kızlar ve yaşlı kadın sözcüklerini belli kişileri kastettiğinden dolayı büyük harfle yazmayı tercih etmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Bu ninenin bir tek ineği varmış. (s.29)	“Il y avait une vieille femme qui n’avait qu’ une vache pour tout bien. ” (p.141)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Kesinlik Sıralama Değişikliği)	

“Ad öbeğinde kesinlik değişikliği”ne örnek olabilen “bir tek inek” ifadesi erek dilde “...n’avait qu’une vache pour tout bien” (...sadece bir ineği vardı) şeklinde “sadece” anlamında kullanılan “ne... que” kalıbı ile aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Pullu pullu tavuklar.” (s.30)	“Poules aux plumes pailletées d’or et d’argent...” (p.143)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıralama Değişikliği)	

“Ad öbeğinde niteleme değişikliği”ne örnek olabilen bu cümlede aynı sözcüğün tekrarı ile oluşan ikileme ile kurulmuş bir sıfat tamlaması yer almaktadır. Erek cümle “Altın ve gümüş parıltılı tüylü tavuklar” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. “Tüylü tavuklar” ad tamlamasında yer alan “tüylü” sözcüğünü niteleyen “altın ve gümüş parıltılı” şeklinde kullanılan sıfatlar ile kurulmuş bir sıfat tamlaması yer almaktadır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Tilki Koca-Nineye yalvarmış...” (s.29)	“L’animal, alors, se mit à supplier la vieille...” (p.141)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

“L’animal, alors, se mit à supplier la vieille.” (Hayvan yaşlı kadına yalvarmaya başladı.) şeklinde Fransızcaya çevrilen cümle, kaynak dildeki “hikâye geçmiş zaman” (le plus-que-parfait)⁷⁰

⁷⁰ Fransızcadaki “hikâye geçmiş zaman” (le plus-que-parfait) kuruluşu şu şekildedir: “avoir” ve “etre” yardımcı fiillerinden esas fiile uygun olanı şimdiki /geniş zamanı hikâyesinde (l’imparfait) çekimlenir ardından esas fiilin geçmiş zaman ortacı (le participe passé) eklenir. Kronolojik olarak geçmişte iki nokta ele alındığında “le passé composé”ye (geçmiş zaman) göre önceliği ifade eder. Yani cylem ya da durum daha önce gerçekleşmiştir (Grégoire & Kostucki, 2019, s. 144).

anlatımından uzaklaşarak “-di’li geçmiş zaman” (le passé composé)⁷¹ anlatımı ile aktarılmış ve “fiil öbeğinde zaman değişikliği” örneklendirilmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Hemen satırı kapmış nine, tilkinin kuyruğuna indirmiş, koparmış tilkinin kuyruğunu. ” (s.29)	“La queue du Renard fut tranchée net.” (p.141)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken/Edilgen)	

Kaynak metinde yer alan cümlede eylemi gerçekleştiren nine, tilkinin kuyruğunu koparmıştır ve bu cümle “etken yapıda” (la voix active) oluşturulmuş bir cümledir, ancak erek dilde yer alan “La queue du Renard fut tranchée net.” (Tilkinin kuyruğu kesildi.) cümlesi “edilgen yapı”da (la voix passive) oluşturulmuştur ve tilkinin kuyruğunun birisi tarafından kesildiği anlaşılmaktadır.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Koyuna vereyim, koyun bana süt versin. Nineye vereyim. ” (s.30)	“...que je la donne à la Brebis, qu’elle me donne du lait, que je le donne à la Vieille...” (p.143)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Geçişli/Geçişsiz)	

Kaynak dilde yer alan ‘Nineye vereyim’ cümlesi nesne içermemekte ve bundan dolayı “geçişsiz” (intransitif) bir cümle örneği teşkil etmektedir. Geçişsiz fiilleri nesne alamayan ya da nesnesi olmayan fiiller şeklinde ifade etmek mümkündür. Erek dilde “je le donne à la Vieille...” (Ben onu yaşlı kadına vereyim) cümlesinde “le” metinsel bağlama bakıldığında bir önceki cümlede yer alan “du lait” (sütü) sözcüğünü kastetmektedir. Tekrardan kaçınmak amacıyla sözcüğün “du lait” yerine geçen “le” ile aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Bir Koca-Nine varmış. Bu ninenin bir tek ineği varmış.” (s.29)	“Il y avait une vieille femme qui n’avait qu’une vache pour tout bien. ” (p.141)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak metindeki cümle “Bütün malvarlığı sadece bir inek olan yaşlı bir kadın varmış.” anlamına gelen “Il y avait une vieille femme qui n’avait qu’une vache pour tout bien.” cümlesi ile erek

⁷¹ Fransızcadaki “-di’li geçmiş zaman” (le passé composé), “avoir” ve “etre” yardımcı fiillerinden esas fiile uygun olanı ve ardından “le participe passé” (geçmiş zaman ortacı) ile kurulur. Geçmişte meydana gelmiş ve sonlanmış bir işi ya da oluşu anlatırken kullanılır (Delatour ve diğerleri, 2004, s. 124).

dile “qui” “ilgi zamiri” (le pronom relatif) ile oluşturulan bir cümle yapısında erek okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca kaynak dilde yer alan “bir tek ineği” sıfat tamlaması erek cümlede “pour tout bien” (bütün mal varlığı) şeklinde oluşturulmuş sıfat tamlamasında “bütün” belgisiz sıfatı (l’adjectif indefini) “mal varlığı” ile oluşturulmuştur.

Örnek (12)

KM.	EM.
“ Bir gün Koca-Nine sütünü sağmış, külekle avlunun ortasına koymuş, işine gitmiş.” (s.29)	“ Chaque jour , quand elle avait traité sa vache, elle mettait le seau au milieu de la cour pour aller s’occuper de ses affaires avant de le rentrer.” (p.141)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak dildeki “günlerden bir gün” anlamında kullanılan “bir gün” belgisiz sıfatının (l’adjectif indefini) erek dilde “chaque jour” (her gün) belgisiz sıfatı (l’adjectif indefini) ile değiştirilerek aktarıldığı görülmektedir. Bu değişim “tutarlılık değişikliği”ni örneklendirmektedir.

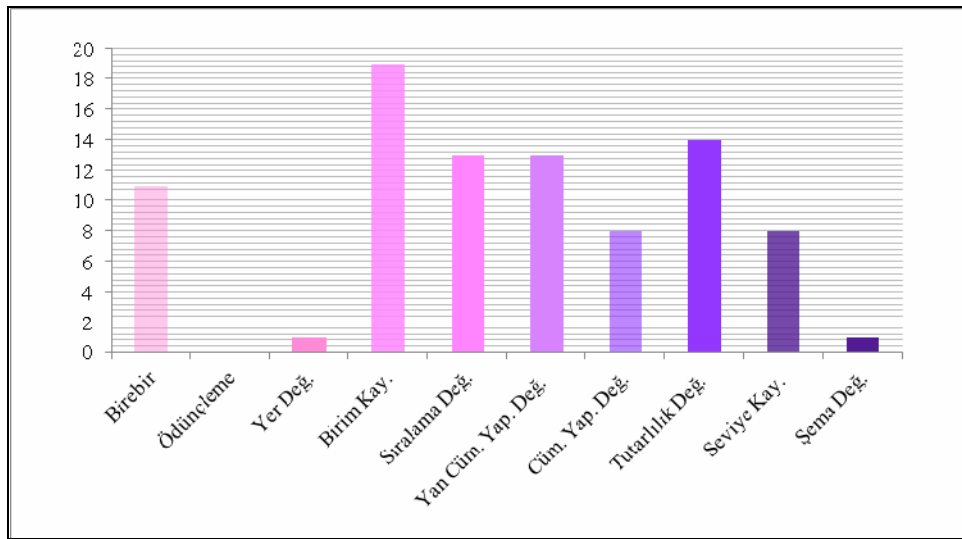
Örnek (13)

KM.	EM.
“Bir sabah sütü sağdıktan sonra, küleği gene avlunun ortasında bırakıp bir köşeye gizlenmiş, beklemeye başlamış. ” (s.29)	“Bien fâchée, et ne sachant qui lui volait son lait, elle décida de veiller sur son récipient afin de saisir le voleur. Elle se cacha et attendit. ”(p.141)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak dildeki cümle erek dile “Saklandı ve bekledi.” şeklinde eksiltme yapılarak aktarılmıştır ve erek dilde yer alan bu cümle “seviye kaydırma” örneği teşkil etmektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		11	%4,4	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	0	%0,0	
	Erek Dile Uygun Aktarım	0	%0,0	
Yer Değiştirme		1	%2,1	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	9	%3,7	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	4	%1,4	
	Yan Cümle Düzeyinde	0	%0,0	
	Cümle Düzeyinde	0	%0,0	
	Paragraf Düzeyinde	6	%6,7	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	0	%0,0
		Kesinlik	1	%20,0
		Nitelik	2	%1,5
	Fiil Öbeği	Kişi	0	%0,0
		Zaman	4	%2,3
		Kip	6	%9,2
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	1	%3,7	
	Çekimli/Çekimsiz	0	%0,0	
	Geçişli/Geçişsiz	12	%50,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		8	%2,7	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		14	%3,9	
Seviye Kaydırma		8	%2,4	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değişikliği	0	%0,0	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.37. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.37. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.13.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Tilki Koca-Nineye yalvarmış.” (s.29)	“L’animal, alors, se mit à supplier la vieille...” (p.141)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı	

Kaynak metinde yer alan “tilki” sözcüğü için erek metinde genel bir ad “l’animal” (hayvan) sözcüğü tercih edilmiştir. Metinsel bağlama bakıldığında “le renard” (tilki) sözcüğünün sık sık tekrarından kaçınmak amacıyla bu kullanım ile tekrara gidilmeden anlam aktarımına karar verildiğini göstermektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Bir gün Koca-Nine sütünü sağmış, külekle avlunun ortasına koymuş, işine gitmiş.” (s.29)	“Chaque jour, quand elle avait trait sa vache, elle mettait le seau au milieu de la cour pour aller s’occuper de ses affaires avant de le rentrer. ” (p.141)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Erek dilde yer alan “pour aller s’occuper de ses affaires avant de le rentrer” (...geri dönmeden önce işleriyle ilgilenmek için) amaç bildirmek amacıyla erek dile dâhil edilen yan cümle kaynak dildeki söylemin “genişletme” yoluyla ifade edildiğini göstermektedir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Nine, kuyruğumu veeer. Nine de: Yoook, vermem.” (s.29)	“Grand-mère, rends-moi-moi-moi-moi ma bonne queue. -Non, non, non, je ne te la rendrai pas, démon! répondit la bonne femme...” (p.141)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak dilde yer alan “veeer” ve “yoook” sözcükleri vurgulamanın yer aldığı sözcüklerdir. Aynı vurguyu erek dilde de gerçekleştirmek adına “rends-moi-moi-moi-moi” (bana, bana, bana, bana ver) şeklinde eylem üzerinde değil zamir üzerinde vurgu yapılarak ifade aktarılmıştır. “Yoook” sözcüğü için ise “Non, non, non” (hayır, hayır, hayır) şeklinde bir aktarımın tercih edildiği ve vurgu odağının bu sözcüklere kaydırıldığı görülmektedir. Kaynak söylemdeki ısrar eylemin yapılacağı kişiye

değil eyleme yönelik bir ısrardır. Erek okura yönelik verilen bu karar yerinde olmamakla birlikte anlamsal değişikliğe neden olmuştur.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Bir sabah, sütü sağdıktan sonra, küleği gene avlunun ortasında bırakıp bir köşeye gizlenmiş, beklemeğe başlamış.” (s.29)	“Bien fâchée, et ne sachant qui lui volait son lait, elle décida de veiller sur son récipient afin de saisir le voleur. Elle se cacha et attendit.” (p.141)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Kaynak dilde yer alan söylem erek dile daha açıklayıcı ifadeler ile “Çok öfkeliydi ve sütünü kimin çaldığını bilmeden hırsız yakalamak için kabını gözetlemeye karar verdi. Saklandı ve bekledi.” şeklinde bir anlam içeren cümle ile aktarılmıştır. Erek okurun ön planda tutularak erek odaklı bir yaklaşımın tercih edildiği böylelikle daha açıklayıcı ifadelerle anlaşılabilirliği sağlandığı söylenebilir. Dolayısıyla bu çeviri bir “açıklama” örneği teşkil etmektedir.

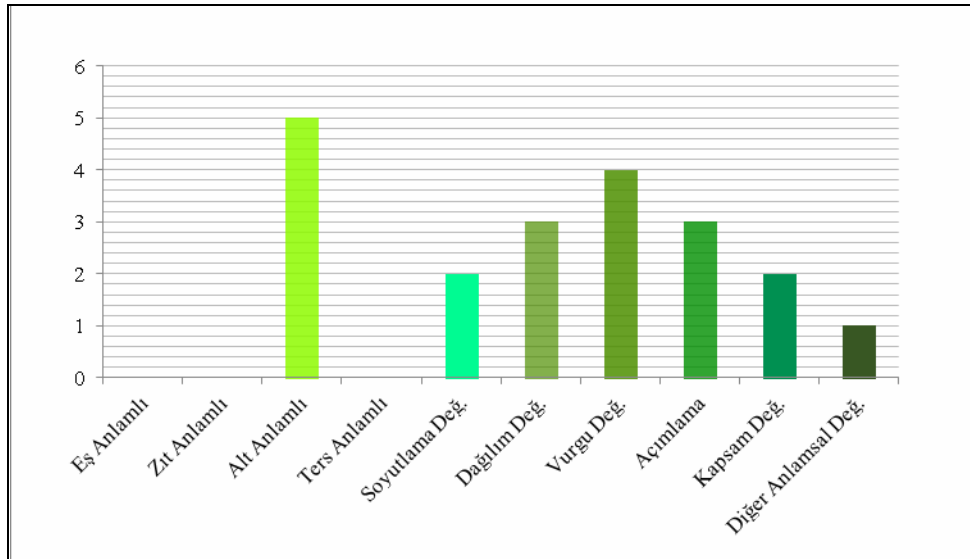
Örnek (5)

KM.	EM.
“Tilki çayıra gitmiş: «Çayır, çayır, bana ot ver. Koyuna vereyim, koyun bana süt versin. Nineye vereyim, nine bana kuyruğumu versin.” (s.30)	“Le Renard alla trouver la Prairie: -Prairie, belle Prairie, dit-il, donne-moi de l’herbe fraîche, que je la donne à la Brebis, qu’elle me donne du lait, que je le donne à la vieille pour qu’elle me rende ma bonne queue.” (p.143)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Frasızcada emir cümlesi (l’impératif) yapısında özne kullanılmaz, ancak özneye uygun emir kipinde çekimlenmiş bir fiil bulunur. Fiilden sonra ise zamir kullanılır (le pronom) “me” “moi” (bana), “te” “toi” (sana) vb. dönüşümleri söz konusudur. Olumsuz emir kipinde ise bu zamirler fiilden önce ve “me”, “te” şekillerinde kullanılmaktadır.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		0	%0,0
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	2	%14,3
	Alt-Alt	3	%2,9
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	1	%7,7
	Somit- Soyut	1	%12,5
Dağılım Değişimi	Genişletme	3	%1,8
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		4	%1,2
Açıklama		3	%1,1
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	1	%2,3
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	Mecaz-Gerçek	1	%0,7
	Gerçek-Mecaz	0	%0,0
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
Diğer Anlamsal Değişiklikler		1	%0,6

Tablo 2.38. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.38. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.13.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Nine de: «Yook, vermem. “ Kâfir , sen benim sütlerimi nasıl içersin? demiş.” (s.29)	“Non, non, non, je ne te la rendrai pas, démon! répondit la bonne femme; n’as- tu pas bu tous les jours mon bon lait?” (p.141)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

Kaynak söylemdeki kökeni Arapça olan kâfir sözcüğü “1. Tanrı’nın varlığını ve birliğini inkâr eden kimse; 2. Sevilen birine takılmak, sitem etmek için kullanılan bir seslenme sözü; 3. Acımasız, zalim kimse” (TDK, 2011, s. 1265) anlamlarına gelir. Halk ağzında Müslüman olmayan başka inanca sahip olan kimseler için kullanılan bu sözcüğün erek dilde anlaşılır olmayacağı düşünülerek anlam “démon” (şeytan) sözcüğü ile aktarılmıştır. “Démon” sözcüğü “1. İnsanları kötülüğe iten, Tanrı tarafından reddedilen ve Tanrıya karşı gelen melek; 2. Kötü niyetli ve kötü davranışlı insan” (Le Robert Micro, 1998, s. 355) ve “1. Hz. Âdeme secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah’ın emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis; 2. Kötü düşünceli, kötü niyetli kimse; 3. Çok uyanık kurnaz (kimse)” (TDK, 2011, s. 2219) şeklinde anlamlara gelmektedir. Her iki inançta da eşdeğer bir anlamda yer alan “démon” sözcüğü ile erek dilde anlam aktarılmıştır. Erek söylemde yer alan “démon” (şeytan) sözcüğü “kötü niyete ve kötü davranışa sahip insan” anlamındadır. Kâfir sözcüğünün anlamına yakın bir anlam içeren sözcük kullanılarak çeviri gerçekleştirilmiştir. Fransızcada kaynak dildeki anlamı içeren “Tu es mécréant.” ifadesi de bulunmaktadır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Bir böyle, beş böyle, bunun sebebini bir türlü anlayamamış.” (s.29)	“La môme chose se produisit le lendemain, puis le jour suivant... Bien fâchée, et ne sachant qui lui volait son lait, elle décida de veiller sur son récipient afin de saisir le voleur. ” (p.141)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

“Ertesi gün aynısı oldu, ertesi gün de... Çok sinirlendi ve sütünü kimin çaldığını bilmediğinden, hırsız yakalamak için kabını gözetlemeye karar verdi.” şeklinde Türkçeye çevrilen söylemde yer alan “Bien fâchée, et ne sachant qui lui volait son lait, elle décida de veiller sur son récipient afin de saisir le voleur.” (Çok sinirlendi ve sütünü kimin çaldığını bilmediğinden, hırsız yakalamak için kabını gözetlemeye karar verdi.) ifadesi ile “açıklık değişikliği” meydana gelmiştir. Erek okur için daha açık bir anlamın oluşturulduğu ve erek okura yönelik bir çeviri olduğu söylenebilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Hemen satırı kapmış nine, tilkinin kuyruğuna indirmiş.” (s.29)	“Elle alla prendre une hachette, et, s’avançant tout doucement , en donna un grand coup sur la bête.” (p.141)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Erek söylemde yer alan “...et, s’avançant tout doucement” (ve, yavaşça ilerleyerek) ve “un grand coup” (büyük bir darbe) ifadeleri eklenerek erek dil okuyucuları için anlam daha belirgin hale getirilmiş ve “ekleme” örneklendirilmiştir. Ayrıca bu cümle erek okur için anlamsal eşdeğerliğin sağlandığı ve eklemelerle açıklığın artırıldığı bir örnektir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“ Bir sabah sütü sağdıktan sonra küleği gene avlunun ortasında bırakıp bir köşeye gizlenmiş beklemeye başlamış.” (s.29)	“Bien fâchée, et ne sachant qui lui volait son lait, elle décida de veiller sur son récipient afin de saisir le voleur. Elle se cacha et attendit. (p.141)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak metinde yer alan sıralı eylemlere erek metinde yer verilmemiştir. “Sütünü kimin çaldığını bilmeyerek çok öfkeli bir şekilde hırsızı yakalamak için kabını gözetlemeye karar verdi” olarak çevrilebilen açıklamadan sonra “Elle se cacha et attendit.” (Saklandı ve bekledi.) şeklinde sıralı eylemlerin sonuncusu olan ifadeyi aktarmak ile yetinilmiş ve “çıkarma”yı örneklendiren bir kullanım oluşturulmuştur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Bir gün Koca-Nine südünü sağmış, külekle avlunun ortasına koymuş, işine gitmiş.” (s.29)	“Chaque jour, quand elle avait trait sa vache, elle mettait le seau au milieu de la cour pour aller s’occuper de ses affaires avant de le rentrer.” (p.141)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

“Külek” sözcüğü halk diline özgü bir ifade olup “kova” anlamında kullanılmaktadır. Erek cümlede yer alan “le seau” sözcüğü de “kova” anlamına gelmektedir. Kaynak metnin dilsel stili erek metinde stil düzeyi değiştirilerek aktarılmış ve Türkçe standart dile (ölçünlü dil) bağlı bir şekilde erek dil okurlarına sunulmuştur.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Kızlar demiş ki: “Git bize inci getir, oynayalım.” (s.30)	“Nous danserons bien, si tu nous apportes des perles, dirent les Filles.” (p.143)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak cümle “doğrudan anlatım” içeren bir “emir cümle”sidir. Erek dilde “koşul-şart cümlesi” ile aktarılmış ve “edimsöz değişikliği” meydana gelmiştir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Bir böyle, beş böyle, bunun sebebini bir türlü anlayamamış.” (s.29)	“La même chose se produisit le lendemain, puis le jour suivant...” (p.141)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak metinde yer alan “bir böyle beş böyle” şeklindeki ifadenin erek dil okuru için anlaşılabilirlikten uzak olduğu düşünülerek erek metinde “le lendemain, puis le jour suivant” (ertesi gün, sonraki gün) şeklinde benzer bir ifade ile aktarılmış ve erek odaklı bir çeviri tercih edilmiştir, ancak bağlamsal düzeyde bütünlüğün sağlandığı ve genel olarak anlamın doğru aktarıldığı bir denklik söz konusudur.

Örnek (8)

KM.	EM.
“İnciler” (s.30)	“Perles” “L’échange des perles avec des œufs nous semble un trait provenant de la coutume qui existe à la campagne d’échanger des œufs contre des objets d’ornementation que présentent les corporteurs. Souvent dans les ménages, les produits du poulailler sont abandonnés aux femmes, qui utilisent les œufs pour subvenir à leurs besoins en vêtements et parures.” (p.143)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Erek dilde yer alan dipnot, “İncilerin yumurtalarla değiş tokuşu, kırsal kesimde var olan yumurtaları, satıcıları tarafından sunulan süs eşyalarıyla değiş tokuş etme geleneğinden türemiş bir özellik gibi görünüyor. Evlerde genellikle kümes ürünleri, giyim ve süs eşyası ihtiyaçlarını karşılamak için yumurtaları kullanan kadınlara verilir.” şeklinde Türkçeye çevrilir. Dipnot kullanarak erek dilde

anlaşılabilirliği artırmanın ve kaynak kültüre özgü bir unsurun erek dile tanıtılmasının amaçlandığını söylemek mümkündür.

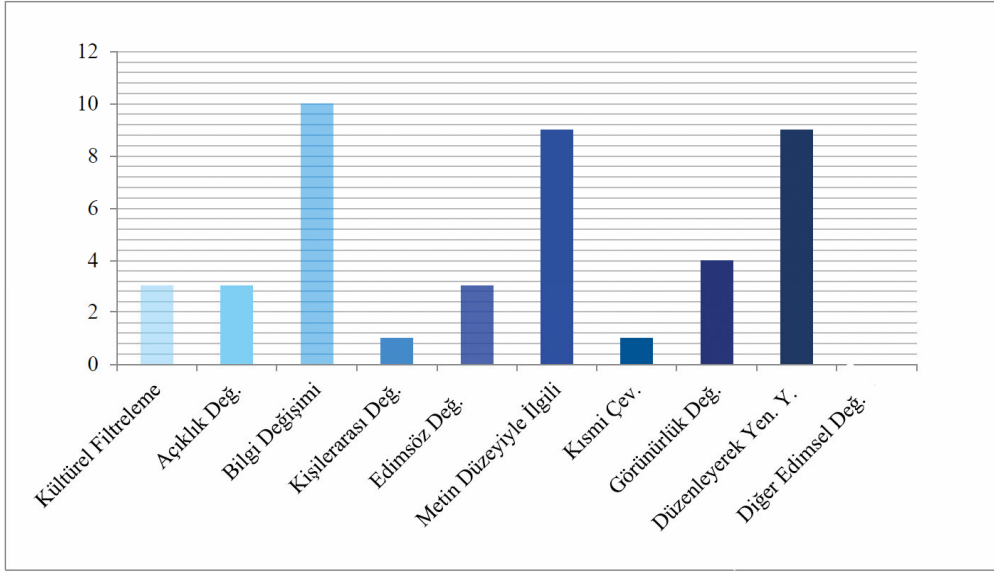
Örnek (9)

KM.	EM.
“Tilki dereden suyu almış, tarlaya vermiş. Tarladan mısır almış, tavuklara vermiş. Tavuklardan yumurta almış, kuyumcuya vermiş. Kuyumcudan inci almış, kızlara vermiş. Kızlar çayırdan oynamışlar. Çayırdan otu almış, koyuna vermiş. Koyundan südü almış, nineye vermiş. Nineden kuyruğunu almış, çıkmış, gitmiş.” (s.31)	“Et la Rivière lui donna de l’eau. Il la conduisit au Champ, qui lui donna des grains de maïs; il les donna aux Poules qui lui donnèrent des œufs; il les donna au Joaillier qui lui donna des perles; il les donna aux Filles qui vinrent danser sur la Prairie; il y coupa de l’herbe fraîche qu’il donna à la Brebis qui lui donna du lait; il rendit ainsi tout le lait qu’il avait volé à la Vieille et regagna sa bonne queue...” (p.144)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Ve nehir ona su verdi. Onu mısır taneleri veren tarlaya götürdü; onları (mısır tanelerini) kendisine yumurta veren tavuklara verdi; onları (yumurtaları) kendisine inciler veren kuyumcuya verdi; onları (incileri) çayırdan dans etmeye gelen kızlara verdi; orada biraz taze ot kesti ve onu (sütü) kendisine süt veren koyun'a verdi; Böylece yaşlı kadından çaldığı tüm sütü geri verdi ve horoz güzel kuyruğunu geri aldı.” şeklinde çevirisi yapılabilen anlamsal olarak eşdeğeri sağlansa bile tamamen farklı cümlelerle oluşturularak erek dile anlamın aktarıldığı görülmektedir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	3	%1,1	
Açıklık Değişikliği	3	%1,5	
Bilgi Değişimi	Ekleme	7	%1,5
	Çıkarma	3	%1,2
Kişilerarası Değişim	1	%0,8	
Edimsöz Değişiklikliği	3	%2,1	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	9	%5,6	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	0	%0,0
	Cümle Kısmi Çevirisi	1	%1,1
Görünürlik Değişikliği	Dipnotlar	1	%1,1
	Yorum Cümleleri	3	%2,6
Düzenleyerek Yeniden Yazma	9	%3,1	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.39. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.39. Koca Nine ile Tilki Başlıklı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.14. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan (Les Trois Frères) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.14.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
"...bir şehire varıyorlar." (s.286)	"Ils arrivèrent à une ville..." (p.155)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dile sözcüksel ve anlamsal eşdeğeri ile aktarılmış ve bu şekilde "birebir çeviri stratejisi"ni oluşturmuştur.

Örnek (2)

KM.	EM.
"Deli-oğlan kepenegi giymiş, gütmeye durmuş keçileri." (s.285)	"Le Fou, vétu de son képenek , se mit en devoir de faire paître les chèvres." (p.153)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak dilde yer alan "kepenek" sözcüğü "genellikle beyaz renkli keçeden, dikişsiz ve kolsuz şekilde yapılmış çobanların soğuk havalarda ve yağmurlu günlerde korunmak için omuzlarına aldıkları bir çeşit giysi" anlamına gelir. Fransızcada "cape de berger" şeklinde kullanılan bir sözcük yer almaktadır. Erek metinde bu sözcüğe yer verilmemiş ve kaynak dildeki "kepenek" sözcüğü erek dil sesletimine uygun olarak "képenek" şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Gidip ben diyivereceğim herkese kadıyı kuyuya attığımı. ” (s.284)	“Je l’ai tué et jeté dans le puits, disait-il.” (p.152)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

“Atmak” fiili, kaynak cümlede fiilimsi görevinde “attığımı” şeklinde kullanılmıştır. Erek cümlede yer alan “atmak” anlamına gelen “jeter” fiil görevinde bir sözcüktür. Kaynak dilde kullanılan fiilimsinin erek dilde fiil görevinde kullanılmış olduğu ve bu şekilde “yer değiştirme” meydana geldiği söylenebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Sonra o koca keçinin boynuzundaki armutları almış, birini kendi yemiş, birini de keçiye vermiş, bölüşmüşler, hani.” (s.285)	“Il enleva les deux poires des cornes du vieux bouc, il en mangea une et donna l’autre à la bête , comme s’il voulait partager avec elle et la récompenser de l’avoir écouté.” (p.153)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak cümledeki “armutları” sözcüğünde “-ler, -lar çoğul eki” kullanılmıştır. Cümlelerin devamında yer alan “birini kendi yemiş, birini de keçiye vermiş” ifadesinden armutların iki tane olduğu anlaşılmaktadır. Erek cümlede kaynak cümledeki anlamsal eşdeğer göz önünde bulundurularak “les deux poires” (iki elma) şeklinde bir sıfat tamlaması olarak aktarılmış ve bu kullanımdan dolayı “sözcük düzeyinde birim kaydırma” örneği oluşturulmuştur. Erek cümle Türkçeye “O, yaşlı keçinin boynuzlarından iki armut çıkardı, birini yedi, diğerini hayvana verdi, sanki onunla paylaşmaya değerdi ve onu dinlediği için onu ödüllendirdi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“A Can-alıcı yiyesice, akşam doymadın mı?” diyor, ordan kovuyor bunu kadıncağız.” (s.287)	“-Fusses-tu, toi-même, mangé par l’ Ange de la Mort , lui dit la bonne femme.” (p.155)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “can-alıcı” halk ağzında Azrail anlamında kullanılan bir sözcüktür. Erek cümle “Ölüm Meleği tarafından yendin mi, dedi yaşlı kadın.” şeklinde Türkçeye aktarılır. “Ölüm Meleği” şeklinde Türkçede, “l’Ange de la Mort” şeklinde Fransızcada yer alan ad tamlaması şeklinde oluşturulan bu ad aslında “Azrail” (Azrael) dir. Güzel adlandırma (l’euphémisme) söz sanatı

kullanılarak bu şekilde oluşturulmuştur. Bu kullanımlar ile “sözcük öbeği düzeyinde birim kaydırma” örneği meydana gelmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Babalarından bir koca deve kalmışmış, onu istemiş Deli-oğlan almış koca deveyi.” (s.283)	“Ils avaient hérité d’un vieux chameau. Or, le Fou voulut avoir cet animal pour sa part.” (p.149)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak cümle yan cümlelerden oluşan sıralı bir cümledir. Erek metinde bu cümle iki cümle şeklinde aktarılmıştır. Kaynak cümlede yer alan “kalmışmış” şeklinde kullanım halk ağzına özgü bir kullanım olup standart dilde böyle bir kullanım yer almamaktadır. Erek cümle “Eski bir deveyi miras almışlardı. Ya da Deli kendi payına bu hayvana sahip olmak istedi.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. Anlamsal olarak eşdeğeri ile aktarılmış erek cümle tek bir cümleden oluşmaktadır. Bu değişim “yan cümle düzeyinde birim kaydırma” örneğini teşkil eder.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Bir köye varıyorlar. O köyde bunlar keçi çobanı durmuşlar.” (s.285)	“Ils arrivèrent à un village où les fermiers les engagèrent comme chevriers.” (p.153)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan iki cümle erek metinde “où” ilgi zamiri (le pronom relatif) kullanımı ile tek cümle şeklinde aktarılmış ve “cümle düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturmuştur. Erek cümle “Çiftçilerin onları keçi çobanı olarak tuttuğu bir köye geldiler.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Deli-oğlan: Koçmar-keleği et alacak, diye getirmiş oraya koca deveyi, kesmiş, taşların üstüne şöyle bölük bölük her bacağına bir taşın üstüne koymuş.” (s.283)	“Alors le Fou égorgea son chameau sur la place même où il pensait avoir conclu le marché avec le lézard. Il mit l’animal en pièces, comme ça, et il en déposa chaque gigot, chaque épaule sur une pierre.” (p.149)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan bu paragraf yan cümlelerden oluşmaktadır. Erek dilde ise yan cümlelerin yanı sıra ayrı yargı bildiren cümleler de yer almaktadır. Erek dilde yer alan paragraf “Böylece Deli, devesini kertenkeleyle anlaşma yaptığını düşündüğü yerde kesti. Hayvanı böyle parçalara ayırdı ve her bacağına, her omzunu bir taşın üzerine koydu.” şeklinde Türkçeye aktarılır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Kardeş, görüyorsunuz, bu delinin biri . Sorduklarından belli bir şey.” (s.285)	“Vous voyez, frères, c’est un fou .” (p.152)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı Sıralama Değişikliği)	

Özgün cümlede yer alan “delinin biri” belirtili ad tamlaması erek cümleye “un fou” (bir deli) şeklinde aktarılmıştır. “Vous voyez, frères, c’est un fou.” cümlesi Türkçeye “Görüyorsunuz, kardeşler, bu bir deli.” şeklinde çevrilir. Ele alınan bu örnek “ad öbeğinde sayı sıralama değişikliği”ni içermektedir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Orda bir ağaç, koca bir kavak varmış, kaçmışlar bu kavağın içine Koçmar-kelekleri.” (s.283)	“Et celui-ci, suivi d’autres de son espèce, s’enfuit dans le tronc creux d’un vieux peuplier qui était là tout près.” (p.149)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak dilde yer alan “koca” niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) ve “bir” belirtme sıfatlarından (l’adjectif déterminatif) sayı sıfatı (l’adjectif numeral) ile oluşmuş “koca bir kavak” sıfat tamlaması “sıfat+sıfat+ad” (adj+adj+nom) şeklinde bir sözdizimsel yapıdan oluşmaktadır. Erek dilde yer alan “un vieux peuplier” (bir yaşlı kavak) “un” sayı sıfatı (l’adjectif numeral), “vieux” niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) ve “peuplier” ad (le nom) şeklinde “sıfat+sıfat+ad” (adj+adj+nom) olarak aktarılmıştır. Belirtme ve niteleme sıfatlarının yerleri dillerin sözdizimsel farklılıklarından kaynaklı olarak her iki dilde de farklılık gösterir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Gece yatıyorlar. Deli-oğlanı uyku tutmuyor.” (s.287)	“Puis on s’alla coucher. Mais le Fou ne pouvait dormir.” (p.155)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak cümlelerin yüklemi “şimdiki zaman” (le présent de l’indicatif) ile çekimlenerek “yatıyorlar ve uyku tutmuyor” şeklindeyken erek cümle “s’alla” şeklinde “haber kipinde basit geçmiş zaman” (le passé simple) ve “pouvait dormir” şeklinde “haber kipinde şimdiki/geniş zamanın hikâyesi” (l’imparfait de l’indicatif) çekimlenmiş ve böylece “fiil öbeğinde zaman değişimi”ni meydana getirmiştir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Kadı bölüştürsün parayı hakça.” (s.284)	“Lui seul doit partager cette somme entre nous.” (p.151)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kip Değişikliği)	

Kaynak cümlede yer alan “bölüştürsün” 3. tekil şahısta emir kipinde çekimlenmiştir. Kaynak cümledeki anlam erek cümleye gereklilik anlamı katan “devoir” (-meli, -malı) fiili ile aktarılmış ve böylece “fiil öbeğinde kip değişimi” örneğini içeren bir çeviri ortaya çıkmıştır.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Bunlardan bir ses çıkmayınca bir taş fırlatmış.” (s.283)	“... il saisit une pierre pour frapper le lézard.” (p.149)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Kaynak cümlede yer alan “fırlatmak” fiili “geçmiş zamanın hikâyesi” (le plus-que parfait de l’indicatif) ile çekimlenmiş bir yükleme sahiptir. Erek cümlede “atmak, vurmak” anlamında kullanılan “frapper” fiili amaç anlamında kullanılan “pour+infinitif verbe” (mastar fiil) kalıbına uygun olarak mastar halde kullanılmış ve “çekimli-çekimsiz değişimi” örneklendirmiştir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Kadı bırakmak istememiş.” (s.284)	“Mais le Kadi ne voulait pas lâcher son or. ” (p.151)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Geçişsiz-Geçişli)	

Kaynak cümlede yer almasa da erek cümlede yer alan ve “Ancak Kadı, altınını bırakmak istemiyordu.” şeklinde Türkçeye çevrilen “Mais le Kadi ne voulait pas lâcher son or.” cümlesinde “son or” (altınını) “iyelik sıfatı” (“l’adjectif possessif”) kullanılarak cümlenin geçişli bir yapıda oluşmasını sağlamıştır.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Deli-oğlan karanlıkta kardeşlerinin yanına kaçayım derken merdivenden düşüp ölüyor.” (s.287)	“ Dans sa hâte , le Fou dégringola dans l’escalier et il se cassa le cou, si bien qu’il en mourut...” (p.156)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

“Deli oğlan, aceleyle merdivenlerden aşağı yuvarlandı ve boynunu kırdı, böylece öldü.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlede yer alan “dans sa hâte” (aceleyle) zarfı (l’adverbe) ve “il se cassa le cou” (boynunu kırdı) cümlesi kaynak dilde yer almadığı halde erek cümlede yer alarak “cümle yapısı değişikliği”ne neden olmuştur. Cümle yapısını değiştirmiş ve “et” (ve) ile “si bien que” (böylece) bağlaçlarının kullanımıyla cümle yapısının bağlaçlarla kurulmuş bir cümle olmasını sağlamıştır.

Örnek (16)

KM.	EM.
“Öteki iki oğlan: «Peki kardeş, sana ne verelim?» diye sormuşlar.” (s.283)	“Que veux-tu que nous te donnions? lui demandèrent ses frères. ” (p.149)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “öteki iki oğlan” belgisiz sıfatı (l’adjectif indéfini) erek cümlede “ses frères” (onun oğulları) şeklinde aktarılarak “tutarlılık değişikliği”ne neden olmuştur.

Örnek (17)

KM.	EM.
“Kardeşleri buna diyorlar ki: Git, dışarda yemek duruyor. Bir çömçe al da ye.” (s.287)	“-Va dans la cour; tu trouveras là une grande casserole pleine. Puis dedans et mange autant que tu voudras. ” (p.155)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak kültürde halk ağzında kullanılan “bir çömçe” ifadesi “bir kepçe” anlamına gelmektedir. Kaynak kültüre özgü bu kullanım erek dil için anlaşılabilirlikten uzak olduğundan “autant que tu voudras” (istediğin kadar) şeklinde anlamsal ve şekilsel eşdeğerlikten uzak bir kullanım ile aktarım tercih edilmiş ve bu tercih “seviye kaydırma”ya neden olmuştur, ancak erek kültürün dilsel alışkanlıkları göz önünde bulundurularak anlamsal karşılığı sağlamak adına “bir kepçe” ya da “bir kaşık” gibi ifadelerle anlam aktarılabilirdi.

Örnek (18)

KM.	EM.
“Akıllı kardeşler de Deli-oğlanı kuyudan çıkarıp yola düşüyorlar. ” (s.285)	“Les frères sortirent le Fou du trou. Ils se mirent en route , tous les trois...” (p.152)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “yola düşmek” deyimini “yolculuğa çıkmak” anlamında kullanılan bir deyimdir. Aynı şekilde erek cümlede de “se mettre en route” (yolculuğa başlamak) deyimini kullanılmış ve “sözcük sırası değişikliği”ni içeren bir “şema değişikliği” örneklendirilmiştir. Erek cümle

“Kardeşler deli oğlanı çukurdan çıkardılar. Üçü de hep birlikte yola çıktılar.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

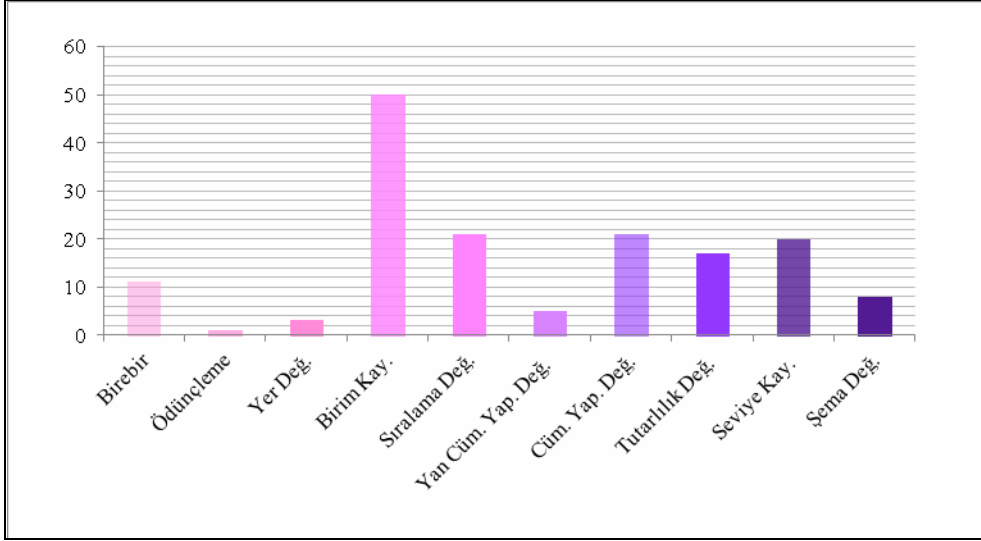
Örnek (19)

KM.	EM.
“Altınları görünce şaşırıp kalmışlar.” (s.284)	_____
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “Altınları görünce şaşırıp kalmışlar.” cümlesi “büyük bir şaşkınlık içinde olmak” anlamında kullanılan “şaşıp kalmak” deyimini ile oluşturulmuştur. Erek metinde bu deyim anlamını içeren herhangi bir cümleye yer verilmediği görülmektedir. Yani kaynak metinde yer alan şema tamamen kaldırılmıştır.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		11	%4,4	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	0	%0,0	
	Erek Dile Uygun Aktarım	1	%1,8	
Yer Değiştirme		3	%6,4	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	13	%5,4	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	19	%6,7	
	Yan Cümle Düzeyinde	10	%4,1	
	Cümle Düzeyinde	3	%2,1	
	Paragraf Düzeyinde	5	%5,6	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	3	%7,5
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	7	%5,1
	Fiil Öbeği	Kişi	0	%0,0
		Zaman	6	%3,4
		Kip	5	%7,7
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen		0	%0,0
	Çekimli/Çekimsiz		3	%3,8
	Geçişli/Geçişsiz		2	%8,3
Cümle Yapısı Değişikliği		21	%7,0	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		17	%4,7	
Seviye Kaydırma		20	%6,0	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye		0	%0,0
	Sözcük Sırası Değişikliği		1	%2,3
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı		5	%10,9
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı		2	%15,4

Tablo 2.40. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.40. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.14.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
"...sana et pişirdim ." (s.286)	"Je t'ai confectionné un plat de viande." (p.154)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak dilde yer alan "pişirmek" fiili erek dile aynı anlamda "kullanılan "cuire" fiili ile aktarılmamış bu fiilin yakın eşanlamlısı olan "confectionner" fiili tercih edilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
"Deli-oğlan: «Koçmar-keleği et alacak" diye getirmiş oraya koca deveyi , kesmiş, taşların üstüne şöyle bölük bölük her bacağına bir taşın üstüne koymuş." (s.283)	"Alors le Fou égorgea son chameau sur la place même où il pensait avoir conclu le marché avec le lézard. Il mit l'animal en pièces, comme ça, et il en déposa chaque gigot, chaque épaule sur une pierre." (p.149)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Üst)	

Kaynak metinde yer alan "deve" sözcüğü erek metinde üst anlamlı "l'animal" sözcüğü ile aktararak "alt-üst anlamlı" bir aktarım örneklendirilmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Deli-oğlanı uyku tutmuyor. ” (s.287)	“Mais le Fou ne pouvait dormir.” (p.155)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Soyut-Somut)	

Kaynak cümlede yer alan “uykusunun gelmemesi” anlamında kullanılan “uyku tutmamak” mecazlı bir anlatım olup soyutlama yapılmış bir deyimdir. Erek metinde kaynak cümledeki deyim in gerçek anlamı ile anlam aktarıldığı görülmektedir. “Fakat Deli uyuyamıyordu.” şeklinde Türkçeye çevrilerek “soyuttan somuta değişim” meydana gelmiştir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Gidelim de getirelim.” (s.284)	“Venez me donner un coup de main. ” (p.151)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Somut-Soyut)	

Erek cümlede yer alan “un coup de main”, “bir şeye yardım etmek amacıyla el atmak” anlamında kullanılmaktadır. Somut bir anlatımın yer aldığı kaynak cümle, erek cümleye “un coup de main” deyimini ile aktarılmış ve bu kullanım ile “somuttan soyuta değişim” gerçekleştirilmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“ Az sonra bir kervan gelip yanlarına yüklerini indiriyor. Kervancılar yatıp uyuyorlar.” (s.286)	“Tard dans la soirée, comme ils étaient déjà endormis, une caravane vint s’arrêter au même endroit. ” (p.154)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Bu örnek hem genişletme hem daraltma örneğini içermektedir. Kaynak cümlede “az sonra” zaman zarfı kullanımı ile zamansal bir “daraltma”, erek cümlede ise “au même endroit” (aynı yerde) dolaylı tümleci kullanımı ile “genişletme” meydana gelmiştir. Erek cümle “Akşam geç vakit, onlar çoktan uydukları için aynı yerde bir kervan durmuş.” şeklinde Türkçeye çevrilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Ben gider; kadıyı getiririm. Kadı bölüştürsün parayı hakça.” (s.284)	“Je vais chercher le Kadi, dit-il. Lui seul doit partager cette somme entre nous. ” (p.151)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Erek cümle “Kadı’yı getireceğim, dedi. Bu meblağı aramızda sadece o paylaşmalıdır.” şeklinde Türkçeye aktarılır. Erek cümlede bulunan “cette somme entre nous” (aramızdaki bu miktar) ifadesi ile vurgu bu ifadeye kaydırılmıştır. Böylece “vurgu değişimi” meydana gelmiştir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Ben sizden ayrılacağım. Malımızı bölüşelim.” (s.283)	“Je veux prendre ma part de l’héritage et me séparer de vous. Donnez-moi tout ce qui me revient et laissez-moi aller.” (p.149)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

“Mirastan payımı almak ve sizden ayrılmak istiyorum. Bana ait olan her şeyi verin ve gitmeme izin verin/ gitmem için beni bırakın.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılan erek cümlede yer alan “Donnez-moi tout ce qui me revient et laissez-moi aller.” (Bana ait olan her şeyi verin ve gitmeme izin verin/ gitmem için beni bırakın.) cümlesinin eklenmesi “açıklama” yoluna gidildiğini göstermektedir. Serbest hareket edilerek erek okur için detaylı bir anlatım yöntemi tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Deli-oğlan çıkmış ağacın tepesine, armutları çırpmış, çırpmış.” (s.285)	“Il secoua les branches et fit tomber les poires.” (p.153)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde yer alan “çırpmak” sözcüğü halk ağzında kullanılan “dalından meyveyi düşürmek amacıyla sallamak” anlamında yan anlamıyla kullanılmış bir ifadedir. Erek metinde yer alan cümle “Dalları salladı ve armutları düşürdü.” şeklinde Türkçeye çevrilir ve “kaynak dilde mecazlı kullanım erek dilde gerçek anlamıyla kullanım” olarak ortaya çıkar.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Koşa koşa eve varmış, kardeşlerine demiş ki: “Eee, koca deveyi sattım ben. Paralar doldu kaldı. Gidelim de getirelim.” (s.284)	“-Frères, cria-t-il, j’ai vendu le vieux chameau. L’argent que j’ai reçu pour cette affaire, je l’ai laissé là-bas, car je ne peux l’emporter seul. Venez me donner un coup de main .” (p.151)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak dilde gerçek anlamı ile kullanılan ifadeye erek dilde “omuz verme, yardım” (Ağıldere, 2011, s. 80) anlamına gelen “donner un coup de main” deyiimi ile yer verilmiş ve “şema değişikliği”

örneklendirilmiştir. Kaynak dilde bağlamsal olarak bakıldığında anlaşılan yardım anlamı sözcüklerden sıyrılarak erek dilde bağlamın içerdiği anlam “donner un coup de main” deyimini ile verilmiştir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“İnmiş çukurun içine. Aşağıdan bağırmış yukardaki adamlara...” (s.285)	“On le laissa descendre. Une fois au fond, il se mit à crier. On prêta l’oreille... ” (p.152)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Erek metinde “merak edip dinlemek, işitmeye çalışmak, kulak vermek” (Devellioğlu, 1973, s. 272) anlamına gelen “prêter l’oreille” deyimine kaynak metinde yer verilmediği ve deyim anlamını içeren herhangi bir kullanımın da yer almadığı görülmektedir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Ordan gidiyorlar, bir şehire varıyorlar. Artık paraları da var ya, üst-baş düzüyorlar . Bir eve misafir iniyorlar.” (s.286)	“Ils arrivèrent à une ville où ils furent hébergés dans une maison bourgeoise.” (p.155)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak cümlede yer alan “üst-baş düzmek” deyimini “uygun kılık kıyafet giymek” anlamına gelmektedir. Erek dilde bu anlamın deyim ya da herhangi bir ifade ile verilmediği görülmektedir. Erek cümle “Saygın bir eve konuk oldukları şehre geldiler.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Erek dilde yer alan “bourgeoise” sözcüğü “kentsoylu, şehirli” anlamına gelmektedir.

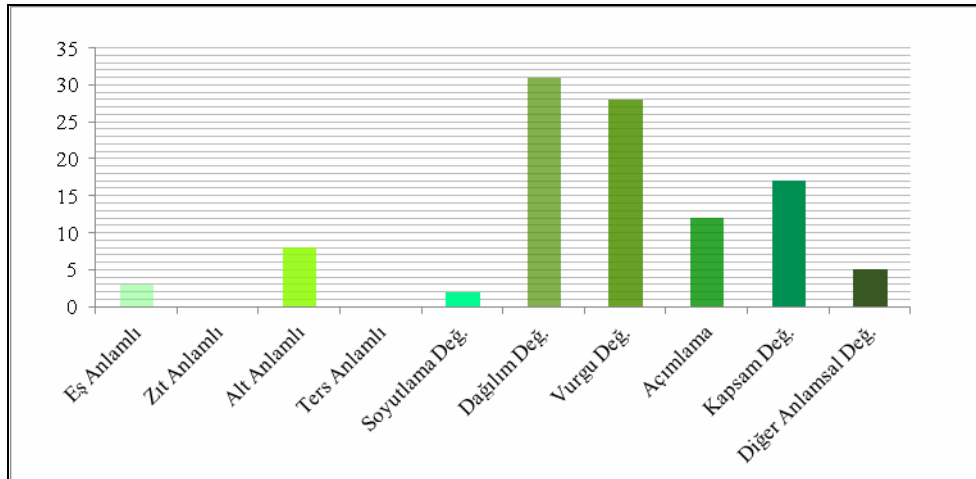
Örnek (12)

KM.	EM.
“İnmiş çukurun içine. Aşağıdan bağırmış yukardaki adamlara...” (s.285)	“On le laissa descendre. Une fois au fond, il se mit à crier... ” (p.152)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Erek metinde “başlamak” anlamında kullanılan “se mettre à” şeklinde kalıplaşmış bir ifade yer almaktadır. Kaynak metinde bu anlamı içeren herhangi bir kullanım söz konusu değildir. Fransızcada fiiller ile birlikte kalıplaşarak kullanılan edatlar farklı anlamlar içermektedir. Fransızcada “mettre” fiili “bir şeyi koymak, giymek” anlamına gelirken “se mettre à qqch” fiili “bir şeye başlamak” anlamına ve “se mettre à+infinitif verbe (matar fiil)” fiili de “... yapmaya başlamak” anlamına gelmektedir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		3	%10,3
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	2	%14,3
	Alt-Alt	6	%5,8
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	1	%7,7
	Somut- Soyut	1	%12,5
Dağılım Değişimi	Genişletme	20	%11,7
	Daraltma	11	%25,6
Vurgu Değişimi		28	%8,4
Açıklama		12	%4,5
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	0	%0,0
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	1	%3,0
	Mecaz-Gerçek	6	%4,4
	Gerçek-Mecaz	4	%16,7
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	3	%13,6
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	3	%4,1
Diğer Anlamsal Değişiklikler		5	%2,8

Tablo 2.41. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.41. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.14.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Allah Allah, bu neci, derlermiş dışardakiler.” (s.285)	“Ceux-ci s'étonnaient de ces questions.” (p.152)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

Kaynak cümlede yer alan “şaşıрма, hayret etme” gibi anlamlarda kullanılan kültüre özgü bir unsur olan “Allah Allah” ünlemi erek cümlede yer almamış ve “kültürel filtreleme/eleme” meydana gelmiştir. Fransızcada “Allah Allah, Olur şey değil.” anlamına gelen “Ah bon!” (Yalt, 1975, s. 54) deyimini bulunmasına rağmen erek metinde kullanılmadığı ve bu ünlemin anlamı, “şaşırmak” anlamına gelen “s'étonner” fiili ile verilerek ünlemin anlamsal olarak eşdeğeri ile sağlandığı görülmektedir. Erek cümlenin Türkçeye çevirisi “Bu sorulara çok şaşırdılar.” şeklinde yapılabilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Et alır mısın? demiş. Koçmar Keleş de şöyle şöyle eder, kafasını sallarmış.” (s.283)	“Veux-tu de la viande? lui demanda-t-il. Et le lézard secouait la tête, comme qui veut faire signe que ‘oui!’ ” (p.149)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

“Et ister misin? diye ona sordu. Ve kertenkele, “evet” demek ister gibi başını sallıyordu.” şeklinde Türkçeye çevrilen erek cümlede “...comme qui veut faire signe que ‘oui!’ ” “...evet demek ister gibi.” ifadesiyle kaynak cümlede yer alan “kafa sallamak” fiilinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla bu kullanımın “açıklık değişikliği” meydana getirdiği söylenebilir. Her iki kültürde de onaylamak anlamında kullanılabilen kafa sallamak sözcüksel ve anlamsal bir eşdeğerlik ile erek dile aktarılmış, ancak bu eylemin ne için yapıldığına dair erek okur için anlaşılabilirlik düzeyini artırmak amacıyla “secouer la tête” eylemi açıklanmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Kardeşleri de “nedir bu iş?” diye gelmişler bununla. Altınları görünce şaşır kalmışlar. Doldurmuşlar çuvalara, gitmişler, eve varmışlar. Bölüşecek olmuşlar altınları üç kardeş. Deli-oğlan demiş ki: «Ben gider; kadıyı getiririm. Kadı bölüşürsün parayı hakça.» Kadıyı, gitmiş, almış gelmiş Deli-oğlan.” (s.284)	“Ses Frères l’accompagnèrent. De l’or, ils remplirent plusieurs sacs qu’ils rapportèrent chez eux. Comme ils étaient trois frères, ils décidèrent de partager le trésor en en faisant trois lots; mais le Fou voulait faire les choses en parfaite équité. -Je vais chercher le Kadi, dit-il. Lui seul doit partager cette somme entre nous. Et il l’alla quérir.” (p.151)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme/Çıkarma)	

Bu örnekte hem ekleme hem çıkarma örneğini içeren cümleler yer almaktadır. Kaynak metinde yer alan “Kardeşleri de ‘nedir bu iş?’ diye gelmişler bununla. Altınları görünce şaşır kalmışlar.” cümlesi erek metne aktarılmayarak “çıkarma” örneğini; kaynak metinde yer almayıp erek metinde yer alan “Ses Frères l’accompagnèrent.” (Kardeşleri ona eşlik etti.) ve “...mais le Fou voulait faire les choses en parfaite équité.” (...ama Deli her şeyi tam bir adalet içinde yapmak istiyordu.) şeklinde iki cümle eklemesiyle “ekleme” örneğini oluşturmaktadır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Koçmar Keleş de şöyle şöyle eder, kafasını sallarmış.” (s.283)	“Et le lézard secouait la tête, comme qui veut faire signe que oui!” (p.149)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Halk ağzında yer alan “Koçmar Keleş” büyük kertenkele anlamında kullanılmaktadır. Standart Türkçede kullanılan “kertenkele” sözcüğünün anlamsal eşdeğeri ile erek dilde “le lézard” sözcüğü kullanılarak anlam aktarılmıştır.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Koca devenin parası işte geldi, diye düşünmüş, Deli-oğlan.” (s.284)	“ Volia le prix du vieux chameau! se disait notre Fou.” (p.151)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak cümle doğrudan anlatım cümlesi ve düz olumlu bir cümledir. Erek dildeki “İşte yaşlı devenin parası! dedi bizim aptal kendi kendine.” cümlesi ünlem ve eksilteli bir cümledir. Dolayısıyla bu tür bir değişiklik “yer değiştirme” örneğini oluşturmaktadır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Babalarından bir koca deve kalmışmış...” (s.283)	“Ils avaient hérité d’un vieux chameau. ” (p.149)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak metinde yer alan cümledeki “bir koca deve” sıfat tamlamasında “koca” sıfatı ile kastedilen kocaman mı yaşlı mı belirsizdir, ancak metnin çevirmeni de yazanı olduğundan daha yerinde bir karar aldığı düşünülebilir. Fransızcaya aktarımı “vieux” (yaşlı) sıfatı ile gerçekleştirilmiş ve “metin düzeyi değişikliği” ortaya çıkmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Kardeş, sofrada çok ekmek yeme, ayıp olur. ” (s.286)	“Tu ne devrais pas manger beaucoup...” (p.155)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “ayıp olur” ünlemi bir uyarma, ikaz anlamı taşımaktadır. Bu ifade erek dile aktarılmayarak “cümle kısmi çevirisi” meydana gelmiştir. Erek cümle Türkçeye “Çok yememelisin.” anlamına gelen bir çeviri ile aktarılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Kepenek” (s.285)	“Képenek” “Houpelande de berger, sans manches, faite de feutre.” (p.153)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Türkçede “çobanların soğuk havalarda hayvanlarını otlatırken giydikleri giysi” anlamına gelen “kepenek” sözcüğü için erek dilde aynı sayfada bir dipnot ile sözcük açıklanmıştır. Dipnotta yer alan bilgi Türkçeye “Kolsuz, keçeden yapılmış çok bol, uzun ve sıcak tutan çoban ceket, şeklinde çevrilir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Sonra o koca keçinin boynuzundaki armutları almış, birini kendi yemiş, birini de keçiye vermiş, bölüşmüşler, hani.” (s.285)	“Il enleva les deux poires des cornes du vieux bouc, il en mangea une et donna l’autre à la bête, comme s’il voulait partager avec elle et la récompenser de l’avoir écouté. ” (p.153)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

“Yaşlı keçinin boynuzlarından iki armudu aldı, birini yedi, diğerini hayvana verdi, sanki onunla paylaşmaya değermiş ve onu dinlediği için ödüllendirmiş gibi.” şeklinde Türkçeye aktarılan erek cümlede “comme s’il voulait partager avec elle et la récompenser de l’avoir écouté.” (sanki onunla paylaşmaya değermiş ve onu dinlediği için ödüllendirmiş gibi.) yan cümlesi ile daha önceki cümlenin nedeni anlamında yorumlanarak verilmiştir. “Comme si” (-miş gibi, sanki) bağlacı ile önceki cümleye ilgi çekerek yorumlanmıştır.

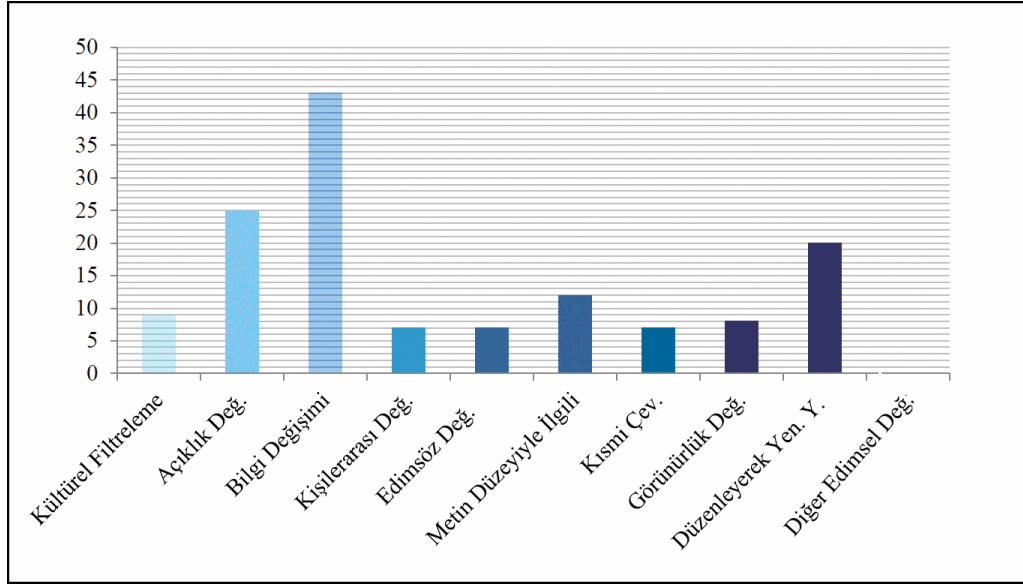
Örnek (10)

KM.	EM.
“Ben sizden ayrılacağım. Malımızı bölüşelim.” (s.283)	“Je veux prendre 253 apart de l’héritage et me séparer de vous.” (p.149)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Kaynak metinde iki ayrı yargı ile verilen anlam erek dile “et” (ve) bağlacı kullanılarak aktarılmıştır. Erek cümle şu şekilde Türkçeye aktarılır: “Mirastan payımı almak ve sizden ayrılmak istiyorum.” Bu örnek “düzenleyerek yeniden yazma stratejisi”ni örneklemektedir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	9	%3,2	
Açıklık Değişikliği	25	%12,6	
Bilgi Değişimi	Ekleme	22	%4,7
	Çıkarma	21	%8,7
Kişilerarası Değişim	7	%5,7	
Edimsöz Değişikliği	7	%4,8	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	12	%7,5	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	0	%0,0
	Cümle Kısmi Çevirisi	7	%8,0
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	3	%3,2
	Yorum Cümleleri	5	%4,3
Düzenleyerek Yeniden Yazma	20	%6,9	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.42. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.42. Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.15. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu (Kéloghlan et Le Renard) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.15.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“İşte oğlumuzu gördün.” (s.269)	“Eh bien, tu as vu notre fils.” (p.159)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak cümle erek dile sözcüksel ve anlamsal eşdeğerlik sağlanarak “birebir çeviri” ile aktarılmıştır. Erek cümle “Pekâlâ, oğlumuzu gördün.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Bir vakit bir Keloğlan varmış. Bu Keloğlan bir değirmenciye çırak durmuş. (s.267)	“Il y avait une fois un Kéloghlan qui servait un meunier comme apprenti...” (p.157)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Özgün metinde yer alan “Keloğlan” adı kaynak kültüre özgü bir unsur olup erek dile de “Kéloghlan” şeklinde erek dil sesletim kurallarına uygun olarak aktarılmıştır. Sessel olarak erek dile uygun şekilde aktarılan bir “ödünçleme” örneğini oluşturmaktadır. Bu şekilde sessel benzerlik yaratılarak aktarılan sözcük ile kaynak kültüre özgü bir unsurun erek dilde de tanıtılmasının amaçlandığı söylenebilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Ben bu gece burayı bekleyim de unu kimin çaldığını sana haber vereyim, diyor.” (s.267)	“-Ce soir je vais surveiller l’endroit pour surprendre le voleur et te le dénoncer.” (p.157)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak cümlede “-dik, -dik” sıfat-fiil ekiyle “çaldığı” şeklinde oluşturulmuş “çal-mak” fiili kullanılmıştır. Erek cümlede “le voleur” sözcüğü “hırsız, çalan” anlamına gelmektedir. Kaynak metinde kullanılan fiilimsi erek metinde ad olarak kullanılmış ve “yer değiştirme değişikliği” meydana gelmiştir. Erek cümle Türkçeye şu şekilde aktarılır: “Bu akşam hırsızın enselemek için yerini gözetleyeceğim ve onu sana bildireceğim.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Padişah elbisenin ceplerine üç yüz sarı lira koymuş, güvey harcasın diye. (s.268)	“Le Padichah avait eu soin, cette fois, de mettre trois cent livres d’or dans les poches de l’habit, pour que son gendre dispose de quelque argent...” (p.159)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak cümlede “damat” anlamında kullanılan halk ağzına özgü bir kullanım olan “güvey” sözcüğü erek cümlede “son gendre” (onun damadı) şeklinde iyelik sıfatı (l’adjectif possessif) kullanılarak aktarılmış ve “sözcük düzeyinde birim kaydırma” ortaya çıkmıştır. Özgün cümlede yer alan “güvey” sözcüğü için metinsel bağlama bakıldığında “onun güveyi” anlamı çıkmaktadır. Dilsel

kullanım farklılığından dolayı iyelik sıfatı (l'adjectif possessif) kullanılmasa da Türkçede bu anlam çıkmaktadır, ancak Fransızcada zorunlu olarak iyelik sıfatı kullanmak gerekmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Keloğlan'ın karısı: Eyvah, beyimin tilkisi öldü, diye ağlayıp sızlıyor.” (s.270)	“Hélas, disait-elle en pleurant à chaudes larmes, le Renard chéri de mon Prince est mort...” (p.161)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “beyimin tilkisi” belirtili ad tamlaması erek dilde “le Renard chéri de mon Prince” (Prensimin sevgili tilkisi) şeklinde “sevgili tilki” sıfat tamlamasına “prensimin” sözcüğünün eklenmesiyle belirtili ad tamlaması oluşturularak aktarılmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Keloğlan ambara baksa ki hiç hak atılmamış gibi bom boş duruyor.” (s.267)	“Mais que constate Kéloghlan? Le grenier était vide comme si rien n’y était entré.” (p.157)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

-Ki’li bir yan cümleden oluşan kaynak cümle erek dilde “Ama Keloğlan ne gözlemliyor? Tavan arası sanki içine hiçbir şey girmemiş gibi boştu.” anlamına gelen “Mais que constate Kéloghlan? Le grenier était vide comme si rien n’y était entré.” devrik bir soru cümlesi ve olumlu bir düz cümle ile çevrilmiş ve “yan cümle düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturmuştur. Kaynak metindeki cümle için Fransızcada şu şekilde bir çeviri önerilebilir: “Lorsque Kéloghlan regarda le lieu de stockage, il constata l’endroit comme s’il était complètement vide.”

Örnek (7)

KM.	EM.
“Bir vakit bir Keloğlan varmış. Bu Keloğlan bir değirmenciye çırak durmuş.” (s.267)	“Il y avait une fois un Kéloghlan qui servait un meunier comme apprenti.” (p.157)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yüklemi ve öznesi bulunan iki ayrı cümle yer almaktadır. Erek metinde ise ilgi zamiri (le pronom relatif) “qui” ile birleştirilmiş aynı anlama gelen tek cümle ile anlam aktarılmış ve “cümle düzeyinde birim kaydırma” örneği oluşturulmuştur. Erek dildeki bu cümle Türkçeye şu şekilde aktarılır: “Bir zamanlar bir değirmenciye çırak olarak hizmet eden bir Keloğlan varmış.” Ayrıca bu örnekte yazı dilinde kullanımı yaygın olmayan halk ağzında yer alan “hizmet etmek, çalışmak” anlamına gelen “...durmuş” şeklinde bir kullanımda bulunmaktadır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Tilkiler can hevliyle kuyruklarına asılıyorlar, kopartan kaçıyor. Hepsi kuyruksuz kalıyor.” (s.271)	“A ce cri d’alarme, tous les renards, sans se soucier de leur queue fortement attachée, ne pensèrent qu’à détaler, et ils tiraient si bien qu’à tous la queue se rompit.” (p.163)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metindeki paragraf erek dile tek cümle ile aktarılmış ve “paragraf düzeyinde birim kaydırma” meydana gelmiştir. Erekle cümle Türkçeye “Bu korku çılgılığı üzerine, tüm tilkiler, güçlü bir şekilde bağlı kuyruklarından endişe duymadan, sadece kaçmayı düşündüler ve o kadar güçlü çektiler ki, hepsinin kuyrukları koptu.” şeklinde aktarılır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Ne ağlamayayım? Senin sevgili Tilkin öldü, onun için ağlıyorum.” (s.270)	“Comment ne pleurerai-je pas? Ton Renard chéri est mort.” (p.161)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Diller sözdizimsel olarak farklı özelliklere sahiptir. Kaynak cümlede yer alan “senin sevgili Tilkin” ifadesi hem iyelik sıfatı (le pronom possessif) hem de niteleme sıfatının (l’adjectif qualificatif) kullanımı ile “iyelik sıfatı+niteleme sıfatı+ad” (le pronom possessif+l’adjectif qualificatif) şeklinde oluşmuş bir sıfat tamlamasıdır. Erekle dile sözcüksel ve anlamsal olarak eşdeğer bir kullanım ile aktarılmıştır. Fransızcanın sözdizimsel kullanımına göre “iyelik sıfatı+ad+niteleme sıfatı” şeklinde bir sıralamaya göre oluşturulmuştur.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Ah kardeşler, diyor, ben de böyle bir tuzağa düştüm de kuyruğumu koparttılar. ” (s.271)	“Eh bien, frères, leur dit-il, moi j’ai été dupe d’un homme et j’ai perdu ma queue à l’affaire.” (p.163)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Kaynak cümlede “kuyruğun kopartılması” eylemi gizli bir özne olan “onlar” tarafından gerçekleştirilmiştir, ancak erek dilde yer alan “je” (ben) kişi zamirinin eylemi gerçekleştiren olduğu görülmektedir. Kaynak metinde “kuyruğun koparılması” “onlar” öznesi tarafından gerçekleştirilirken erek metinde “kuyruğun kaybedilmesi” “ben” öznesi tarafından meydana gelmiştir. Böylece “fiil öbeğinde kişi değişikliğini” örneklendiren bir kullanım söz konusudur. Erekle cümle Türkçeye “Peki

kardeşlerim, dedi onlara, bir adam tarafından aldatıldım ve bu işte kuyruğumu kaybettim.” şeklinde çevrilir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Tilki gidiyor ; Yemen Padişahına diyor ki: Çimenci Padişahının oğluna senin kızını almak için dünür geldim .” (s.267)	“Celui-ci alla trouver le Padichah du Yémen: Je viens , lui dit-il, en messenger te demander la main de ta fille pour le fils du Padichah des Herbiers.” (p.157)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak cümlede “şimdiki zaman -(i)yor” (gidiyor) ve “-di’li geçmiş zaman” (geldim) ile çekimlenmiş iki cümle yer almaktadır. Erek cümlede ise “gitmek” anlamındaki “aller” fiili “geçmiş zaman” (le passé simple) ve 3. tekil şahıs ile çekimlenmiş “alla” şeklinde; “gelmek” anlamında kullanılan “venir” fiili ise “je” (ben) öznesi ile “viens” şeklinde çekimlenmiştir. Böylece “fiil öbeğinde zaman değişikliği” meydana gelmiştir. Erek cümle “Sonuncusu Yemen Padişahını bulmaya gitti: Çimenci Padişahının oğluna senin kızını evlendirmek için istemeye bir haberci olarak geldim, dedi.” şeklinde Türkçeye çevrilir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Padişah: Çimenci Padişahının oğlunu ben de bir göreyim , ona göre... diyor.” (s.268)	“Le Padichah lui répondit: -Laisse-moi d’abord voir le fils du Padichah des Herbiers...” (p.167)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kip Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan “-e, -a” istek kipi ile kurulmuş cümle erek dile “emir kipi” (le mode impératif) kullanılarak aktarılmıştır. Dolayısıyla bu kullanım “fiil öbeğinde kip değişimini” örneklendirmektedir. Erek dildeki cümle “Padişah cevap verdi: -Önce Çimenci Padişahının oğlunu görmeme izin ver.” şeklinde Türkçeye aktarılır.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Padişah hemen bir kat elbise yaptırıyor, güveyisi olacak Çimenci Padişahının oğlu için.” (s.268)	“Le padichah fit confectionner un habit qui fut apporté aussitât au Renard.” (p.158)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken-Edilgen)	

Kaynak cümle etken bir yapıda oluşturulmuş bir cümledir. “Padişah, Tilki’ye hemen getirilecek bir giysi yaptırdı.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılan erek cümle edilgen bir yapıda oluşturulmuştur. Bu kullanım “etken-edilgen yapıyı” örneklendirmektedir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Bunu görünce Keloğlan değirmenciye gidiyor: Ben bu gece burayı bekleyim de unu kimin çaldığını sana haber vereyim, diyor.” (s.267)	“Il dit alors au meunier: -Ce soir je vais surveiller l’endroit pour surprendre le voleur et te le dénoncer .” (p.157)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Kaynak cümlede yargı bildiren fiiller çekimli olarak kullanılmışken dillerin kendine özgü kullanımlarından dolayı erek dile “surveiller”, “surprendre” ve “dénoncer” fiilleri çekimsiz bir şekilde kullanılmış ve “çekimli-çekimsiz yapıyı” oluşturan bir örnek meydana gelmiştir. “Surveiller” fiilinin çekimsiz halde kullanımı “yakın gelecek zaman”da (le futur proche)⁷² kullanılan fiilin mastar fiil şeklinde kullanılmasından kaynaklanmaktadır. “Surprendre” fiilinin çekimsiz halde kullanımı “amaç bildiren” “pour+infinitif verbe” (mastar fiil) kalıbından dolayı ve “dénoncer” fiilinin çekimsiz halde kullanımı ise “et” (ve) bağlacıyla aynı bağlaç olan “pour” bağlacına bağlanmasından kaynaklıdır.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Şimdi kızı verip vermeyeceğinden cevap isteriz, diyor.” (s.269)	“Nous attendons maintenant ta décision au sujet de la main de ta fille , que tu l’accordes ou non.” (p.159)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan bu cümle erek dile aktarılırken “ta décision” (senin kararını) ve “la main de” (evlenmek için birinden istemek) deyiminin kullanımıyla aktarılmış ve dolayısıyla bu kullanım “cümle yapısı değişikliği”ni meydana getirmiştir. Erek cümle “Kabul etseniz de etmeseniz de, kızınızı evlilik için verme kararınızı şimdi bekliyoruz.” şeklinde Türkçeye çevrilir. Ayrıca Fransızcada “Biriyle evlenmek istemek” anlamına gelen “demander la main de qqn” (Yalt, 1975, s. 176) şeklinde yer alan bir deyim de bulunmaktadır.

⁷² Fransızcada “le futur proche” (yakın gelecek zaman), “aller” (gitmek) fiilinin şimdiki zaman (le présent) çekimi ve mastar fiil (l’infinitif verbe) ile oluşturulur ve bir eylemin yakın gelecekte gerçekleşeceği anlamını taşır (Delatour ve diğerleri, 2004, s. 131). (“aller” fiili öznelerle göre sırasıyla “vais, vas, va, allons, allez, vont)

Örnek (16)

KM.	EM.
“ Tilkiler razı oluyorlar. Bizimki her birini kuyruğundan birer kütüğe bağlıyor. Çıkıyor tepeye...” (s.271)	“Entendu, répondirent les autres . Notre Renard attacha tous ses compagnons par la queue bien solidement; lui-même monta au haut de la côte.” (p.163)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “tilkiler” sözcüğü erek dile “les autres” (diğerleri) belgisiz zamir (le pronom indefini) ile aktarılmıştır. Kaynak dilde yer alan “-ki” ekini almış 1. çoğul şahıs zamiri “bizimki” erek dilde “Notre Renard” (bizim tilki) şeklinde 1. çoğul şahıs zamiri “notre” ve ad olan “Renard” sözcüğünün kullanımı ile ad tamlaması (le complément du nom) şeklinde aktarılmıştır. Bu değişiklik “tutarlılık değişikliği”ni meydana getirmiştir.

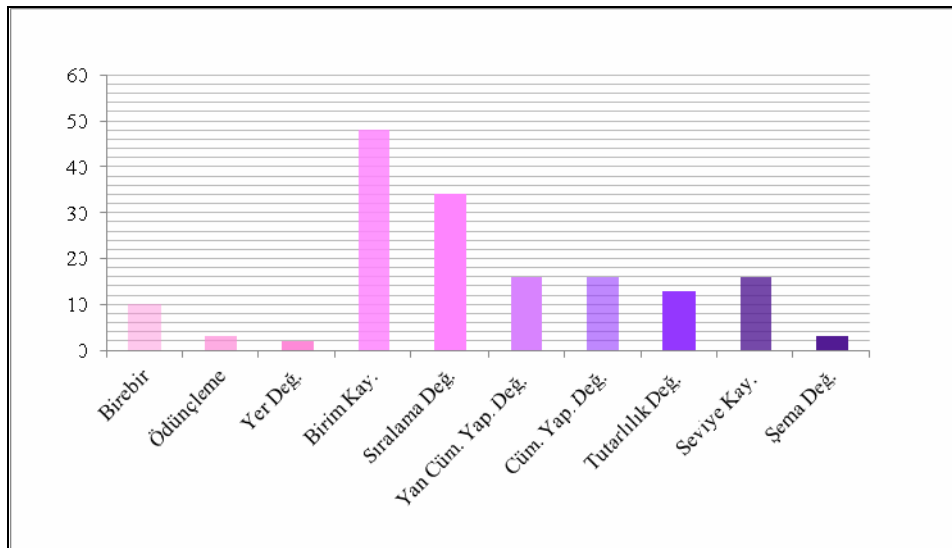
Örnek (17)

KM.	EM.
“Geliyor Keloğlan'ın yanına, diyor ki: «Küllüklerden birkaç tane fes topla.» Keloğlan küllüklerden fesleri toplayıp tilkiyle birlikte yola revân oluyorlar.” (s.268)	“Il vint près de Kéloghlan: -Va ramasser tous les vieux bonnets jetés dans les amas d’ordures et dans les poubelles, lui dit-il. Ce que fit Kéloghlan . Ensuite tous deux se mirent en route.” (p.158)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Özgün metinde yer alan “Keloğlan küllüklerden fesleri toplayıp...” yan cümlesi kendisinden önce gelen cümledeki yargının Keloğlan tarafından gerçekleştirildiğini belirtir. Erek dilde ise “Ce que fit Kéloghlan” (Keloğlan yaptı.) şeklinde bir cümle ile kendisinden önceki cümleyi tekrar etmeyerek eylemin gerçekleştirildiğini belirten bir cümle kullanılarak anlam aktarılmıştır. Bu tür bir kullanım sözcüksel düzeyde “seviye kaydırma”yı örneklendirmektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		10	%4,0	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	0	%0,0	
	Erek Dile Uygun Aktarım	3	%5,3	
Yer Değiştirme		2	%4,3	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	14	%5,8	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	18	%6,3	
	Yan Cümle Düzeyinde	5	%2,0	
	Cümle Düzeyinde	4	%2,8	
	Paragraf Düzeyinde	7	%7,8	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	5	%12,5
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	6	%4,4
	Fiil Öbeği	Kişi	4	%10,0
		Zaman	14	%8,0
		Kip	5	%7,7
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	4	%14,8	
	Çekimli/Çekimsiz	12	%15,4	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		16	%5,4	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		13	%3,6	
Seviye Kaydırma		16	%4,8	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	0	%0,0	
	Sözcük Sırası Değişikliği	1	%2,3	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	2	%4,3	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.43. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.43. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.15.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Tilki içerden bir teneke gazyağı getiriyor, otluğun üstüne döküyor, otluğa bir ateş geçiriyor.” (s.269)	“Le Renard alors alla quérir un bidon de petrole qu’il versa sur le foin et il y mit le feu.” (p.159)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak dilde yer alan “getirmek” fiili erek dilde “apporter” fiili ile aynı anlamdadır. Erek dilde ise anlam oluşturulurken bu sözcük tercih edilmemiş yakın eşanlamlı bir sözcük olan “aller querir” sözcüğü tercih edilmiştir. Fransızcada “querir” fiili sadece çekimsiz olarak mastar halde (l’infinif verbe) kullanılan bir fiildir (Le Robert Micro , 2018, s. 1175).

Örnek (2)

KM.	EM.
“Tilki başlıyor yalvarmaya...” (s.267)	“ La bête le supplia...” (p.157)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Üst)	

Kaynak cümlede yer alan “tilki” sözcüğü erek dilde “la bête” (hayvan) sözcüğü ile aktarılmış ve “alt-üst anlam” içeren bir örnek meydana gelmiştir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Ey Keloğlan, diye sesleniyor, sana iyilik yaptık ama, yanamadık. ” (s.270)	“-Eh bien, Kéloghlan, tu m’as bien récompensé de tout ce que j’ai fait pour toi... dit-il avec amertume. Puis il s’en alla.” (p.161)
Kullanılan Strateji: Ters Anlamlı	

Kaynak dilde yer alan “yanamadık” sözcüğünün ters anlamlısı olarak ele alınabilen “mükâfatlandırmak” anlamına gelen “récompenser” sözcüğünün erek dilde kullanılarak anlamın aktarıldığı görülmektedir. Erek dilde yer alan cümle “Pekâlâ, Keloğlan, senin için yaptığım her şey için beni çok iyi mükâfatlandırdın... dedi acı acı. Sonra çekip gitti.” şeklinde Türkçeye aktarılır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Geliyor Keloğlan'ın yanına, diyor ki: Küllüklerden birkaç tane fes topla.” (s.268)	“Il vint près de Kéloghlan: Va ramasser tous les vieux bonnets jetés dans les amas d'ordures et dans les poubelles , lui dit-il.” (p.158)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

“Keloğlan'ın yanına geldi: Git çöp yığınlarına ve çöp kutularına atılan bütün eski kepleri topla, dedi ona.” şeklinde Türkçeye çevrilen erek cümledeki “dans les amas d'ordures et dans les poubelles” (çöp yığınlarına ve çöp kutularına) şeklindeki ilave ile “genişletme” meydana gelmiştir. Bu şekilde anlamsal olarak özgün metne sadık kalınmadığını söylemek mümkündür.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Tilki Çimenci Padişahının oğlunu getirmek üzere, sözde , dönüyor.” (s.268)	“Le Renard s'en retourna pour ramener le fils du padichah des Herbiers.” (p.158)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

Kaynak metinde yer alan “sözde” ifadesi erek dil Fransızcada “censé” ya da “soit disant” şeklinde ifade edilir. Bu ifadeye çeviride yer verilmeyerek “daraltma” yoluna gidilmiştir. Kaynak cümle erek dile “Il est censé retourner pour amener le fils du padichah des Herbiers.” şeklinde aktarılsaydı anlamsal ve sözcüksel olarak eşdeğer bir aktarım gerçekleşmiş olurdu.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Damadın olacak Çimenci Padişahının oğluyla birlikte gelen adamları ırmak aldı götürdü. Çimenci Padişahının oğlunu zor kurtardım... ” (s.268)	“Ton futur gendre, le fils du padichah des Herbiers a été emporté avec ses compagnons par les eaux , je n'ai pu sauver que le Prince.” (p.158)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişikliği	

Erek cümle Türkçeye “Müstakbel damadın, Çimenci Padişahının oğlu, arkadaşlarıyla birlikte sulara sürüklendi, ben sadece Prens'i kurtarabildim.” şeklinde çevrilebilir. Erek dilde “sadece” anlamında kullanılan “ne... que” kalıbı eklenerek vurgu bu ifadenin üzerine çekilmiş ve “vurgu değişikliği” örneklendirilmiştir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Hanım, bu tilkidir. Hiç tilkinin sözüne inanılır mı? Ben bir Keloğlan olsam bu apartumanları falan nasıl yaptırabilirim?” (s.270)	“Voyons ma femme, serais-tu assez naïve pour croire aux paroles d’un Renard; ce n’est qu’un renard, après tout... Comment veux-tu, qu’étant Kéloghlan, j’eusse eu tous ces palais et ces appartements, et tout...” (p.162)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Kaynak cümle erek dile çevrilirken anlamın daha detaylandırılarak erek okuyucuya sunulduğu ve “açıklama” yapıldığı görülmektedir. Erek metin “Hadi karıcığım, bir Tilkinin sözlerine inanacak kadar saf mısın; Ne de olsa o sadece bir tilki. Ben Keloğlan olsam nasıl olur da bütün bu saraylara, dairelere ve her şeye sahip olabilirim.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Erek okurun anlayabileceği şekilde kaynak cümledeki sözcük doğrudan aktarılmamış metin içinde farklı bir yapıda üretilmiştir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Böyle diyip Keloğlan tutuyor Tilki’nin kuyruğundan, dışarı atacak, Tilki’nin kuyruğu kopuyor, adamın elinde kalıyor. ” (s.270)	“Et saisissant l’animal par la queue, il voulait le flanquer de hors; mais la queue rompit et resta dans la main de Kéloghlan.” (p.161)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde yer alan “elinde kalmak” deyimini “birinin ya da bir eşyanın zarar görmesi” anlamında kullanılan bir deyimdir. Erek dilde “rester dans la main” deyimini de kaynak kültürdeki anlamıyla kullanılan bir deyimdir. Sözcüksel ve anlamsal eşdeğer bir deyim kullanılarak çeviri gerçekleştirilmiştir. Hem anlamsal hem de sözcüksel eşdeğerlik sağlanmıştır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Keloğlan’ın karısı: “Eyvah, beyimin tilkisi öldü.” diye ağlayıp sızlıyor. ” (s.270)	“-Hélas, disait-elle en pleurant à chaudes larmes , le Renard chéri de mon Prince est mort...” (p.161)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak kültürde yer alan “ağlayıp sızlamak” deyimini “çok fazla ağlamak” anlamına gelmektedir. Fransızcada anlamsal eşdeğerliğin ön planda tutulduğu “çok ağlamak, iki gözü iki çeşme ağlamak, hüngür hüngür ağlamak, çok gözyaşı dökmek” (Devellioğlu, 1973, s. 258) anlamına gelen kaynak deyimine benzer erek kültüre özgü bir deyim olan “pleurer à chaudes larmes” deyimini ile karşılık bulmuştur.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Tilkiler can hevliyle kuyruklarına asılıyorlar, kopartan kaçıyor.” (s.271)	“...tous les renards, sans se soucier de leur queue fortement attachée, ne pensèrent qu’à détaler...” (p.163)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Arapça kökenli bir sözcük olan “hevl” sözcüğü korku anlamına gelmektedir. Arapçadan Türkçeye “havli” olarak geçen sözcük ile oluşmuş kaynak metinde yer alan “can havli” deyimini kendini, canını kurtarmak korkusu ile gösterilen güçlü tepki” (Aksoy, 2019, s. 672) anlamına gelmektedir. Ereğ cümle “Bütün tilkiler, sıkı sıkıya bağlı kuyruklarına aldırmadan, sadece kaçmayı düşündüler.” şeklinde Türkçeye çevrilir. Kaynak dilde yer alan mecaz anlam ereğ dilde “aldırmadan” anlamında kullanılan “sans se soucier” ifadesiyle verilmiştir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Bunu duyan Yemen Padişahının kızı: Eyvah, benim kocam demek ki bir Keloğlanmış. Beni bu adama gelin getirdiler diye ağlamaya başlıyor.” (s.270)	“Ces paroles firent verser des larmes à la Princesse. Elle pensait, déçue: C’était donc un Kéloghlan !... et pour un pareil mari j’ai quitté le palais de mon père, hélas !...” (p.161)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak dilde yer alan “ağlamak” fiili ereğ dile “gözyaşı dökmek” anlamına gelen “verser des larmes” deyimini ile aktarılmıştır. Kaynak dilde gerçek anlamıyla kullanılan sözcük ereğ dilde mecaz anlam içeren “gözyaşı dökmek, ağlamak” anlamına gelen kaynak dilde yer alan anlam ile örtüşen “verser des larmes” deyimini tercih edilerek aktarılmıştır. “Dökmek” anlamına gelen “verser” sözcüğünün yan anlamı (la connotation) kullanılarak oluşturulan deyim ile ereğ okur ve ereğ kültürün ön planda tutularak aktarımın yapıldığı görülmektedir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Çifteyi alıp Tilkiyi vurmaya çıkıyor dışarı...” (s.270)	“Il prit son fusil et courut à la poursuite de l’animal, il voulait le tuer pour de bon .” (p.162)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

“Tüfeği aldı ve hayvanın peşinden koştu, onu gerçekten öldürmek istiyordu.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılan ereğ cümlede “gerçekten” anlamına gelen “pour de bon” (Gürün, 1975, s. 514) deyimini ile anlam aktarılmıştır. Kaynak cümlede bu anlama gelen herhangi bir kullanımın yer almadığı görülmektedir.

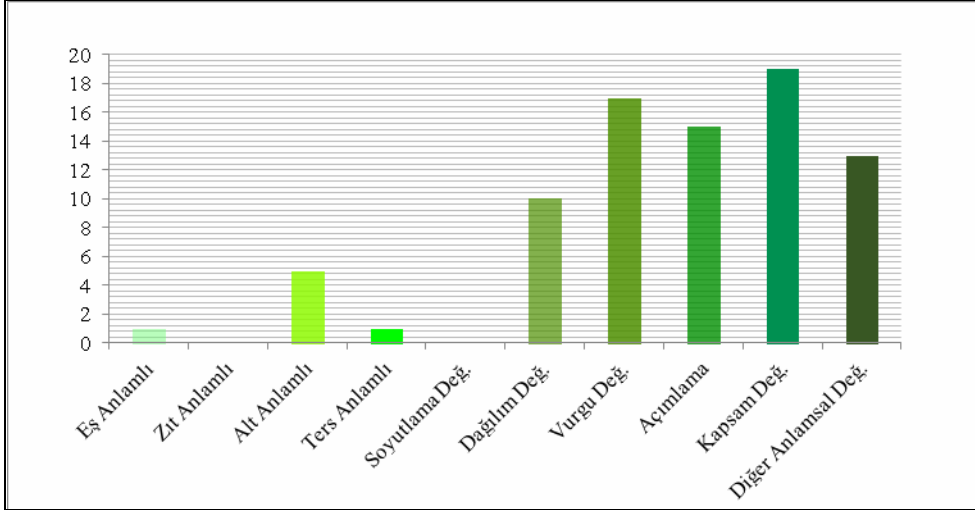
Örnek (13)

KM.	EM.
“Annemle babam aklıma geldi de onun için ağlıyorum.” (s.270)	“-Oh, ce n’est rien... J’ai pensé à mon père et à ma mère qui me manquent...” (p.162)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak cümlede yer alan “hatırlamak” anlamına gelen “akla gelmek” deyimini erek dilde “düşünmek” anlamında kullanılan “penser à” fiili ile aktarılmıştır. Akla gelmek deyimini mecaz bir kullanıma sahipken düşünmek gerçek anlamıyla kullanılan bir sözcüktür. Kaynak dilde yer alan deyimnin gerçek anlamı erek dilin sınırlarında en yakın anlamı kullanılarak aktarılmıştır.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		1	%3,4
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	2	%14,3
	Alt-Alt	3	%2,9
Ters Anlamlı		1	%8,3
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	6	%3,5
	Daraltma	4	%9,3
Vurgu Değişimi		17	%5,1
Açıklama		15	%5,7
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	3	%6,8
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	1	%3,0
	Mecaz-Gerçek	9	%6,7
	Gerçek-Mecaz	1	%4,2
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	1	%4,5
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	4	%5,5
Diğer Anlamsal Değişiklikler		13	%7,3

Tablo 2.44. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.44. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.15.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Haydi Allahısmarladık.” (s.271)	“Adieu!...” (p.163)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/ Eleme	

Kaynak kültürde yer alan “Allahısmarladık” ifadesi “ayrılırken gidenin kalan kişiye söylediği iyi bir temenni” anlamında kullanılan bir ifadedir. Erek dile anlamsal karşılığına yakın bir ifade olan “adieu” (hoşçakal) sözcüğüyle aktarılmıştır. Dolayısıyla özgün masala sadık kalınmamış bu kültüre özgü ifade için erek okur odaklı bir aktarım tercih edilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Padişah: Çimenci Padişahının oğlunu ben de bir göreyim, ona göre...diyor.” (s.268)	“Le Padichah lui répondit: -Laisse-moi d’abord voir le fils du Padichah des Herbiens, pour que je puisse dire si je lui donne ma fille ou non. ” (p.157)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Erek dilde yer alan cümle “Padişah cevap verdi: Kızımı ona verip vermeyeceğimi söyleyebilmem için önce Çimenci Padişahının oğlunu göreyim.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. “...pour que je puisse dire si je lui donne ma fille ou non.” (kızımı ona verip vermeyeceğimi söyleyebilirim) ifadesi “açıklık değişikliği”ni örneklediren bir kullanımdır. Kaynak cümlede yer alan “ona göre” yani görmesine bağlı olarak, gerçekleşecek durumu erek dilde eylemin sonucunda gerçekleşen bir sonuç cümlesi olarak aktarmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Padişah hemen bir kat elbise yaptırıyor, güveyisi olacak Çimenci Padişahının oğlu için.” (s.268)	“Le padichah fit confectionner un habit qui fut apporté aussitôt au Renard. -Voici le vêtement du Prince des Herbiers, le futur gendre de notre Souverain, lui dirent les gens de la Cour. ” (p.158)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Özgün metinde yer almamasına rağmen erek dile “Voici le vêtement du Prince des Herbiers, le futur gendre de notre Souverain, lui dirent les gens de la Cour.” cümlesi eklenerek anlam aktarılmıştır. Erek metne eklenen cümle Türkçeye “Saray halkı ona, Hükümdarımızın müstakbel damadı Çimenci Padişahı’nın giysilerinin burada olduğunu söyledi.” şeklinde çevrilebilir. Kaynak metinde yer almayan bilginin erek okur için ek bilgi verme ihtiyacından kaynaklandığı söylenebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“ Tilki adamlarla Keloğlan’ın yanına geliyor , elbiseyi giydireyorlar. Keloğlan hem yürür, hem de yanını böğrünü yoklarmış, böyle güzel elbise giymeye alışık değil...” (s.268)	“Le Renard s’en fut habiller Kéloghlan. Après quoi tous deux vinrent au palais. Kéloghlan ne faisait autre chose que de regarder et tâter son bel habit.” (p.158)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak cümlede yer alan “Tilki adamlarla Keloğlan’ın yanına geliyor.” cümlesine erek dilde yer verilmeye gerek duyulmamış ve “çıkarma”yı örneklendiren bir cümle oluşturulmuştur. Erek cümle “Tilki Keloğlan’ı giydirmeye gitti. Bunun üzerine ikisi de saraya geldi. Keloğlan, güzel kıyafetini izlemekten ve hissetmekten başka bir şey yapmadı.” şeklinde çevrilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Ben bir Keloğlan olsam bu apartumanları falan nasıl yaptırabilirim?” (s.270)	“Comment veux-tu, qu’étant Kéloghlan, j’eusse eu tous ces palais et ces appartements, et tout...” (p.162)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak dilde “apartmanları” sözcüğü “apartumanları” şeklinde halk ağzına özgü bir kullanım ile kaynak metinde yer almıştır. Erek dilde “ces appartements” şeklinde yer almış ve kaynak dildeki değişime benzer bir değişim yapılmamıştır. Böylece “kişilerarası değişim” meydana gelmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Keloğlan sağına soluna para saçarak Padişahın huzuruna çıkıyor.” (s.268-269)	“Kéloghlan ne manqua pas de les distribuer à droite et à gauche, entre des gens qui se trouvaient sur son chemin.” (p.159)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak cümle olumlu düz bir cümle şeklindeyken erek dile bu cümle olumsuz düz cümle olarak aktarılmıştır. Böylece “edimsöz değişikliği”ni içeren bir örnek meydana gelmiştir. Erek cümle Türkçeye “Kéloghlan yoluna çıkan insanlar arasında onları sağa sola dağıtmayı ihmal etmedi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Geliyor Keloğlan'ın yanına, diyor ki: Küllüklerden birkaç tane fes topla. ” (s.268)	“Il vint près de Kéloghlan: Va ramasser tous les vieux bonnets jetés dans les amas d'ordures et dans les poubelles , lui dit-il.” (p.158)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

“Keloğlan'ın yanına geldi: Git, çöp yığınlarına ve çöp kutularına atılan bütün eski kepleri topla, dedi ona.” şeklinde Türkçeye aktarılan erek cümledeki “dans les amas d'ordures et dans les poubelles” (çöp yığınlarına ve çöp kutularına) ifadesi “küçüklerden” sözcüğünün yerine; “tous les vieux bonnets” (bütün eski kepler) sıfat tamlaması da kaynak cümlede yer alan “birkaç tane fes” yerine kullanılmış ve bu şekilde “metin düzeyinde değişiklikleri” içeren bir örnek meydana gelmiştir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Sabahleyin gelini getiren kız tarafının adamlarına birer şinik altın dağıtıyor Keloğlan.” (s.269)	“Le lendemain matin, il distriboa de l'or aux gens de l'escorte, donnant une mesure à chacun d'eux.” (p.161)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

“Ertesi sabah, eşlik edenlerin her birine birer ölçü vererek altın dağıttı.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılan erek cümlede kaynak dilde yer alan “gelini getiren” ifadesine yer verilmemiş ve “cümle kısmi çevirisi” ortaya çıkmıştır. Kaynak metinde yer alan “şinik” sözcüğü “Tahıl için kullanılan, sekiz kiloluk ölçek” (TDK , 2011, s. 2226) anlamına gelmektedir. Erek odaklı bir çeviri tercih edilerek “une mesure” (bir ölçü) sözcüğü ile anlam aktarılmıştır. Erek dil Fransızcada böyle bir

kullanım olmamasına rağmen ek bir açıklamaya da gerek duyulmadığı görülmektedir. Bu kullanım ile sözcüksel ve anlamsal eşdeğerlikten uzak bir aktarım olduğu söylenebilir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Öyle bir güveye düştün ki dünyada emsali yoktur.” (s.269)	“ Tu as de la chance d’être tombé sur un tel gendre, il n’a pas son pareil dans le monde.” (p.161)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Erek cümle, “Böyle bir damatla karşılaştığın için şanslısın, dünyada eşi yok.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Erek cümlede yer alan “Tu as de la chance.” (Şanslısın) cümlesi erek okur için açıklayıcı bir yorum cümlesinin eklendiğini gösterir. Dolayısıyla dünyada eşi olmayan bir şeye sahip olmak o kimsenin şanslı olduğu anlamında yorumlanabilir. “Görünürlük değişikliği stratejisi”nden “yorum” içeren bir kullanım örneklendirilmiştir.

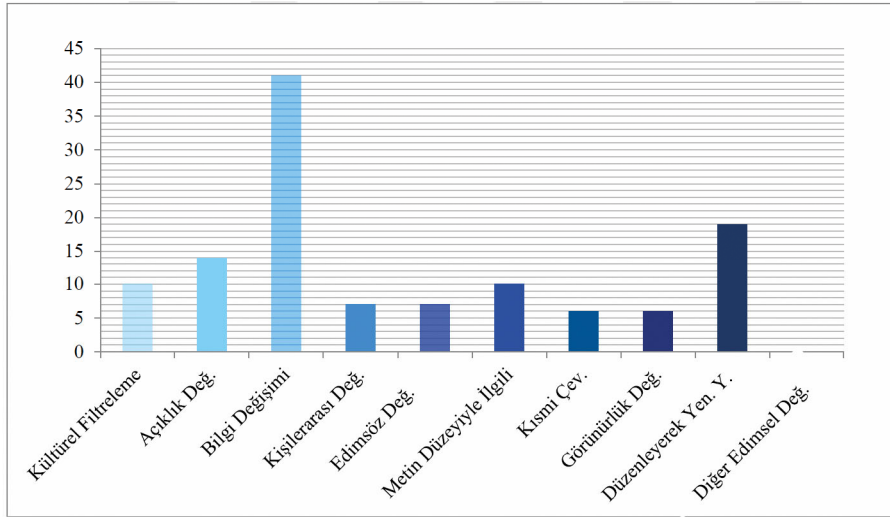
Örnek (10)

KM.	EM.
“Ben size güvenemem. Fazla yersiniz. Kuyruğunuzu bir köke bağlayayım da fazla yemeyeceğinizi bileyim.” (s.271)	“Je n’ai pas confiance en vous. Aussi pour que vous ne mangiez pas trop, je vais vous attacher chacun à un cep par la queue.” (p.162)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Size güvenmiyorum. Fazla yemeyiniz diye ikinizi de kuyruğunuzdan birer asmaya bağlayacağım.” şeklinde Türkçeye çevrilen erek cümle, kaynak cümleyle aynı anlamı içeren farklı sözcükler ile oluşturulmuştur. Böylece “düzenleyerek yeniden yazma stratejisi” örneklendirilmiştir. Kaynak metindeki ifade çözümlenerek erek dilde yeniden üretilmiştir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	10	%3,6	
Açıklık Değişikliği	14	%7,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	23	%4,9
	Çıkarma	18	%7,4
Kişilerarası Değişim	7	%5,7	
Edimsöz Değişikliği	7	%4,8	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	10	%6,2	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	1	%2,8
	Cümle Kısmi Çevirisi	5	%5,7
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	0	%0,0
	Yorum Cümleleri	6	%5,2
Düzenleyerek Yeniden Yazma	19	%6,6	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.45. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.45. Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.16. *Bokböceği (La Cétoine et Le Rat)* Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.16.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Senin dikenlerin var.” (s.23)	“Tu as des épines.” (p.168)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak metindeki ifade anlamsal bir kayba uğramaksızın erek dile eşdeğeriyle aktarılmış ve “birebir çeviri” gerçekleştirilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Hanım, demiş, gideyim de sana pirinç pilavı, baklava getireyim.” (s.23)	“Femme, je vais au festin des nocces pour te quérir du “pilav” et du “baklava.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Bu örnek “ödünçleme” yoluyla erek dile aktarılan bir kullanımı içermektedir. Fransızca sözlükte “pilav” sözcüğünün karşılığı olarak “pilaf” sözcüğü yer almasına ve toplumsal kullanım açısından “le riz” sözcüğünün tercih edilmesine rağmen, “pilav” sözcüğü için farklı bir kullanım tercih edilmemiş, sözcüğün kaynak metinde yer alan şekliyle aktarılması uygun görülmüştür. Kaynak kültüre özgü olan “baklava” sözcüğünün ise erek dilde bir karşılığı bulunmadığından herhangi bir uyarlamaya tabi tutulmadan erek dile aktarılmıştır, ancak “pilav” ve “baklava” sözcükleri için “le” eril tanımlık (l'article masculin) tercih edilmiştir. Erek dil normlarına uygun olması açısından tanımlık kullanıldığını söylemek uygun olur. Bu sözcüklerin aynı şekilde aktarılması kaynak dile ve kaynak kültüre sadık kalındığını ayrıca erek dil okuruna da Türk kültürüne özgü bu yiyeceklerin tanıtılmasının amaçlandığını göstermektedir. Ayrıca bu kültürel unsurlara yönelik erek dilde dipnot kullanımı ile sözcüklerin açıklanmasına yer verilmiş ve erek okur için anlaşılabilirlik sağlanmıştır. Sessel olarak erek dil normlarına göre aktarılan bir “ödünçleme” örneğini oluşturmaktadır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“ Bürümceklî Bürce kadın, Tırinceklî Tırce kadın , nereye gidiyorsun Mercan kadın? diye soracaktın.” (s.22)	“Je m'appelle Dame-Birdjé-à-la-Robe-de-burundjek, Dame-Tirdjé-à-la-Robe-de-Trindjek ; tu devrais me dire: “Où vas-tu Dame-Corail?” (p.167)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Sözlük anlamı; “koza gibi yumaklanmış şey” (TDK, 2011, s. 424) olan “bürümcek” sözcüğünün erek dile bakıldığında yalnızca sessel olarak bir benzerlik yoluyla aktarıldığı görülür. Le Robert Micro'da (1998; 2018) “burundjek” şeklinde sözcüğün yer almadığı tespit edilmiştir. Yine Fransızca sözlükte yer almayan ve Türkçede sözlük anlamı “ham ipekten dokunmuş ince kumaş” (TDK, 2011, s. 424) olan ‘bürümçük’ sözcüğünün halk dilinde ‘bürümcek’ şeklinde kullanıldığı bilinmektedir. Kaynak metinde yer alan anlamıyla halk dilinde “bürümcek” şekliyle telaffuz edilen sözcüğün kullanıldığı anlaşılmaktadır. “Bürümcek” sözcüğüne uygun olarak kullanılan “bürce” sözcüğü de yine erek dil sessel yapısına uygun olarak aktarılmıştır. Kaynak metinde yer alan “tırinceklî” ve “tırce”

sözcükleri Türkçe sözlükte yer almayan sadece “titrer gibi dalgalanan, ince kumaş, elbise” (TDK, 2011, s. 2358) anlamına gelen “tiril tiril” ikilemesinden sessel bir uyum yakalamak amacıyla oluşturulan sözcükler olduğu düşünülmektedir. Erek dil Fransızcaya sessel bir benzerlik sağlanarak Fransızca telaffuzuyla bir aktarım tercih edilmiştir. Kaynak kültüre özgü bu ifade için ayrıca bir dipnot eklenerek erek okur için bilgilendirici bir açıklamaya yer verilmiştir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Kocacık aramaya. ” (s.22)	“ Chercher un petit mari.” (p.168)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak metinde yer alan “ara-mak” fiili ad-fiil eki “-ma, -me” kullanılarak “aramaya” şeklinde fiilden ad haline dönüşen bir sözcüktür. Kaynak metindeki bu sözcük erek dile “chercher” (aramak) fiili ile aktarılmış ve addan fiile dönüşerek “yer değiştirme” örneklendirilmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Varayım da bir kocacık arayım kendime.” (s.22)	“Il vaut mieux que je trouve un petit mari pour moi.” (p.167)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “kocacık” sözcüğü Türkçe dilbilgisi kurallarına uygun olarak küçültme eki “-cık, -cik” kullanılarak oluşturulmuştur. Bu ek, Fransızcada yer almayan bir ek olduğundan anlamın bir sözcük ile aktarılması uygun görülmüştür. Bu örnekte kaynak dilde kullanılan bir ekin erek dilde bir sözcüğe dönüştüğü görülmektedir. Kaynak dilde yer alan “kocacık” sözcüğü erek dilde “petit mari” (küçük koca) şeklinde bir niteleme sıfatı (l’adjectif qualificatif) ile aktarılmış ve bu tür bir değişiklik “sözcük düzeyinde birim kaydırma”yı meydana getirmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“ Şu fani dünyada tek başıma yaşamaktan usandım.” (s.22)	“Pourquoi donc resterais-je ainsi toute seule sur terre? ” (p.167)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “şu fani dünya” “şu” işaret sıfatı (l’adjectif démonstratif) ve “fani” niteleme sıfatı (l’adjectif) ile oluşturulmuş bir sıfat tamlamasıdır. Erek dilde kaynak dildeki kullanımın karşılığı olarak “la terre” (dünya, yeryüzü) sözcüğü tercih edilerek anlam aktarılmış ve bu değişiklik

ile “sözcük öbeği düzeyinde birim kaydırma” oluşmuştur. Erek cümle Türkçeye “Neden böylece dünyada yapayalnız kalayım?” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“İmamı, muhtarı bulur. Bir nikâh kıyarlar.” (s.23)	“Et ils allèrent trouver l’Imam et le Maire qui firent le contrat de mariage.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde iki cümle şeklinde yer alan ifade erek dilde “et” (ve) bağlacı ve “qui” ilgi zamiri (le pronom relative) ile bağlanarak tek cümle olarak aktarılmış ve “cümle düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturmuştur.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Ceviz kabuğundan teknesi, fındık kabuğundan susağı varmış; onları da almış, giderken, Kadınlar Atlamacı'ndan düşmüş aşığı. Ceviz kabuğundan teknesi kapanmış üstüne.” (s.23-24)	“Elle avait un bac en coquille de noix et un gobelet en coquille de noisette. Chemin faisant, elle trébucha et tomba à l’endroit qu’on appelle “le Sautoir des Femmes”, et elle resta sous le bac en coque de noix.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

“Paragraf düzeyinde birim kaydırma” örneği olarak ele alınabilen bu örnekte yer alan iki cümlelik bir paragraf erek metne “et” bağlacı kullanılarak aktarılmıştır. Sözcüklerin sözlük karşılıklarının kullanılmasından yana karar verilerek kaynak metindeki anlamın erek dildeki anlamsal normlara uygun, anlaşılır bir şekilde aktarıldığı ve eşdeğer bir ürün ortaya koyulduğu görülmektedir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“ Bürümceklî Bürce kadın, Tirinceklî Tirce kadın , nereye gidiyorsun Mercan kadın? diye soracaktın.” (s.22)	“Je m’appelle Dame-Birdjé-à-la-Robe-de-burundjek , Dame-Tirdjé-à-la-Robe-de-Trindjek ; tu devrais me dire: “Où vas-tu Dame-Corail? ” (p.167)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak eserde yer alan halk ağzıyla oluşturulmuş “Bürümceklî Bürce kadın” ve “Tirinceklî Tirce kadın” sıfat tamlamalarındaki sözcüklerin erek dilde karşılıkları oluşturularak erek dil okuyucuları için anlaşılır bir şekilde aktarıldığı görülmektedir. “Dame-Birdjé-à-la-Robe-de-burundjek”, (bürümcek elbiseli bürce kadın) “Dame-Tirdjé-à-la-Robe-de-Trindjek” (tirincek elbiseli tirce kadın) şeklinde oluşturulmuştur. Kaynak dilde sıfat tamlaması şeklinde oluşturulmuş bu

kullanımlar erek metne de sıfat tamlaması olarak aktarılmıştır. Erek dil sözdizimi ve fonotik yapısına uygun bir aktarım gerçekleştirilmiş ve “ad öbeğinde niteleme sıra değişikliği” oluşmuştur.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Bana varsana.” (s.22)	“Epouse-moi donc.” (p.168), “Prend-moi.” (p.168)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Kip Değişikliği)	

Kaynak dilde “evlenmek” anlamına gelen “varmak” sözcüğü yöresel bir ifadedir. Kaynak dilde bu sözcük ile oluşturulmuş ve istek-dilek kipi (l’emploi du subjonctif) ile çekimlenmiş “Bana varsana.” şeklinde bir cümle yer almaktadır. Erek dilde ise “Epouse-moi donc.” (Öyleyse benimle evlen.) ve “Prend-moi.” (Beni al.) şeklinde emir cümlesi ile oluşturulmuş iki farklı kullanıma yer verildiği görülmektedir. Bu şekilde “ad öbeğinde kip değişikliği”ne örnek olmuştur.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Hiç hanımlar dövülür mü?” (s.23)	“Battre une dame, quelle honte!” (p.168)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Kaynak metinde yer alan soru cümlesinde fiil geniş zaman (le présent de l’indicatif) ile çekimlenmiştir. Erek dile, şaşkınlık ve ayıplama anlamlarına gelen bir ünlem cümlesi ile aktarım sağlanmış ve “battre” (dövmek) anlamına gelen fiil ile anlam “Bir kadını dövmek, ne ayıp!” anlamında bir cümle ile aktarılmıştır.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Yahu arkadaşlar, demiş, Kadınlar-Atlamacı'ndan bir ses geliyordu...” (s.24)	“Amis, dit-il aux convives, je passais près du Sautoir-des-Femmes, j’y entendis une voix qui chantait ceci et cela.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Burada “cümle yapısı değişikliğini” içeren bir örnek bulunmaktadır. Kaynak metinde yer alan cümle erek dile eşdeğer bir anlam ile “Amis, dit-il aux convives, je passais près du Sautoir-des-Femmes, j’y entendis une voix qui chantait ceci et cela” (Dostlar, dedi konuklara, Kadınlar Atlamacı'nın yakınından geçerken şöyle böyle şarkı söyleyen bir ses duydum.) şeklinde aktarılmış ve “je” (ben) öznesi ile yan cümle oluşturulmuştur.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Bunlar artık ikisi bir arada geçinip giderlermiş...” (s.23)	“Et ainsi la Cétoine et le Rat commencèrent à vivre en bon ménage.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Tutarlılık değişikliği kaynak dil ve erek dilde yer alan referansların uyumunu içerir. Kaynak metinde yer alan “ikisi” sözcüğüyle kastedilen anlam erek dilde “la Cétoine et le Rat” (Bokböceği ve Fare) sözcüklerinin kullanımı ile oluşturulmuş ve “tutarlılık değişikliği”ni içeren bir örnek meydana gelmiştir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Hiç hanımlar dövülür mü? Dövmem seni. Hem de, yakında Beyoğlu ’nun düğünü olacak. Pirinç pilavları, tatlılar getiririm sana.” (s.23)	“Battre une dame, quelle honte!... répondit le Rat; et il ajouta: D’ici peu, il y aura les noces du fils du Bey , je t’en rapporterai du “ pilav ” de riz et du “ baklava ” autant que tu en veux.” (p.168)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak dildeki ifadeler erek dilde sözdizimsel ve sözcüksel seviye kaydırma yoluyla oluşturulmuş. Kaynak dildeki “pirinç pilavı” erek dilde “pilav de riz” şeklinde hem Türkçe hem de Fransızca sözcüklerin kullanımıyla aktarılmıştır. Aslında Fransızcada “pilav” anlamına gelen “pilaf” ya da “le riz” sözcükleri bulunmaktadır. Böyle bir kullanım ile erek okuyuculara ulaşmak tercih edilmiştir. Kaynak metinde yer alan “tatlılar” sözcüğü için erek metinde “baklava” sözcüğü tercih edilmiş ve genel anlamda “tatlı” yerine “un dessert” sözcüğü kullanılabilecekken erek dil okuyucularına kaynak kültüre özgü olan bir tatlı çeşidiyle ulaşılmıştır. Dolayısıyla kaynak kültürü erek okuyuculara tanıtmayı amaçladığı söylenebilir. Ayrıca bu sözcükler için erek okuyucuda anlaşılabilirliği artırmak amacıyla dipnot ile bir açıklamaya da yer verilmiştir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“ Dar dar düğün evine varasın.” (s.24)	“Cours dare-dare à la maison des nocés.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak metinde “güçlülkle” anlamına gelen “dar dar” ikilemesi zarf (l’adverbe) görevindedir. Erek metinde “dare-dare” şeklinde yer alan sözcük Le Robert Micro’da (2018, s. 353) “hemen, aceleyle” anlamına gelen bir zarf olarak geçmektedir. Fransızca Deyimler Sözlüğü’nde Gürün, “apar

topar. Çarçabuk. Palas pandıras. Çok acele.” (1975, s. 214) anlamına gelen “dare-dare”⁷³ ifadesini deyim olarak ele almıştır. Kaynak dilde yer alan zarf görevindeki “dar dar” ikilemesi sözcüğün sessel ve anlamsal eşdeğeri olan erek dile “dare-dare” deyimini ile aktarılmıştır. Anlamın açık olduğunu ve erek dil okurları için de anlaşılabilirliğini sağlandığını söylemek mümkündür.

Örnek (16)

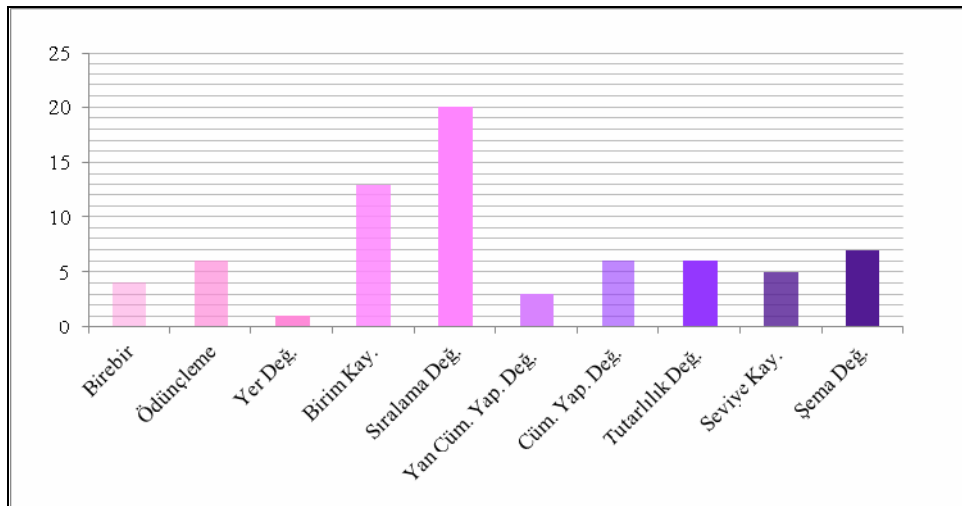
KM.	EM.
“Allah hayırlı kısmet versin.” (s.23)	“Bonne chance.” (p.168)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu örnekte olduğu gibi kaynak metindeki şema tamamen kaldırılabilir. Kaynak kültürün dini yapısına uygun bir iyi dilek ifadesi olan “Allah hayırlı kısmet versin.” cümlesi erek kültüre uygun bir kullanım ile “Bonne chance.” (İyi şanslar.) şeklinde aktarılmıştır. Metinsel bağlamda anlaşılır bir ifade tercih edilmiş, ancak anlamsal ve biçimsel eşdeğerlikten uzaklaşmıştır.

⁷³Gürün, “dare-dare” deyiminin yuvarlanan bir nesneden çıkan yansıma ses sonucu ortaya çıkmış olabileceğini belirtir (Gürün, 1975, s. 214).

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		4	%1,6	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	2	%7,4	
	Erek Dile Uygun Aktarım	4	%7,0	
Yer Değiştirme		1	%2,1	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	2	%0,8	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	3	%1,1	
	Yan Cümle Düzeyinde	4	%1,6	
	Cümle Düzeyinde	3	%2,1	
	Paragraf Düzeyinde	1	%1,1	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	0	%0,0
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	6	%4,4
	Fiil Öbeği	Kişi	3	%7,5
		Zaman	1	%0,6
		Kip	10	%15,4
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	0	%0,0	
	Çekimli/Çekimsiz	3	%3,8	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		6	%2,0	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		6	%1,7	
Seviye Kaydırma		5	%1,5	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değişikliği	4	%9,3	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	3	%6,5	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.46. Bokböceği Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.46. Bokböceği Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.16.2. Anlamsal Çeviri Stratejilerini İçeren Örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Hanım, demiş, gideyim de sana pirinç pilavı, baklava getireyim .» (s.23)	“Je t’en rapporterai du “pilav” de riz et du “baklava” autant que tu en veux. -Femme, je vais au festin des nocces pour te quérir du “pilav” et du “baklava”. (p.169)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Bu masalda kaynak dilde kullanılan “getirmek” fiili erek dilde “rapporter” ve ‘quérir’ fiilleriyle karşılanmıştır. Kaynak dildeki sözcüğün erek dilde ilk akla gelen karşılığı “apporter” fiilidir, ancak “apporter” fiili kullanılmamış yakın eşanlamlı “rapporter ve “quérir fiilleri tercih edilerek anlam aktarılmıştır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“ Sıçan kalkmış...” (s.23)	“ Le Rat dit:” (p.169)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Alt)	

Bu örnek “alt anlamlı çeviri stratejisi”ne bir örnek oluşturmaktadır. Kaynak cümlede “sıçan” sözcüğü “fare” ile aynı anlamda daha çok halk ağzında kullanılan bir sözcüktür. Erek cümlede sözcüğün anlamsal karşılığı olan “le rat” sözcüğü ile anlam aktarılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Varayım bir kocacık arıyayım kendime, demiş.” (s.22)	“Il vaut mieux que je trouve un petit mari pour moi.” (p.167)
Kullanılan Strateji: Ters Anlamlı	

Kaynak dilde yer alan “ara-mak” fiili erek dile “trouver” (bulmak) fiili ile aktarılmış ve “ters anlamlı çeviri stratejisi” örneklendirilmiştir. Erek cümle “Kendime küçük bir koca bulsam daha iyi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Şu fani dünyada tek başıma yaşamaktan usandım.” (s.22)	“Pourquoi donc resterais-je ainsi toute seule sur terre? La vie est courte, le monde est éphémère... ” (p.167)
Kullanılan Strateji: Soyutlama Değişimi (Soyut-Somut)	

Kaynak metinde yer alan “fani dünya” ifadesi soyut bir anlam içerirken “le monde est éphémère.” (Dünya geçicidir.) şeklinde kaynak dildeki ifade erek dile anlamsal eşdeğeri ile aktarılmış ve anlam somutlaştırılmıştır.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Sen oradayken ben de bir kaynara gideyim.” demiş Bokböceği.” (s.23)	“-Et moi, dit la Cétoine, je vais faire la lessive au Lavoir , à Kaınar.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak metinde yer alan “kaynar” sözcüğü aslında sıcak suyun yer aldığı bir alanı kastetmektedir. Erek dil Fransızcaya sessel bir benzerlik yaratılarak aktarılmıştır. Bu kaynak kültür unsuru bu cümlede açıklaması ile yer almaktadır. “Et moi, dit la Cétoine, je vais faire la lessive au Lavoir, à Kaınar.” (Ben çamaşırları, yıkama alanında, kaynarda yıkayacağım, dedi Bokböceği.) şeklinde erek dile aktarılmıştır.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Hiç hanımlar dövülür mü? Dövmem seni. Hem de, yakında Beyoğlu'nun düğünü olacak. Piriç pilavları, tatlılar getiririm sana.” (s.23)	“-Battre une dame, quelle honte! ... répondit le Rat; et il ajouta: D’ici peu, il y aura les noces du fils du Bey, je t’en rapporterai du “pilav” de riz et du “baklava” autant que tu en veux. ” (p.168)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak dildeki “Hiç hanımlar dövülür mü?” soru cümlesiyle sağlanan vurgu, erek dilde “Battre une dame, quelle honte!” (Kadını dövmek, ne ayıp!) şeklinde bir ünlem cümlesi ile aktarılmış ve “vurgu değişikliği”ne bir örnek teşkil etmiştir. Erek metinde cümlenin devamında “autant que tu en veux” (senin istediğin kadar) ifadesi eklenerek vurgunun artırıldığı da söylenebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Senin kuyruğun uzun, beni döversin.” (s.22)	“Est-ce que tu ne me battrais pas avec ta queue qui est bien longue?” (p.168)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

“Ta queue est longue, tu me bats.” (Senin kuyruğun uzun, beni döversin.) şeklinde sözcüksel ve anlamsal olarak eşdeğeri ile çevrilebilecekken serbest bir çeviriden yana olunmuş ve bu şekilde “açıklama” ortaya çıkmıştır. Erek cümle şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Beni oldukça uzun olan kuyruğunla dövmez miydin?”

Örnek (8)

KM.	EM.
“Varayım bir kocacık arıyayım kendime, demiş.” (s.22)	“Il vaut mieux que je trouve un petit mari pour moi.” (p.167)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Bu kullanım farklı biçimlerde oluşturulan mecaz anlamlı ifadeler için örnek olarak verilebilir. “Bir kocacık” ve erek dildeki “un petit mari” (küçük bir koca) şeklinde yer alan ifadeler ile her iki dilde de farklı şekilde oluşturulan mecaz ifadelerin tercih edildiği görülmektedir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Beyoğlu’nun düğününe dönüyor, yiyip içip keyif çatıyor. ” (s.24)	“Il retourna à la maison des nocés où il mangea et but tout son saoul, et put jouir de tous les plaisirs.” (p.170)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak metinde yer alan “keyif çatacak” deyimini “keyfetmek” (Aksoy, s.926) anlamına gelen mecaz bir söylemdir, ancak erek dilde deyimini gerçek anlamını içeren bir ifade yer almaktadır. Erek cümle “Yiyip içtiği ve sarhoş olduğu düğün evine döndü ve tüm zevklerin tadını çıkardı.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir.

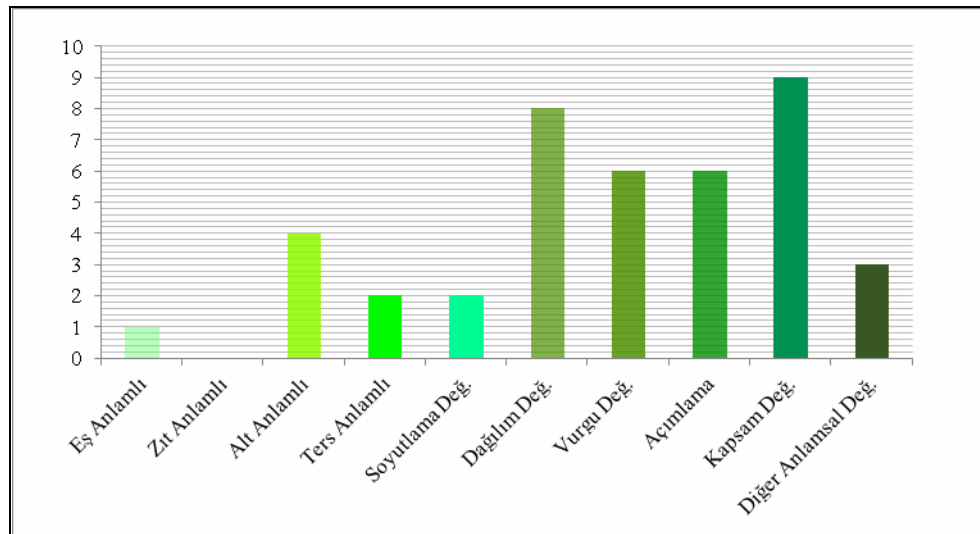
Örnek (10)

KM.	EM.
“Ben sana üç gün oldu küselek , diyor.” (s.24)	“Il y a trois jours que je suis fâchée contre toi , lui répondit la Cétoine.” (p.170)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak cümledeki “küsmek” anlamında kullanılan “küselek” ifadesi halk ağzında yer alan bir sözcüktür. Erek cümlede deyimsel bir belirteç olan “etre fâché contre qqn” (...ya kızgın olmak) ile anlam aktarılmıştır. Erek cümle “Üç gündür sana kızgımsın, diye yanıtladı, Bokböceği.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		1	%3,4
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	4	%3,8
Ters Anlamlı		2	%16,7
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	2	%15,4
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	8	%4,7
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		6	%1,8
Açıklama		6	%2,3
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	2	%4,5
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	3	%9,1
	Mecaz-Gerçek	4	%3,0
	Gerçek-Mecaz	0	%0,0
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
Diğer Anlamsal Değişiklikler		3	%1,7

Tablo 2.47. Bokböceği Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.47. Bokböceği Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.16.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“İmamı, muhtarı bulur. Bir nikâh kıyarlar. ” (s.23)	“Et ils allèrent trouver l’ Imam et le Maire qui firent le contrat de mariage. ” (p.169)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

İslam kültürüne özgü ve dini bir figür olan “imam” sözcüğü “dini görevleri yerine getirmekle yükümlü kişi” anlamına gelmektedir. Bu yükümlülüklerinden “dini nikâh kıymak” dini bir ritüel olarak İslam inancına sahip kimselerin evlenirken yapmaları zorunlu olan Allah katında eş sayılmaları için din görevlisi “imam” tarafından yerine getirilmesi gereken bir zorunluluktur. Dinsel anlamından uzak, resmi bir işlem olarak anlaşılabilir bir ifade ile anlamın “le contrat de mariage” (evlilik sözleşmesi) şeklinde anlamsal eşdeğerliğin dışına çıkılarak erek dile aktarıldığı görülmektedir. Erek dilde “imam” sözcüğü birebir aktarılmış ve büyük harfle yazılarak özel ad gibi kullanılmıştır. Dini nikâh kıymaya yetkisi olan imamların erkek olma zorunluluğundan dolayı da erek dil normlarına uygun olarak eril tanımlık olan (l’article masculin) “le” tercih edilmiştir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Birgün Beyoğlu’nun da davulları çalınmaya başlamış.” (s.23)	“Bientôt, le bruit du tambour des noces du Bey arrivait jusqu’aux oreilles des nouveaux maries. ” (p.169)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dile çevrildiğinde “...arrivait jusqu’aux oreilles des nouveaux maries.” (...yeni evlilerin kulaklarına kadar ulaştı.) ifadesiyle anlamsal bir açıklık getirilerek aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Çok geçmeden Bey’in düğün davulunun sesi yeni evlilerin kulaklarına kadar ulaştı.” şeklinde Türkçeye çevrilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Hiç hanımlar dövülür mü? Dövmem seni. Hem de, yakında Beyoğlu’nun düğünü olacak. Pirinç pilavları, tatlılar getiririm sana.” (s.23)	“Battre une dame, quelle honte! ... répondit le Rat; et il ajouta: D’ici peu, il y aura les noces du fils du Bey, je t’en rapporterai du “pilav” de riz et du “baklava” autant que tu en veux. ” (p.168)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Erek söyleme eklenen “Quelle honte!” (Ne ayıp!) ünlemi erek dil okuyucuları için anlamın pekiştirilerek aktarıldığını göstermektedir. Kaynak metinde yer almayan “et il ajouta” (ve o ekledi) ifadesinin de erek dile eklendiği görülmektedir. Kaynak metinde çoğul ekler kullanılarak ifade edilen “pirinç pilavları” ve “tatlılar” sözcüklerinin erek dilde “...autant que tu en veux” (istediğin kadar) sözcük öbeği ile aktarılması benzer bir anlamın verilmesinin amaçlandığını göstermektedir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Benim adım Bokböceği mi? Ne ya? Bürümcekli Bürce kadın, Tirincekli Tirce kadın, Mercan kadın. Bilemedik... Bürümcekli Bürce kadın, Tirincekli Tirce kadın, nereye gidiyorsun Mercan kadın?” (s.23)	_____
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak metinde iki farklı yerde yer alan bu paragrafa erek metinde sadece bir kere yer verilmiş ve ikinci seferde tekrar edilmeyerek paragraf çıkarılmıştır. Dolayısıyla bu kullanım bir “çıkarma” örneğini oluşturmaktadır.

Örnek (5)

KM.	EM.
“He, bilemedik ...” (s.22)	“Tiens! Je n’en savais rien.” (p.168)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak metnin dilsel stili erek metinde stil düzeyi değiştirilerek aktarılmış ve Türkçe standart dile (ölçünlü dil) bağlı bir şekilde erek dil okurlarına sunulmuştur. “He...” ünlemi halk ağzında yer alan bir kullanımdır. Erek dilde yer alan cümle “Bak! Onu bilmiyordum.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Senin kuyruğun uzun, beni döversin.” (s.23)	“Est-ce que tu ne me battrais pas avec ta queue qui est bien longue?” (p.168)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan “kesinlik” anlamı taşıyan olumlu düz cümle erek metinde olumsuz soru cümlesi şeklinde aktarılmış ve “edimsöz değişikliği” oluşmuştur. Bunun vurguyu artırmak amacıyla tercih edildiği söylenebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Pirinç pilavları, tatlılar getiririm sana.” (s.23) “Hanım, demiş, gideyim de sana pirinç pilavı, baklava getireyim.” (s.23)	“Je t’en rapporterai du “pilav” de riz et du “baklava” autant que tu en veux.” (p.168) “Femme, je vais au festin des nocces pour te quérir du “pilav” et du “baklava” .” (p.169)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Türkçe metinde önceki satırda “tatlılar” sonrasında ise “baklava” şeklinde geçen ifadenin Fransızca metinde her iki kullanımda da “baklava” olarak geçtiği görülmektedir. Bu örnek “metinsel tutarlılık” açısından doğru bir örnektir. Kaynak metinde sözcüğün bir yerde genel diğer yerde özelleştirilerek yer alması metinsel tutarlılığı etkiler. Kendi eserini çevirmenin vermiş olduğu özgürlüğe dayanarak erek metinde aynı sözcüklerle anlam aktarılmış ve metinsel tutarsızlığa neden olmayacak bir çeviri yapılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Hanım, demiş, gideyim de sana pirinç pilavı , baklava getireyim.” (s.23)	“Femme, je vais au festin des nocces pour te quérir du “pilav” et du baklava.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yer alan “pirinç pilavı” ad tamlaması (le complémenet du nom) erek dilde sadece “pilav” sözcüğü ile aktarılmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere Fransızcada “pilaf” ve “pilaf du riz” sözcükleri “pilav” anlamında kullanılmaktadır. “Pirinç pilavı” ifadesinin erek dile “kısmi çeviri” olarak adlandırılan çeviri stratejisi ile aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Kadınlar Atlamacı-Koca Köprü” (s.24)	“Le Sautoir des Femmes - Grand-Pont” “Le Sautoir des Femmes (Kadınlar Atlamadji) et Grand-Pont (Kodja Köprü) sont des lieux-dits à Gönen. Kaynar est un endroit où se trouve une source d’eau chaude, utilisée comme lavoir et lieu pour la baignade par les femmes de Gönen. Sautoir des Femmes se trouve sur le chemin de Kaynar; c’est une fosse peu profonde, sur laquelle on a posé deux pierres assez larges, pour que les femmes puissent la franchir. Le Grand-Pont est sur la rivière qui passe près de Kaynar.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Kaynak kültüre özgü ifadeler erek okur için bilgilendirici açıklamaların yer aldığı bir dipnot ile açıklanmıştır. Dipnot şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: Kadınlar Atlamacı (Kadınlar Atlamadji) ve Koca-Köprü (Kodja Köprü) Gönen’de bulunan yerlerdir. Kaynar, Gönenli kadınların yıkanma ve yıkama yeri olarak kullandığı kaplıcanın bulunduğu bir yerdir. Kadınlar Atlamacı, Kaynar yolunda; üzerine kadınların geçebileceği büyüklükte iki taş yerleştirilmiş sığ bir çukurdur. Koca-Köprü Kaynar’ın yanından geçen nehir üzerindedir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Şu fani dünyada tek başıma yaşamaktan usandım. Varayım bir kocacık arayayım kendime, demiş.” (s.22)	“-Pourquoi donc resterais-je ainsi toute seule sur terre? La vie est courte, le monde est éphémère... Il vaut mieux que je trouve un petit mari pour moi.” (p.167)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Erek metinde yer alan “Neden bu dünyada yapayalnız kalayım?” anlamına gelen soru cümlesi ve “il vaut mieux que...” (en iyisi...) kalıbı yorum ifadelerine yer verildiğini göstermektedir.

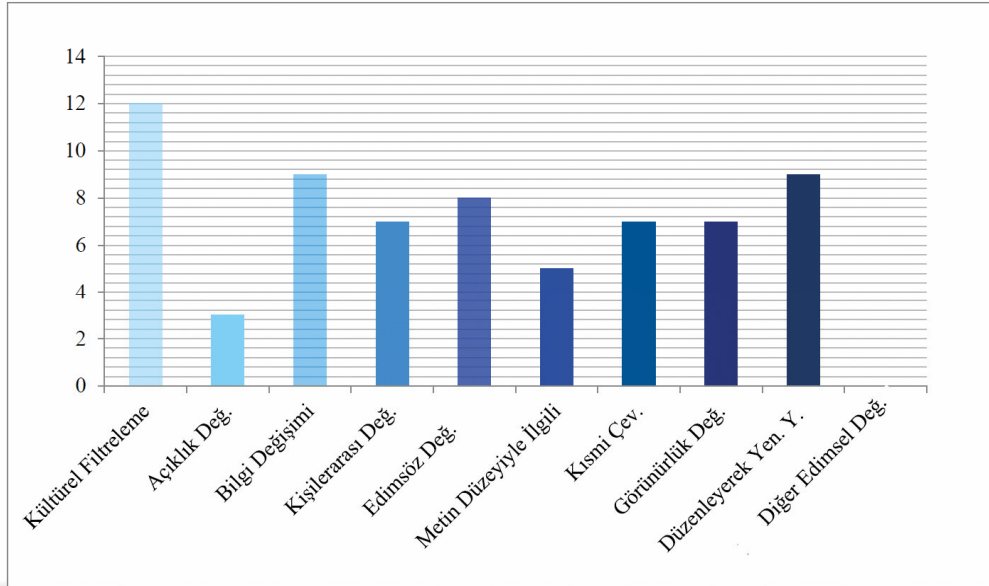
Örnek (11)

KM.	EM.
“Haydi, varayım bari der Bokböceği. Sıçan hemen gider. İmamı, muhtarı bulur. Bir nikâh kıyarlar. Bunlar artık ikisi bir arada geçinip giderlermiş...” (s.23)	“Eh bien, soit, dit la Cétoine; je t’épouserai. Et ils allèrent trouver l’Imam et le Maire qui firent le contrat de mariage. Et ainsi la Cétoine et le Rat commencèrent à vivre en bon ménage.” (p.169)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Kaynak metindeki cümle farklı ifadelerle erek dil okuyucuları için anlaşılır kılınmış ve böylece “düzenleyerek yeniden yazma” meydana gelmiştir. Erek metin “Öyle olsun, dedi Bokböceği; Seninle evleneceğim. Ve nikâh akdini yapan imamı ve belediye başkanını bulmaya gittiler. Ve böylece Bokböceği ve Fare iyi bir birliktelik içinde yaşamaya başladılar.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi
Kültürel Filtreleme/Elem	12	%4,3
Açıklık Değişikliği	3	%1,5
Bilgi Değişimi	Ekleme	%0,9
	Çıkarma	%2,1
Kişilerarası Değişim	7	%5,7
Edimsöz Değişiklikliği	8	%5,5
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	5	%3,1
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	%13,9
	Cümle Kısmi Çevirisi	%2,3
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	%4,3
	Yorum Cümleleri	%2,6
Düzenleyerek Yeniden Yazma	9	%3,1
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0

Tablo 2.48. Bokböceği Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.48. Bokböceği Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.17. *Culfa Kadınları (Les Tisserandes)* Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.17.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Orada kurbağaların vark, vark ettiklerini duymuş.” (s.279)	“Elle y entendit les grenouilles qui faisaient “varrk, varrrk!”. (p.171)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak cümle birebir korunarak herhangi bir yorum katılmadan erek dile aktarılmıştır. Erek cümle “Kurbağaların ‘varrk, varrrk!’ dediğini duydu.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“ A Piş-piş Paşa. Seni sığırtmaç mı yolladı? Dünyada gitmem artık ben onun evine.” (s.281)	“ Ah, Pich-Pich Pacha, dit la femme au chat, je sais, c’est le bouvier qui t’envoie vers moi.” (p.174)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak kültürde yer alan “piş-piş” kedi çağırırken kullanılan bir ünlem ifadesidir. Erek dilde sessel olarak bir “ödünçleme” yapılmış ve erek dil sesletim kurallarına uygun olarak “pich-pich” şeklinde aktarılmıştır. Erek kültürde kedi çağırma sesi “miaou”dur. Burada kaynak dil sesletimi ön planda tutulmuş ve kaynak dildeki sese yakın bir sesletim ile erek dile aktarılmıştır. Fransızcada “-ch” harfleri “-ş” sesine karşılık gelmektedir. Bu yüzden “piş-piş” ünlemi erek dilde “pich-pich” şeklinde kullanılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Evvvel zaman içinde bir sığırtmaç varmış. Bunun karısı pek saf mış.” (s.279)	“Il y avait une fois un bouvier et sa femme, et celle-ci était simple d’esprit. ” (p.171)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “saf” sözcüğü için erek dilde “naïf” sözcüğü de kullanılabilirdi. Cümlede bir kadından bahsedilmesi erek dilin dilsel normlarına uygun olarak sözcüğün dişil hali olan “naïve” haliyle kullanılmasını gerektirirdi, ancak bu sözcüğün yerine yakın bir anlam içeren “saf, kolay kanan, ince düşüncüyü anlayamayan” anlamlarına gelen “simple d’esprit” sözcüğü ile anlam aktarılmıştır. Erek cümle “Bir zamanlar bir çoban ve karısı vardı, ve o kadın saf/kolay kanan biriydi” şeklinde

aktarılmıştır. “Naif” sözcüğü yerine “simple d’esprit” ifadesinin kullanılması “sözcük düzeyinde birim kaydırma” örneğinin oluşmasını mümkün kılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Eşerken, eşerken bir küp altın bulmuş.” (s.280)	“Au bout de quelgue temps elle déterra une grande cruche pleine de pièces d’or. ” (p.173)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak cümlede yer alan “bir küp altın” şeklindeki ad tamlaması (le complément du nom) erek cümlede “une grande cruche⁷⁴ pleine de pièces d’or” (altın dolu büyük bir testi) sıfat tamlaması şeklinde oluşturulmuş ve “sözcük öbeği düzeyinde birim kaydırma” meydana gelmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Ne yaptın behey budala karı! diye karısını bir temiz dövmüş, evden kovmuş.” (s.281)	“Qu’ est-ce que tu as fait? Ah, la folle! cria-t-il, hors de lui. Et après l’avoir convenablement battue, il la chassa.” (p.174)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Doğrudan anlatım cümlesi içeren ve art arda eylemlerin sıralandığı kaynak cümle erek dile aktarılırken üç farklı tamamlanmış cümle ile aktarılmıştır. Erek cümlenin şu şekilde Türkçeye çevirisi yapılabilir: “Ne yaptın? Ah, çılgın kadın! diye bağırdı kendinden geçerek. Ve iyice dövdükten sonra onu uzaklaştırdı.”

Örnek (6)

KM.	EM.
“Adını sanını bilmediğim kişi, demiş. Hadi seninle bari gideyim, demiş.” (s.281)	“Toi, dont je ne connais ni le nom, ni le prénom, tu viens de la part de mon homme, hein?...” (p.174)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Doğrudan anlatım ile kurulan tamamlanmış iki cümle erek metinde “ni... ni”⁷⁵ kalıbı ile kurulan “Ne adını ne de soyadını bildiğim kişi sen benim erkeğimden geliyorsun ha? şeklinde çevrilebilen tek cümle ile aktarılmış ve “cümle düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturmuştur.

⁷⁴ “Dar boyunlu geniş gövdeli, genellikle kumtaşından ya da topraktan yapılmış bir kap, testi.” (Le Robert Micro, s.342)

⁷⁵ Fransızca “ne+fiil+ni...ni+ad article’siz kullanılır ve anlamı “ne...ne ...ne de...” şeklindedir (Sığircı, 2022, s. 47).

Örnek (7)

KM.	EM.
“Bir varmış, bir yokmuş; Allahın deli deli, kulları pek çokmuş, bizden delisi hiç yokmuş...” (s.279)	“L était une fois et il n’est plus... Les folles créatures de dieu étaient bien nombreuses, mais il n’y en avait point de plus folles que nous...” (p.171)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Masal giriş cümlesinin yer aldığı bu paragraf erek dile iki cümle ile aktarılmış ve “mais” (ama, ancak) bağlacı ile bağlanmıştır. Erek dildeki ifadenin çevirisi şu şekilde yapılabilir: “Bir varmış bir yokmuş... Tanrı’nın deli yaratıkları çoktu ama bizden daha delisi de yoktu.”

Örnek (8)

KM.	EM.
“Leblebi yağdığı gece, ben güvey girdiğim gece” demiş.” (s.281)	“La nuit de nos nocés, quand il pleuvait des pois-chiches grillés... (p.175)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Değişikliği)	

Kaynak dilde yer alan “leblebi yağdığı gece” ve “güvey girdiğim gece” sıfat tamlamalarında sıfat-fiil eki “-dık, -dik” ile oluşturulmuş sıfatlar bulunmaktadır. “Güvey girdiğim gece” sıfat tamlaması için erek dilde “la nuit de nos nocés” şeklindeki ifade “düğünümüzün gecesi” ya da Türkçeye daha yakın bir çeviri ile “düğün gecemiz” şeklinde çevrilebilen ad tamlaması ile anlam aktarılmıştır. Bu şekilde “ad öbeğinde niteleme sıra değişikliği”ni içeren bir örnek oluşmuştur. “Leblebi yağdığı gece” şeklinde oluşturulan sıfat tamlaması ise “-dığında, -diğinde” anlamında kullanılan “quand” bağlacı kullanılarak aktarılmıştır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Bezleri almaya geldim, demiş.” (s.280)	“...donnez-moi ma toile, cria-t-elle.” (p.173)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Özgün ve çeviri metnin her ikisinde de doğrudan anlatım ile kurulmuş bir cümle yer almaktadır. Kaynak dilde cümleyi söyleyen kişi aynı zamanda eylemi de gerçekleştiren kişidir, ancak erek cümle “...o, bana bezimi verin, diye bağırdı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. “Vermek” eylemini gerçekleştiren kişi cümleyi söyleyen “elle” (o ‘kadınlar için’) öznesi değil cümlelerin söylendiği kişidir. Bundan dolayı bu örnek “fiil öbeğinde kişi değişikliğini” içerir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Sakladığı bir avuç altını da sığırtmaca vermiş.” (s.281)	“Et elle lui donne, en meme temps, la poignée d’or qui lui restait.” (p.174)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak cümle geçmiş zamanda kurulmuşken, kaynak cümlelerin erek dilde “geniş zaman, şimdiki zaman” (indicatif présent) ile çevrildiği görülmektedir. Dolayısıyla bu örnek bir “fiil öbeğinde zaman değişikliği” örneğidir. Erek dildeki cümle şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Ve aynı zamanda kendisine kalan bir avuç altını da ona verir.”

Örnek (11)

KM.	EM.
“Bana para ver de culfa kadınlarından bezimi almaya gideyim , demiş.” (s.280)	“Donne-moi de l’argent, de quoi payer les tisserandes, car il faut bien que j’aie chercher ma toile.” (p.173)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kip Değişikliği)	

Burada “fiil öbeğinde kip değişikliği”ni örneklendiren bir cümle yer almaktadır. Kaynak dilde “-e, -a” istek kipi ile oluşturulan cümle, erek dilde “-meli, -malı” anlamındaki “il faut que” kalıbı ile kurulmuştur. Erek cümle “Dokumacılara ödeme yapmaya yetecek kadar bana para ver, çünkü gidip kumaşımı almam gerekiyor.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Karisına parayı vermiş. Karısı da almış parayı, culfa kadınlarına gitmiş.” (s.280)	“...et il put ainsi donner à la femme l’argent qu’elle demandait, et celle-ci l’emporta aux tisserandes du ruisseau.” (p.173)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Kaynak dilde “geçmiş zamanın rivayeti”nde çekimlenmiş olan cümle erek dilde “pouvoir” (-ebilmek) fiilinin “geçmiş zaman” (le passé simple) ile çekimlenmiş hali ile aktarılmıştır. Fransızcadaki “pouvoir” gibi fiillerden sonra kullanılan fiiller “matar fiil” (infinitif verbe) ile çekimlenir. Bundan dolayı erek cümlede yer alan “vermek” anlamındaki “donner” fiili çekimlenmeden kullanılmıştır. Dolayısıyla bu kullanım “çekimli-çekimsiz” kullanıma örnek oluşturmaktadır. Erek cümle Türkçeye “...ve böylece kadına istediği parayı verebildi ve kadın parayı derenin dokumacılarına götürdü.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Kadın arabacıya seslenmiş: Bu sarıları vereyim de arabadakileri benim evime indiriver demiş.” (s.280)	“Hé, potier! cria la femme, je vais te payer avec ces belles pièces dorées . Je t’achète toute ta marchandise, va la décharger chez moi.” (p.173)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak cümlede “sarıları” diye kastedilen “altın”dır, ancak bu tür bir aktarım erek okur için anlaşılabilirlikten uzak olacaktır. Bundan dolayıdır ki “ces belles pièces dorées” (bu güzel altın paralar) şeklinde bir sıfat tamlaması kullanılarak anlam aktarılmıştır. Sözcük eklenerek oluşturulan sözdizimsel değişiklik “cümle yapısı değişikliği”ni meydana getirir. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilir: “Hey, çömlekçi! diye bağırdı kadın, sana bu güzel altın paralarla ödeme yapacağım. Tüm mallarımı senden alacağım, git evime boşalt.”

Örnek (14)

KM.	EM.
“Evvel zaman içinde bir sığırtmaç varmış. Bunun karısı pek safmış.” (s.279)	“Il y avait une fois un bouvier et sa femme , et celle-ci était simple d’esprit.” (p.171)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “bunun karısı” ad tamlaması erek dile “celle-ci” “işaret zamiri” (demonstrative pronoun) kullanılarak “et” (ve) bağlacından önce yer alan “sa femme” (onun karısı) ifadesine referans yapmaktadır. Kaynak dildeki “bunun karısı” ad tamlaması erek dilde “celle-ci” işaret zamiri ile değiştirilerek aktarılmış ve “tutarlılık değişikliği”ni meydana getirmiştir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Bir gün o sığırtmacın karısı çaya su almaya gitmiş.” (s.279)	“Un jour, la femme alla puiser de l’eau dans le ruisseau .” (p.171)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak cümlede yer alan “çaya su almaya” şeklindeki kullanım erek dilde “puiser de l’eau dans le ruisseau” (dereden su çekmeye) şeklinde aktarılmıştır. Fiil kullanımındaki değişiklik “seviye kaydırma”yı örneklendirmektedir. Erek cümle “Bir gün kadın dereden su çekmeye gitmiş.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (16)

KM.	EM.
“A Piş-piş Paşa.” (s.281)	“-Ah, Pich-Pich Pacha.” (p.174)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

“Şema değişikliği”ni örneklendiren bu kullanımda ses yinelemesi erek metinde de bir dereceye kadar korunmuştur. “Piş piş” şeklindeki ses yinelemesinin “pich-pich” olarak kullanımın erek dil telaffuzuna uygun bir şekilde aktarıldığı görülmektedir.

Örnek (17)

KM.	EM.
“Hadî seninle leblebi yağdığı gece. Ben güvey girdiğim gece oyununu oynayalım, demiş.” (s.281)	“Femme, veux-tu que nous jouions ensemble à la nuit de nos noces où il pleuvait des pois-ciches grillés. ” (p.175)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak cümlede “leblebi yağdığı gece” ve “güvey girdiğim gece” şeklinde iki farklı sıfat tamlaması yer almaktadır. Erek cümlede ise “la nuit de nos noces où il pleuvait des pois-ciches grillés” (leblebi yağan düğün gecemizde) şeklinde “où” ilgi zamiri (le pronom relative) kullanımı ile birleştirilerek aktarılmış ve “sözcük sırası değişikliği”ni örneklendiren bir kullanım oluşturmuştur. Erek cümle Türkçeye “Kadın, leblebi yağan düğün gecemizde birlikte oynamak ister misin?” şeklinde çevrilebilir.

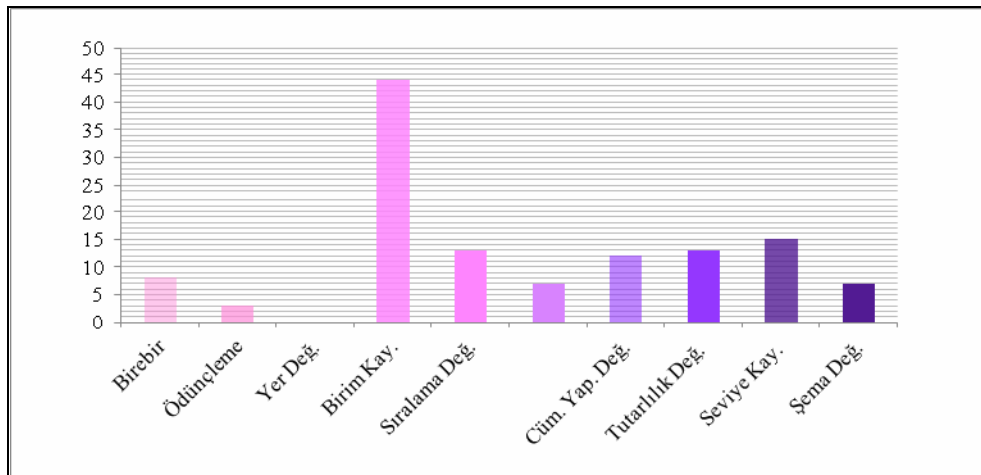
Örnek (18)

KM.	EM.
“Forforadan, sürsüreden, Tire'den . . . Yiyip içerek, konup göçerek, inip çay başlarında soğuk sular içerek. Horoz imam iken, sinek padişah iken, kaplan baba benim yanımda çırak iken...Ali dost, Veli dost, tekkede kaldı bizim eski post...Avludan saktım elimi, kavradım ince belini, imamın kaykî gelini... Bir var iken, bir yok iken, İstanbul'a çıktık...Haşlamacılar haşlama haşlamış, bizde de masal başlamış.” (s.279)	_____
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Mecazlı ifadelerin de yer aldığı masal başı tekerlemesine kaynak metinde yer verilmemiş ve bu şekilde “şema değişikliği stratejisi”nden kaynak metindeki şemanın tamamen kaldırılması örneklendirilmiştir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		8	%3,2	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	0	%0,0	
	Erek Dile Uygun Aktarım	3	%5,3	
Yer Değiştirme		0	%0,0	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	11	%4,5	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	18	%6,3	
	Yan Cümle Düzeyinde	6	%2,5	
	Cümle Düzeyinde	7	%4,9	
	Paragraf Düzeyinde	2	%2,2	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	0	%0,0
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	5	%3,7
	Fiil Öbeği	Kişi	2	%5,0
		Zaman	2	%1,1
		Kip	4	%6,2
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	0	%0,0	
	Çekimli/Çekimsiz	7	%9,0	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		12	%4,0	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		13	%3,6	
Seviye Kaydırma		15	%4,5	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değişikliği	5	%11,6	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	1	%2,2	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.49. Culfa Kadınları Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.49. Culfa Kadınları Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.17.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Karı kızmış. Eline bir çomak almış da: «Ben de sizin yuvalarınızı bozayım .» diye eşmeğe başlamış oraları. Eşerken, eşerken bir küp altın bulmuş.” (s.280)	“Celle-ci, fâchée, prit un bâton à la main: vous ne me répondez pas? Eh bien, moi, je vais vous détruire votre maison, dit-elle. Et elle se mit à creuser la terre de la berge avec ardeur. Au bout de quelque temps elle déterra une grande cruche pleine de pièces d’or.” (173)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak cümlede yer alan “boz-mak” fiili için erek dilde aynı anlamda kullanılan “démolir” fiili kullanılmamış fiilin yakın eşanlamlısı olan “détruire” fiili ile anlam aktarılmıştır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Orda kurbağaların «Vark, vark» ettiklerini duymuş.” (s.279)	“Elle y entendit les grenouilles qui faisaient “varrk, varrrk!”. (p.171)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Alt)	

Bu örnekte “alt anlamlı sözcük” içeren bir cümle bulunmaktadır. Kaynak cümlede “kurbağalar” sözcüğü alt anlamlı kabul edilerek erek cümlede de alt anlamlı aynı anlama gelen “les grenouilles” sözcüğü kullanılarak çeviri yapılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Para getirdim. Bezleri almaya geldim.» demiş.” (s.280)	“Voici votre argent; donnez-moi ma toile, cria-t-elle.” (p.173)
Kullanılan Strateji: Ters Anlamlı	

Kaynak cümlede yer alan “almak” sözcüğü erek dilde “donner” (vermek) sözcüğü kullanılarak aktarılmış ve “ters anlamlı çeviri stratejisi”ni örneklendiren bir kullanım meydana gelmiştir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Oyun bitti gayrı, diye kazanı kaldırmış, karısı da çıkmış.” (s.281)	“Le jeu est terminé. Et il sortit sa femme de sous le chaudron. ” (p.175)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dile aktarılırken “sous le chaudron” (kazanın altı) ad tamlaması (le complément du nom) eklenerek “genişletme” yoluna gidilmiştir. Erek dilde yer alan cümle “Oyun bitti. Ve karısını kazanın altından çıkardı.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“ Yahu Kadı Efendi. Benim karı delidir. Onun lafına bakmayın, demiş.” (s.282)	“Mais voyons, Messieurs, dit l’homme, vous croyez ma femme? C’est une folle.” (p.175)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

Kaynak dilde yer alan “yahu”⁷⁶ ünlemi Arapça kökenli olup “hey, bana bak, baksana anlamlarında bir seslenme sözü” dür (TDK , 2011, s. 2503). “Yahu Kadı Efendi” şeklindeki ifadeye erek dilde yer verilmemiş “daraltma” yoluna gidilmiştir. Erek cümle “Ama hadi beyler, dedi adam, karıma inanıyor musunuz? O bir deli.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Karı kızmış. Eline bir çomak almış da: ‘Ben de sizin yuvalarınızı bozayım.’ diye eşmeye başlamış oraları. Eşerken, eşerken bir küp altın bulmuş.” (s.280)	“Celle-ci, fâchée, prit un bâton à la main: vous ne me répondez pas? Eh bien, moi, je vais vous détruire votre maison, dit-elle. Et elle se mit à creuser la terre de la berge avec ardeur. Au bout de quelque temps elle déterra une grande cruche pleine de pièces d’or.” (p.173)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Erek metin “Kızgın o kadın, eline bir sopa aldı: Bana cevap vermiyor musunuz? Pekâlâ, sizin evinizi yıkacağım, dedi. Ve kıyıda toprağı şevkle kazmaya başladı. Bir süre sonra altın sikkelerle dolu büyük bir testi ortaya çıkardı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. “Celle-ci, fâchée, prit...” (Kızgın o kadın) şeklindeki kullanım ile vurgu “kızgın” sıfatının üzerine çekilmiştir. “Vous ne me répondez pas?” (Bana cevap vermiyor musunuz?) soru cümlesi ile “vurgu eklemesi” yapılmıştır. “...de la berge avec ardeur.” (tutkuyla kıyıda) şeklinde bir ekleme ile de eylemin nasıl ve nerede yapıldığı ile ilgili bilgi verilerek “vurgu eklemesi” gerçekleştirilmiştir. “Au bout de quelque temps” (bir süre sonra) eklemesiyle de kendinden önceki cümle ile öncelik sonralık anlamı katmış ve yine “vurgu eklemesi” meydana gelmiştir.

⁷⁶ Sığırcı, ünlemleri anlamlarına ve kullanımına uygun olarak yedi sınıflandırmada ele almaktadır. “Çağrı ve uyarmak için kullanılan ünlemler” başlığı altında yer alan Hé! (Hey!), Ohé! (Oo!), Hou hou! (Hu, huu!), Coucou! (Baksana), Psitt! (Pist! ya da hişt!) ünlemleri “yahu, baksana, hey” anlamlarına gelen ünlemlerdendir (Sığırcı, 2020, s. 44).

Örnek (7)

KM.	EM.
“Kadın da evi cennet yapayım , diye bütün bardakları, testileri kırmış, evin her tarafına dizmiş. Artık sığirtmacı beklermiş. Akşam sığirtmaç gelmiş.” (s.280)	“Je veux orner et arranger ma maison pour la rendre aussi belle que le Paradis , se dit la femme. Le soir, dés que parut celui-ci...” (p.174)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Özgün metindeki yan cümle “Kadın da evi cennet yapayım...” dır. Bu yan cümlenin yüklemi “çok güzel hale getirmek” anlamındaki “cennet (gibi) yapmak” deyimidir. Burada “evi çok güzel hale getireyim” anlamı verilmek istenirken deyim kullanılmış ve anlam açısından güçlü bir ifade oluşturulmuştur. Kaynak cümledeki bu anlam, erek cümleye “belle que le Paradis” (cennet kadar güzel) benzetmesiyle aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Evimi cennet kadar güzel bir hale getirmek için süslemek ve düzenlemek istiyorum, diye düşündü kadın. Akşam, bu ortaya çıkar çıkmaz...” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (8)

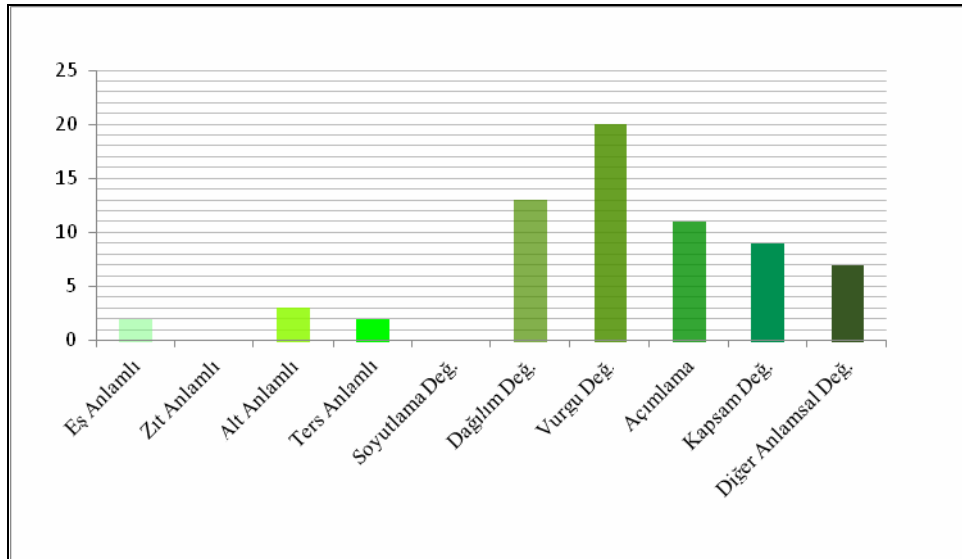
KM.	EM.
“Dünyada gitmem artık ben onun evine.” (s.281)	“Mais je ne retournerai point, non, non et non.” (p.174)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak kültürde yer alan “dünyada... yapmamak” deyimini “bir kimsenin bir şeyi yapmasının mümkün olmadığını ve imkânsız olduğunu” belirtir. Erek cümle Türkçeye “Ama dönmeyeceğim, hayır, hayır ve hayır.” şeklinde çevrilebilir. Erek cümlede yer alan kullanıldığı cümleye olumsuzluk anlamı katan “ne... point”⁷⁷ kalıbı ile kaynak cümledeki anlam verilmeye çalışılmıştır. “Dünyada oraya gitmem.” cümlesi hayat anlamında kullanılan dünyanın dışında ya da ölünce bir şey yapamayacağı mantığı temelinde bir eylemin gerçekleştirilmek istenmemesindeki kesinlik, abartı yolu ile (l’hyperbole) anlatılmak amacıyla mecaz olarak oluşturulmuş bir deyimdir. Bu deyim barındırdığı mantıksal alt yapısını bu şekilde ifade etmek mümkündür.

⁷⁷ Fransızca “ne... point” kalıbı “ne... pas” (-me, -ma) olumsuzluk kalıbı ile aynı anlamda kullanılmaktadır (Le Robert Micro , 2018, s. 1094).

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		2	%6,9
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	3	%2,9
Ters Anlamlı		2	%16,7
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	9	%5,3
	Daraltma	4	%9,3
Vurgu Değişimi		20	%6,0
Açıklama		11	%4,2
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	3	%6,8
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	Mecaz-Gerçek	6	%4,4
	Gerçek-Mecaz	0	%0,0
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
Diğer Anlamsal Değişiklikler		7	%3,9

Tablo 2.50. Culfa Kadınları Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.50. Culfa Kadınları Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.17.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Karısına parayı vermiş. Karısı da almış parayı, culfa kadınlarına gitmiş.” (s.280)	“ Il demanda son salaire aux propriétaires du bétail , et il put ainsi donner à la femme l’argent qu’elle demandait , et celle-ci l’emporta aux tisserandes du ruisseau.” (p.173)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Erek cümle “Sığır sahiplerinden maaşını istedi ve böylece kadına istediği parayı verebildi ve o da dere dokumacılarına götürdü.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Kaynak cümleden farklı olarak sığır sahiplerinden maaşını istemesi ve kadının istediği parayı şeklindeki kullanımlar ile anlamsal bir açıklık getirilerek erek dile aktarıldığı söylenebilir. Erek metne açıklayıcı bilgilerin eklenmesi erek okur odaklı bir çeviri yapıldığını ve anlaşılabilirliğin ön planda tutulduğunu gösterir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Sığirtmacın karısı hemen gitmiş: ‘Ben gördüm.’ demiş. Bunun kocasını yakalamışlar, mahkemeye götürecekler. Adam giderken karısına: ‘Sakin kapıyı bırakma.’ diye tembih etmiş. Ordan mahkemeye varmış. Sığirtmaca sormuşlar:” (s.281)	“-La femme du bouvier alla droit à l’un des crieurs. Je l’ai vu, moi, dit-elle. Alors, les hommes du Padichah se saisirent du bouvier. On l’emmena devant le tribunal. On lui demanda:” (p.175)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme-Çıkarma)	

Burada “bilgi değişimi stratejisi”ni içeren hem “ekleme” hem de “çıkarma”nın örneklendirildiği kullanımlar görülmektedir. Erek dilde “Adam giderken karısına: Sakın kapıyı bırakma, diye tembih etmiş. Ordan mahkemeye varmış.” ifadesine erek dilde yer verilmemiş ve bu kullanım “çıkarma”yı oluşturmuştur. “Je l’ai vu, moi, dit-elle. (Ben, onu gördüm dedi.) cümlesi ve “Alors, les hommes du Padichah...” (Sonra Padişahın adamları...) şeklindeki ifade ise özgün metinde yer almamasına rağmen erek dile eklenmiş ve bir “ekleme” örneği oluşturmuştur.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Oyun bitti gayrı , diye kazanı kaldırmış, karısı da çıkmış.” (s.281)	“Le jeu est terminé. Et il sortit sa femme de sous le chaudron.” (p.175)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak cümlede yer alan “gayrı” sözcüğü halk ağzında kullanılan “artık, bundan sonra” anlamına gelen bir sözcüktür. Erek dilde bu sözcüğü karşılayacak bir kullanımın bulunmaması “Oyun bitti gayrı.” cümlesinin “Le jeu est terminé.” (Oyun bitti) şeklinde aktarılmasını mümkün kılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Kadın: ‘Sığırtmaç bana kapıyı bırakma dedi’ demiş de kapıyı sırtlayarak mahkemeye gitmiş.” (s.282)	“Eh bien, me voilà avec notre porte... Le bouvier m’avait recommandé de prendre garde à la porte, et de ne jamais la laisser...” (p.176)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak cümle doğrudan anlatım içeren olumlu bir düz cümledir. Bu cümle erek dile “İşte kapımızın yanındayım... Çoban bana kapıya dikkat etmemi ve asla terk etmememi tavsiye etmişti.” şeklinde çevrilebilen bir cümle ile aktarılmış ve dolaylı bir anlatım örneği oluşturulmuştur. Bu değişiklik “edimsöz değişikliği” meydana getirmektedir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Karı kızmış. Eline bir çomak almış da: «Ben de sizin yuvalarınızı bozayım.» diye eşmeğe başlamış oraları. Eşerken, eşerken bir küp altın bulmuş.” (s.280)	“Celle-ci, fâchée, prit un bâton à la main: vous ne me répondez pas? Eh bien, moi, je vais vous détruire vosre maison , dit-elle. Et elle se mit à creuser la terre de la berge avec ardeur. Au bout de quelgue temps elle déterra une grande cruche pleine de pièces d’or. ” (p.173)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak cümlede yer alan “yuvalarınızı” kullanımı Fransızcada “fourmilière” (karınca yuvası) şeklinde ifade edilebilir, ancak erek dilde “vosre maison” (sizin eviniz) şeklinde aktarılmıştır. Kaynak dilde “bir küp altın” erek dile “une grande cruche pleine de pièces d’or” (altın dolu büyük bir testi) şeklinde “grande” (büyük) sıfatının da eklenmesiyle oluşan bir sıfat tamlaması ile aktarılmış ve böylece “metin düzeyi değişikliğini” içeren bir örnek ortaya çıkmıştır. Erek dilde yer alan ifade Türkçeye “Öfkeli kadın, eline bir sopa aldı: Bana cevap vermiyor musunuz? Pekâlâ, evinizi yıkacağım, dedi. Ve kıydan toprağı şevkle kazmaya başladı. Bir süre sonra altın sikkelerle dolu büyük bir testi ortaya çıkardı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Hatun, deveyi ne zaman gördün?» demişler. «Leblebi yağdığı gece, ben güvey girdiğim gece ” demiş.” (s.282)	“Quand as-tu vu le Chameau? -Le soir de nos nocés, quand il pleuvait des pois-chiches grillés, répondit la femme.” (p.176)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak cümlede “ben güvey girdiğim gece” şeklinde sıfat fiil kullanılarak oluşturulmuş bir sıfat tamlaması yer almaktadır. Erek dilde bu kısma yer verilmeyerek “cümle kısmi çevirisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Felemenk” (s.280)	“Féléménk” “En turc signifie en même temps Hollande et hollandais; dans notre conte, ce mot doit désigner, à notre avis, une espèce de fil à tisser d’importation hollandaise.” (p.171)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Kaynak kültürde yer alan felemenk sözcüğü erek okur için bir dipnot ile açıklanmıştır. Dipnotta yer alan bilgi şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: “Türkçe’de Hollanda ve aynı zamanda Hollandaca anlamına gelir; bu masalımızda, bu sözcük, bize göre, Hollanda’dan ithal bir tür dokuma ipliğini kastetmektedir.”

Örnek (8)

KM.	EM.
“Hah! Bunlar benim bezimi dokuyacaklar, demiş. Eve gitmiş.” (s.280)	“ Elles disent: d’accord, d’accord! pensa la bonne femme. Et elle retourna chez elle...” (p.171)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Yorum)	

Türkçeye “Onlar diyorlar ki: tamam, tamam! diye düşündü yaşlı kadın. Ve eve döndü.” şeklinde çevrilebilen erek cümlede yaşlı kadın “onların” eylemi gerçekleştirmeyi kabul ettiklerini düşündüğünü içeren bir yorumlama ile aktarılmıştır.

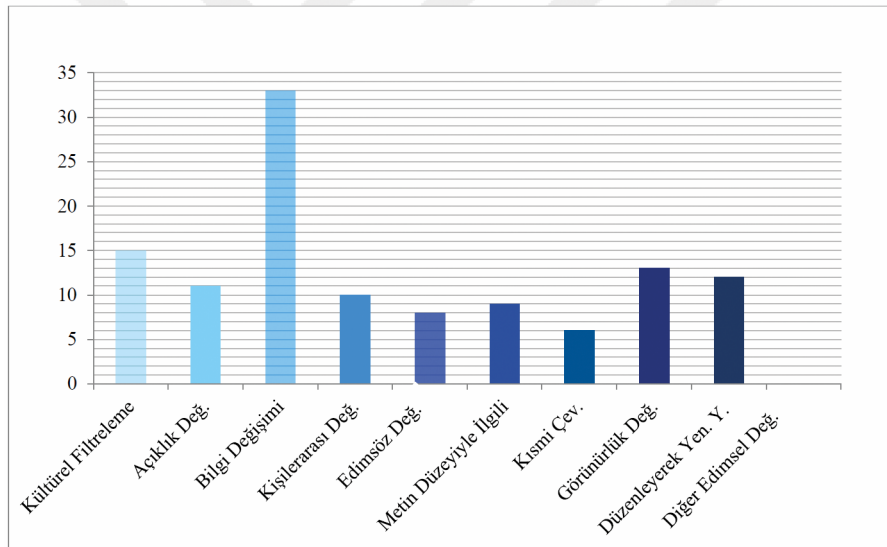
Örnek (9)

KM.	EM.
“Para getirdim. Bezleri almaya geldim, demiş.” (s.280)	“Voici votre argent; donnez-moi ma toile, cria-t-elle.” (p.173)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“İşte paranız, bezimi veriniz diye bağırdı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümle, kaynak cümledeki anlamı içermektedir, ancak anlamsal eşdeğerlik farklı sözcük kullanımının ve cümle yapılarının tercih edilmesiyle aktarılmıştır.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Elem	15	%5,4	
Açıklık Değişikliği	11	%5,5	
Bilgi Değişimi	Ekleme	23	%4,9
	Çıkarma	10	%4,1
Kişilerarası Değişim	10	%8,1	
Edimsöz Değişikliği	8	%5,5	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	9	%5,6	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	2	%5,6
	Cümle Kısmi Çevirisi	4	%4,5
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	5	%5,4
	Yorum Cümleleri	8	%6,9
Düzenleyerek Yeniden Yazma	12	%4,2	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.51. Culfa Kadınları Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.51. Culfa Kadınları Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.18. *Köse'nin Tavşanı (Le Köse ou Le Méchants Tours d'un Imberbe)* Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.18.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Herif, sen deli mi oldun?” (s.256)	“Est-ce que tu deviens fou, mon homme?” (p.178)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak cümle erek dile sözcüksel ve anlamsal eşdeğeri ile aktarılmış ve “birebir çeviri” meydana gelmiştir. Erek cümle Türkçeye “Deli misin, adamım? şeklinde çevrilebilir. Aslında erek kültürde “herif” sözcüğüne yakın bir anlama sahip argo bir sözcük olan “un bonhomme” sözcüğü bulunmaktadır, ancak erek dilde “herif” sözcüğü için “mon homme” (adamım) şeklinde bir kullanım tercih edilmiş ve erek okur için anlaşılabilirlik sağlanmıştır. Bu kullanımın edebi bir kullanım olmadığını da söylemek doğru olur.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Sonra da düdüğü öttürürüm: düttürü düttürü! Kalk karı, kalk karı!’ diye.” (s.256)	“Après, je sifflerai sur cette flûte qui fera: düttürü, düttürü, gakkari, gakkari... ” (p.179)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Burada bir “ödünçleme” örneği bulunmaktadır. Kaynak dilde yer alan “düttürü düttürü” yansıma sözcüğü erek dile aynı şekilde aktarılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“ Köse de: Şimdi buraya bir adam gelecek. Bana kızımı vermek istiyor.” (s.256-257)	“Ah, Je suis bien ennuyé répondit le Köse ... Tout à l’heure un homme doit venir ici. Il s’entête à vouloir me donner sa fille.” (p.182)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Burada sessel olarak erek dil normlarına uygun bir “ödünçleme” örneği bulunmaktadır. Kaynak metindeki genellikle masallarda yer alan kahramanlardan “Köse” erek dile “le Köse” şeklinde erek okura yönelik olarak aktarılmıştır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Hadi git, ablana söyle. Yemek getirsin, diyor, tavşanı salıveriyor.” (s.255)	“Va dire à la maîtresse de m’apporter de quoi manger , je reste déjeûner ici.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak cümlede yer alan “yemek” sözcüğü sözcük türü ad olan “yiyecek” anlamında kullanılmış bir sözcüktür, ancak erek dildeki cümle “manger” (yemek yemek) anlamında kullanılan bir fiil ile aktarılmıştır. Kaynak cümledeki ad soylu sözcük erek cümlede fiil soylu sözcük olarak kullanılmış ve bu şekilde bir “yer değiştirme” örneği oluşturmuştur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Hadi. Ablan yemek yapsın da al gel, diyor, tavşanı salıveriyor.” (s.255)	“Va dire à la maîtresse de la maison de préparer un déjeûner pour deux personnes et de nous apporter ici le repas.” (p.177)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Burada “sözcük düzeyinde birim kaydırma” örneğini içeren bir cümle yer almaktadır. Kaynak cümlede iyelik sıfatı (l’adjectif possessif) kullanılmadan sadece sözcüğe eklenen şahıs eki kullanılarak oluşturulmuş “(senin) ablan” sözcüğü erek dile “la maîtresse de la maison” (evin hanımı) şekline dönüştürülmüştür. Erek cümle “Git evin hanımına söyle iki kişilik öğle yemeği hazırlasın ve yemeği bize getirsin.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Bunun malı mülkü de Köse'ye kalıyor.” (s.257)	“Il s’en débarrassa de la sorte pour toujours, et il hérita de tous ses biens .” (p.182)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

“Sözcük grubu düzeyinde birim kaydırma” örneğini içeren kaynak dilde “malı mülkü” ifadesi erek dilde “tous ses biens” (tüm malını) şeklinde aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilir: “Ondan sonsuza kadar bu şekilde kurtuldu ve tüm malını miras olarak aldı.”

Örnek (7)

KM.	EM.
“Misafir de bunu tavşan dedi sanıyor. Pek hoşuna gidiyor.” (s.255)	“L’invité crut que le lièvre avait transmis le message, et il fut émerveillé de son savoir.” (p.177)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde iki cümle ile yer alan anlam erek dile tek cümle ile aktarılmış ve “cümle düzeyinde birim kaydırma” örneği oluşmuştur. Erek cümlenin çevirisi “Misafir, tavşanın mesajı iletğine inandı ve bilgisine hayran kaldı.” şeklinde yapılabilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Ben bununla karyı, her istedikçe, öldürüp diriltiyorum. Satmam. diyor, biraz nazlanıyor. Sonunda düdüğü pahalıca satıyor.” (s.256)	“Et je peux la tuer, chaque fois que le désir m’en prend; et il est bien commode de pouvoir ensuite lui rendre la vie grâce à la flûte, répondit le Köse. Mais l’autre insista tellement que le Köse, après avoir fait mille façons, consentit à la fin à lui vendre le précieux instrument contre une somme respectable.” (p.181)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak metinde yan cümlelerle oluşturulmuş cümleler yer almaktadır, ancak kaynak metindeki anlamın erek metinde “et” (ve), mais (ama) bağlaçları kullanılarak oluşturulduğu görülmektedir. Bu şekilde “paragraf düzeyinde birim kaydırma”nın örneklendirildiği bir kullanım söz konusudur. Erek metin Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Ve ne zaman istersem onu öldürebilirim ve daha sonra flüt sayesinde onu hayata döndürmenin mümkün olduğunu söyledi Köse. Ama diğeri o kadar ısrar etti ki, Köse binlerce yol denedikten sonra sonunda değerli enstrümanı saygın bir fiyata satmaya razı oldu.”

Örnek (9)

KM.	EM.
“Köse bunu, bayırdan aşağı gelirken görüyor. ” (s.256)	“Le Köse vit de loin le paysan qui descendait la côte.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak dilde yer alan cümle “şimdiki zaman” (l’indicatif présent) ile çekimlenen bir cümle olmasına rağmen erek dilde “geçmiş zaman” (le passé simple) ile anlamın aktarıldığı görülmektedir. Her iki dilde de masal dilinde kullanılan zamanın tercih edildiği görülmektedir. Bu örnek “fiil öbeğinde zaman değişikliği”ni içermektedir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Ulan, atmadan evvel şunu bir döveyim, diyor.” (s.256)	“Il faut lui infliger une bonne correction avant de le jeter dans l’eau.” (p.181)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kip Değişikliği)	

Kaynak dilde yer alan cümle “1. tekil şahıs istek kipi “-a, -e” ile çekimlenerek “döveyim” şeklinde oluşturulmuştur. Kaynak cümle erek dile “Il faut que...” kalıbı ile aktarılmış ve “fiil öbeğinde kip değişikliği” örneklendirilmiştir. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Onu suya atmadan önce iyi bir sopa atmak gerekiyor.”

Örnek (11)

KM.	EM.
“Şu tavşanı bana sat ” diyor Köse’ye.” (s.255)	“Veut-tu me vendre le lièvre, demanda-t-il au Kösé.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği	

Bu örnek “yan cümle yapısı değişikliğinde” yer alan “çekimli-çekimsiz yapı değişikliği”ni içeren bir örnektir. Kaynak dilde yer alan “sat-mak” fiili “emir kipinde” çekimlenmiştir. Erek dilde ise dilsel özelliğe bağlı olarak “satmak” fiili “vendre” şeklinde “mastar fiil” (l’infinitif verbe) kullanılarak aktarılmıştır. Fransızca “vouloir, pouvoir, devoir” gibi fiillerden sonra gelen fiiller mastar halde (l’infinitif verbe) çekimlenmeden kullanılır. Erek dildeki cümle Türkçeye “Tavşanı bana satar mısın, diye sordu Köse’ye.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“ Tavşanı çuvala koyuyor, götürüyor tarlaya.” (s.255)	“Il mit le second dans un sac et l’emporta dans le champ où il devait travailler. ” (p.177)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dilde bazı değişiklikler ile yer almaktadır. Kaynak dilde yer alan “tavşan” sözcüğü erek dile “le second” (ikincisi) şeklinde değiştirilerek aktarılmıştır. “...où il devait travailler” (çalışmak zorunda olduğu) yan cümlesi de “où” ilgi zamiri (le pronom relatif) ile oluşturulmuş ve “le champ” (tarla) sözcüğüne açıklık getiren bir kullanım ile aktarılmıştır. Erek cümle “İkincisini bir çuvala koydu ve çalışmak zorunda olduğu tarlaya götürdü.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir. Bu değişim “cümle yapısı değişikliği”ni örneklendirmektedir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“ Bu köse bir gün bir tavşan tutuyor. Tavşanı çuvala koyuyor, götürüyor tarlaya.” (s.255)	“ Celui-ci prit un jour un lièvre. Or, il en avait déjà un qu’il tenait enfermé dans un toit.” (p.177)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak dilde yer alan “bu köse” işaret sıfatı (l’adjectif démonstratif) erek dilde “celui-ci” (o ‘erkekler için kullanılan’) kişi zamiri ile “tavşanı” sözcüğü ise “il en avait déjà un” (ondan bir tane) şeklinde “en... un” kullanımı ile aktarılmış ve “tutarlılık değişikliği” örneklendirilmiştir. Buradaki “un” tavşanı kastetmektedir. “Un lièvre” diyerek tekrardan kaçınılmış sadece tavşanı belirten eril belirsiz tanımlık (l’article indéfini) “un” ile anlam aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “O, bir gün bir tavşan yakaladı. Ama daha önce çatıda kilitli tuttuğu ondan bir tane daha vardı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“ Öteki adam da Köse gibi bunu tarlaya götürüyor.” (s.255)	“Le lendemain, l’acheteur emporta le lièvre au champ, comme l’avait fait le Köse. ” (p.178)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak dilde yer alan “öteki adam” belgisiz sıfatı (l’adjectif indéfini) erek dilde kastedilen “l’acheteur” (satın alan) sözcüğü ile aktarılmıştır. “Köse gibi” ifadesi, “Köse’nin yaptığı gibi” şeklinde bir anlam içermektedir. Erek cümlede bu anlamı vermek için kaynak cümledeki anlamı içeren “comme l’avait fait le Köse” (Köse’nin yaptığı gibi) şeklinde bir kullanım ile anlam aktarımı tercih edilmiş ve bu şekilde “seviye kaydırma” meydana gelmiştir. Erek cümle “Ertesi gün satın alan, Köse’nin yaptığı gibi tavşanı tarlaya götürdü.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Sonra da düdüğü öttürürüm: düttürü düttürü! Kalk karı, kalk karı! diye.” (s.256)	“Après, je sifflerai sur cette flûte qui fera: düttürü, düttürü, gakkari, gakkari... ” (p.179)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu örnekte “şema değişikliği”ni içeren bir kullanım bulunmaktadır. Ses yinelenmesi varsa erek metinde de bir dereceye kadar korunabilir ya da hiçbir değişiklik yapılmayabilir. “Düttürü düttürü” şeklinde oluşturulmuş yansımali ses erek dilde de aynı şekilde yer almaktadır.

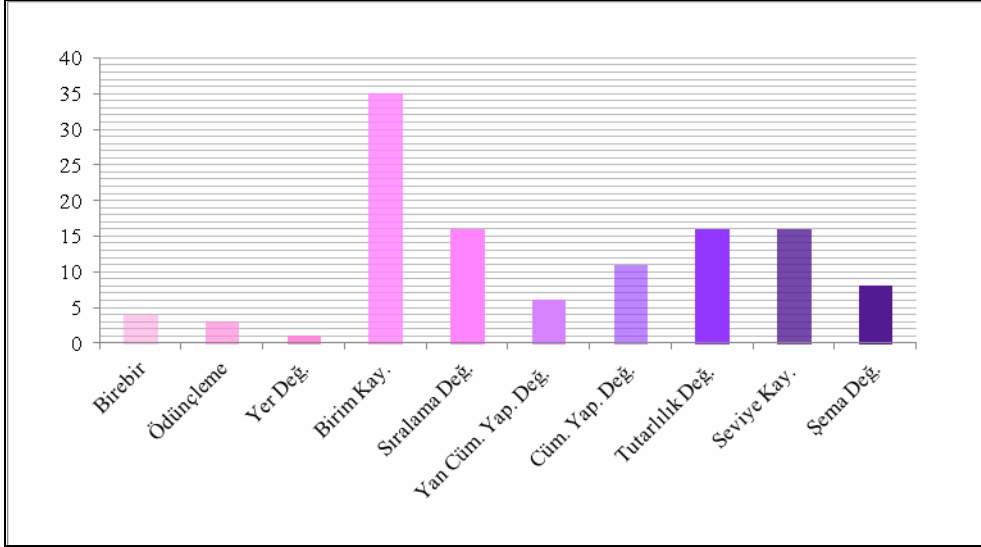
Örnek (16)

KM.	EM.
“Tavşan dağa doğru kaçıp gidiyor.” (s.255)	“Puis, il lâcha la bête qui fila à toutes jambes.” (p.177)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu örnek “şema değişikliği”nden kaynak dilde gerçek anlamıyla kullanılan ifadenin erek dilde mecaz anlamıyla aktarılmasını içermektedir. Kaynak metinde yer almasa da erek dilde güzel bir söz sanatı kullanılarak çeviri gerçekleştirilebilir. Erek cümlelerin “Sonra hızla uzaklaşan hayvanı serbest bıraktı.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir. Fransızcada bir deyim olan ve sadece çoğul şekilde kullanılan “à toutes jambes” deyimini genellikle “filer, courir, s’enfuir...” gibi fillerle kullanılmaktadır. Yalt, Fransızca Deyimler Sözlüğü’nde “courir à toutes jambes” şeklinde bir deyim yer vererek deyimini “olanca hızıyla koşmak, kaçmak” (1975, s. 162) şeklinde tanımlamıştır.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		4	%1,6	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	1	%3,7	
	Erek Dile Uygun Aktarım	2	%3,5	
Yer Değiştirme		1	%2,1	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	10	%4,1	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	10	%3,5	
	Yan Cümle Düzeyinde	9	%3,7	
	Cümle Düzeyinde	2	%1,4	
	Paragraf Düzeyinde	4	%4,4	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	0	%0,0
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	0	%0,0
	Fiil Öbeği	Kişi	0	%0,0
		Zaman	14	%8,0
		Kip	2	%3,1
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	1	%3,7	
	Çekimli/Çekimsiz	5	%6,4	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		11	%3,7	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		16	%4,4	
Seviye Kaydırma		16	%4,8	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değişikliği	5	%11,6	
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı	2	%15,4	

Tablo 2.52. Köse’nin Tavşanı Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.52. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masalda Geçen Sözdizimsel Bulgular

2.1.18.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“En nihayet sesi soluğu kesilince içindekinin, adam çuvalı kaldırıp denize atveriyor. ” (s.257)	“Quand le Berger fut assommé, et ne fit plus entendre aucun son, l’homme souleva le sac et le lança dans la mer.” (p.182)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Erek dilde “lancer” ve “jeter” fiilleri “atmak” anlamına gelen eş anlamlı fiillerdir. Kaynak dildeki anlam erek dilde “lancer” fiili ile sağlanmıştır.

Örnek (2)

KM.	EM.
“ Tavşan dağa doğru kaçıp gidiyor.” (s.255)	“Puis, il lâcha la bête qui fila à toutes jambes.” (p.177)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Üst)	

Kaynak dilde yer alan “tavşan” sözcüğü erek dilde “la bête” (hayvan) sözcüğü kullanılarak alt anlamlı bir sözcükten üst anlamlı bir sözcüğe geçiş ile aktarılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Hadi. ‘Ablan yemek yapsın da al gel.’ diyor, tavşanı salveriyor.” (s.255)	“Va dire à la maîtresse de la maison de préparer un déjeuner pour deux personnes et de nous apporter ici le repas. ” (p.177)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak cümle erek dile “...un déjeûner pour deux personnes et de nous apporter ici le repas.” (iki kişilik bir öğle yemeği ve bize buraya getirmek için yemek) şeklinde detaylı bir anlam eklemesiyle “genişletme” yoluna gidilerek aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Git, evin hanımına söyle iki kişilik öğle yemeği hazırlasın ve yemeği buraya getirsin.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Gideyim, şu Köse’ye göstereyim, diyor.” (s.256)	“Je vais, de ce pas, régler le compte de ce maudit Köse , dit-il.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak cümlede “şu Köse’ye” işaret sıfatıyla (l’adjectif démonstratif) oluşturulmuş ifade vurgu bulunmaktadır. Erek dilde “pis, rezil, melun, lanet” anlamına gelen “maudit” sözcüğünün eklenmesiyle birlikte “ce maudit Köse” (bu lanet Köse) şeklinde çevrilmiş ve vurgu eklemesiyle vurgu bu sıfat tamlamasına kaydırılmıştır. “Ben şimdi bu lanet Köse’nin hesabını vermeye gidiyorum, dedi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlede “vurgu değişimi” örneklendirilmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“O daha söz söylemeye başlamadan Köse, karısına: «Yavaş iş görüyorsun.» diye kızıyor.” (s.256)	“Mais avant qu’il ait eu le temps d’ouvrir la bouche, le Köse commença à hurler et à se démener, furieux, injuriant sa femme et lui reprochant sa fainéantise.” (p.179)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Kaynak cümlede yer alan anlam erek dile “açıklama” yoluna gidilerek serbest çeviri ile aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Ama ağzını açmaya vakit bulamadan köse, karısına küfür ederek ve onu tembelliği için azarlayarak öfkeyle bağırma ve çırpınmaya başladı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Gideyim, şu Köse’ye göstereyim.” diyor. (s.256)	“Je vais, de ce pas, régler le compte de ce maudit Köse, dit-il.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak dilde yan anlamda (la connotation) kullanılan “...ya göstermek” ifadesi erek dilde mecazlı bir kullanım ile “birinin hesabını görmek, birini cezalandırmak” (Ağıldere, 2011, s. 270) anlamına gelen “régler son compte à qqn” deyimini ile aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Tavşan haber getirir mi, diyor.” (s.256)	“De quel lièvre parles-tu?” (p.178)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak cümlede “tavşanın haber getirmesi” söz sanatlarından “kişileştirme”ye (la personnification) örnektir. Erek dilde “Ne tavşanımdan bahsediyorsun?” şeklinde çevirisi yapılabilen bir cümle ile anlam aktarılmıştır. Kaynak dilde yer alan mecazi kullanıma erek dilde yer verilmediği görülmektedir.

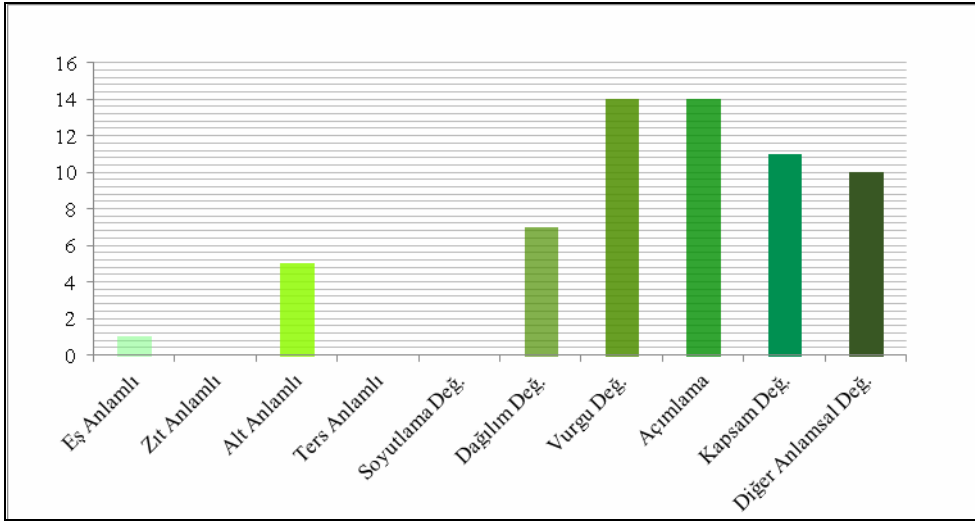
Örnek (8)

KM.	EM.
“ Bu düdüğü bana sat , diyor. Köse...” (s.256)	“Vend- la moi , dit-il au Kösé, oubliant ce qui l'avait amené en ces lieux.” (p.179)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Erek cümle “Onu bana sat, dedi Köse’ye, onu buraya neyin getirdiğini unutarak.” şeklinde Türkçeye aktarılabilir. Kaynak dildeki “Bu düdüğü bana sat” emir kipi ile kurulmuş cümle erek dil normlarına uygun olarak “vend-la moi” (onu bana sat) şeklinde aktarılmıştır. Bu örnek “diğer anlamsal değişiklikler” başlığı altında ele alınabilir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		1	%3,4
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	2	%14,3
	Alt-Alt	3	%2,9
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	7	%4,1
	Daraltma	0	%0,0
Vurgu Değişimi		14	%4,2
Açıklama		14	%5,3
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	3	%6,8
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	3	%9,1
	Mecaz-Gerçek	2	%1,5
	Gerçek-Mecaz	3	%12,5
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
Diğer Anlamsal Değişiklikler		10	%5,6

Tablo 2.53. Köse’nin Tavşanı Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.53. Köse’nin Tavşanı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.18.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Kendi karısının boynuna bir bağırsak sarıyor, içini pekmeze dolduruyor.” (s.256)	“Il prit un boyau qu’il rempli de pekmez bien rouge et enroula autour du cou de sa femme.” (p.179)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

Kaynak kültürde yer alan “pekmez” üzüm, dut gibi meyvelerin kaynatılarak elde edilen suyunun koyu bir şekilde tatlı olarak tüketilen haline verilen addır. Erek dilde anlam aktarılırken aynı sözcük tercih edilmiştir. Bu şekilde erek okura kaynak kültüre özgü olan bir şeyin tanıtmayı amaçlandığı söylenebilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Bu köse bir gün bir tavşan tutuyor. Tavşanı çuvala koyuyor, götürüyor tarlaya.” (s.255)	“Celui-ci prit un jour un lièvre. Or, il en avait déjà un qu’il tenait enfermé dans un toit. Il mit le second dans un sac et l’emporta dans le champ où il devait travailler.” (p.177)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Bu örnek erek okur için anlamın daha açık hale getirilerek aktarıldığı bir çeviri niteliğine sahiptir. Erek cümle “Bu (adam), bir gün bir tavşan yakaladı. Ama çatıda daha önce kilitli tuttuğu bir tane vardı. İkincisini bir çantaya koydu ve onu çalışacağı tarlaya götürdü.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilmektedir. Erek metinde yer alan “Or, il en avait déjà un qu’il tenait enfermé dans un toit.” (Ama çatıda daha önce kilitli tuttuğu bir tane vardı.) cümlesinde anlamsal bir açıklık bulunduğu söylenebilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Hadi. Ablan yemek yapsın da al gel, diyor, tavşanı salıveriyor. Tavşan dağa doğru kaçıp gidiyor. ” (s.255)	“Va dire à la maîtresse de la maison de préparer un déjeûner pour deux personnes et de nous apporter ici le repas. Puis, il lâcha la bête qui fila à toutes jambes. ” (p.177)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme-Çıkarma)	

Burada “bilgi değişimi stratejisi”ni içeren bir örnek bulunmaktadır. Kaynak metinde yer alan “Tavşan dağa doğru kaçıp gidiyor.” cümlesine erek metinde yer verilmeyerek “çıkarma” meydana gelmiştir. Kaynak dilde yer almayan “pour deux personnes” (iki kişilik), “et” (ve) bağlacı ve “Puis, il lâcha la bête qui fila à toutes jambes.” (Sonra hızla uzaklaşan canavarı bıraktı.) cümlesi ile de

“ekleme” ortaya çıkmıştır. Bu örnekte hem ekleme hem çıkarma çeviri stratejisini örneklendiren kullanımlar bulunmaktadır.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Herif bakıyor, ne gelen var, ne giden. Geliyor eve.” (s.255)	“Et le paysan attendit longtemps son déjeûner qui ne vit pas.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak kültürde halk ağzında kullanılan “herif” sözcüğü erek dilde kastedilen kişiye yönelik olarak “le paysan” (köylü) sözcüğü ile aktarılmıştır. Erek dildeki cümlenin Türkçeye çeviri şu şekildedir: “Ve köylü, görmediği öğle yemeğini uzun süre bekler.”

Örnek (5)

KM.	EM.
“Şu tavşanı bana sat, diyor Köseye.” (s.255)	“Veut-tu me vendre le lièvre, demanda-t-il au Kösé?” (p.178)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak dilde yer alan cümle emir kipi kullanılarak oluşturulmuş bir dolaylı anlatım cümlesidir. Bu cümle erek dile dolaylı anlatım ile aktarılan bir soru cümlesi ile aktarılmakta ve bu değişiklik “edimsöz değişikliği”ni örneklendirmektedir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Köse de: Benim oğlum, uşağım yok. Ben bunu öteye beriye yollarım, haber alır gelir.” (s.255)	“Tu sais bien que je n’ai ni fils, ni fille pour faire mes courses et m’aider dans mes petites affaires. J’envoie le lièvre par-ci, par-là, toutes les fois que j’en ai besoin.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak dilde yer alan “oğlum uşağım yok” ifadesinde halk ağzında yer alan “çocuk” anlamına gelen “uşak” sözcüğü kullanılmıştır. Erek dile “je n’ai ni fils, ni fille” (ne oğlum ne kızım var”) şeklinde aktarılmıştır. Oysaki kaynak cümlede kız ve erkeği kapsayan çocuk anlamında kullanılan “uşak” sözcüğü için erek dilde “kız” sözcüğü tercih edilmiş ve “metin düzeyi değişikliği” örneklendirilmiştir. Kaynak dilde yer alan “öteye beriye” şeklindeki kalıplaşmış ifade erek dilde “par-ci, par-là” (öteye, buraya, şuraya, orada, burada”) şeklinde aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Sonra da düdüğü öttürürüm: 'düttürü düttürü! Kalk karı, kalk karı! ' diye.” (s.256)	“Après, je sifflerai sur cette flûte qui fera: “düttürü, düttürü, gakkari, gakkari... ” (p.179)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Sessel)	

Kaynak dilde yer alan “Kalk karı, kalk karı!” ifadesi erek dile “gakkari, gakkari” şeklinde aktarılmıştır. Bu şekilde “seslerin kısmi çevirisi” örneklendirilmiştir. Erek okur için anlaşılabilirlikten oldukça uzak bir çeviridir, ancak bu ifadeyi anlaşılır kılmak adına dipnot ile bir açıklama yapılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“ Neyse; Köse biraz nazlandıktan sonra tavşanı pahalıca satıyor.” (s.255)	“... il vendit son lièvre pour une grosse somme.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “Neyse; Köse biraz nazlandıktan sonra...” ifadesine erek dilde yer verilmeyerek “cümle kısmi çevirisi” örneklendirilmiştir. Erek cümle Türkçeye “...tavşanını büyük bir meblağ için sattı.” şeklinde çevrilir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Kalk karı, Kalk karı” (s.256)	“Gakkari, gakkari” “Avec le mot gakkari pris ici comme onomatopée, pour désigner le son de la flûte, le contour fait un jeu de mots: kalk kari, qui signifie “lève-toi, femme”, est prononcé dans le dialecte de Kastamonu gak kari.” (p.179)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Kaynak dilde “kalk karı kalk karı” şeklinde yer alan kullanım, masal kahramanının karısını bayılttıktan sonra kaval ile çaldığı melodidir. Erek dilde “gakkari gakkari” şeklinde aktarılmıştır. Erek dilde yer alan dipnottaki anlam şu şekildedir: Gakkari sözcüğü burada bir yansıma sözcük olarak alındığında, flütün sesini belirtmek için anahat sözcükler üzerinde bir oyun yapar: Kalk karı, “kalk, karı” anlamına gelir, gak kari şeklinde Kastamonu lehçesinde telaffuz edilir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Neyse; Köse biraz nazlandıktan sonra tavşanı pahalıca satıyor.” (s.255)	“ Mais à la fin, après avoir longuement discuté et fait mille façons, le Kösé finit par consentir et le marché fut conclu; il vendit son lièvre pour une grosse somme.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Erek cümle Türkçeye “Ama, uzun uzun tartışıp binbir türlü şey yaptıktan sonra, Kösé sonunda razı oldu ve anlaşma yapıldı; tavşanını büyük bir meblağa sattı.” şeklinde çevrilebilir. “Mais à la fin, après avoir longuement discuté et fait mille façons, le Kösé finit par consentir et le marché fut conclu...” (Ama sonunda, uzun uzun tartışıp binbir türlü şey yaptıktan sonra Kösé sonunda razı oldu ve anlaşma yapıldı.) şeklinde bir ekleme ile “yorum” cümlesi örneği ortaya çıkmıştır.

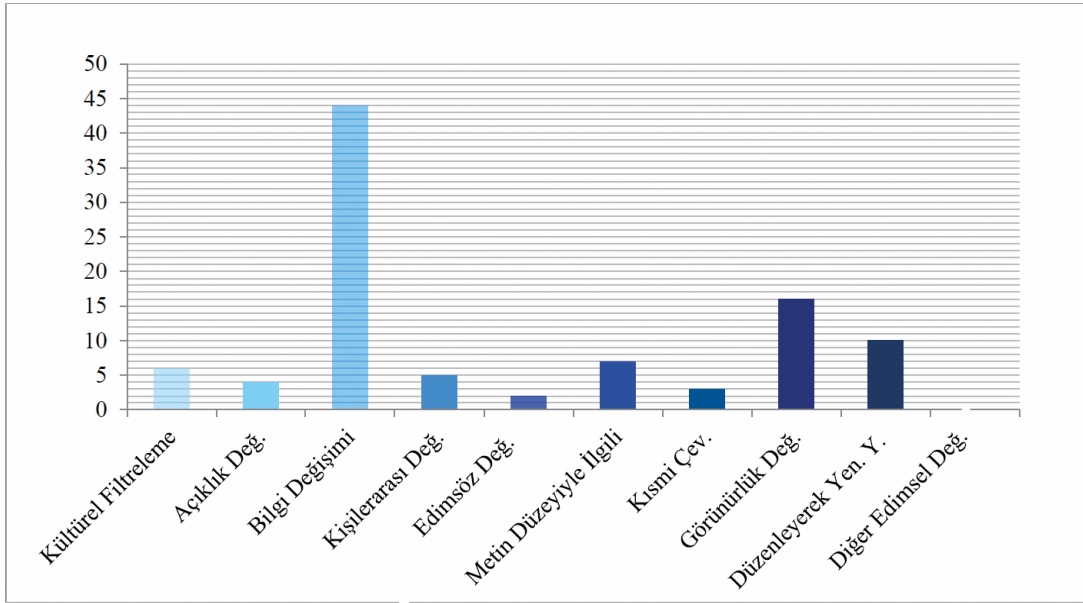
Örnek (11)

KM.	EM.
“Tavşan, kaçça kaçça dağa doğru gidiyor. Herif bakıyor, ne gelen var, ne giden.” (s.255)	“La bête, lâchée, prit aussitôt le chemin de la montagne, pour ne plus revenir. Et le paysan attendit longtemps son déjeuner qui ne vint pas.” (p.178)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

Erek dile aktarılan cümle Türkçeye “Serbest bırakılan canavar, bir daha asla geri dönmek üzere hemen dağın yolunu tuttu. Ve köylü, uzun süre beklediği halde öğle yemeği gelmedi.” şeklinde çevrilebilir. Kaynak metindeki anlamın yeniden yorumlanıp oluşturulduğunu söylemek mümkün olur.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Eleme	6	%2,2	
Açıklık Değişikliği	14	%7,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	31	%6,6
	Çıkarma	13	%5,4
Kişilerarası Değişim	5	%4,1	
Edimsöz Değişikliği	2	%1,4	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	7	%4,3	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	1	%2,8
	Cümle Kısmi Çevirisi	2	%2,3
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	4	%4,3
	Yorum Cümleleri	12	%10,3
Düzenleyerek Yeniden Yazma	10	%3,5	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.54. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.54. Köse'nin Tavşanı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.19. Köse Ayak Kaç (Le Köse et Les Pieds de Mouton) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.19.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Bu koca bebek de çabucak konuşmaya başlamış: canı kaymak istedi mi: “ Ana kammak. ” dermiş” (s.260)	“...et souvent il criait: ‘ Ana, kammak ’ ce qui voulait dire: “Maman, je veux de la crème”, et cela étonnait fort tout le monde.” (p.189)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Burada, kaynak dilden erek dile aynı şekilde aktarılan bir “ödünçleme” örneği bulunmaktadır. Kaynak cümlede yer alan “ana kammak” şeklindeki kullanımın erek dilde de aynı şekilde aktarılacak ardından gelen cümle ile açıklamasına yer verildiği görülmektedir. Erek cümle, “Sık sık söylemek istediği şeyi ‘ana kammak’ diye bağırıyordu anne ben krema istiyorum ve bu herkesi çok şaşırttı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Köse, Köse ay Köse, Bir don diktim pek kısa, Giymeden ölen Köse. Köse, hu! ” (s.259)	“ Aïe Kösé, vaïe Kösé! Je t’avais taillé une culotte, Elle était trop courte pour toi. Tu es mort avant de la mettre. Ho, Kösé, ho! ” (p.187-188)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak dilde yer alan “ay Köse” ifadesi bir ünlem ile oluşturulmuştur. Erek dilde hem erek dil sesletimine uygun hem de anlamsal bir eşdeğerliğin sağlandığı “ah, of” anlamlarında kullanılan “aïe” ünlemi ile “Aïe Kösé” şeklinde artarılmıştır. Kaynak metinde yer almasa da erek dilde kullanılan “vaïe Kösé” şeklinde bir kullanımın da kaynak kültüre bağlı olarak tercih edildiği görülmektedir. Türkçede “ay” ve “vay” şeklinde ünlemler bulunmakta ve çoğunlukla da birlikte kullanılmaktadır. Ayrıca “Kösé” sözcüğünde kullanılan “é” (l’accent aigu) ile kaynak dildeki telaffuzuna yakın bir sesletim sağlanmıştır. Kaynak dilde bir seslenme ünlemi olan “hu” ünlemi erek dilde telaffuzuna uygun olarak “ho” sesletimi ile aktarılmıştır, ancak bu ünlemin erek dilde bu anlamda kullanılmadığını da söylemek gerekir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Gene yolda tabut giderken, kadın yas tutarmış... ” (s.259)	“Et elle suivait le cercueil, tout en continuant ses lamentations... ” (p.188)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak dilde yardımcı eylemle kurulmuş bir birleşik fiil olan “yas tutmak” fiili “büyük bir üzüntü duymak, matem tutmak” anlamında kullanılır. Kaynak dilde “yas tutmak” fiili ile sağlanan anlam erek dilde ad soylu bir sözcük olan “la lamentation” (yas) ile aktarılmış ve bu değişim ile “yer değiştirme stratejisi” örneklendirilmiştir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Çocuğu kucağına alır, varır hamama.” (s.261)	“Elle prit l’enfant dans ses bras et entra dans le hamam.” (p.190)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “kucağına” sözcüğü cümlenin tamamına bakıldığında “kendi” zamiri (le pronom) anlamını içinde taşıyan bir sözcüktür, ancak erek dilde “ses bras” (kollarına) şeklinde bir kullanım ile anlam aktarılmış ve dillere özgü bu farklılık “sözcük düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturmuştur.

Örnek (5)

KM.	EM.
“O zaman Köse’nin karısı: “Hanımcığım, ben de senin çocuğunu göreyim, seveyim.” demiş.” (s.281)	“Alors la femme du Köse voulut à son tour voir le bébé de l’autre! ” (p.190)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “senin çocuğunu” belirtili ad tamlaması, “le bébé de l’autre” (diğerinin bebeği) şeklinde oluşturulan belirtili ad tamlaması ile aktarılmıştır. Kaynak dildeki kullanım erek dilde “autre” (diğeri) belgisiz zamirinin tercih edilmesiyle aktarılmış zamir kullanımından dolayı “sözcük düzeyinde birim kaydırma” meydana gelmiştir. Erek dilde yer alan cümle Türkçeye “O zaman Köse’nin karısı diğerinin bebeğini sırayla görmek istedi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Köse'nin karısını Valinin hanımı pek sevmiş, almış yanına.” (s.261)	“Quant à la femme du Köse, la dame l'avait prise en affection et voulait la récompenser. Elle la garda dans la maison.” (p.191)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak metinde yan cümlesi olan bir temel cümle ile oluşturulan anlam erek dile iki cümle şeklinde aktarılmıştır. Dolayısıyla bu tür bir değişiklik “yan cümle düzeyinde birim kaydırma”sını oluşturmaktadır. “Erek cümle “Köse'nin karısına gelince, hanım ondan hoşlanmıştı ve onu ödüllendirmek istiyordu. Onu evine aldı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Almışlar tabutu, götürüyorlar. Karı da oturmuş, matem tutarmış, arkasından...” (s.259)	“Alors la femme du Köse commença à réciter les plaintes des morts pendant que le cercueil quittait la maison.” (p.187)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan iki cümle şeklindeki anlam erek dile “pendat que” (...yaparken) bağlacı ile birleştirilerek aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Sonra Köse'nin karısı, tabut evden çıkarken ölü ağıtlarını okumaya başladı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Köse de artık nereye gittiyse gitmiş. Bir paça yüzünden karısına da, başkalarına da bu kadar eziyet etmenin cezasını bulmuş...” (s.261)	“Quant au Köse, on ne sait où il alla; en tout cas il dut bien se repentir de s'être tellement entêté pour un pied de mouton, et d'avoir poussé si loin sa méchanceté.” (p.191)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan paragraf erek dile “en tout cas” (her hâlükârda, her neyse, en azından) ve “et” (ve) bağlacı ile tek bir cümleden oluşan paragraf şeklinde aktarılmıştır. Bu şekilde “paragraf düzeyinde birim kaydırma” örneklendirilmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Bakmış ki bir çocuk ağlaması geliyor mezarın içinden.” (s.260)	“Mais, au lieu de la voix de son homme, ce fut le cri d'un bébé qu'elle entendit.” (p.189)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı Sıralama Değişikliği)	

Bu örnekte “bir çocuk ağlaması” belirtisiz ad tamlaması erek dilde dillerin sözdizimsel farklılığına bağlı olarak “le cri d’un bébé” (ağlamak (le cri)+de (-nın, -nin eki)+bebek (le bébé)) şeklinde aktarılmış ve “ad öbeğinde sayı sıralama değişikliği örneklendirilmiştir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Çok kocaman, tosun gibi bir şeymiş de nazar değer diye korkuyorlar.’ demişler.” (s.261)	“A Alep aussi, elle entendit parler de cet enfant d’une taille prodigieuse , qu’on ne laissait voir à personne, de peur du mauvais œil, disait-on.” (p.190)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak cümlede yer alan “Çok kocaman, tosun gibi bir şeymiş” sıfat tamlaması “niteleme sıfatı” (l’adjectif qualificatif) olan “çok kocaman” sıfatının kullanılması ile “niteleme sıfatı+ad” sıralaması ile oluşturulmuştur. Fransızcanın sıfat kuruluş yöntemine dayalı olarak bu anlam erek dilde “cet enfant d’une taille prodigieuse” “işaret sıfatı” (l’adjectif démonstratif) olan sesli harfle başlayan adlardan önce kullanılan “cet”in eklenmesiyle “işaret sıfatı+ad+niteleme sıfatı” şeklinde oluşturulmuştur.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Aman ölüyorum karı.” (s.258)	“J’en mourrai , femme, ne me dis pas qu’ils étaient trois.” (p.187)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak cümle “şimdiki zaman” ile çekimlenmiş bir yapıdadır. Erek dile aktarılan bu cümle “gelecek zaman” (le futur simple) ile aktarılmış ve bu şekilde “fiil öbeğinde zaman değişimi” meydana gelmiştir.

Örnek (12)

KM.	EM.
“İmamı çağırırlar artık, Köse öldü diye.” (s.259)	“Elle envoie quelqu’un pour faire venir l’Imam afin qu’il s’occupe des préparatifs funéraires.” (p.187)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-çekimsiz)	

Kaynak cümle “çağır-mak” fiilinin geniş zamanda 3.çoğul şahıs ile çekimlenmiş halinin kullanıldığı bir yapıdadır. Erek dile aktarılan cümle Türkçeye “Cenaze işleriyle ilgilenmek amacıyla imamı getirmesi için birini gönderir.” şeklinde çevrilebilir. Erek cümlede “pour+infinitif verbe (master

fiil)” kalıbı ve ayrıca “yaptırtmak” anlamındaki “faire+infinitif verbe (mastar fiil)” kalıbı kullanılarak aktarılmış ve “çekimli-çekimsiz yapı” örneklendirilmiştir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Almışlar tabutu , götürüyorlar. Karı da oturmuş, matem tutarmış, arkasından...” (s.259)	“Alors la femme du Kösé commença à réciter les plaintes des morts pendant que le cercueil quittait la maison.” (p.187)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Geçişli-Geçişsiz)	

Kaynak metinde yer alan “Almışlar tabutu, götürüyorlar.” cümlesinde “tabutu” sözcüğü nesne görevinde kullanılmıştır. Bu anlam erek dile aktarılırken “...pendant que le cercueil quittait la maison.” (...tabut evden çıkarken) şeklinde nesne kullanılmaksızın aktarılmış ve bu değişim “geçişli-geçişsiz yapı”yı örneklendirmiştir. Erek cümle Türkçeye “Sonra Köse’nin karısı, tabut evden çıkarken ölülerin ağıtlarını okumaya başladı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Çarşıya gitmiş, çarşıdan dört ayak almış. Eve getirmiş.” (s.258)	“Il se rendit un jour au marché et y fit l’acquisition de quatre pieds de mouton qu’il apporta à la maison.” (p.185)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “çarşıdan” dolaylı tümleci erek dilde “y” zamiri ile “dört ayak” sıfat tamlaması da “quatre pieds de mouton” (koyunun dört ayağı/dört koyun ayağı) şeklinde aktarılmıştır. Bu şekilde “cümle yapısı değişikliği” örneklendirilmiştir. Erek cümle Türkçeye “Bir gün pazara gitti ve orada eve götürdüğü dört koyun ayağı aldı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“ Ocağın üstünde tencereyi bırakmış, komşuya gitmiş.” (s.258)	“Elle laissa les trois autres dans la casserole et alla faire un tour chez les voisins. ” (p.185)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişikliği	

Kaynak dilde yer alan “ocağın üstünde tencereyi” ifadesi erek dilde “les trois autres dans la casserole” (diğer üçünü tencerede) bırakmış olarak aktarılmıştır. “Komşuya” şeklinde kullanılan dolaylı tümleç ise “chez les voisins” (komşuları) şeklinde aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Diğer üçünü tencerede bırakıp komşuları dolaşmaya çıktı.” şeklinde çevrilebilir. Kaynak cümledeki tekil ad “komşu” erek cümlede “komşuları” şeklinde çoğullaştırılarak aktarılmıştır. Bu tür değişiklikler “tutarlılık değişikliği”ni örneklendirmektedir.

Örnek (16)

KM.	EM.
“Köse, Köse ay Köse, Bir don diktim pek kısa, Giymeden ölen Köse. Köse, hu! ” (s.259)	“ Aïe Kösé, vaïe Kösé! Je t’avais taillé une culotte, Elle était trop courte pour toi. Tu es mort avant de la mettre. Ho , Kösé, ho!” (p.187-188)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Bu örnekte ses yinelemesi bulunmaktadır. Ses yinelemeleri erek metinde de bir dereceye kadar korunabilir. Köse sözcüğünün tekrarı ile “ay” ve “hu” ünlemleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Örnek (17)

KM.	EM.
“Çok kocaman, tosun gibi bir şeymiş de nazar değer diye korkuyorlar.» demişler.” (s.261)	“A Alep aussi, elle entendit parler de cet enfant d’une taille prodigieuse... ” (p.190)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak cümlede benzetme ilgisi kurularak mübalağa (la hyperbole) ile çocuğun tosuna benzetildiği “tosun gibi bir şey” şeklinde bir kullanım bulunmaktadır. Erek cümlede kaynak cümledeki anlam benzetme ilgisi kurulmaksızın “cet enfant d’une taille prodigieuse” (bu muazzam büyüklükteki çocuk) şeklinde aktarılmıştır. Mecaz bir kullanım bulunmamaktadır.

Örnek (18)

KM.	EM.
“İşte, memlekette haber de yayılmış her ne kadar gizli tuttularsa da...” (s.260)	_____
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak cümlede yer alan “haber de yayılmış” şeklindeki mecazlı kullanımlara erek dilde yer verilmediği ve kaynak dildeki şemanın tamamen kaldırıldığı görülmektedir.

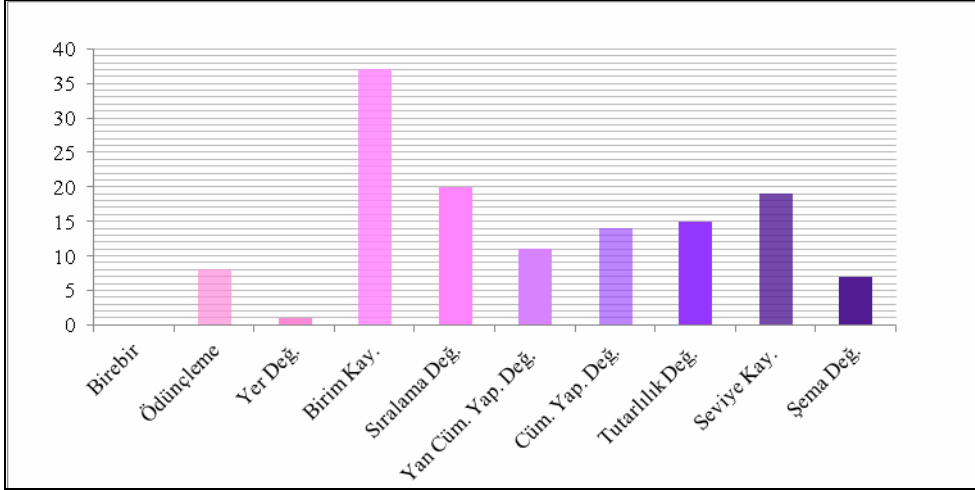
Örnek (19)

KM.	EM.
“O gece orada doğurmuş.” (s.260)	“... elle mit au monde un enfant. ” (p.188)
Kullanılan Strateji: Şema Değişikliği	

Kaynak dilde “doğurmak” fiili kullanılarak oluşturulan cümle erek dilde “dünyaya getirmek, doğurmak” (Ağıldere, 2011, s. 209) anlamına gelen “mettre au monde un enfant” deyimini ile aktarılmıştır. Çoğunlukla deyimler mecaz anlam içermektedir. Kaynak dilde yer alan “doğurmak” fiili erek kültürde anlamsal eşdeğerini içeren ve erek okur için kolaylıkla anlaşılabilirliğinin sağlanabildiği bir deyim ile aktarılmıştır. Dolayısıyla “şema değişikliği stratejisi”nden kaynak cümlede gerçek anlamda kullanılan sözcüğün erek cümlede mecaz bir anlamda aktarıldığı söylenebilir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		0	%0,0	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	1	%3,7	
	Erek Dile Uygun Aktarım	7	%12,3	
Yer Değiştirme		1	%2,1	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	11	%4,5	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	12	%4,2	
	Yan Cümle Düzeyinde	8	%3,3	
	Cümle Düzeyinde	3	%2,1	
	Paragraf Düzeyinde	3	%3,3	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	3	%7,5
		Kesinlik	0	%0,0
		Nitelik	9	%6,6
	Fiil Öbeği	Kişi	3	%7,5
		Zaman	4	%2,3
		Kip	1	%1,5
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	0	%0,0	
	Çekimli/Çekimsiz	10	%12,8	
	Geçişli/Geçişsiz	1	%4,2	
Cümle Yapısı Değişikliği		14	%4,7	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		15	%4,1	
Seviye Kaydırma		19	%5,7	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	2	%11,1	
	Sözcük Sırası Değişikliği	1	%2,3	
	Sadece KM’de Söz Sanatı Kullanımı	3	%6,5	
	Sadece EM’de Söz Sanatı Kullanımı	1	%7,7	

Tablo 2.55. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.55. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.19.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Valinin hanımı doğuralı kırk gün olmuş. Kırk hamamı yapacaklar.” (s.261)	“Là elle apprit la nouvelle que le jour même avait lieu la cérémonie du bain de quarantaine, qui se célèbre quarante jours après l'accouchement. ” (p.190)
Kullanılan Strateji: Eş Anlamlı	

Kaynak dilde yer alan “doğuralı” sözcüğü erek dilde yer alan “l’enfantement” (doğum) sözcüğünün eşanlamlısı olan “l’accouchement” (doğum) sözcüğü ile aktarılmıştır. Böylece “eşanlamlı” sözcük kullanımı meydana gelmiştir. Erek cümle Türkçeye “Orada, aynı gün doğumdan kırk gün sonra kutlanan kırkıncı banyosu töreninin yapılacağı haberini aldı.” şeklinde aktarılabilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Aman kimseye göstermeyelim demişler. Kundaklamışlar, sarmışlar.” (s.260)	“Mais, que faire? Elles l’emmaillotèrent et eurent bien soin de ne le montrer à personne, et de garder le secret.” (p.189)
Kullanılan Strateji: Ters Anlamlı	

“Ama ne yapmalı? Kundağa sardılar ve kimseye göstermemeye ve sır olarak saklamaya özen gösterdiler.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilen erek cümle kaynak cümleden farklı olarak “garder” (saklamak) sözcüğü kullanılarak aktarılmıştır. Kaynak dildeki “göstermek” sözcüğüne göre ters anlamlı bir sözcüğün kullanıldığı söylenebilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bir Köse varmış. Çarşıya gitmiş, çarşıdan dört ayak almış. Eve getirmiş.” (s.258)	“Il y avait une fois une Kösé. Il se rendit un jour au marché et y fit l’acquisition de quatre pieds de mouton qu’il apporta à la maison.” (p.185)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

Kaynak cümle erek dile aktarılırken “un jour” (bir gün) ve “de mouton” (koyun) sözcükleri ile anlamsal bir “genişletme” yoluna gidilerek aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Bir zamanlar bir Köse vardı. Bir gün pazara gitti ve oradan eve getirdiği dört koyun ayağı aldı.”

Örnek (4)

KM.	EM.
“Sonra kadıncağızın karnı acıkmış. Ayağın birini almış, yemiş.” (s.258)	“... comme la bonne femme avait très faim, elle ne put attendre jusqu’au soir et elle en mangea un. ” (p.185)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

“...kadıncağız çok acıktığı için akşama kadar bekleyemedi ve onlardan bir tanesini yedi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlede açlığın derecesi “très” (çok) zarfı ile vurgu eklenerek aktarılmıştır. Ayrıca “...elle ne put attendre jusqu’au soir” (...akşama kadar bekleyemedi...) cümlesi ile zamanın vurgulandığı bir vurgu ekleme yöntemi kullanılmıştır. Dolayısıyla bu örnek bir “vurgu değişimi” örneği olarak ele alınabilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“İmamı çağırırlar artık, Köse öldü diye.” (s.259)	“Elle envoie quelqu’un pour faire venir l’Imam afin qu’il s’occupe des préparatifs funéraires.” (p.187)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Kaynak cümle erek dilde imamın görevinin açıklama yoluyla anlatıldığı, erek okur için bilgilendirici ve açıklayıcı bir şekilde aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Cenaze işleriyle ilgilenmesi için imamı getirmesi amacıyla birini gönderir.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Kimselere göstermezlermiş, nazar değmesin diye ...” (s.260)	“...qu’elle voulait éviter le mauvais œil. ” (p.189)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak kültürde yer alan “nazar değmesi” kullanımı “temas etmek” anlamına gelen “değmek” fiili ile oluşturulmuş bir mecaz kullanım içerir ve “etkilemek” anlamına gelir. Kaynak kültüre özgü bu kullanıma halk ağzında “kötü göz” diye bir tabir de kullanılmaktadır. Erek okur için “le mauvais œil” (kötü göz) ifadesi tercih edilmiştir. Erek cümlelerin Türkçeye “...kötü gözden kaçınmak istediğini.” şeklinde çevirisi yapılabilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Çok kocaman, tosun gibi bir şeymiş de nazar değer diye korkuyorlar.’ demişler.” (s.261)	“A Alep aussi, elle entendit parler de cet enfant d’une taille prodigieuse, qu’on ne laissait voir à personne, de peur du mauvais œil, disait-on.” (p.190)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak dilde yer alan “tosun gibi” ifadesiyle benzetme (la comparaison) yapılarak kullanılan ifade erek dilde “une taille prodigieuse” (muazzam büyüklükte) şeklinde kullanılan bir sıfat (l’adjectif) ile aktarılmış ve kaynak dilde mecaz kullanımının erek dilde gerçek anlama dönüşmesini örneklendirmiştir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Çıkmış, çocuğu görünce pek kanı kaynamış ; öpmüş, sevmiş, okşamış...” (s.261)	“Elle le caressa et l’embrassa.” (p.190)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak cümlede yer alan mecaz bir anlam içeren “kanı kaynamak” deyimini “bir kimseye içten bir sevgi duymak, içinin ısınması” anlamına gelmektedir. Erek dilde kaynak dilde kullanılan mecaz anlamı içeren herhangi bir kullanım söz konusu değildir. Erek cümle Türkçeye “Elle le caressa et l’embrassa.” “Onu okşadı ve öptü.” şeklinde çevrilebilir.

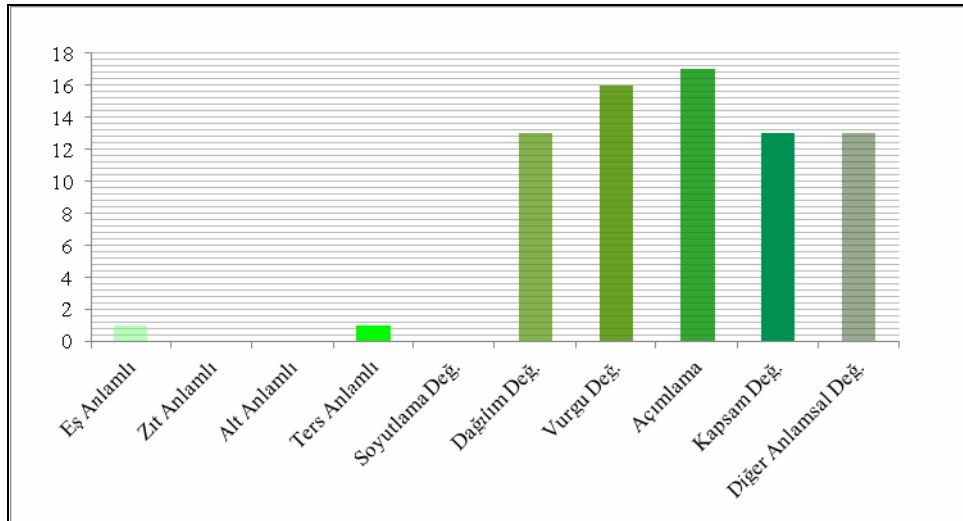
Örnek (9)

KM.	EM.
“Hemen deliğe elini sokmuş ki ne görsün: göbeği üstünde, kanı üstünde bir çocuk.” (s.260)	“Elle regarda alors dans la fosse et elle y vit un nouveau-né.” (p.189)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Erek dilde “et” (ve) bağlacı ile bağlanmış iki cümle yer almaktadır. İkinci cümle ilk cümlelerin devamı niteliğindedir. Dillerin farklılığından kaynaklı olarak “y” yer zamiri ikinci cümlede de belirtilmek zorundadır. Ama Türkçede böyle bir kullanım zorunluluğu yoktur. Çünkü ilk cümleden kastedilen anlam çıkarılabilmektedir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		1	%3,4
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	0	%0,0
Ters Anlamlı		1	%8,3
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	0	%0,0
	Somut- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	11	%6,4
	Daraltma	2	%4,7
Vurgu Değişimi		16	%4,8
Açıklama		17	%6,4
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	0	%0,0
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	4	%12,1
	Mecaz-Gerçek	6	%4,4
	Gerçek-Mecaz	2	%8,3
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	1	%1,4
Diğer Anlamsal Değişiklikler		13	%7,3

Tablo 2.56. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.56. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.19.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Herkes duymuş Halep Paşasının pek iri yarı bir çocuğu olduğunu. Ama kimse görememiş. Kimselere göstermemişler, nazar değmesin diye...” (s.260)	“La dame ne voulait toujours faire voir son enfant à personne, même à son mari; elle disait qu’il était très grand et très fort, qu’elle voulait éviter le mauvais œil. ” (p.189)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

Kültüre özgü bir unsur olan “nazar değmesi” aynı şekilde aktarıldığında erek okur için anlaşılabilirlikten uzak olacaktır. Bundan dolayı “éviter le mauvais œil” (kötü gözden kaçınmak) şeklinde bir kullanım tercih edilerek erek okur için daha anlaşılır ve açık bir kullanımın oluşturulduğunu söylemek mümkün olur.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Karıya vermiş o dört ayağı. Karı yumuş, yıkamış, koymuş ocağa pişirmiş. . . Sonra kadıncağızın karnı acıkmış. Ayağın birini almış, yemiş.” (s.258)	“Il les donna à sa femme, afin qu’elle les prépare pour le dîner. La femme les nettoya bien et les mit dans la casserole. Les pieds étaient bien cuits, tout prêts pour le repas; comme la bonne femme avait très faim, elle ne put attendre jusqu’au soir et elle en mangea un.” (p.185)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dile aktarılırken “afin que” (-mek, -mak için) bağlacının kullanımı ile daha açıklayıcı bir hal almıştır. Erek dilde yer alan cümlenin Türkçeye şu şekilde çevirisi yapılabilir: “Akşam yemeğini hazırlaması için onları karısına verdi. Kadın onları güzelce temizledi ve tavaya koydu. Ayaklar iyi pişmişti, hepsi yemek için hazır; kadın çok aç olduğu için akşama kadar bekleyemedi ve onlardan bir tanesini yedi.”

Örnek (3)

KM.	EM.
“Valinin hanımı ile bu kocaman bebek Halep'e varmışlar. Herkes duymuş Halep Paşasının pek iri yarı bir çocuğu olduğunu. Ama kimse görememiş. Kimselere göstermemişler, nazar değmesin diye...” (s.260)	“Quelque jours après, la caravane arriva à Alep. La dame ne voulait toujours faire voir son enfant à personne, même à son mari; elle disait qu’il était très grand et très fort, qu’elle voulait éviter le mauvais œil. Toute la ville savait donc que le Gouverneur était père d’un robuste garçon, mais personne ne l’avait vu, et on était bien curieux de voir ce bel enfant. ” (p.189)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme)	

Kaynak cümle erek dile aktarılırken bazı eklemeler ile aktarılmıştır. Erek okur için kullanılan bu eklemeler anlaşılabilirlik düzeyini de artırmıştır. Erek cümle şu şekilde Türkçeye aktarılabilir: “Birkaç gün sonra kervan Halep’e geldi. Hanım hala çocuğunu hiçkimseye hatta kocasına bile göstermek istemiyordu; çocuğun çok büyük ve çok güçlü olduğunu söylüyordu, nazardan korumak istiyordu. Bu nedenle bütün kasaba, Vali’nin güçlü bir çocuğun babası olduğunu biliyordu, ama kimse onu görmemişti ve bu güzel çocuk çok merak ediliyordu.”

Örnek (4)

KM.	EM.
“İşte, memlekette haber de yayılmış her ne kadar gizli tuttularsa da, “Halep Paşasının kocaman bir bebeği oldu, buraya kondukları zaman” diye. Kadına demişler ki: “Buradan Halep Paşasının hanımı geçti. Burada bir gece kondular. Burada doğurdu.” (s.260)	“Un jour elle apprit qu’une caravane d’Alep était passée par là, qu’elle avait campé au cimetière et que la femme du Gouverneur, qui était avec elle, avait accouché en ces lieux d’un énorme enfant.” (p.190)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Çıkarma)	

Kaynak cümlede yer alan “İşte, memlekette haber de yayılmış her ne kadar gizli tuttularsa da, “Halep Paşasının kocaman bir bebeği oldu, buraya kondukları zaman diye” şeklindeki cümle erek dile aktarılmayarak “çıkarma” örneği gerçekleştirilmiştir. Erek metinde yer alan cümle “Bir gün Halep’ten bir kervanın geçtiğini, mezarlıkta kamp kurduğunu ve yanında bulunan Vali’nin eşinin orada kocaman bir çocuk doğurduğunu öğrendi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Karı yumuş, yıkamış, koymuş ocağa pişirmiş...” (s.258)	“La femme les nettoya bien et les mit dans la casserole.” (p.185)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Kaynak dilde yer alan “yumak yıkamak” halk ağzına özgü bir kullanımdır. Bu şekilde erek dile aktarıldığında anlaşılabilirlikten uzak olacağından “yıkamak” anlamına gelen “nettoyer” fiili ile anlam aktarılmıştır. Dolayısıyla bu kullanım ile “kişilerarası değişim” meydana gelmiştir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Karı ayak kaç? “Üç” demiş kadın...” (s.258)	“N’est-ce pas qu’ils étaient quatre, les pieds? -Non, trois, répond encore la femme.” (p.185)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

“Edimsöz değişikliği”ni içeren bu örnekte kaynak cümle olumlu soru cümlesi ve kısa cevap içermektedir. Erek dile aktarım ise olumsuz evet-hayır soru cümlesi ile oluşturulmuş ve cevap olarak da hayır ile başlayan bir cümle yer almıştır. Erek cümle “Dört ayak yok muydu? - Hayır, üç diye cevap verir kadın yine.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Köse'nin karısı da duyar bunu. “Şu hamama ben de gideyim.” der. Çocuğu kucağına alır, varır hamama . Kucağında temiz, pak giyinmiş, güzel bir çocuk. Soyunma yerinde, hamamdan her çıkan hizmetçi, davetli, filan çocuğu okşar, severmiş.” (s.261)	“La femme du Kösé décida d'aller, elle aussi, au bain de quarantaine. Elle prit l'enfant dans ses bras et entra dans le hamam . Le bébé était beau, aimable, et tout le monde lui souriait et le caressait.” (p.190)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikleri	

Kaynak cümlede yer alan “hamam” sözcüğü erek cümlede “au bain” (banyo) ve “le hamam” (hamam) şeklinde aktarılmıştır. Bir yerde “au bain” başka bir yerde “le hamam” sözcüklerinin kullanımı “metin düzeyiyle ilgili değişiklikleri” meydana getirmektedir. Metinsel anlamda bir tutarsızlık bulunmaktadır. Sözcüklerden biri tercih edilerek “hamam” sözcüğünün geçtiği her yerde aynı sözcük ile anlamın aktarılması uygun olurdu. Bu kullanım ile hem kültürel bir unsur olan “hamam”ın erek okura tanıtılması hem de “banyo” anlamına gelen “au bain” sözcüğünün kullanılarak anlaşılrlığın arttırılmak istendiği söylenebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Kucağında temiz, pak giyinmiş , güzel bir çocuk.” (s.261)	“Le bébé était beau, aimable...” (p.190)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde “güzel bir çocuk” sıfat tamlamasını detaylandırıcı “temiz, pak giyinmiş” sıfatlarına erek dilde yer verilmeyerek “cümle kısmi çevirisi” meydana gelmiştir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Kırk Banyosu/Hamamı” (261)	“Au bain de quarantaine” “Le quarantième jour après l’accouchement marque le terme de toute une période de précautions contre les maléfiques qui peuvent atteindre l’enfant et la jeune mère, ainsi que des mesures magiques contre toute action maléfique éventuelle. Au bout de quarante jours la mère et l’enfant franchissent en quelque sorte la barrière qui les séparait jusque-là de la vie normale. On célèbre ce passage par toute une série de cérémonies rituelles, dont une partie, constituant la cérémonie qui se déroule dans le hamam, est appelée bain de quarantaine; c’est presque une petite fête en l’honneur du bébé, sa première fête.” (p.190)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

Kaynak kültüre özgür bir unsur olan “kırk hamamı/kırk banyosu” erek dilde “au bain de quarantaine” şeklinde yer almaktadır. Erek okur için anlaşılabilirliği artırmak amacıyla kültürel unsurun dipnot eklenerek daha açıklayıcı ve anlaşılır hale getirildiği görülmektedir. Dipnotta yer alan bilgi Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Doğumdan sonraki kırkıncı gün, çocuğa ve genç anneye ulaşabilen kötü büyülere ve olası herhangi bir kötü eyleme karşı sihirli önlemlere karşı tüm bir önlem döneminin sona erdiğini gösterir. Kırk günün sonunda, anne ve çocuk, onları o zamana kadar normal hayattan ayıran engeli bir şekilde geçerler. Bu pasaj, bir kısmı hamamda yapılan töreni oluşturan kırk banyosu olarak adlandırılan bir dizi ritüel törenle kutlanır; neredeyse bebeğin onuruna verilen küçük bir kutlama, onun ilk kutlaması.”

Örnek (10)

KM.	EM.
“Karıya vermiş o dört ayağı. Karı yumuş, yıkamış, koymuş ocağa pişirmiş... Sonra kadıncağızın karnı acıkmış. Ayağın birini almış, yemiş.” (s.258)	“Il les donna à sa femme, afin qu’elle les prépare pour le dîner. La femme les nettoya bien et les mit dans la casserole. Les pieds étaient bien cuits, tout prêts pour le repas; comme la bonne femme avait très faim, elle ne put attendre jusqu’au soir et elle en mangea un.” (p.185)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

“Akşam yemeğini hazırlamak amacıyla karısına verdi. Kadın onları güzelce temizledi ve tavaya koydu. Ayaklar iyi pişmişti, hepsi yemek için hazır; kadıncağız çok aç olduğu için akşama kadar bekleyemedi ve onlardan bir tanesini yedi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlede bazı yorum

ifadelerine rastlanılır. Erek dilde, “...afin qu’elle les prépare pour le dîner.” (Akşam yemeğini hazırlamak amacıyla...) şeklinde amaç içeren yan cümle, “Les pieds étaient bien cuits, tout prêts pour le repas” (...iyi pişmişti, hepsi yemek için hazır...) cümleleri, “très” (“çok”) zarfı (l’adverbe) ve “...elle ne put attendre jusqu’au soir...” (...akşama kadar bekleyemedi...) şeklinde yer alan kullanımlar yorum anlamı içermektedir. Dolayısıyla “görünürlük değişikliği stratejisi” başlığı altında ele alınan “yorum” cümlesine örnek olarak ele alınabilen kullanımların söz konusu olduğu söylenebilir.

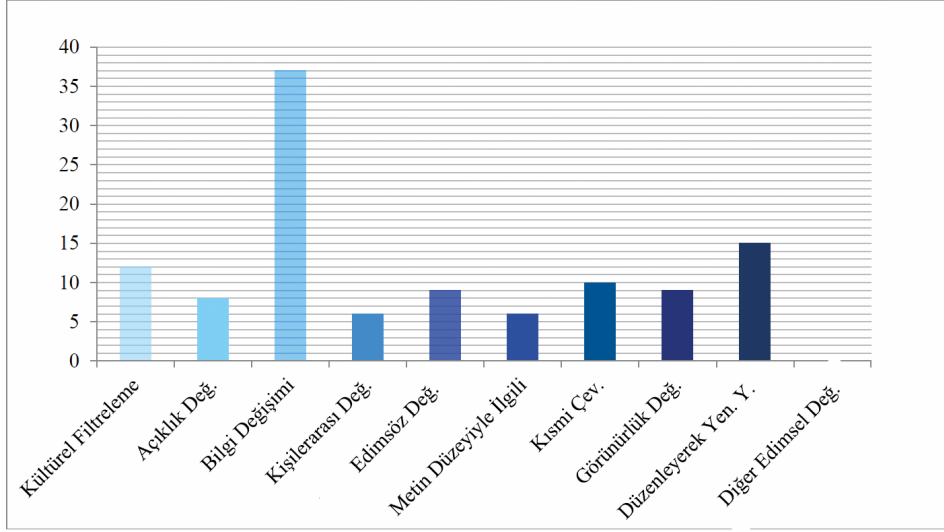
Örnek (11)

KM.	EM.
“Sabah olunca, kadın da etrafındakiler de bu alamet şeyi görüp şaşakalmışlar: ‘Amanın, bu kadar kocaman çocuk olur mu? demişler.’” (s.260)	“Quand la femme du Gouverneur et ses suivantes aperçurent cet étrange bébé, elles poussèrent des cris d’étonnement: -A-t-on jamais vu un nouveau-né de cette taille? se demandèrent-elles effarées.” (p.189)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Valinin karısı ve uşakları bu garip bebeği görünce hayretler içinde bağırıldılar: -Hiç bu boyutta yeni doğmuş bir bebek görülmüş müydü? şaşkınlıkla merak ettiler.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümle kaynak cümlede yer alan anlamın farklı bir düzenlemesini içermekte ve “düzenleyerek yeniden yazma stratejisi”ne örnek olarak ele alınabilmektedir.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi	
Kültürel Filtreleme/Elem	12	%4,3	
Açıklık Değişikliği	8	%4,0	
Bilgi Değişimi	Ekleme	25	%5,3
	Çıkarma	12	%5,0
Kişilerarası Değişim	6	%4,9	
Edimsöz Değişikliği	9	%6,2	
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	6	%3,7	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	4	%11,1
	Cümle Kısmi Çevirisi	6	%6,8
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	5	%5,4
	Yorum Cümleleri	9	%7,8
Düzenleyerek Yeniden Yazma	15	%5,2	
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0	

Tablo 2.57. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.57. Köse Ayak Kaç Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.1.20. Yeraltı Diyarının Kartalı (*l'Aigle Du Monde Souterrain*) Adlı Türk Halk Masalının Karşılaştırmalı Analizi

2.1.20.1. Sözdizimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Padişahım, beni Kara-Dünya’dan Ak-Dünya’ya çıkart, başka bir şey istemem, diye karşılık veriyor.” (s.101)	“Fais-moi remonter de cette Terre Noire sur la Terre Blanche. Je ne te demande rien de plus, lui répondit le jeune homme.” (p.201)
Kullanılan Strateji: Birebir Çeviri	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dilde anlamsal ve sözcüksel olarak eşdeğeri ile aktarılmış ve “birebir çeviri” örneklendirilmiştir. Erek cümle “Beni bu Kara Dünya’dan Beyaz Dünya’ya getir. Senden daha fazla bir şey istemem, dedi genç adam.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Ben lak dedikçe et ver, luk dedikçe su, diyor.” (s.101)	“Quand je crierai “ lak! ” tu me donneras de la viande, quand je dirai “ louk! ” tu me verseras de l’eau dans le bec.” (p.202)
Kullanılan Strateji: Ödünçleme	

Kaynak cümlede yer alan “lak” ve “luk” sesleri erek dile “ödünçleme” yoluyla aktarılmıştır. “Lak” sesi aynı şekilde; “luk” ise sessel olarak erek dil normlarına uygun bir şekilde erek dile aktarılmıştır. Erek cümlenin “Lak!” diye bağırdığımda bana et vereceksin. “Louk!” dediğimde gagama su döneceksin.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir.

Örnek (3)

KM.	EM.
“ Büyük oğlan gelmiş demiş ki...” (s.96)	“ L’ainé étant venu à son chevet lui dit...” (p.193)
Kullanılan Strateji: Yer Değiştirme	

Kaynak cümlede “büyük” sıfatı ile oluşturulmuş “büyük oğlan” şeklinde bir sıfat tamlaması yer almaktadır. Erek dilde “yaşça büyük erkek” anlamına gelen “l’ainé” ad soylu sözcük ile anlam aktarılmış ve “yer değiştirme stratejisi”ni örneklendiren bir kullanım oluşmuştur. Erek cümle Türkçeye “En büyüğü başucuna geldiğinde ona dedi ki...” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Öteden ahali akın akın gelmiş, su daha ala kanlı iken, kaplarını doldururlarmış...” (s.100)	“ Les gens du pays , remplirent leurs cruches aux fontaines, et comme tous les jours, l’eau était encore teinte de sang.” (p.201)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan “ahali” sözcüğü “aralarında aynı yerde bulunmaktan başka hiçbir ortak özellik bulunmayan kişilerden oluşan topluluk, halk” (TDK , 2011, s. 52) anlamına gelmektedir. Kaynak dildeki sözcük anlamsal eşdeğeri ile “les gens du pays” (ülkenin insanları) şeklinde erek dile aktarılmış ve bu şekilde “sözcük düzeyinde birim kaydırma” meydana gelmiştir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“ Bu üç oğlanın babaları hastalanmış, bir türlü iyi olmazmış, Büyük oğlan gelmiş demiş ki...” (s.96)	“ Leur père était malade, et son état empirait chaque jour.” (p.193)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Sözcük Öbeği Düzeyinde)	

Kaynak cümlede “bu” işaret sıfatı (l’adjectif démonstratif) ve “üç” sayı sıfatı (l’adjectif numeral) ile “bu üç oğlanın babaları” şeklinde bir tamlama oluşturulmuştur. Erek dilde “leur père” (onların babası) şeklinde iyelik sıfatı (l’adjectif possessif) kullanımıyla anlam aktarılmış ve “sözcük öbeği düzeyinde birim kaydırma” örneği oluşturulmuştur.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Gitmiş, gitmiş, gene bir konağa varmış.” (s.97)	“Il marcha longtemps... Il arriva à la fin à une autre grande maison.” (p.195)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Yan Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan yan cümle ile oluşturulmuş anlam, erek dilde iki farklı yargı içeren cümleler ile aktarılmıştır. Bu şekilde “yan cümle düzeyinde birim kaydırma” örneğini oluşturmaktadır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“ ‘Seni dönünce alırım.’ demiş. Yoluna devam etmiş.” (s.97)	“Le jeune homme dit à la belle Gülizar qu’il viendrait la prendre au retour et continua son chemin.” (p.195)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan iki cümle erek dile “que” ilgi adılı (le pronom relatif) ve “et” (ve) bağlacı ile yan cümle oluşturularak tek cümle ile aktarılmıştır. Erek cümlelerin “Genç adam, güzeller güzeli Gülizar’a dönüştü onu alacağını söyledi ve yoluna devam etti.” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılabilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Varıyor oğlan, Uyuz Padişahının memleketine gelirken yolda rasladığı üç kız kardeşe, ilkin küçüğünü, sonra ortancasını, sonra da en büyüğünü, sırasıyla saraylarından alıyor.” (s.99)	“Il revint à la plus jeune des sœurs, celle qu’il avait rencontrée en dernier lieu sur sa route en allant à Ouyouz-Padichah et la prit avec lui sur son cheval. De là il vint à la deuxième, puis à la troisième sœur, et les fit monter de meme près de lui.” (p.198)
Kullanılan Strateji: Birim Kaydırma (Paragraf Düzeyinde)	

Kaynak dilde “paragraf düzeyinde birim kaydırma stratejisi”ni örneklendiren bir kullanım bulunmaktadır. Yan cümleler ile oluşmuş tek bir temel cümleden oluşan kaynak dildeki paragraf erek dile iki cümle şeklinde aktarılmıştır. Erek dilde yer alan paragraf “Uyuz-Padişah’a giderken en son karşılaştığı kız kardeşlerin en küçüğüne döndü ve onu atına bindirdi. Oradan ikinciye, sonra üçüncü kız kardeşe geldi ve onları kendi yanına bindirdi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Bir yerde bir Uyuz-Padişahı vardı. Benim de üç tane Hezaran-Bülbüllerim vardı. Uyuz-Padişahı benim bu bülbüllerimi aldı gitti. (s.96)	“Dans un certain pays règne un certain Ouyouz-Padichah, et ce Padichah m’a enlevé mes trois Hazaran-Rossignols... ” (p.193-194)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Sayı Sıralama Değişikliği)	

Kaynak dilde yer alan “üç tane Hezaran-Bülbüllerim” şeklindeki sıfat tamlaması Türkçenin sıfat kurulum şekline uygun oluşturulmuştur. Erek dilde yer alan kullanım “mes trois Hazaran-Rossignols” şeklindeki kullanım ise Fransızcanın sözdizimsel normlarına uygun olarak “iyelik sıfatı” (l’adjectif possessif) ile ve sayı sıfatının (l’adjectif numerale) kullanımı ile kurulmuştur. Fransızcada sıralama “iyelik sıfatı+sayı sıfatı+ad” (l’adjectif possessif+l’adjectif numerale+le nom) sıralaması gözetilerek kurulmuş ve “ad öbeğinde sayı sıralama değişikliği” meydana gelmiştir. Erek dildeki cümle Türkçeye “Belli bir ülkede belli bir Uyuz-Padişahı hüküm sürüyor ve bu Padişah benim üç Hazaran-Bülbülümü elimden aldı...” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (10)

KM.	EM.
“Bakıyor ki bir koca ağaca bir şey sarılmış; yaklaşınca görüyor ki, bu koca bir yılan . (s.101)	“Il y vit un grand arbre, autour duquel s’était enroulé quelque chose. Il remarqua que c’était un serpent gigantesque . (p.201-202)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Ad Öbeğinde Niteleme Sıra Değişikliği)	

Kaynak cümlede yer alan “koca bir yılan” tamlaması “koca” niteleme sıfatı kullanılarak oluşturulmuştur. Türkçede “niteleme sıfatı+sayı sıfatı+ad” şeklinde bir sıralamaya göre oluşturulur. Dillerin farklılığına bağlı olarak erek dilde sıfatlara göre farklılıklar olsa da bu örnekteki kullanım “sayı sıfat+ad+niteleme sıfatı” şeklinde bir dizime göre “un serpent gigantesque” şeklinde oluşturulmuştur. Bu örnek “ad öbeğinde niteleme sıra değişikliği”ni içermektedir.

Örnek (11)

KM.	EM.
“Emmi, buralarda bir Uyuz-Padişahı varmış. Onun yeri neresidir?” (s.98)	“Grand’père, demanda encore le jeune homme, on dit qu’il y a par ici un certain Ouyouz-Padichah. Où pourrai-je le trouver?” (p.197)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Kişi Değişikliği)	

Kaynak cümlede “geniş zaman” (le present de l’indicatif) ile oluşturulmuş “Onun yeri neresidir?” soru cümlesi erek dile “Où pourrai-je le trouver?” (Ben onu nasıl bulabilirim?) şeklinde “je” (ben) öznesi ile kurulmuş ve bu değişim “fiil öbeğinde kişi değişikliği”ni ortaya çıkarmıştır.

Örnek (12)

KM.	EM.
“Gitmişler, gitmişler, üç yol ayrımı bir yere varmışlar. ” (s.97)	“Ils arrivèrent à un carrefour.” (p.194)
Kullanılan Strateji: Sıralama Değişikliği (Fiil Öbeğinde Zaman Değişikliği)	

Kaynak cümlede “geçmiş zamanın rivayeti”nde (le plus-que-parfait de l’indicatif) çekimlenmiş bir cümle erek dile “geçmiş zaman” (le passé simple) ile aktarılmış ve bu şekilde “fiil öbeğinde zaman değişimini” örneklendirilmiştir.

Örnek (13)

KM.	EM.
“Uykusunda kulağına bir gürültü, bir hışıltı değmiş. ” (s.97)	“Dans son sommeil il fut troublé par un bruit...” (p.194)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Etken-Edilgen)	

Kaynak dilde etken yapıda yer alan cümle, erek dile edilgen bir yapıda oluşturularak aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Uykusunda bir gürültüden rahatsız oldu.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (14)

KM.	EM.
“Karşısına bir kara koç ile bir ak koç çıkıyor, etrafında fir fir dönüyorlar bu koçlar. (s.99)	“Deux béliers vinrent au devant de lui et se mirent à tourner... ” (p.199)
Kullanılan Strateji: Yan Cümle Yapısı Değişikliği (Çekimli-Çekimsiz)	

Kaynak cümlede “dön-mek” fiili “geniş zaman” (le present de l’indicatif) 3.çoğul şahıs ile çekimlenerek “dönüyorlar” şeklinde kullanılmıştır. Erek dilde “Önüne iki koç gelip dönmeye başladı.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen cümlede “se mettre à” kalıbından sonra “matar fiil” (infinitif verbe) kullanılmış ve bu kullanım “yan cümle yapısı değişikliği stratejisi” altında “çekimli-çekimsiz” yapıyı örneklendirmiştir.

Örnek (15)

KM.	EM.
“Bu üç oğlanın babaları hastalanmış, bir türlü iyi olmazmış...” (s.96)	“Leur père était malade, et son état empirait chaque jour. ” (p.193)
Kullanılan Strateji: Cümle Yapısı Değişikliği	

Kaynak cümlede babanın durumunun bir türlü iyi olmaması erek dilde “son état empirait chaque jour” (...durumu her geçen gün daha da kötüye gidiyordu.) şeklinde değişikliğe uğrayarak

cümle yapısı değişikliğini örneklendirmektedir. Erek dildeki cümle Türkçeye “Babaları hastaydı ve durumu her geçen gün daha da kötüye gidiyordu.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (16)

KM.	EM.
“ Bu üç oğlanın babaları hastalanmış, bir türlü iyi olmazmış, Büyük oğlan gelmiş demiş ki...” (s.96)	“ Leur père était malade, et son état empirait chaque jour. L’ainé étant venu à son chevet lui dit...” (p193.)
Kullanılan Strateji: Tutarlılık Değişimi	

Kaynak dilde yer alan “bu” “işaret sıfatı” (l’adjectif démonstratif) ve “üç” sayı sıfatının (l’adjectif numeral) kullanımı ile oluşturulmuş “bu üç oğlanın babaları” ad tamlaması (le complément du nom) erek dilde “leur père” (onların babası) şeklinde aktarılmış ve “tutarlılık değişimi” meydana gelmiştir.

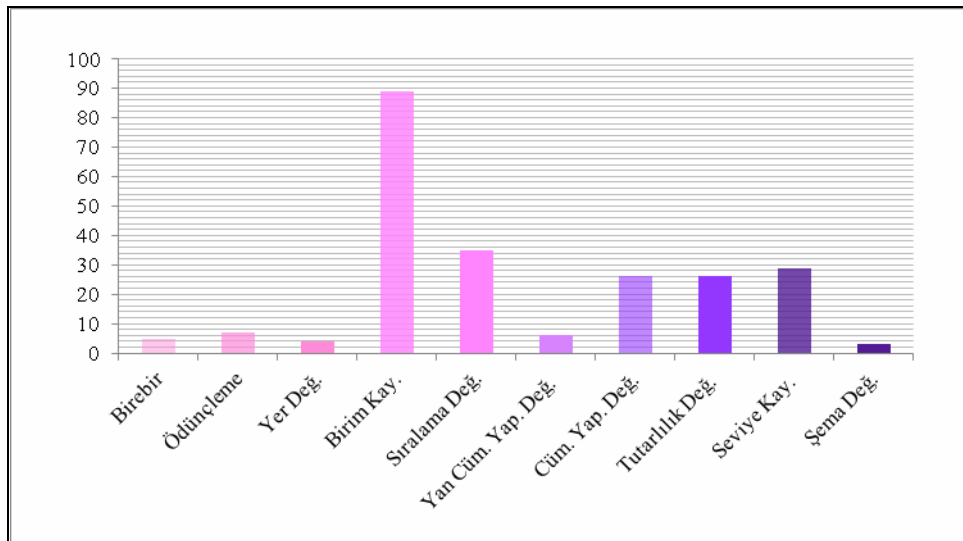
Örnek (17)

KM.	EM.
“Gide gide bir konağa ulaşmış. Konağa çıkmış bu oğlan, bakmış ki bir odada güzel bir kız. ” (s.97)	“Il parvint à une somptueuse maison. Il en gravit les marches. Il y avait là une fille. ” (p.195)
Kullanılan Strateji: Seviye Kaydırma	

Kaynak cümlede yer alan “bir konak” sıfat tamlaması erek dile “une somptueuse maison” (görkemli bir ev) niteleme sıfat tamlaması şeklinde ve “güzel bir kız” niteleme sıfat tamlaması da “une fille” (bir kız) ad soylu sözcük ile aktarılmıştır. Bu değişimler “seviye kaydırma”yı meydana getirmektedir.

Sözdizimsel Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısına Oranı	
Birebir Çeviri		5	%2,0	
Ödünçleme	Aynı Şekilde Aktarım	3	%11,1	
	Erek Dile Uygun Aktarım	4	%7,0	
Yer Değiştirme		4	%8,5	
Birim Kaydırma	Sözcük Düzeyinde	13	%5,4	
	Sözcük Öbeği Düzeyinde	19	%6,7	
	Yan Cümle Düzeyinde	38	%15,6	
	Cümle Düzeyinde	4	%2,8	
	Paragraf Düzeyinde	15	%16,7	
Sıralama Değişikliği	Ad Öbeği	Sayı	2	%5,0
		Kesinlik	1	%20,0
		Nitelik	14	%10,3
	Fiil Öbeği	Kişi	3	%7,5
		Zaman	15	%8,5
		Kip	0	%0,0
Yan Cümle Yapısı D.	Etken/Edilgen	1	%3,7	
	Çekimli/Çekimsiz	5	%6,4	
	Geçişli/Geçişsiz	0	%0,0	
Cümle Yapısı Değişikliği		26	%8,7	
Tutarlılık Değişikliği (Uyum)		26	%7,2	
Seviye Kaydırma		29	%8,6	
Şema Değişikliği (Söz Sanatları)	Ses Yinelemesi Kafiye	1	%5,6	
	Sözcük Sırası Değişikliği	0	%0,0	
	Sadece KM'de Söz Sanatı Kullanımı	2	%4,3	
	Sadece EM'de Söz Sanatı Kullanımı	0	%0,0	

Tablo 2.58. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masalda Yer Alan Sözdizimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.58. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masaldaki Sözdizimsel Bulgular

2.1.20.2. Anlamsal çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Oğlum, falan yerde bir Kartal var. Git bak, o Kartal orda duruyorsa bu dileğini ondan iste.” (s.101)	“Alors le Padichah lui parla de la sorte: Mon fils, en tel lieu il y avait un Aigle , je ne sais s’il y est toujours.” (p.201)
Kullanılan Strateji: Alt Anlamlı (Alt-Alt)	

Kaynak cümlede yer alan “kartal” sözcüğü Fransızcadaki karşılığı “un Aigle” sözcüğü ile erek dile aktarılmıştır. Bu örnekte “alt anlamlı” sözcüklerin kullanımı görülmektedir.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Bunu duyunca Kartal kanatlarını geriyor oğlanın üstüne, gölge tutuyor, ta oğlan uyanıncaya kadar.” (s.101)	“Alors l’Aigle étendit les ailes sur la tête du jeune homme pour lui faire de l’ombre.” (p.202)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Genişletme)	

“Sonra Kartal, kanatlarını genç adamın başının üzerine örterek onu gölgeledi.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümlede “sur la tête du jeune homme” (genç adamın başının üzerine) şeklinde bir ekleme ile “genişletme” yapılmıştır.

Örnek (3)

KM.	EM.
“Kadıncağız bakıyor ki oğlan bu işten dönecek değil, uzaktan gösteriyor devin olduğu yeri.” (s.100)	“Et la bonne femme lui désigna l’endroit où demeurait le Dév.” (p.199)
Kullanılan Strateji: Dağılım Değişimi (Daraltma)	

Kaynak dilde yer alan “uzaktan” dolaylı tümlecine erek dilde yer verilmeyerek “daraltma” yoluna gidildiği söylenebilir. Erek cümle Türkçeye “Ve kadıncağız ona Dev’in yaşadığı yeri gösterdi.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Üç kardeş varmış, bir de babaları varmış. ” (s.96)	“Il y avait trois frères...” (p.193)
Kullanılan Strateji: Vurgu Değişimi	

Kaynak dilde yer alan cümlede “bir de babaları varmış” şeklindeki kullanım vurgu ifadesidir. Erek dilde vurgu çıkarımına gidilerek anlamın aktarılması tercih edilmiştir. Erek cümle Türkçeye “Üç erkek kardeş vardı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Yolun birinde bir taş dikili: ‘Bu yola giden gelir’ yazılı imiş; ikinci yolda: ‘Bu yola giden ya gelir, ya gelmez’ yazılı bir taş, üçüncü yoldaki taşta da: ‘Bu yola giden gelmez’ yazılı imiş.” (s.97)	“Sur une pierre étaient gravés ces mots: Ceux qui prennent cette route reviendront, ou ne reviendront pas. Et sur la troisième: “C’est le chemin de ceux qui jamais ne reviendront.” (p.194)
Kullanılan Strateji: Açıklama	

Kaynak dilde yer alan cümle tamamıyla serbest olarak çevrilmiş ve “açıklama” ortaya çıkmıştır. Erek cümle, “Bir taşın üzerine şu sözler kazınmıştı: Bu yola girenler dönecek ya da dönmeyecekler. Ve üçüncüsünde: Bu, asla geri dönmeyeceklerin yoludur.” şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Orada da herkes derin uykuda, gözleri açık.” (s.98)	“Là il vit Ouyouz-Padichah lui-même plongé dans un profond sommeil...” (p.197)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Gözleri açık halde olan kişiler için derin uykuda denilen tabir, kandırılmayı kasteder. Erek dilde de “derin uykuya dalmak” mecazi bir anlam içeren bir benzetme (la comparaison) ile aktarılmıştır.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Kendisi de ‘giden-gelmez... yol’a da ben gideceğim, demiş, almış başını gidiyor... ” (s.97)	“Et là dessus, il se sépara de ses frères, suivant le chemin de ceux qui jamais ne doivent revenir.” (p.194)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak dilde yer alan “alıp başını gitmek” “hiçbir şeyi düşünmeksizin çekip gitmek” anlamına gelen mecazi bir anlamı sahip deyimdir. Erek dilde “asla geri dönmeyeceklerin yolunu izlemesi” ve “...kardeşlerinden ayrılıyor” şeklinde kullanımlar ile anlam aktarılmaya çalışılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Ve bunun üzerine asla geri dönmeyeceklerin yolunu izleyerek kardeşlerinden ayrıldı.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Bu işin içinden bir türlü çıkamıyorlar, devî öldüreni bulamıyorlar. (s.100)	“Alors chacun se prétendit le vainqueur, et on ne savait qui disait la vérité.” (p.201)
Kullanılan Strateji: Kapsam Değişimi	

Kaynak dilde yer alan “işin içinden çıkamamak” deyimini “bir sorunu çözüme kavuşturamamak” anlamında kullanılmıştır. Ereğ cümle Türkçeye “Böylece herkes kazanan olduğunu iddia etti ve kimse kimin doğruyu söylediğini bilmiyordu.” şeklinde çevrilebilir.

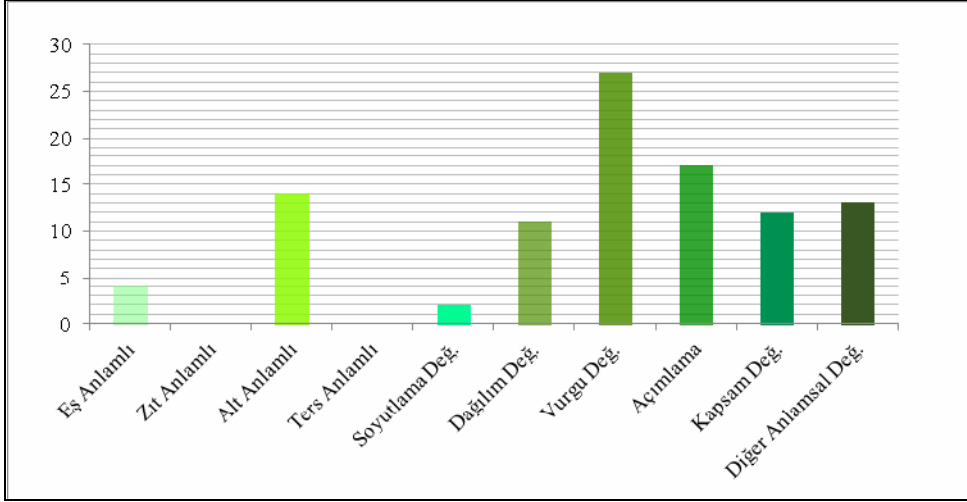
Örnek (9)

KM.	EM.
“Oğlum, hastayım, demiş, ama hastalığının sebebini dememiş ona. (s.96)	“Je suis malade, mon fils... lui répondit le pere. Mais il n'en dit pas davantage.” (p.193)
Kullanılan Strateji: Diğer Anlamsal Değişiklikler	

Hastayım oğlum... diye cevap verdi baba. Ama daha fazla bir şey söylemedi. Ereğ dilde yer alan “en” kullanımı “Je suis malade” (Hastayım.) cümlesini kastetmektedir.

Anlamsal Stratejiler		Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki Yüzdesi
Eş Anlamlı		4	%13,8
Zıt Anlamlı		0	%0,0
Alt Anlamlı	Üst-Alt	0	%0,0
	Alt-Üst	0	%0,0
	Alt-Alt	14	%13,5
Ters Anlamlı		0	%0,0
Soyutlama Değişimi	Soyut- Somut	2	%15,4
	Somit- Soyut	0	%0,0
Dağılım Değişimi	Genişletme	7	%4,1
	Daraltma	4	%9,3
Vurgu Değişimi		27	%8,1
Açıklama		17	%6,4
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	1	%2,3
	Farklı Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	Mecaz-Gerçek	7	%5,2
	Gerçek-Mecaz	0	%0,0
	EM’de Mecaz İfade Kullanımı	0	%0,0
	KM’de Mecaz İfade Kullanımı	4	%5,5
Diğer Anlamsal Değişiklikler		13	%7,3

Tablo 2.59. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masalda Yer Alan Anlamsal Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

Şekil 2.59. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masaldaki Anlamsal Bulgular

2.1.20.3. Edimsel çeviri stratejilerini içeren örnekler

Örnek (1)

KM.	EM.
“Şimdi, yılanlar padişahı Şahmeran nerdeyse gelir, burası onun sarayı . . . Gelir, seni burda öldürür.” (s.97)	“Sais-tu que tu es chez le Chah-Maran , roi des Serpents; il ne tardera pas à rentrer et certainement te tuera. (p.195)
Kullanılan Strateji: Kültürel Filtreleme/Eleme	

Kaynak kültürde “şahmeran” ya da “şahmaran” şeklinde geçen sözcük efsanelerde “Anadolu topraklarında yaşadığı düşünülen gövdesi yılan üstü kadın şeklinde” betimlenen bir mitolojik varlığı ifade eder. Kaynak kültüre özgü bu unsur erek okurun yabancı olduğu bir unsur olmasına rağmen erek dilde ek bir açıklamaya ya da dipnot ile bilgi vermeye gerek duyulmadan sessel olarak erek dil normlarına uygun bir şekilde aktarılmıştır. Türkçeden Fransızcaya çevrilen efsanelerde “Shahmeran” şeklinde adlandırılmaktadır. Erek metinde “Le Chah-Maran” şeklinde yer verildiği görülmektedir. Aslında “Şahmeran” efsanelerde kadın olarak geçmektedir. Erek dile aktarılırken “yılanlar padişahı Şahmeran” ifadesi “le Chah-Maran, roi des Serpents” (Şahmeran, Yılanlar Kralı) kaynak metindeki kullanımına bağlı olarak erkek olarak kabul edilmiştir. Kadın olduğu için “La reine des serpents” şeklinde çevrilmesi kaynak kültüre bağlı olarak erek okur için daha bilgilendirici olacağından tercih edilebilirdi.

Örnek (2)

KM.	EM.
“Uykusunda kulağına bir gürültü, bir hışıltı değmiş. Uyanmış, bakmış ki bir Ejderha geliyor, koca bir Ejderha. Oğlan kalkmış, buna bir gürz atmış, öldürmüş. Ata binmiş, yolu tutturmuş, gene.” (s.97)	“Dans son sommeil il fut troublé par un bruit; on aurait dit les pas de quelqu’un qui va tantôt sur le gazon, tantôt dans la broussaille. Il s’éveilla et aperçut un Dêv qui s’approchait, un énorme Dêv. - Vous savez, en ces temps-là, il y avait des Dêv...-Le Dêv vint tout près du jeune homme. Alors celui-ci se mit debout, lança sa messue sur le Dêv et le tua. Après quoi il monta à cheval et continua son chemin.” (p.194-195)
Kullanılan Strateji: Açıklık Değişikliği	

Kaynak metinde yer alan paragraf erek dile aktarılırken “...on aurait dit les pas de quelqu’un qui va tantôt sur le gazon, tantôt dans la broussaille.” (...bazen çimenlere, bazen çalılıklara giden birinin ayak sesleri gibiydiler.), “Vous savez, en ces temps-là, il y avait des Dêv...” (Biliyorsunuz, o günlerde Devler vardı...) ve “Le Dêv vint tout près du jeune homme.” (Dev genç adama yaklaştı.) açıklayıcı eklemeleriyle serbest bir çeviri gerçekleştirilerek “açıklık değişikliği” örneklendirilmiştir. Erek metinde yer alan bu paragraf Türkçeye şu şekilde çevrilebilir: “Uykusunda bir gürültü onu rahatsız etti; bazen çimenlere, bazen çalılıklara giden birinin ayak sesleri gibiydiler. Uyandı ve bir Dev’in yaklaştığını gördü, devasa bir Dev. -Biliyorsunuz, o günlerde Devler vardı... -Dev genç adama çok yaklaştı. Genç adam ayağa kalktı, dev’e bir gürz attı ve onu öldürdü. Sonra atına bindi ve yoluna devam etti.”

Örnek (3)

KM.	EM.
“Bir konağa daha varıyor oğlan. Burası da en küçük bacının, Gülbahar’ın konağı imiş. Ona da: ‘Seni dönünce alırım.’ diyor, düşüyor gene yola...” (s.98)	“Il atteignit enfin une troisième maison. Il attacha son cheval et y entra. Le jeune homme lui promet, à elle aussi, qu’il la prendrait au retour, et il continua sa route.” (p.195)
Kullanılan Strateji: Bilgi Değişimi (Ekleme-Çıkarma)	

Kaynak metinde yer alan “Burası da en küçük bacının, Gülbahar’ın konağı imiş.” cümlesine erek dilde yer verilmeyerek “çıkarma”, kaynak metinde olmamasına rağmen erek metinde yer alan “Il attacha son cheval et y entra.” (Atını bağladı ve içeri girdi.) cümlesiyle de “ekleme” yapılmıştır. “Sonunda üçüncü bir eve ulaştı. Atını bağladı ve içeri girdi. Genç adam da dönüşte onu alacağına söz verdi ve yoluna devam etti.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek metinde yer alan “Il attacha son cheval et y entra.” (Atını bağladı ve içeri girdi.) cümlesi kaynak metinde yer almamasına rağmen erek dilde eklenmesi uygun görülerek erek okuyucu için eylemlerin sıralamasına uygun olan bir anlatımın tercih edildiğini göstermektedir.

Örnek (4)

KM.	EM.
“Oğlum, ırağı yakın ediyorum, sara sara; yakını da irak ediyorum sökeledikçe .” (s.98)	“Mon fils, répondit le vieillard, je roule pour faire proche le lointain, et je déroule pour éloigner le proche.” (p.197)
Kullanılan Strateji: Kişilerarası Değişim	

Halk ağzında kullanılan “uzak” anlamında “irak” sözcüğü için erek dilde “le lointain” ve “söktükçe” anlamında kullanılan “sökeledikçe” şeklindeki kullanım için de “sökmek, yuvarlamak, sarmak” anlamındaki “dérouler” fiili kullanılmıştır. Bu şekilde “kişilerarası değişim” örneklendirilmiştir. Erek cümle Türkçeye “Oğlum, diye cevap verdi yaşlı adam, uzakları yakınlaştırmak için yuvalarım/sararım, yakını uzaklaştırmak için yuvalarım/sararım.” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (5)

KM.	EM.
“Baba, belki derman olurum.” (s.96)	“Qui sait, pere? Peut-être le saurais-je?” (p.193)
Kullanılan Strateji: Edimsöz Değişikliği	

Kaynak cümle olumlu düz bir cümle iken erek dile aktarım soru cümleleri ile gerçekleştirilmiş ve “edimsöz değişikliği” meydana gelmiştir. Erek cümle Türkçeye “Kim bilir baba? Belki bilirdim?” şeklinde çevrilebilir.

Örnek (6)

KM.	EM.
“Gitmişler, gitmişler, üç yol ayrımı bir yere varmışlar.” (s.97)	“Ils arrivèrent à un carrefour .” (p.194)
Kullanılan Strateji: Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	

Kaynak cümlede yer alan üç yol ayrımı ifadesi erek dilde “un carrefour” (kavşak) sözcüğü ile aktarılmıştır. Yol ayrımı ya da kavşak diye adlandırılan yolların kesiştiği birçok kavşak türü bulunmaktadır. Kaynak dilde “üç yol ayrımı” diye ifade edilirken erek dile yalnızca “un carrefour” (kavşak) sözcüğü kullanımının tercih edildiği görülmektedir. Dolayısıyla bu değişikliğin “metin düzeyi değişikliği”ni içerdiği söylenebilir.

Örnek (7)

KM.	EM.
“Üç kardeş varmış, bir de babaları varmış. ” (s.96)	“Il y avait trois frères...” (p.193)
Kullanılan Strateji: Kısmi Çeviri (Cümle Düzeyinde)	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dile aktarılırken “bir de babaları varmış” ifadesine yer verilmeyerek “cümle kısmi çevirisi” meydana gelmiştir. Erek dilde “üç erkek kardeş vardı” şeklinde Türkçeye çevirisi yapılan bir cümle ile anlam aktarılmıştır.

Örnek (8)

KM.	EM.
“Uyuz-Padişah” (s.96)	“Uyuz-Padichah (lisez: ouyouz)” “...est une déformation d’Oguz-Padichah=Roi des Oghouz ou Roi-Oghouz. Les Oghouz sont les ancêtres des Turcs qui constituent la majorité de la population d’Anatolie.” (p.193)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Dipnot)	

“Görünürlük değişikliği çeviri stratejisi” içinde ele alınan “dipnotlar” erek okuyucu için bilgilendirici açıklamalar içermektedir. Kaynak metinde yer alan “Uyuz-Padişah” sözcüğü erek metinde “Uyuz-Padichah” şeklinde erek dil telaffuzuna uygun olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu ifade için dipnot ile bir açıklamanın tercih edildiği ek bilgilere de yer verilmiştir. Uyuz-Padişah, Oğuz-Padişah=Oğuz Kralı ya da Oğuz Kralı’nın bir değişimidir. Oğuz, Anadolu nüfusunun çoğunluğunu oluşturan Türklerin atalarıdır.

Örnek (9)

KM.	EM.
“Uykusunda kulağına bir gürültü, bir hışıltı deymiş.” (s.97)	“Dans son sommeil il fut troublé par un bruit; on aurait dit les pas de quelqu’un qui va tantôt sur le gazon, tantôt dans la broussaille. ” (p.194)
Kullanılan Strateji: Görünürlük Değişikliği (Yorum)	

Kaynak dilde yer alan cümle erek dile eklenen bir yorum cümlesi ile aktarılmıştır. Erek cümle Türkçeye “Uykusunda bir gürültü onu rahatsız etti; bazen çimenlere, bazen çalılıklara giden birinin ayak sesleri gibiydi.” şeklinde çevrilebilir. “Görünürlük değişikliği” içinde ele alınan yorum ifadelerini örneklendiren bir cümledir.

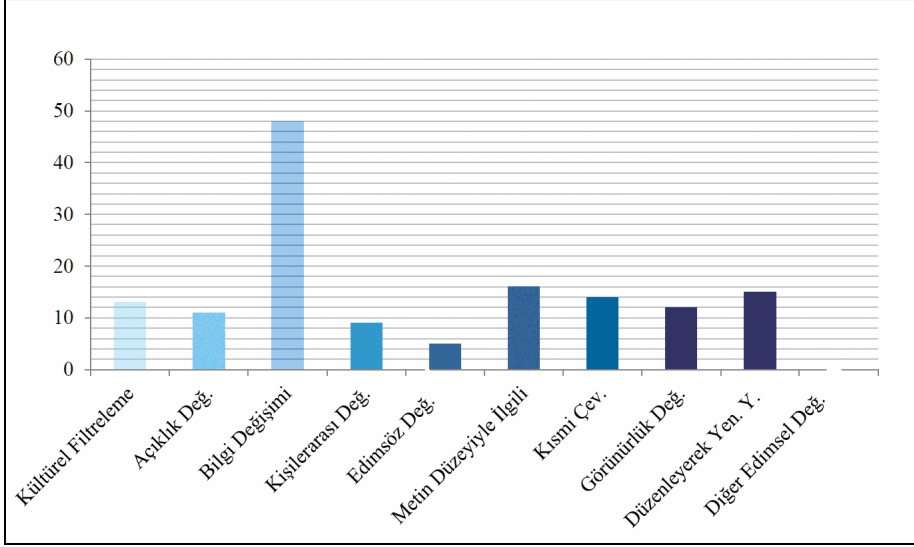
Örnek (10)

KM.	EM.
“Ben onu öldürdüm. Şimdi ben gidiyorum. İşimi bitirip döndüğümde seni alırım.” (s.97)	“Moi, j’ai tué le D�v, dit alors le jeune homme. Et maintenant, je m’en vais, continuant mon chemin dans cette direction. Je reviendrai un jour te prendre.” (p.195)
Kullanılan Strateji: Düzenleyerek Yeniden Yazma	

“Ben, Dev’i öldürdüm, dedi o zaman genç adam. Ve şimdi gidiyorum, bu yönde yoluma devam ediyorum. Bir gün seni almak için geri geleceğim.” şeklinde Türkçeye çevrilebilen erek cümle kaynak cümlenin farklı sözcük kullanımlarıyla aktarımlarını içermektedir. Dolayısıyla bu kullanım “düzenleyerek yeniden yazma” örneğini oluşturur.

Edimsel Stratejiler	Örnek Sayısı	Örnek Sayısının Toplam Örnek Sayısındaki yüzdesi
Kültürel Filtreleme/Eleme	13	%4,7
Açıklık Değişikliği	11	%5,5
Bilgi Değişimi	Ekleme	%5,3
	Çıkarma	%9,5
Kişilerarası Değişim	9	%7,3
Edimsöz Değişiklikleri	5	%3,4
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	16	%9,9
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	%2,8
	Cümle Kısmi Çevirisi	%14,8
Görünürlik Değişikliği	Dipnotlar	%7,5
	Yorum Cümleleri	%4,3
Düzenleyerek Yeniden Yazma	15	%5,2
Diğer Edimsel Değişiklikler	0	%0,0

Tablo 2.60. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masalda Yer Alan Edimsel Stratejilerin Kullanım Sayısı ve Oranı

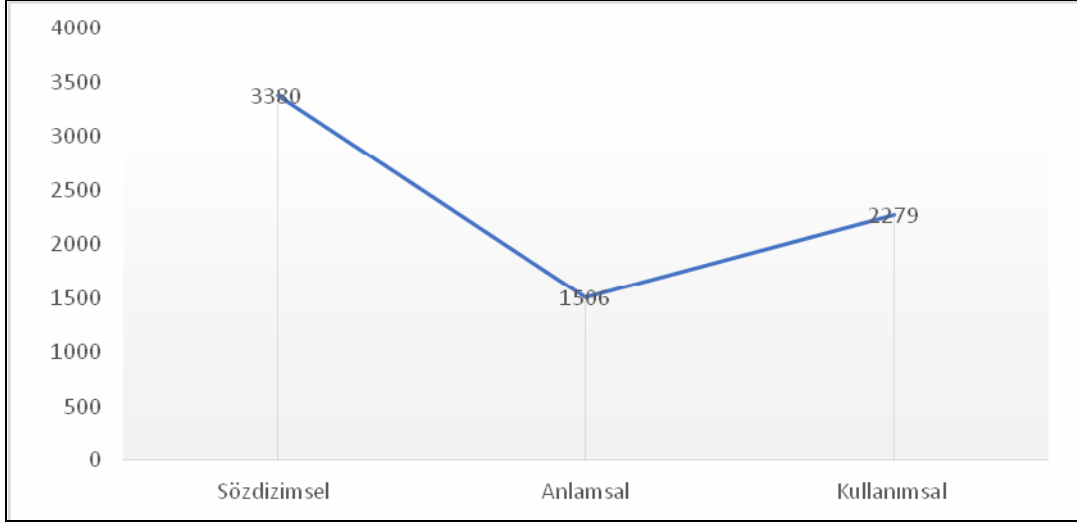
Şekil 2.60. Yeraltı Diyarının Kartalı Başlıklı Masaldaki Edimsel Bulgular

2.2. Andrew Chesterman'ın Çeviri Normlarına Göre Kaynak ve Erek Metinlere Karşılaştırmalı Genel Bakış

Analizi yapılan 20 masal Andrew Chesterman'ın "Çeviri Eylem Kuramı"nda yer alan üç ana başlık altında 30 farklı çeviri stratejisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda sözdizimsel stratejiler başlığı altında 3380, anlamsal stratejiler başlığı altında 1506 ve edimsel stratejiler başlığı altında 2279 örnek taranmış ve toplamda otuz çeviri stratejisi çerçevesinde 7165 örnek tespit edilmiştir. Her strateji başlığı altında masalarda tespit edilen örnekler listelenmiştir. En belirgin örneklerin incelenmek üzere bu çalışmada yer verilmesi gerekli hâle getirmiştir. Bu şekilde, detaylı bir inceleme ile elde edilen sayısal değerler ile nicel bir değerlendirme sonucunda normlar açısından bir yorumlamaya yer verilmesi de mümkün hâle gelmiştir.

STRATEJİLER	TOPLAM VERİ SAYISI	YÜZDELİK ORANI
Sözdizimsel	3380	%47,2
Anlamsal	1506	%21,0
Edimsel	2279	%31,8

Tablo 2.61. Analizi Yapılan Masalardan Elde Edilen Toplam Veri Sayısı ve Yüzdellik Oranı

Şekil 2.61. Analizi Yapılan Masallardan Elde Edilen Toplam Veri Sayısının Grafikselsel Gösterimi

Berman'a göre (1984), yabancı yazarlar tarafından yazılan bazı eserlerin dillerinde ve temalarında, bu yabancıliğin izleri görülür. Fransızca yazan bazı yazarların yabancılıklarının izini Fransızcaya yerleştirdiklerini düşünür. Ayrıca, Fransızca yeniden yazılan yabancı yapıtlar vardır ve onlar da yabancılıklarıyla Fransızcaya yerleşir ve iz bırakırlar (Berman, 1984, s. 18). Pertev Naili Boratav tarafından derlenip çevirisi yapılan Türk Halk Masalları da Berman'ın dile getirdiği şekilde Fransızcada varlıklarını göstermişlerdir. Türk kültürünün izlerini taşıyan masalların aktarımında hem masalların derleyeni olarak Türkçede varlık kazanmasını sağlayan hem de Fransızcada farklı bir okuyucu kitlesiyle buluşturan Boratav'ın, masalların çevirilerinde izlediği tutum ele alınmaktadır.

Sayıda en çok sözdizimsel çeviri stratejilerinin örneklendirildiği görülmektedir. Sözdizimsel çeviri stratejileri dillerin farklılıklarını içeren kullanımlardan oluşmaktadır. Türkçe ve Fransızcanın birbirinden birçok özellikle farklılaşması sözdizimsel stratejilerin sayıca fazla kullanılmasına neden olmuştur. Erek dile uygun çevirilerin gerçekleşmesi yazarın sorumluluğu ve erek okurun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olarak çeviri eyleminin gerçekleştirildiğini göstermektedir.

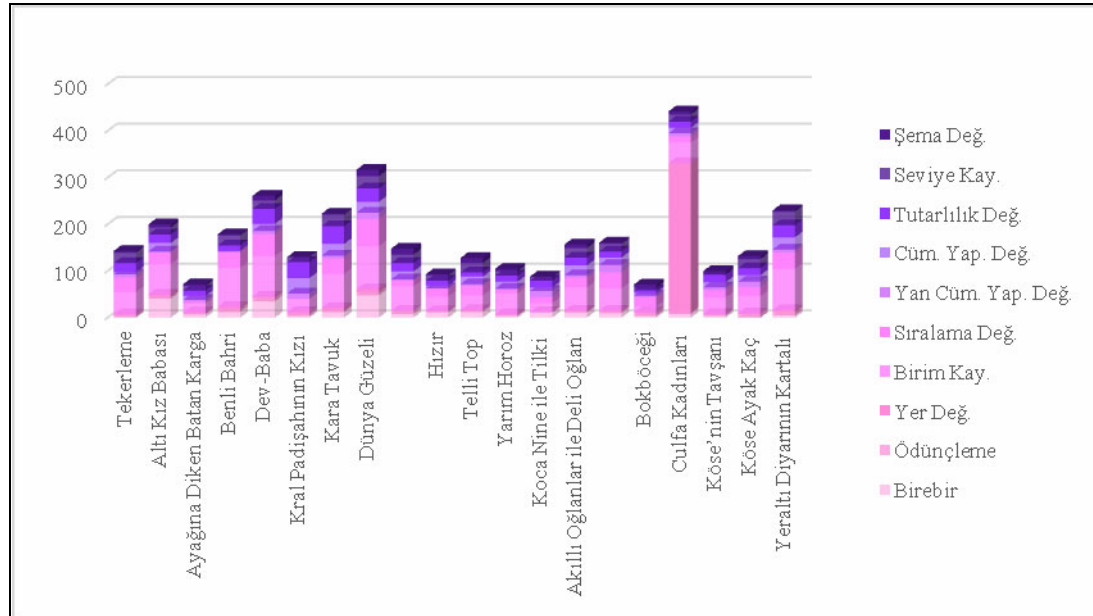
Chesterman'e (2000) göre beklenti normları bir çevirinin nasıl olması gerektiğine dair okur beklentilerini esas olan normlardır. Sorumluluk normunda sorumluluğu çevirmen alır. Ayrıca çeviri eylemini gerçekleştirenin özgün metnin yazarına, çeviri etkinliğinin gerçekleşmesini sağlayan aracıya ve erek okura karşı da sorumluluğu bulunur. Bu doğrultuda çevirmen beklentileri de karşılayacak bir şekilde çeviri eylemini gerçekleştirmelidir. İletişim normu sosyal bir norm olarak kaynak metnin niyetini iletir. Ayrıca bir iletişimci olarak çevirmenin rolünü iletişim uzmanı olarak belirleyen bir normdur. Chesterman ilişki normunda, çevirmenin görevinin, metin türüne, aracının isteklerine, özgün eser yazarının niyetine ve çeviri metnin okurlarının öngörülen ihtiyaçlarına göre ne tür bir ilişkinin uygun olacağına karar vermek olduğunu belirtir. Ona göre "eşdeğerlik" ya da "en uygun düzeyde benzerlik" farklı metinler arası ilişki çeşitlerindedir (Chesterman, 2000, s. 69-70).

Aslı Çelik

Bu bölümde Chesterman'ın öngördüğü çeviri eylem kuramı içerisinde etkin olan beklenti, sorumluluk, iletişim ve ilişki normları bakımından çevirmenin aldığı kararlar ele alınmaktadır. Aşağıda yer alan tabloda masal adlarının uzunluğundan dolayı *Contes Turcs* adlı Fransızca eserde yer alan sıralamaya göre M1, M2, M3... (Masal 1...) şeklinde masallar için bir kısaltma kullanılmıştır.

Strateji İsimleri	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	M13	M14	M15	M16	M17	M18	M19	M20	TPL	%		
Birebir Çev.	1	41	7	12	35	4	12	48	8	11	12	4	11	11	10	4	8	4	0	5	248	%8,0		
Ödünç.	Aynı Şekilde	2	3	0	3	2	1	1	3	2	1	2	0	0	0	0	2	0	1	1	3	27	%0,9	
	Erek Dile Uygun Şekilde	3	1	2	3	5	4	2	3	5	2	1	2	0	1	3	4	3	2	7	4	57	%1,8	
Yer Değ.	1	5	2	5	3	3	6	7	0	0	1	1	1	3	2	1	0	1	1	4	47	%1,5		
Birim Kayması	Sözcük Düzeyinde	13	9	5	24	39	3	18	20	9	5	9	5	9	13	14	2	11	10	11	13	242	%7,8	
	Sözcük Öbeği Düz.	15	16	2	30	11	6	29	19	11	15	14	13	4	19	18	3	18	10	12	19	284	%9,2	
	Yan Cümle	13	24	6	17	15	3	9	39	19	4	2	13	0	10	5	4	6	9	8	38	244	%7,9	
	Cümle Düz.	2	11	8	10	15	12	14	18	9	3	3	12	0	3	4	3	7	2	3	4	143	%4,6	
	Paragraf Düz.	5	5	0	3	7	4	3	6	4	4	4	2	6	5	7	1	2	4	3	15	90	%2,9	
Sıralama Değ.	Ad Öbeği	Sayı	1	3	0	4	7	0	0	1	0	8	1	2	0	3	5	0	0	0	3	2	40	%1,3
		Kesinlik	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	5	%0,2
		Nitelik	18	6	3	12	16	0	13	5	0	1	11	2	2	7	6	6	5	0	9	14	136	%4,4
	Fiil Öbeği	Kişi	1	7	0	0	2	1	2	6	1	2	2	1	0	0	4	3	2	0	3	3	40	%1,3
		Zaman	7	4	1	14	12	0	16	42	10	6	2	2	4	6	14	1	2	14	4	15	176	%5,7
		Kip	4	4	0	3	9	0	2	5	1	0	4	0	6	5	5	10	4	2	1	0	65	%2,1
Yan Cümle	1	1	3	0	3	5	2	4	1	0	0	0	1	0	4	0	0	1	0	1	27	%0,9		
Yap. D.	3	2	0	1	4	6	4	7	2	1	2	1	0	3	12	3	7	5	10	5	78	%2,5		
Cümle Yapısı Değişikliği	3	0	1	0	0	0	0	2	0	0	2	1	12	2	0	0	0	0	1	0	24	%0,8		
Tutarlılık Değişikliği	5	18	9	2	15	33	25	23	17	6	16	15	8	21	16	6	12	11	14	26	298	%9,6		
Seviye Kaydırma	19	18	11	11	32	34	38	29	18	10	9	13	14	17	13	6	13	16	15	26	362	%11,7		
Şema Değ.	Ses Yinelemesi, Kafiyeye	22	15	10	21	18	11	25	26	18	12	20	10	8	20	16	5	15	16	19	29	336	%10,9	
	Sözcük Sırası Değ.	1	0	1	0	1	0	0	0	3	0	4	1	1	0	0	1	1	1	2	1	18	%0,6	
	Sadece KM'de	0	4	0	1	3	0	2	5	2	2	5	2	0	1	1	4	5	5	1	0	43	%1,4	
	Sadece EM'de	3	2	3	2	5	0	0	8	4	0	1	2	0	5	2	3	1	0	3	2	46	%1,5	
	0	1	0	0	1	0	0	1	4	0	1	0	0	2	0	0	0	2	1	0	13	%0,4		

Tablo 2.62. Analizi Yapılan Masalarda Elde Edilen Sözdizimsel Verilerin Tamamı

Şekil 2.62. Analizi Yapılan Masalara Bütüncül Bir Bakış Sunan Sözdizimsel Gösterim

Sözdizimsel farklılıklar dillerin farklılığına bağlı olarak meydana gelen farklılıklardır. Dillerin farklılıklarından dolayı dilbilgisel denklik söz konusu olmadığından sözcüksel sıra ya da anlamsal bağlam bozulabilir. Bundan dolayı kaynak cümlelerin erek dile yan cümlelerle ya da birçok cümle ile aktarılması uygun olabilir. Bunlar sözdizimsel stratejiler başlığı altında detaylı olarak incelenmiştir.

Çeviri sürecinde kaynak okurun anlayabileceği, ancak erek okura aynı şekilde aktarıldığında cümlelerin ya da ifadelerin erek okur için eksik ve anlaşılabilirlikten uzak olacağı düşüncesi ile tamamlandığı ve metin içinde açıklanarak aktarıldığı görülmektedir. Bundan dolayı kaynak cümlelerin erek kitlenin anlayacağı bir hale getirilmesi amaçlanmıştır.

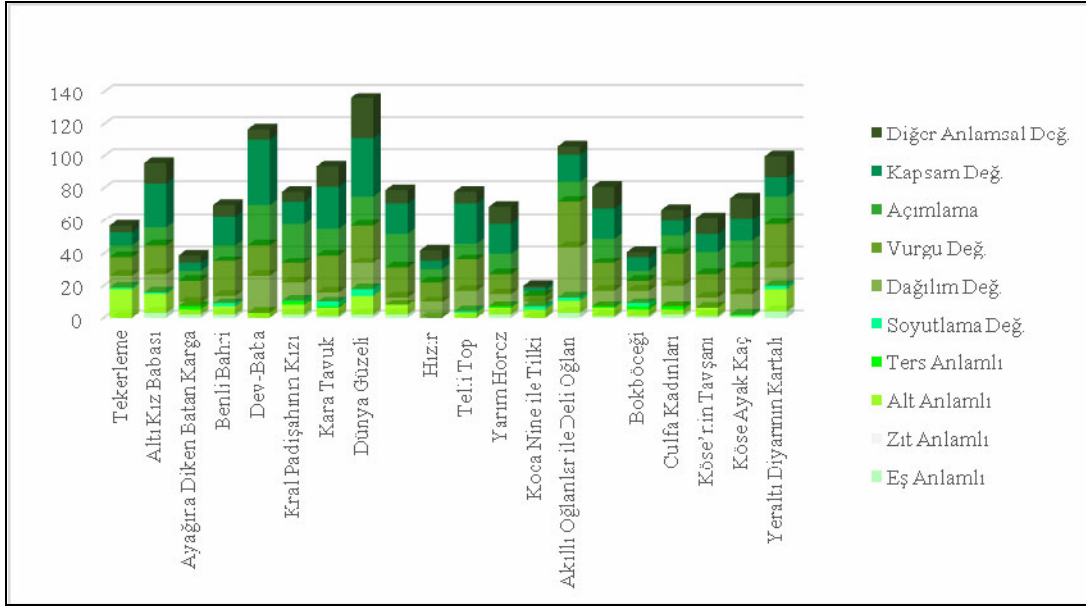
Sözdizimsel çeviri stratejilerinden en çok örneğin tespit edildiği birim kaydırma stratejisinde en çok örnek *Dünya Güzeli* adlı masalda tespit edilmiş ve 92 örnek taranmıştır. Ardından *Benli Bahri* adlı masalda 84 örnek, *Dev-Baba* adlı masalda 87 örnek ve *Yeraltı Diyarının Kartalı* adlı masalda 89 örnek tespit edilmiştir. Birim kaydırma dillerin farklılığına bağlı olarak gerçekleşen bir çeviri stratejisidir. Bundan dolayı çeviri eyleminde zorunlu olarak gerçekleştirilmesi gereken değişiklikleri içerir. Bu da erek okurun beklentilerini karşılamaya yönelik olduğu kadar çeviri eylemini gerçekleştirenin sorumluluk bilincinde olmasına da bağlıdır. Sıralama değişikliklerinde en çok örneğin tespit edildiği *Köse'nin Tavşanı* adlı masalda 59 örnek, *Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu* adlı masalda 34 örnek ve *Yeraltı Diyarının Kartalı* adlı masalda 35 örnek tespit edilmiştir. Yan cümle yapısı değişikliği çerçevesinde *Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu* adlı masalda 16 örnek taranmıştır. Cümle yapısı değişikliği en çok *Yeraltı Diyarının Kartalı* 26 ve *Kara Tavuk* adlı masalda 25 örnek örneğin bulunduğu görülmektedir. Seviye kaydırma stratejisi çerçevesinde *Yeraltı Diyarının Kartalı* adlı masalda 29 örnek taranmıştır. *Köse'nin Tavşanı* adlı masalda hiçbir örnek ile karşılaşmamıştır. En az *Bokböceği* adlı masalda 5 örnek bulunmaktadır. Şema değişikliği çerçevesinde incelendiğinde en fazla *Dünya Güzeli* 14 örnek ve *Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan* adlı masalda da 13 örnek tespit edilmiştir. Sorumluluk normu çerçevesinde ele alındığında birebir çeviri stratejisinde 48 örneğin tespit edildiği *Dünya Güzeli* ve *Ayağına Diken Batan Karga* adlı masalların kaynak metnin dışına çıkılmaması ve özgün metne bağlılık konusunda en üst düzeyde olduğunu söylemeyi mümkün kılar. Bu durumda bu çeviriler ile erek metnin kaynak metne benzerlik sağlaması amaçlanmıştır. Ödünçleme stratejisinde en üst düzeyde *Dev-Baba* ve *Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan* adlı masalarda 7'şer örnek ve *Köse Ayak Kaç* adlı masalda 8 örnek taranmıştır. Yer değiştirme stratejisinde en çok örneğin tespit edildiği *Dünya Güzeli* adlı masalda 7 örnek bulunmaktadır. Ödünçleme ve yer değiştirme stratejileri çeviri eylemini gerçekleştirenin erek okur sorumluluğuna bağlı almış olduğu kararları içerir. Amaç erek okur için açık ve anlaşılır bir çeviri ortaya koymaktır. Tutarlılık değişikliğinin en çok örneklendirildiği masal *Kara Tavuk* adlı masaldır ve 38 örnek taranmıştır. *Kral Padişahının Kızı* adlı masalda 34 örnek tespit edilmiştir. Tutarlılık değişikliği çeviri eyleminde çevirmen tarafından bilinçli olarak tercih edilen değişikliklerdir. *Kara Tavuk* ve *Kral Padişahının Kızı* adlı masalarda tutarlılık açısından düşük düzeyde bir çeviri yapıldığını ve sorumluluk normu dışına çıkıldığını söylemek mümkündür. Tutarlılık değişikliği stratejisi ışığında en az örneğin tespit edildiği masal *Bokböceği* adlı masaldır ve örnek sayısı 6'dır. Bu masalın tutarlılık strajesine bağlı taranan örnek sayısının düşük olmasından dolayı sözdizimsel açıdan tutarlı bir masal olduğunu söylemek mümkün olur.

Birebir çeviri stratejisinde *Köse Ayak Kaç* adlı masalda hiçbir örnek tespit edilmemiş. *Tekerleme* adlı metnin çevirisinde ise sadece 1 örnek tespit edilmiştir. Hiçbir ödünçleme örneğinin tespit edilmediği masal *Koca Nine ile Tilki* adlı masaldır. Yer değiştirme çeviri stratejisi başlığı altında incelendiğinde *Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan, Hızır ve Culfa Kadınları* adlı masalarda hiçbir örnek tespit edilmemiştir. Birim kaydırmanın en az örneklendirildiği *Koca Nine ile Tilki* adlı masalda 13 örnek bulunmaktadır. Bu stratejilerin kullanım sıklığındaki sayısal değerler çeviri sürecinde tercih edilen dilsel yapıların özgün metnin niyetinden uzaklaşıldığı anlamına gelmemelidir. Tam tersi olarak kaynak ve erek metinler arası ilişkilerin en uygun düzeyde tutulması amaçlanmış ve iletişim normu açısından en uygun çeviri ile anlam aktarılmıştır şeklinde bir ifade kullanılabilir. Özgün esere bağlılık söz konusudur. Eşdeğer etkinin çoğunlukla sağlandığını söylemek mümkün olur.

Sıralama değişikliği stratejisinde *Kral Padişahının Kızı* adlı masalda 1 örnek ve *Ayağına Diken Batan Karga* adlı masalda 4 örnek taranmıştır. Yan cümle düzeyinde değişiklikler *Benli Bahri* ve *Hızır* adlı masalarda sadece 1'er örnek taranmıştır. En az *Benli Bahri* adlı masalda 2 örnek bulunur. Seviye kaydırma stratejisinde *Kral Padişahının Kızı* adlı masalda hiç örnek yokken *Koca Nine ile Tilki* adlı masalda sadece 1 örnek taranmıştır.

Strateji İsimleri	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	M13	M14	M15	M16	M17	M18	M19	M20	TPL	%	
Eş Anamlı	0	3	2	2	0	2	1	2	2	0	0	2	0	3	1	1	2	1	1	4	29	%1,9	
Zıt Anamlı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	%0,0	
Alt Anamlı	Üst-Alt	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	%0,2	
	Alt-Üst	2	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	2	2	2	0	0	2	0	0	14	%0,9	
	Alt-Alt	15	11	3	4	2	5	4	11	6	0	3	4	3	6	3	4	3	3	0	14	104	%6,9
Ters Anamlı	0	0	2	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	0	1	2	2	0	1	0	12	%0,8	
Soyutlama Değ.	Soyut-Somut	1	0	0	1	0	0	2	2	0	0	1	0	1	1	0	2	0	0	0	2	13	%0,9
	Somut- Soyut	0	1	0	1	0	1	1	2	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	8	%0,5
Dağılım Değişimi	Genişletme	6	9	3	5	16	11	6	14	5	8	9	8	3	20	6	8	9	7	11	7	171	%11,4
	Daraltma	1	2	0	0	7	0	0	2	0	2	4	0	0	11	4	0	4	0	2	4	43	%2,9
Vurgu Değişimi	12	18	13	21	19	12	23	23	18	12	19	12	4	28	17	6	20	14	16	27	334	%22,2	
Açıklama	7	11	6	10	25	24	16	18	21	8	10	13	3	12	15	6	11	14	17	17	264	%17,6	
Kapsam Değişimi	Mecaz-Mecaz	2	2	0	4	2	2	1	7	4	0	7	0	1	0	3	2	3	3	0	1	44	%2,9
	Farklı Mecaz	1	0	0	3	3	0	4	5	0	2	1	2	0	1	1	3	0	3	4	0	33	%2,2
	Mecaz-Gerçek	1	12	0	7	18	8	10	11	10	1	8	8	1	6	9	4	6	2	6	7	135	%9,0
	Gerçek-Anlam	0	3	0	1	2	0	1	1	2	0	1	3	0	4	1	0	0	3	2	0	24	%1,6
	EM'de Mecaz	0	2	0	0	2	1	1	2	1	0	8	1	0	3	1	0	0	0	0	0	22	%1,5
KM'de mecaz	4	8	5	3	13	3	9	10	0	2	0	4	0	3	4	0	0	0	1	4	73	%4,9	
Diğer Anlamsal Değişiklikler	4	13	5	7	7	6	13	25	8	7	7	11	1	5	13	3	7	10	13	13	178	%11,8	

Tablo 2.63. Analizi Yapılan Masalarda Elde Edilen Anlamsal Verilerin Tamamı

Şekil 2.63. Analizi Yapılan Masallara Bütüncül Bir Bakış Sunan Anlamsal Gösterim

Erek okur beklentisi ve çevirmen sorumluluğu çerçevesinde ele alınabilen soyutlama değişimi stratejisinde *Dünya Güzeli* adlı masalda 4 ve *Kara Tavuk* adlı masalda 3 örnek tespit edilmiştir. Açıklama stratejisi, *Dev Baba* adlı masalda 25 örnek, *Kral-Padişahın Kızı* adlı masalda 24 örnek, *Erler Karısına Koca Olmaya Giden Keloğlan* adlı masalda 21 örnek ve *Dünya Güzeli* adlı masalda 18 örnek taranmıştır. Açıklama stratejisi serbest olarak çevrilebilecekken çevirmenin özgür kararlarıyla şekillenen ve tam anlamıyla erek okur odaklı gerçekleştirilen bir çeviri stratejisidir. Diğer anlamsal değişiklikler başlığı altında ele alınan dilsel farklılıklara bağlı anlamsal örneklerin en fazla olduğu *Dünya Güzeli* adlı masalda 25 örnek, *Köse Ayak Kaç* ve *Yer-Altı Diyarının Kartalı* adlı masalda 13'er örnek taranmıştır. Erek dil normlarının esas alındığını söylemek mümkündür.

Genişletme ve daraltmanın oluşturduğu dağılım değişimi stratejisine göre en fazla örneğin yer aldığı *Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan* adlı masalda 31 örnek taranmıştır. *Dev Baba* adlı masalda 23 örnek ve *Culfa Kadınları* adlı masalda 13 örnek taranmıştır. Çeviri etkinliğinde özgün metindeki ayrıntının erek metne aktarılmadığı ya da erek metne birtakım ayrıntıların eklendiği bu çeviri stratejisinde yazar ve çevirmen kimliği ile Boratav'ın çeviri kararlarının sahip olduğu özgürlük ya da otorite kavramlarından kaynaklandığını söylemek mümkün olur.

Anlamsal çeviri stratejileri çerçevesinde eş anlamlı stratejilerin en sık karşılaşıldığı masal *Yeraltı Diyarının Kartalı* adlı masalda 4 örnek tespit edilmiştir. Kaynak metinde yer alan sözcüğün erek dilde anlamsal eşdeğeri ile değil eş anlamlı bir sözcük ile aktarılmasını içeren bu çeviri stratejisinde tespit edilen aynı sözcüğün daha önce ya da sonrasında kullanımına bağlı olarak tekrardan kaçınmak amaçlı tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu yüzden yazar ve çevirmen olarak sahip olduğu özgürlükle anlamsal eşdeğerinden ziyade eş anlamlı bir sözcük ile anlamı aktarmayı ve tekrardan kaçınmayı amaçlamıştır.

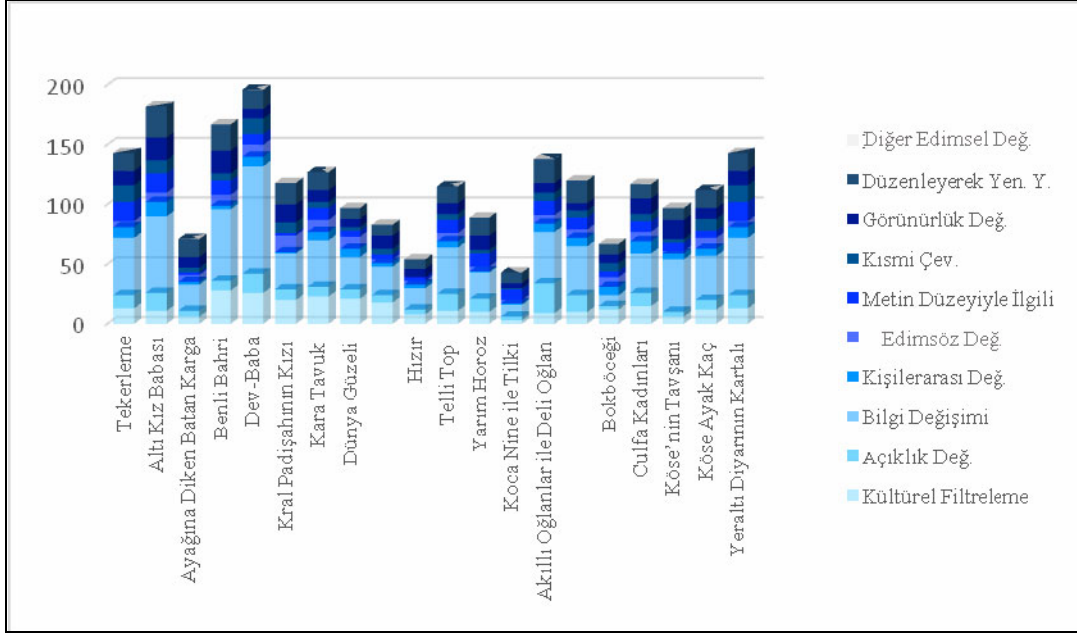
Vurgu değişimi *Koca Nine ile Tilki* adlı masalda 28 örnek ve *Yer-Altı Diyarının Kartalı* adlı masalda 27 örnek bulunur. *Kara Tavuk* ve *Dünya Güzeli* adlı masalda 23 örnek taranmıştır. Dolayısıyla bu çeviri stratejisinin kullanımı ile erek dilde de kaynak dildeki benzer etkinin yansıtılmasının amaçlanmış olduğu söylenebilir. Masalların hiçbirinde zıt anlamlı çeviri stratejisini örneklendiren bir kullanıma rastlanmamıştır. Alt anlamlı çeviri stratejisinde en çok *Tekerleme* başlıklı metinde 18 örnek ve *Yeraltı Diyarının Kartalı* başlıklı masalda 14 örnek taranmıştır.

Kapsam değişimi çeviri stratejisinde mecazlı kullanımlar örneklendirilmektedir. En fazla örneğin tespit edildiği *Dev Baba* adlı masalda 40 örnek taranmıştır. *Dünya Güzeli* adlı masalda 36 örnek ve *Altı Kız Babası* adlı masalda 27 örnek ve *Kara Tavuk* adlı masalda 26 örnek taranmıştır. Bir mecaz ifadenin ya da deyimim erek dilde karşılığı varsa aynı şekilde yer verilmiş, karşılığı olmayanlar için de benzer bir mecaz kullanım ile anlamsal eşdeğerlik sağlanmış ya da mecaz ifadenin gerçek anlamını içeren bir aktarım sağlanmıştır.

Anlamsal stratejiler başlığı altında yer alan eş anlamlı çeviri stratejisi çerçevesinde *Tekerleme* adlı metinde ve *Dev-Baba*, *Hızır*, *Telli-Top* ve *Koca Nine ile Tilki* adlı masalarda hiçbir örnek tespit edilmemiştir. Alt anlamlı çeviri stratejisini örneklendiren *Hızır* ve *Köse Ayak Kaç* adlı masalarda hiçbir örneğe rastlanmamıştır. Ters anlamlı çeviri stratejisinde *Ayağına Diken Batan Karga*, *Kral-Padişahın Kızı*, *Bokböceği* ve *Culfa Kadınları* masalarda 2'şer örnek bulunurken, *Kara Tavuk*, *Yarım Horoz*, *Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu* ve *Köse Ayak Kaç* adlı masalarda sadece 1 örnek taranmış ve diğer masalarda hiçbir örnek tespit edilmemiştir. Soyutlama değişimi *Benli Bahri*, *Koca Nine ile Tilki*, *Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan*, *Bokböceği* ve *Yer-Altı Diyarının Kartalı* adlı masalarda 2'şer örnek taranmıştır.

Strateji İsimleri	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10	M11	M12	M13	M14	M15	M16	M17	M18	M19	M20	TPL	%	
Kültürel Filtreleme/Elem	16	11	6	28	26	20	23	21	18	8	11	10	3	9	10	12	15	6	12	13	278	%12,4	
Açıklık Değişikliği	6	15	5	8	16	9	8	8	6	4	14	11	3	25	14	3	11	14	8	11	199	%8,9	
Bilgi Değişimi	Ekleme	10	44	19	38	57	19	28	19	18	15	25	18	7	22	23	4	23	31	25	25	470	%21,0
	Çıkarma	2	20	3	22	33	11	11	8	6	3	14	4	3	21	18	5	10	13	12	23	242	%10,8
Kişilerarası Değişim		19	12	2	3	8	1	7	7	3	3	5	1	1	7	7	7	10	5	6	9	123	%5,5
		13	8	6	9	10	14	10	10	3	3	7	4	3	7	7	8	8	2	9	5	146	%6,5
Metin Düzeyiyle İlgili Değişiklikler	2	16	2	12	9	2	10	5	4	3	11	11	9	12	10	5	9	7	6	16	161	%7,2	
Kısmi Çeviri	Seslerin Kısmi Çevirisi	5	2	2	1	1	6	0	0	3	0	1	1	0	0	1	5	2	1	4	1	36	%1,6
	Cümlelerde Kısmi Çeviri	1	9	2	5	12	3	5	3	2	0	4	2	1	7	5	2	4	2	6	13	88	%3,9
Görünürlük Değişikliği	Dipnotlar	3	8	0	7	4	10	6	5	9	2	5	5	1	3	0	4	5	4	5	7	93	%4,2
	Yorum Cümleleri	0	11	9	12	4	5	4	2	2	5	4	7	3	5	6	3	8	12	9	5	116	%5,2
Düzenleyerek Yeniden Yazma	12	26	15	22	16	18	15	9	9	8	14	15	9	20	19	9	12	10	15	15	288	%12,9	
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	%0,0

Tablo 2.64. Analizi Yapılan Masalarda Elde Edilen Edimsel Verilerin Tamamı

Şekil 2.64. Analizi Yapılan Masallara Bütüncül Bir Bakış Sunan Edimsel Gösterim

Edimsel çeviri stratejileri başlığı altında yer alan kültürel filtreleme/eleme stratejisinde *Benli Bahri* adlı masalda en fazla örnek 28 olarak tespit edilmiştir. *Dev Baba* adlı masalda 26 örnek ve *Kara Tavuk* adlı masalda ise 23 örnek taranmıştır. Bu strateji için çeviri eylemini gerçekleştirenin sorumluluk bilinciyle hareket ettiği ve okur beklentisini en üst düzeyde tutarak çeviri eylemini gerçekleştirdiğini söylemek mümkün olur. Kültür farkından kaynaklanan tercihler kaynak kültür unsurlarının erek metinde ödünçleme yoluyla yer almış ayrıca dipnot ile açıklanarak erek okur için anlaşılabilirlik sağlanmıştır.

Kişilerarası değişiklik çerçevesinde halk ağzında yer alan kullanımların erek dildeki değişimleri incelenmiştir ve en fazla iletişim normu ışığında, *Altı Kız Babası* adlı masalda 12 örnek, *Culfa Kadınları* adlı masalda 10 örnek taranmıştır. *Tekerleme* başlıklı metinde ve *Yer-Altı Diyarının Kartalı* adlı masalda 9'ar örnek, *Dev Baba* adlı masalda ise 8 örnek tespit edilmiştir. İletişim normu çerçevesinde ele alınması mümkün olan bu strateji ile kaynak metin ve erek metin arasındaki anlamsal eşdeğerliğin sağlandığı ve doğru bir iletişimin amaçlandığı söylenebilir.

Görünürlük değişikliği dipnot kullanımını ve yorum cümlelerini içeren örnekler ile ele alınmıştır. En çok örneğin tarandığı *Altı Kız Babası* ve *Benli Bahri* adlı masalarda 19'ar örnek taranmıştır. *Kösenin Tavşanı* adlı masalda 16 örnek ve *Kral-Padişahının Kızı* adlı masalda 15 örnek tespit edilmiştir. Erek kitle odaklı olan bu stratejide amaç erek okurun anlaşılabilirlik düzeyini en üst seviyeye çıkarmaktır. Chesterman, açıklık değerini beklenti normları içinde ele alarak "açıklık" ve "anlaşılabilirliğin" en önemli okur beklentilerinden olduğunu ifade eder. Bu doğrultuda erek okurlar için "açıklık" ve "anlaşılabilirlik" değerlerini birincil konuma yerleştirir ve dipnot kullanımının da beklenti normlarından kaynaklı bir strateji olduğunu ileri sürer.

Açıklık değişikliği stratejisinde *Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan* adlı masalda 25 örnek taranmıştır. Açıklık değişikliğinde erek okur için anlaşılabilirliği artıracak her türlü değişiklik mümkündür. Bu doğrultuda çeviri eylemini gerçekleştiren, sorumlu olduğu erek okura karşı her türlü kararı almakta özgürdür. *Dev Baba* adlı masalda 16 örnek ve *Altı Kız Babası adlı masalda* 15 örnek tespit edilmiştir. Chesterman, metinler arası katı bir eşdeğerlikten ziyade çevirmen tarafından belirlenen uygun bir ilişkinin öneminin altını çizer. Ona göre çevirmen metin türü göz önünde tutularak özgün metnin niyeti ve erek okur ihtiyacına uygun olarak her türlü kararı almaktan sorumludur.

Bilgi değişimi çeviri stratejisinde erek okurun beklentisi ve erek okur için anlaşılabilirlik ön plandadır. *Dev Baba* adlı masalda 90 örnek tespit edilmiştir. *Altı Kız Babası* adlı masalda 64 örnek ve *Benli Bahri* adlı masalda 60 örnek taranmıştır. *Tekerleme* başlıklı metinde ve *Yer-Altı Diyarının Kartalı* adlı masalda ise 48'er adet örnek taranmıştır. İletişim normunda kaynak metnin niyetinin ve konusunun doğru iletilmesi amaçlanmaktadır. Bu stratejinin kullanımı kaynak metin ve erek okur arasındaki iletişime katkı sağlar. Bazı unsurların erek metne eklenmesi ya da kaynak metinde yer alan bazı unsurların çıkarılması kaynak metin ve erek metin arasında bir aksaklık ya da anlamsal bir kopukluğu önlemek amacıyla. Bu strateji çerçevesinde incelenen örnek cümlelerde anlamsal açıdan sapmalar olsa da bu çeviriler, kültüre özgü bir metin türü olan halk masallarının erek kitle göz önünde bulundurularak aktarıldığını, ancak kaynak kültür unsurlarının erek metindeki varlığıyla çeviri metin olma özelliğinden de uzaklaşmadığını gösterir. Erek okurun kültüre özgü bir eser okuduğunun bilgisine sahip olması erek okurun beklentisini karşıladığını ve çevirmenin de sorumluluğunu yerine getirdiğini göstermektedir. Edimsöz değişiklikleri çeviri stratejisi çerçevesinde taranan *Kral-Padişahının Kızı* adlı masalda 14 örnek ve *Kara Tavuk* ve *Dünya Güzeli* adlı masalda 10'ar örnek ile *Benli Bahri* adlı masalda ise 9 örnek bulunmaktadır. Burada her türlü cümle yapısı değişikliği ve dolaylı-dolaysız anlatım kullanımı söz konusudur. Bu tür değişiklikler hangi dilde en açık ve anlaşılır olma ve anlamsal etkinin nasıl daha iyi verilebileceğine odaklanmaktadır.

Kısmi çeviri stratejisinde *Tekerleme* başlıklı metinde 6 örnek ve *Yer-Altı Diyarının Kartalı* adlı masalda 14 örnek ve *Dev Baba* adlı masalda 13 örnek, *Altı Kız Babası* adlı masalda 11 örnek taranmıştır. Cümle düzeyinde gerçekleştirilen kısmi çeviride örnek sayısının azlığı kaynak metne bağlılığın büyük ölçüde sağlandığını göstermektedir. Sessel olarak gerçekleştirilen kısmi çevirinin sayıca çok oluşu da erek okura karşı sorumluluğun üst düzeyde olduğunu gösterir.

Metin düzeyi ile ilgili değişiklikler stratejisi çerçevesinde en çok *Altı Kız Babası* ve *Yeraltı Diyarının Kartalı* adlı masalarda 16'şar örnek taranmıştır. *Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan* adlı masalda 12 örnek tespit edilmiştir. Metin düzeyi ile ilgili değişiklikler, çeviri eyleminde ortaya çıkan tutarsızlıkları içerdiğinden bu değişikliklerin iletişim normu açısından çeviriyi olumsuz etkileyebileceğini söylemek doğru olur. Çevirmenin metin düzeyi ile ilgili değişiklikler stratejisini sık

kullandığı masallarda sorumluluk normu dışında hareket ettiği ve erek okur beklentisini göz ardı ettiği de söylenebilir. Bu değişiklikler çeviri eserin kaynak metin ile örtüşmediğini gösterir. Bu noktada özgün eser ile bağdaşmayan her tercih yazar ve çevirmen kimliği ile yazarın kendisine bağlılık sorununu tartışmaya açar.

“Eşdeğerlik” ya da “en uygun düzeyde benzerlik” gibi ifadelerle odaklanan ilişki normu çerçevesinde düzenleyerek yeniden yazma çeviri stratejisini ele almak mümkün olur. En çok örnek *Altı Kız Babası* adlı masalda bulunmaktadır ve 26 örnek taranmıştır. *Benli Bahri* adlı masalda 22 örnek, *Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu* adlı masalda 19 örnek taranmıştır.

Sözdizimsel çeviri stratejileri başlığı altında ele alınan birebir çeviri, ödünçleme, birim kaydırma, sıralama, yan cümle yapısı değişimi, cümle yapısı değişikliği; anlamsal çeviri stratejileri başlığı altında ele alınan eş anlam, zıt anlam, alt anlam, ters anlam, açıklama, edimsel çeviri stratejileri başlığı altında kültürel filtreleme/eleme, edimsöz değişikliği, görünürlük değişikliği, düzenleyerek yeniden yazma stratejilerinde kaynak metne yakınlıktan bahsedilirken sözdizimsel çeviri stratejileri başlığı altında ele alınan yer değiştirme, tutarlılık değişikliği, seviye kaydırma, şema değişikliği, anlamsal çeviri stratejileri başlığı altında ele alınan dağılım değişimi, vurgu değişimi, kapsam değişimi, diğer anlamsal değişiklikler, edimsel çeviri stratejileri başlığı altında ele alınan açıklık değişikliği, bilgi değişimi, kişilerarası değişiklik, metin düzeyi ile ilgili değişiklikler, kısmi çeviri gibi diğer stratejiler kaynak metinden uzaklaştığını ya da metinlerarası ilişkide kurulacak mesafenin arttığını söylemeyi mümkün kılar.

Genel olarak bakıldığında yazar ve çevirmen kimlikleriyle gerçekleştirdiği çeviri eyleminde yapılan değişikliklerin çoğunlukla gerekli halde alınan kararlar olduğunu söylemek mümkündür. Andrew Chesterman’e göre uzman bir çevirmen çevirisini yapacağı metni bu stratejilere ne kadar bağlı çevirirse o oranda eşdeğerlik düzeyini artırmış ve anlaşılır metinler ortaya çıkarmış olur. Dolayısıyla erek dile aktarılan metinlerin kaynak kültürü yansıtırsa da anlaşılır ve açık metinler olduğu söylenebilir.

2.3. Andrew Chesterman’ın Çeviri Etik Anlayışı Işığında Kaynak ve Erek Metinlere Karşılaştırmalı Genel Bakış

Chesterman, çeviri eyleminde çeviri etiği açısından açıklık, doğruluk, güven ve anlayış değerlerinin etkin olduğunu belirtir. Türk halk masallarında kültürel unsurların yoğun olarak görülmesi ve erek okurun okuduğu eserin yazınsal türü hakkında bilgi sahibi olması kaynak metne ve kaynak metin yazarına sadık kalmayı amaçlayan temsil etiği modeline bağlı bir çeviri eyleminin gerçekleştirildiğini göstermektedir. Eserin yazarı aynı zamanda eserin çevirmeni olarak çeviri sürecinde kültürel unsurlar için birebir çeviri, ödünçleme, açıklama, dipnot kullanımı ve açıklık değişikliği stratejileriyle kaynak metne sadık bir çeviri gerçekleştirmiştir. Hizmet etiği modeli

çerçevesinde ele alındığında çevirinin erek okur beklentisini karşıladığı söylenebilir. Kültürlerarasındaki ilişki açısından iletişim etiği modeline odaklanıldığını söylemek mümkündür. Farklı kültürleri erek kitle için tanıtmak kültürler hakkında bilgi vermek iletişim etiği modeli çerçevesinde değerlendirilebilir. Normlar etiği modeli ise belli bir topluma özgü beklentilere öncelik tanındığını çeviri eyleminde anlaşılır ve açık çevirilerin mümkün olduğunu gösterir. Doğruluk değerini ilişki normu bağlamında ele alan Chesterman'ın görüşüne dayanarak masalların çevirisinde kaynak ve erek metin arasında uygun ilişkinin sağlanarak kaynak metnin korunduğunu söylemek mümkün olur. Kaynak metne tamamıyla eşdeğer bir çeviri eserin ortaya çıkamayacağını vurgulayarak kendi eserinin çevirmeni olarak tamamen sadakatinden bahsedilmesinin de mümkün olmayacağını belirtmek gerekir, ancak kültürel unsurların yoğun olarak yer aldığı yazınsal metinlerde sadakat ve bağlılığın üst düzeyde görülmesi mümkündür. Chesterman, çeviri sürecinde güven değerinin sağlanmasını Nord'un "bağlılık ve sadakat" terimleriyle kaynak metne ve erek metnin alıcısına karşı sorumluluk şeklinde ele alır. Chesterman'e göre aynı zamanda güven değeri en önemli iletişim değeridir. Ayrıca iletişim normunda baskın değer in anlayış değeri olduğunu ve anlamanın da yorum gerektiren bir eylem olduğunu belirtir. Yorumlama erek alıcının beklentisine göre hareket etmeyi gerekli hale getirir. Chesterman (2016) eylem kuramında çeviri eyleminin amacının anlamayı sağlamak ve yanlış anlamayı da engellemek olduğunu ifade eder, ancak mükemmel anlama düşüncesinden kaçınarak mümkün olduğunca yanlış anlamayı engellemek gerektiğini de belirtir (Chesterman, 2016, s. 170-184).

2.4. Masal Çevirileri ile İlgili Tespit ve Öneriler

Sapir (1921), her dilin bir düzene sahip olduğunu ve her şeyin bu düzen içerisinde şekilsel sınırlamalara bağlı olarak ayırt edildiğini söyler (Sapir, 1921, s. 125). Her dil kendine özgü bir yapıya sahiptir. O dilin en temel özelliklerini inceleyerek yapı özelliklerini öğrenmek mümkündür. Burada Türkçe ve Fransızcanın sahip olduğu belli başlı özelliklere değinilmektedir. Genel olarak, Fransız dilinin incelikleri içinde en belirgin özelliğin Türkçede bulunmayan eril, dişil yapı özelliği olduğunu söylemek mümkündür. Fransızcada eril (le), dişil (la) belirteçleri olmadan bir ad, anlam ifade etmemektedir. Fransızcada bulunan tanımlıkların Türkçede bulunmamasının nedeni Türkçede adların bir tek nesne değil türün adı olarak kabul edilmesindedir. Türkçede belirlilik; ad tamlamalarında tamlayan ekiyle, nesnelere ise iyelik hâli ekiyle belirtilir. Bunların dışında kalan belirlilik bağlamdan çıkarılabilir.

Deutscher (2010), *Dilin Aynasından* adlı eserinde Roman Jakobson'ın eril dişil ayrımını anlattığı İngilizce örneğine yer verir. "I spent yesterday evening with a neighbour" (Dün akşamı bir komşuyla geçirdim) cümlesinde komşunun erkek mi kadın mı olduğuna dair bir bilgi yer almamaktadır. Bununla rağmen Fransızcada "voisin" (erkek komşu) ya da "voisine" (kadın komşu) sözcüklerinden birini

kullanarak belirsizliği koruma lüksü bulunmadığını ifade eder (Deutscher, 2010, s. 154). Ayrıca Türkçede insanları gösteren zamirlerde ve dilbilgisinde de cins ayrımı bulunmamaktadır. Türkçe yalnızca son takılı bir dildir. Fransızca ise hem ön hem de son takılı bir dil özelliğine sahiptir. Fransızcada les pronoms relatifs (qui, que, dont, où) diye adlandırılan bağlayıcılarla kurulan yan cümle-temel cümle sentaks düzeni Türkçede bulunmamaktadır. Türkçe de bu yapılar sıfat-fiil (ortaç) ve zarf-fiillerle (ulaç) oluşturulmaktadır. Elbette ki başka özelliklerden de bahsedilebilir, ancak bu sayılan özelliklerin her iki dil için de en belirgin özellikler olduğunu söylemek mümkündür.

Andrew Chesterman'ın “Çeviri Eylem Kuramı”na göre gerçekleştirilen analiz sonrası birtakım tespitlere ulaşılmıştır. Özgün masallar ve erek dildeki çeviriler anlatım dili olarak masal dili ve masal zamanı kullanıldığını göstermektedir. Türk masallarına özgü kullanım kalıpları erek metinlerde de aynı şekilde yer almıştır. *Dev Baba* adlı masalda yer alan kırk gün ifadesinin çok sık geçmesi ve erek dilde de benzer şekilde bulunması örnek olarak verilebilir. Kırk gün düğün, kırk gün ziyaret vb. Sözcük düzeyindeki çevirilerde özel adların erek dil sesletimine uygun olarak erek metinde yer aldığı ya da aynı şekilde aktarıldığı görülmektedir. Özgün metinde yer alan Mehmet Ağa, Mehmet Agha şeklinde; Emine, Eminé şeklinde; Benli Bahri, Bènlî-Bahri şeklinde; Gülperi, Gülpéri şeklinde; Ali Sağdıç, Ali Saghditch şeklinde erek dil normları dikkate alınarak Gülizar ve Gülbahar adları da hiçbir değişiklik yapılmadan aynı şekilde aktarılmıştır.

Mecazlı ifadeler ya da deyimlerin çevirileri erek dilde varsa aynı şekilde bir kullanımla ya da gerçek anlamıyla ve daha açıklayıcı ifadelerle aktarılmıştır.

Erek dilde yer alan “La Mère” (anne), “Le Père” (baba) ve “Le Berger” (çoban) gibi sözcüklerin ilk harfi bir kişiyi kastettiği için büyük harfle yazılmıştır. Ayrıca kişileştirme (la personnification) ve konuşurma/intak (la prosopopée) sanatının yapıldığı horoz (le coq), kurt (le loup), deve (le chameau) gibi hayvan adları masalların çevirilerinde özel ad gibi kabul edilmiş, büyük harfle yazılmış ve sonrasında gelen ekler ayrılmıştır.

Halk ağzına, şivesine özgü ifadeler Fransızcaya Türkçe ölçünlü dil esas alınarak çevrilmiş ve yöresel kullanımları belirten herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Bu anlamda çevirinin erek dil normlarının göz önünde tutulmasından dolayı erek okura yönelik bir çeviri olduğu da söylenebilir. Türkçede eklerin verdiği bir anlam Fransızcada bir edata ya da bir sözcüğe dönüşebilmektedir. Türkçede iyelik zamiri kullanımını gereksiz kılan bir durum söz konusudur. Çünkü yüklem çekiminde şahıs eklerinin kullanımı iyelik zamiri kullanmayı gerekli kılmaz. Bu durum Fransızcada böyle değildir. Yüklem çekiminden bağımsız olarak cümlede kişi zamiri kullanılması gereklidir.

Çevirilerde birtakım tutarsızlıklar da saptanmıştır. *Altı Kız Babası* adlı masalda bir yerde “hamam” sözcüğü için erek dil literatürüne “le hammam” şeklinde geçen sözcük yerine “le hamam” şeklinde kullanılan bir sözcük tercih edilirken aynı masal içinde başka bir yerde “le bain” (banyo)

şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Bazı yerlerde ödünçlenen sözcük kullanılırken bazı yerlerde aynı sözcük için farklı bir uygulamaya gidilmiş ve bir ikileme düşüldüğü görülmüştür. Masallardaki tutarsızlıklardan biri de Allah sözcüğünün bazı yerlerde aynı şekilde “Allah” sözcüğü ile bazı yerlerde ise Fransızcada “Tanrı, Allah” anlamına gelen “Le Dieu” sözcüğü ile aktarılmasıdır. Kaynak dilde kip kullanımı ile oluşturulan bir cümle erek dilde fiil çekimi ile aktarılmış olabilir. Bu çalışmanın sonucunda detaylı incelemeye katkı sağlayacağı düşünülerek masal incelemeleri için “Kip-Zaman Değişikliği” şeklinde ek bir strateji önerilmektedir. İncelenen yirmi masalda bu şekilde değişiklik içeren çok sayıda örnektarılmıştır. Bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

KM.	EM.
“Gidip çarşıda şu yumurtayı satayım , bir ekmek alayım .” (s.92)	“A quoi bon se presser. Voilà un œuf. J’irai le vendre au marché et j’ achèterai avec l’argent qu’il me rapportera notre pain d’aujourd’hui.” (p.91)

Kara Tavuk adlı masalda yer alan örnekte dilek-istek kipi (-a, -e) ile kurulmuş bir cümle yer almaktadır. Erek metinde ise cümlenin kip ile aktarılmadığı gelecek zaman (le future simple) ile kurulduğu görülmektedir.

KM.	EM.
“Gel seni evime götüreyim .” (s.77)	“Viens avec moi, je vais te conduire à ma femme.” (p.51)

Benli Bahri adlı masalda “götür-eyim” şeklinde istek kipi kullanılarak aktarılmış cümle bir planlama ve niyet anlamını barındırmaktadır. Erek dilde yakın gelecek zaman (le future proche) ile çekimlenmiş bir fiil yer almaktadır. Kaynak dilde istek kipi ile oluşturulmuş cümle erek dilde çekimli bir fiil ile yakın gelecek zamanda oluşturulmuştur.

KM.	EM.
“O zaman Köse’nin karısı: “Hanımcığim, ben desenin çocuğunu göreyim, seveyim .” demiş.” (s.281)	“Alors la femme du Köse voulut à son tour voirle bébé de l’autre!” (p.190)

Köse Ayak Kaç adlı masalda yer alan cümle “gör-e-yim” ve “sev-e-yim” şeklinde istek kipi “-a, -e” nin kullanımı ile oluşturulmuştur. Erek dile bu cümle geçmiş zaman (le passé simple) ile aktarılmıştır. Kaynak dildeki kip erek dile bir zaman çekimi ile aktarılmıştır.

İnceleme çerçevesinde “Farklı Nesnelere Geçişlilik” şeklinde ikinci bir strateji de tarafımdan önerilmektedir. Kaynak ve erek metinlerde farklı nesnelere geçişlilik sağlanması durumunda incelenen masalarda birçok örnek taranmıştır. Bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

KM.	EM.
...Dev-Karısının kulaklarını kesmiş, torbasına koymuş. (s.56)	...trancha les deux oreilles de l'Ogresse et les mit dans la poche. (p.119)

Erler-Karısı'na Koca Olmaya Giden Keloğlan başlıklı masalda yer alan örnek cümlede “kulaklarını” sözcüğü “Neyi kesmiş?” sorusuna karşılık gelen belirtili nesne görevinde kullanılan bir sözcüktür. Çeviri metinde ise anlam “les deux oreilles” (iki kulağı) şeklinde bir ifade ile oluşturulmuştur. Elbette ki metinsel bağlama bakıldığında anlaşılır bir aktarım söz konusudur. Özgün ve çeviri eserde farklı nesnelere geçişlilik sağlanması açısından çeviri incelemelerinde ele alınması gereken bir durum olarak görülmektedir.

KM.	EM.
Karı haber yollar. (s.93)	...et la femme affligée lui envoya un second messenger . (p.93)

Kara Tavuk adlı masalda yer alan bu cümlede “Ne yollar?” sorusuna karşılık olarak cümlede belirtisiz nesne görevinde kullanılan “haber” sözcüğü yer almaktadır. Erek dile aktarımda ise bu sözcüğün yerine “un second messenger” (ikinci bir mesaj) şeklinde bir nesne tercih edilerek aktarım sağlandığı görülmektedir. Görüldüğü üzere her iki dilde de anlamsal olarak büyük bir değişiklik bulunmamaktadır. Çeviri sürecinde özgürce kararlar ile çeviri eylemini gerçekleştiren Boratav, farklı nesnelere geçişlilik sağlamayı tercih etmiştir.

Kendi eserinin çevirmeni olarak içinde bulunduğu bir ikilem de bazı masalların çevirilerinde erek dil okuyucusunu kaynak dil kültürüne mi yoksa kaynak dil kültürünü erek dil okuyucusuna mı götürülmesi gerektiğidir. Bu ikilemi, masalarda yer alan padişahın oğlu için kimi zaman şehzade kimi zaman da prens sözcüklerinin tercih edilmesine dayanarak belirtmek mümkündür.

Kapalı Çarşı'nın Grand-Bazaar d'Istanbul şeklinde aktarılmasının nedeni olarak masalların hem Türk kültürünü hem de Türkiye'yi tanıtmak olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda Boratav'ın amacının erek okura kültür farkını hissettirerek kaynak kültürü tanıtmak ve bilgi vermek olduğunu söylemek mümkündür.

Contes Turc adlı eserde tespit edilen Türkçeden Fransız lüteratürüne girmiş sözcükler bulunmaktadır. Dillerin etkileşimi kaçınılmazdır. Kültürler ve toplumlar arasındaki ilişkiler devam ettiği sürece var olacak bu etkileşimde bir dile başka dillerden girmiş pek çok sözcük bulunmaktadır. Siyasal, kültürel ya da inanç yoluyla her dilde farklı dillerden sözcüklerle karşılaşmak mümkündür. Fransızcadan Türkçeye geçen sözcükler olduğu gibi Türkçeden de Fransızcaya birçok sözcük geçmiştir. Fransızlar kendi dilsel ve sessel normlarına uygun olarak bu sözcüklerin dillerinde varlık göstermesini sağlamışlardır. İncelemede ele alınan yirmi masalda tespit edilen Fransızcaya geçmiş sözcükler aşağıdaki gibidir:

Türkçe	Fransızca
Hamam	Le Hammam
Derviş	Le Derviche
Lala	Le Lala
Vezir	Le Vizir
Huri	La Houri
Mekke	La Mecque
Harem	Le Harem
Sultan	Le Sultan /La Sultane
Divan	Le Divan
Paşa	Le Pacha
Aga	L'Agha
Padişah	Le Padichah
Türban	Le Turban
İmam	L'Imam
Kadı	Le Kadi

Tablo 2.65. Contes Turcs Adlı Masalda Tespit Edilen Fransız Literatürüne Geçmiş Sözcükler

2.5. Masal Başlıklarının Çevirisinde İzlenen Yöntemler Üzerine

Erek dizge bağlamında masalların adlandırılması çevirilerde tercih edilen tutum açısından değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu doğrultuda *Az Gittik Uz Gittik* adlı masal kitabında yer alan başlıkların Fransızca *Contes Turcs* (Türk Hikâyeleri) adlı kitaptaki metinlerin başlıkları ile karşılaştırmalı olarak değerlendirmesinin gerekliliği görülmüştür. *Tekerleme* adlı masal tarzında oluşturulmuş metin Fransızcaya erek dil telaffuzuna uygun olarak *Tékerlémé* şeklinde aktarılmıştır. Fransızcada “e” harfinin telafuzu için accent aigu ile kullanılan “é” harfi kullanılarak kaynak dildeki aynı sözcük ile başlık oluşturulmuş ve sessel olarak bir ödünçleme yapılmıştır. *Altı Kız Babası* masal başlığı, erek dilde hem babanın hem de kızların vurgulandığı *Le Père et ses six Filles* (*Baba ve onun altı kızı*) şeklinde bir başlık ile oluşturulmuştur. Masalda da kızların ve babalarının başından geçenler anlatılmaktadır. *Ayağına Diken Batan Karga* başlıklı masal Fransızcaya *Le Corbeau qui fut piqué d'une épine à la patte* (Pençesine/Ayağına diken batan karga) şeklinde anlamsal ve sözcüksel bir eşdeğerlik ile aktarılmıştır. *Benli Bahri* masal başlığı erek dile Benli Bahri diye adlandırılanın masalda kedi olarak geçiyor olmasına dayanarak *Bènlı -Bahri, le Chat* (Benli Bahri, Kedi) şeklinde adın vurgulandığı bir başlık halini almıştır. Kaynak dilde yer alan *Dev-Baba* adlı başlık erek dile *Le Père-Ogre* (Dev Baba) şeklinde erek dil sözdizim normlarına uygun olarak aktarılmıştır. *Kral Padişahının Kızı* adlı masal başlığı erek dilde masal içeriğine bağlı olarak oluşturulan *L'histoire du Prince qui alla enlever la Fille du Roi des Infidèles* (Gayrimüslim Kralın Kızını Kaçırmaya Giden Prensin Hikâyesi) şeklinde eylemi gerçekleştirenin vurgulandığı bir başlık şeklindedir. *Kara Tavuk* adlı masal başlığında siyah anlamına gelen kara niteleme sıfatı ile oluşturulmuş ve erek dilde *La Poule Noire* (Siyah Tavuk) şeklinde erek dil sıfat tamlaması dizimine uygun olarak yer almıştır. *Dünya Güzeli* masal başlığı erek

dilde *La Reine-de-Beauté* (Güzellik Kraliçesi) şeklinde anlamsal eşdeğerlik sağlanarak aktarılmıştır. *Erler Karısına Koca Olmaya Giden Keloğlan* masal başlığı erek dilde *Kéloghlan qui alla épouser la Femme-des-Braves* (Cesurların Kadını ile evlenmeye giden Keloğlan) şeklinde aktarılmıştır. Kaynak dilde halk ağzında yer alan “koca olmak” ifadesinin erek dile anlamsal eşdeğeri ile aktarıldığı görülmektedir. *Hızır* başlıklı masal *Hizir* şeklinde erek dil normlarına uygun olarak ödünçleme yoluyla aktarılmıştır. *Telli-Top* masal başlığı erek dilde *Les Sœurs jalouses, ou Telli-Top* (Kıskanç Kız Kardeşler ya da Telli-Top) şeklinde masalın içeriğine bağlı şekilde oluşturulmuştur. Masal, kıskanç kız kardeşlerin kıskançlıkları uğruna küçük kardeşlerine kötü davranışlarından ve sonunda cezalandırılmalarından bahseder. Kaynak dilde yer alan *Yarım Horoz* başlıklı masal erek dile sözcüksel ve anlamsal eşdeğerlik ile *Moitié-de-Coq* (Yarım Horoz) şeklinde aktarılmıştır. *Koca Nine ile Tilki* başlıklı masal erek dile *La Vieille et le Renard* (Yaşlı Kadın ve Tilki) şeklinde kaynak dilde halk ağzında kullanılan “koca nine” sözcüğünün anlamını içeren anlamsal eşdeğeri olan “la vieille” sözcüğü ile aktarılmıştır. Kaynak dilde yer alan *Akıllı Oğlanlar ile Deli Oğlan* masalı erek dile *Les trois Frères* (Üç Erkek Kardeş) şeklinde aktarılmıştır. Masalda üç erkek kardeş bulunmaktadır. Biri deli diğer ikisi akıllı ve bunlar deli kardeşlerine öğüt veren kişilerdir. Erek dilde de kaynak dilde olduğu gibi masal içeriği göz önünde bulundurularak başlık oluşturulmuştur. Kaynak dilde yer alan *Tilki ile Çimenci Padişahının Oğlu* başlıklı masalda “Çimenci Padişahının Oğlu” diye geçen kişinin “Keloğlan” olduğu masalın içeriğinden anlaşılmaktadır. Erek dilde başlık *Kéloghlan et le Renard* (Keloğlan ve Tilki) şeklinde kaynak dildeki başlıktan farklı sözcükler tercih edilerek oluşturulmuştur. *Bokböceği* başlıklı masal erek dile *La Cétoine et le Rat* (Bokböceği ve Fare) şeklinde masalın içeriğinde yer alan iki ana karakter ile oluşturulmuştur. *Culfa Kadınları* şeklindeki masal başlığı erek dilde *Les Tisserandes* (Dokumacılar) sözcüğü ile oluşturulmuştur. Sözcüğün eril hali “tisserand” şeklindedir. Erek dil normlarına uygun kullanılan sözcük ile dokumacılar denilen kişilerin kadın olduğu sözcüğün dişil-çoğul hali ile “les tisserandes” şekliyle kullanılmasından anlaşılmaktadır. Halk diline özgü bir ifade olan “culfa” sözcüğü “çulfa” olarak da geçmekte ve “dokumacı, dokuma tezgâhı” gibi anlamlarda kullanılmaktadır. *Köse'nin Tavşanı* başlıklı masal erek dilde *Le Kösé, ou Les méchants tours d'un Imberbe* (Köse ya da Tüysüz bir adamın kötü numaraları) şeklinde yer almaktadır. Erek dildeki masal başlığı, masalın içeriğinde yer alan kösenin, tavşanını kullanarak hileleriyle bir adamı kandırmasına bağlı olarak oluşturulmuş bir başlıktır. *Köse Ayak Kaç* başlıklı masalda yer alan kösenin karısına sorduğu “ayak kaç?” sorusuna bağlı olarak oluşturulmuştur. Masal

boyunca satın aldığı dört koyun bacağı yüzünden karısına ve diğerlerine eziyet ettiğinden sonunda cezasını bulduğu anlatılır. Erek dilde masal başlığı olarak *Le Köse et les Pieds de Mouton* (Köse ve Koyun Ayakları) şeklinde masalın içeriğine bağlı olarak oluşturulmuş bir başlık tercih edilmiştir. Kaynak dilde yer alan *Yeraltı Diyarının Kartalı* başlıklı masal *L'Aigle du Monde Souterrain* (Yeraltı Dünyasının Kartalı) şeklinde kaynak dile sadık olarak anlamsal ve sözcüksel eşdeğerlik gözetilerek aktarılmıştır.

Görüldüğü üzere başlıklar farklı yöntemlerle erek dile aktarılmıştır. Kimi zaman aynı şekilde aktarılmış kimi zaman da masalın konusuna dikkat çekmek amacıyla masal içeriğine dayalı bir başlık oluşturulmuştur. Bazen özel ad, erek dil sesletimine göre aktarılmıştır. Genel itibari ile amaca ve işleve sadık kalındığını, erek dil için doğru ve yerinde tercihlerin yapıldığını, ayrıca sözcük tercihlerinin ve aktarım şekillerinin uygun olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Her edebi türün kendine özgü bir düzenleniş şekli olduğu gibi halk masallarında kendine özgü bir mantığı, oluşumu ve yordamı bulunur. Halk masalları, içinde bulunduğu toplumun kültürü ve dili ile şekillenen bir yazın türü olduğundan dillerin kendine özgü mantığını, yorumlama tarzını ve farklı ifade etme şekillerini halkmasallarında görmek mümkündür. Analizi yapılan halk masallarında özgün dilin özellikleri ve kültürel unsurların erek dilde yansıma şekli değerlendirilirken tam bir denkliğin mümkün olmadığı görülmektedir. Bu durumun hem dillerin farklı dilbilgisel yapılarından hem de kültürel farklılıklar açısından kaynaklandığını söylemek doğru olur. Amaç burada erek dil kültürüne ait bir ürün ortaya çıkarmak değil farklı bir kültüre ait eseri erek dilde okunabilir ve anlaşılabilir kılmaktır.

Herhangi bir çevirmenin bir metni okuyup alımlamasından farklı olarak kendi eserini çeviren çevirmenin çeviri eylemine daha özgür yaklaştığı bilinmektedir. Bu nedenle her iki eserin de yazını olarak erek dilde en iyi aktarımı gerçekleştirebilmekaygısını taşır. Bütünlük ve uyum içerisinde erek dil için en uygun aktarımı tercih eden çevirmenin yorumu, söz konusu metni değiştirmek ya da zenginleştirmek olarak da yorumlanabilir. İki dilin kültürel ve dilsel özellikleri açısından tam bir denkliğin söz konusu olmadığını da belirtmek gerekir. Bunda masalın kurmaca dilinde oldukça fazla yer alan kalıplaşmış sözler, deyimler ve atasözleri gibi ifadelerin toplumların kendilerine özgü kültürlerinin izlerini taşıması durumu da etkilidir.

Bu kitap, dünyaca tanınmış halkbilim uzmanı Pertev Naili Boratav tarafından derlenip yazıya aktarılan, sonrasında yine kendisi tarafından Fransızcaya çevirisi gerçekleştirilen eserin Fransızca basımındaki sıralamaya göre 20 Türk halk masalının Andrew Chesterman'ın uzman çevirmenin çeviri eserini değerlendirmede yetkin bir model olarak önerdiği strateji, norm ve etik değerler içeren "Çeviri Eylem Kuramı" çerçevesinde detaylı bir analizini ve değerlendirmesini sunmaktadır.

Chesterman'ın çeviri stratejileri sayesinde çevirmenlerin erek metni oluştururken tercihlerinin gözlemlenebilmesinin mümkün olduğu düşüncesiyle halk masallarının çevirisinin erek metinlerde nasıl üretildiği ortaya koyulmuştur. Eserinin çevirmeni olarak Boratav'ın kaynak eser iletisini erek kitleye iletme için başvurduğu stratejiler üzerinden çeviri eylemini gerçekleştirmesi esnasında tercih ettiği yöntemler üzerinden her strateji başlığı altında masallardan seçilen örnekler sıralanarak inceleme gerçekleştirilmiş ve çeviri yöntemleri hakkında bir bakış açısı geliştirmek amaçlanmıştır. Örnekler karşılaştırmalı olarak sözdizimsel, anlamsal ve edimsel başlıkları ile sınıflandırılan 30 farklı çeviri stratejisi ışığında incelenmiş ve bu incelemenin sonucunda birtakım sayısal verilere ulaşılmıştır. İstatistiksel girdilerin ve yüzdelik değerlerin yer aldığı tablolar oluşturulmuş ayrıca sayısal bulgular grafiksel gösterimler ile sunulmuş ve nihai olarak her masalın nicel olarak değerlendirilmesinin de

bütüncül bir şekilde görülmesi sağlanmıştır. Chesterman'ın "Çeviri Eylem Kuramı"nda yer alan çeviri normları çerçevesinde elde edilen sayısal bulgular üzerinden bir yorumlama ve değerlendirmeye de yer verilmiştir. Son olarak çalışma, Chesterman'ın çeviri etik değerleri ışığında gerçekleştirilen bir eleştiriyile "Çeviri Eylem Kuramı"nı tamamlayan bir inceleme haline gelmiştir.

Çalışmanın örneklemini 20 Türk halk masalı ve çeviri metinlerinin karşılaştırmalı olarak incelemeye dâhil edilen sözdizimsel, anlamsal ve edimsel çeviri stratejileri çerçevesinde elde edilen toplam 7165 bulgudan en belirgin örnekler ile çerçevesi belirlenen 790'nın incelemesi oluşturmaktadır. Toplamda sözdizimsel çeviri stratejileri başlığı altında 3380 bulgu, anlamsal çeviri stratejileri başlığı altında 1506 bulgu, edimsel çeviri stratejileri başlığı altında 2279 bulgu taranmış ve bunların 343 tanesi sözdizimsel analiz başlığı altında, 196'sı anlamsal analiz başlığı altında, 251'i ise edimsel analiz başlığı altında ele alınarak incelemesi yapılmıştır. Bu çalışmada özgün metinler ve öz-çeviri eser arasında dil ve kültür incelemesi gerçekleştirilmiştir. Boratav'ın ana dilinde derleyip yazıya aktardığı masalların çevirisinde tercih ettiği yöntem de üzerinde durulan konulardandır. Ayrıca çeviri eylemini gerçekleştirirken çevirmen kimliğinde kendisini yönlendiren normlar betimlenmeye çalışılmıştır. Çeviri sürecindeki tercihler ve uygulamalar normlar üzerinden değerlendirilmiştir. Kısıtlayıcı durumlarda erek metinde ne gibi çözümler üretildiği ya da üretilmesi gerektiği üzerine stratejiler aracılığıyla odaklanılmıştır.

Kaynak dilden erek dile gerçekleştirilen çeviri sürecinde karşılaşılan çeşitli sorunları Chesterman'ın "Çeviri Eylem Kuramı"na göre yapılan bir analiz ile çeviri ürününün kendisinden doğrudan gözlemlemek mümkündür. Bu doğrultuda çalışmada ele alınan örneklemeler üzerinden birtakım sonuçlara ulaşılmıştır:

- (1) Kaynak metnin işlevi ne ölçüde korunmuş ya da çeviri sürecinde kültürel öğelerin aktarımında ne gibi sorunlarla karşılaşmış olduğu tespit edilmiş ve bu sorunlar için ürettiği çözüm yolları, aldığı kararlar üzerinde durularak uygun görülen öneriler sunulmuştur.
- (2) Masallardaki çeviri stratejileri belirlenmiş ve çeviri sırasında karşılaşılan sorunlar, bu sorunlarla karşılaşılmasına neden olabilecek unsurlar ve bu sorunları aşmak için geliştirilen çözümler irdelenmiştir.
- (3) Kendine özgü özelliklere sahip halk masallarının Fransızcaya anlamsal ve kültürel olarak ne ölçüde bir kayıp ile aktarıldığı ve ne düzeyde bir bilgi yitimi ve anlam belirsizliğine uğradığı değerlendirilmiştir.
- (4) Çalışma kapsamında, ayrıca elde edilen veriler üzerinden kültürel unsurların çevirileri ve yazarın çeviri tercihlerine yönelik yaklaşımları da irdelenmiştir.

Sonuç olarak bir dilde sözdizimsel, anlamsal ve edimsel bir uyum bulunmalıdır. Sözcükler anlamlı olsa da sözdizimsel bir uyum sağlanmadığı takdirde bir anlam ifade etmeyecektir. Tam tersi olarak da sözdizimsel olarak doğru bir kullanım yanlış anlamlarda tercih edilmiş sözcüklerin bir araya gelmesiyle de mümkün olmayacaktır. Bunların tümü bir arada olduğunda çevirinin doğru, anlaşılır, tutarlı ve uygun bir çeviri olduğundan söz edilebilir. Bu neticede, farklı edebi türlerde çalışmaların kapsamlı ve bütüncül bir şekilde incelenmesinin çeviri incelemeleri açısından daha geçerli ve güvenilir sonuçları mümkün kılabileceğini de belirtmek gerekir.

KAYNAKÇA

- Ağildere, S. T. (2011). *Fransızca-Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aksan, D. (2016). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö. A. (2019). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Deyimler Sözlüğü 2*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Bayraktar, N. (2018). *Türkçede Fiilimsiler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bescherelle école*. (1997). Paris: Hatier. 436
- Bilgen, E. & Akdaş, Ç. (2021). *Quelle Préposition?* Ankara: Pegem Akademi (5. Baskı).
- Boratav, P. N. (1955). *Contes Turcs*. Paris: Editions Erasme.
- Boratav, P. N. (2017). *Az Gittik Uz Gittik* (16. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları
- Chesterman, A. (1997). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Philadelphia: John Benjamin Publishing.
- Chesterman, A. (1999). Description, Explanation, Predication: A Response to Gideon Toury and Theo Hermans', C. (Schäffner içinde, *Translation and Norms* (s. 90-97). Clevedon: Multilingual Matters.
- Chesterman, A. (2001). Proposal for a Hieronymic Oath. *The Translator*, 7(2), 139-154. Chesterman, A. (2009). The name and nature of translator studies. *Hermes*(42), 13-22.
- Chesterman, A. (2016). *Memes of Translation; The spread of ideas in translation theory*. (R. Edition, Dü.) Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Cruse, D. A. (2000). *Meaning in Language (An Introduction to Semantics and Pragmatics)*. New York: Oxford University Press.
- Dawkins, R. (1990). *The Selfish Gene*. USA: Oxford University Press
- Delatour, Y., Jennepin, D., Léon-Dufour, M., & Teyssier, B. (2004). *Nouvelle Grammaire de Français*. Paris: Hachette.
- Demircioğlu, Y. Z. (1934). *Yürükler ve Köylülerde Hikayeler-Masallar*. İstanbul: Güneş Matbaası.
- Deutscher, G. (2019). *Dilin Aynasından* (3. Baskı). (C. Yardımcı, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Devellioğlu, F. (1973). *Fransızca-Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Balkan Cilt ve Basımevi. Dilçin, C. (1997). *Türk Şiir Bilgisi* (4. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Grégoire, M., & Kostucki, A. (2019). *Grammaire Progressive du Français*. İtalie: CLE International.
- Günay, V. D. (2017). *Metin Bilgisi* (5. Basım). İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Günay, V. D. (2018). *Sözcükbilime Giriş*, . İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Günay, V. D. (2022). *Grammaire du Français Türkçe Açıklamalı Fransızca Dilbilgisi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Gürün, O. A. (1975). *Fransızca Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi.
- Hengirmen, M. (2006). *Türkçe Temel Dilbilgisi* (5. Baskı). Ankara: Engin Yayınevi.
- Hermans, T. (1997). *Translation as Institution. Translation as Intercultural*. (M. Snell-Hornby, Z. Jettmarová , & K. Kaindl) Amsterdam: John Benjamins.
- Karataş , M. (2019). *Her Yönüyle Türk Dili*. Kayseri : Kimlik Yayınları.
- Karcioğlu, H. (1994). *Fransızcada Nasıl Söylenir, İnkilemeler*. İzmir: İzmir Basımevi.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köse, B. (2017). *Grammaire Française Türkçe Açıklamalı Fransızca Dilbilgisi*,. Ankara: Kurmay Yayınevi.
- Lagane, R. (2011). *Difficultés du Français*. Paris: Larousse.
- Munday, J. (2001). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Abingdon & New York: Routledge.
- Renan, E. (2015). *Dilin Kökeni Üzerine* (2. Baskı). (A. Örs, Çev.) İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Rey, A. (2018). *Le Robert Micro*. Paris: Le Robert (Nouvelle édition).
- Saraç, T. (1988). *Fransızca-Türkçe Okul Sözlüğü*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Sığircı, İ. (2014). *Fransızcada Söyleyiş Yöntemleri Sesbilgisi* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sığircı, İ. (2020). *Fransızca Çeviri Kılavuzu* (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sığircı, İ. (2022). *Fransızcada Tümce Kuruluş Biçimleri Çeviri Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Toury, G. (2008). Çeviri Normlarının Doğası ve Çevirideki Rolü. M. Rifat içinde, *Çeviri Seçkisi II Çeviri(bilim) Nedir?* (A. Eker, Çev., s. 149-164). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Türkçe Sözlük. (2011). *11. Baskı*. Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yalt, A. R. (1975). *Fransızca Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

İnternet Kaynakları

- <https://wikilanguages.net/idiom/France/rire-de-toutes-ses-dents-19370> 12.11.2023
- <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/rougir/70025> 12.11.2023
- https://fr.wiktionary.org/wiki/venir_à_l'oreille_de_quelqu'un 12.11.2023
- <http://www.synonymo.fr/synonyme/consentir> (12.11.2023)